

8059

ИСТОРІЯ БИБЛІЙНА

СТАРОГО ЗАВѢТА

для гр. кат. молодежи середнихъ школъ.

Напечатано

АЛЕКСІЙ ТЕРТІСІЙ,

профессоръ религіи въ н. к. высшей гимназии въ Тро-
гомычи, совѣтникъ митрополитич. консисторіи съ
знаками крестоносными.

*М. О. Духовникъ Ч
учко*

Adel

*Въ Тро-
гомычи*

У ЛЬВОВА, 1887.

Напечатано въ красномъ фонду.

въ друкарнѣ Товарищества (Школьная
подъ управленіемъ Л. Давыдовскаго)

2

Wm. W. W. W. W.

Lucas, Lighter,

2nd Lighter

How by Light

Off by Light

~~Wm. W. W. W. W.~~

W

48059

b

Imię i Nazwisko
Mro. Józef Maria
B. Zapięty
Dmytro
Iko. Piskun
Bikun

Dmytro Bikun



55

16 218

26
10

ИСТОРІЯ БИБЛІЙНА СТАРОГО ЗАВѢТА

ДЛЯ ГР. КАТ. МОЛОДЕЖИ СЕРЕДНИХЪ ШКОЛЬ.

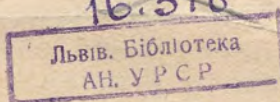
Написавъ

АЛЕКСІЙ ТОРОНЬСКІЙ,

професоръ религіѣ въ ц. к. высшій гимназіи въ Дрогобычи, со-
вѣтникъ митрополичей консисторіи съ вѣдѣнами крилошанскими.

Ряд. 6
Фин. 24
25 12/12 1950

16.318



48059



~~М. 868 ГЛ~~
~~Ряд.~~

У ЛЬВОВѢ, 1887.

Накладомъ краєвого фонду.

Зъ друкарни Товариства имени Шевченка,
подо зарядомъ К. Беднарского.

Головний складъ въ книгарни
Сейдартъ и Шейнманского
въ Львовѣ.

237-200.19 972

Ч. 565 Орд.

Предлежаще сочинене О. Алексія Тороньского: „Исторія библійна старого завѣта для гр. кат. молодежи середнихъ шкôль“ одобрає ся къ печатаню, яко схôдне зъ ученємъ гр. кат. церкви.

Вôдъ гр. кат. Митрополитального Ординаріята.

У Львовѣ дня 19. Жовтня 1885.

Сильвестеръ в. р.,
митрополить.





ПЕРЕДНЕ СЛОВО.

Исторія біблійна має тільки матеріялу образуючого умъ и сердце, якъ жадна инша книжка шкільна. Она розв'язує найважнѣйшій питання, котрі будячіи ся умъ молодечій проникнути бажає, именно о початку и цѣли цѣлого свѣта и чоловѣка на нѣмъ, розкриває поступенный розвѣй Божого обявлѣня, и представляє зъ одной сторони наслѣдованя гѣднй примѣры прегарныхъ чеснотъ, а зъ другои вѣдстрашаючіи примѣры грѣха. На кождѣй сторинѣ поучає она о промыслѣ Божѣмъ, владѣючѣмъ надъ родомъ людскимъ, о Божѣй всемогучости, справедливости и милосердію, и впроваджує въ найдавнѣйшу старину роду людского. Длѣтого исторія біблійна має великій впливъ на молодечій сердца, и молодѣжь учить ся єи зъ великою охотою. Ходить лишъ о то, щоби молодѣжь учила ся не тільки самыхъ подѣй біблійныхъ яко такихъ, але пѣзнавала ихъ внутрѣшню звѣзъ, порозумѣла зъ нихъ змысль Божихъ установъ и загрѣла сердце свое до любви тыхъ чеснотъ, а обмерзила собѣ тѣ грѣхи, якихъ примѣры въ исторіи біблійноѣ находятъ. Належите розумѣне Божого обявлѣня хоронить вѣдъ рѣжнихъ сумнѣвѣвъ, а чеснота, вкоренена въ молоде сердце. щасливо перетрѣває напасти рѣжнихъ покусь пѣзнѣйшого житѣя.

Тожь, пишучи исторію біблійну для учениковъ шкѣль середнихъ, старавъ ся я такъ порядкувати матеріяль біблійный, щоби тая повышимъ вимогамъ вѣдповѣдала. Крімъ того бажавъ я такожъ впровадити молодѣжь въ пѣзнане житѣя и обычаѣвъ старинныхъ народѣвъ и осѣбъ, въ исторіи біблійноѣ выступаючихъ, щоби тая вже завчасу впевнювала ся въ тѣй правдѣ, що вѣра въ правдивого

Бога и Ёго законъ, и безъ великої просвѣты, ублагородняютъ чоловѣка и улагѡднують ёго обычаѣ, коли противно, безъ вѣры въ Бога и не знаючи Ёго закона, чоловѣкъ, и при значнѡмъ поступѣ въ наукахъ и въ штуцѣ, завсѣгды зѡстане жорстокимъ. Досыть ёсть порѡвнати Авраама, Исаака, Якова, Іосифа, Мойсея, Даніила зъ якимъ будь фараономъ або такимъ Навуходносоромъ, не говорячи вже о князяхъ такихъ Амореѣвъ, Хананеѣвъ, Идумеѣвъ, Амаликитѡвъ и др.

За пѡдставу моихъ оповѣданъ положивъ я саму біблію, и то въ нашѡмъ славянскѡмъ переводѣ, котрой текстъ ёсть такъ само вѡдъ св. Церкви потверджений, якъ и латинскій. Особливожь назвы осѡбъ и мѣсцевостій вѡддававъ я завсѣгды пѡсля тексту славянського, противъ чого нашій переводчики біблійныхъ исторій зъ чужихъ языкѡвъ часто грѣшать. Ёсли де яка рѡжниця заходить межи текстомъ латинскимъ Вульгаты и нашимъ славянскимъ, зауважано въ примѣтцѣ. Увагу звернувъ я такожъ на хронологію біблійну, котра рѡзнитъ ся въ переводѣ грецкѡмъ LXX и нашѡмъ славянскѡмъ текстѣ вѡдъ такоижъ въ Вульгатѣ, и о котрой Церковь нѣчого не вырекла, полишаючи тоё пытанё науковимъ доходженнямъ¹⁾, — бо принимане числа 4.000 лѣтъ вѡдъ сотворенія свѣта до Христа, яко певного, подаё повѡдъ до сумнѣвѡвъ въ правдивѡсть подѣй біблійныхъ, коли учитель свѣтскои исторіѣ ученикамъ вже въ II. клясѣ говорить, що исторія египетска сягаё що-найменше 3.500 лѣтъ передъ Христомъ. Оповѣданё біблійне збогативъ я примѣтками, въ котрыхъ пѡднесена поучаюча и типична сторона оповѣданъ. Такожъ навѣвъ я примѣры псалмѡвъ, книгъ Соломоновыхъ и Іисуса сына Сирахова, якъ и пророцтвъ великихъ пророкѡвъ. Сї то примѣтки и приведені примѣры зѡ св. книгъ суть вѡдзначені дробнѣйшимъ письмомъ. Щобы молодѣжь не перетяжати наукою, катехить буде зъ того задавати стѡлько, скѡлько пѡсля часу и способностей молодежи буде

¹⁾ „Legitima est LXX Interpretum chronologia,“ читаемъ въ Scripturae Sacrae Cursus completus III. 1501. На хронологію LXX позволено зъ Риму покликовати ся мисіонерамъ въ Хинахъ.

можливо, а и зъ того буде корысть, если наведеній псалмы, притчѣ и пророцтва въ школѣ тѣлько перечитають ся и катехить укаже красоту и высокѣсть замкненихъ тамъ мыслей, чистоту и сердечнѣсть чутя и глубину розума.

Може на першій поглядъ книжка сеся выдасть ся за обьемиста, однакожь если возьмемъ на увагу, що молодѣжь вже зъ народныхъ школъ приносить знане подѣй исторіѣ библійной, що предметъ есть легкій и приступный, що матеріалъ дотеперѣшной книжки школьной (Тица) не выстарчавъ до цѣлорѣчной науки, що въ-кѣнци много мѣсяца занимають примѣтки и тексты зъ св. книгъ, котрѣ не такъ до выученя на память, якъ бѣльше до перечитаня и запѣзнаня ся зъ ними суть назначені: то покаже ся, що матеріалъ не буде за обширный.

Щобы сю книжку молодежи якъ найприступнѣйшою зробити, старавъ ся я подѣѣ библійній оповѣдати способомъ легкимъ и яснымъ, а уваги представити понятно. Гадаю, що такожь и подѣлъ всѣго матеріалу причинить ся до ясного погляду на цѣлу исторію старозавѣтного обьявленя.

Праця отся есть оригинальна, и въ тѣмъ взглядѣ вѣдступивъ я вѣдь дотеперь наибѣльше у насъ практикованого звичаю переводити зъ чужихъ языковъ. Бо хоть народы, випередившій насъ въ просвѣтѣ, вже давно мають добрі книжки школьні, то чомужъ бы и намъ не пробувати власныхъ силъ, щобы и въ тѣмъ напрямку збогатити нашу словеснѣсть новыми плодами?

О скѣлько ся книжка зближае ся до вытыченой цѣли, не моя рѣчь судити. За всѣ доброе, що въ нѣй находить ся, зъ цѣлого сердца дякую Господу Богу, котрого благодать спомогла мене при написаню сеи книжки. Нехай же та сама благодать просвѣчае умы молодецѣй, щобы безъ труда выучали ся и розумѣли подѣѣ библійній, нехай загрѣвае ихъ сердца, щобы полюбили чесноты, котрыхъ примѣры найдуть въ сѣй книжцѣ, и нехай побуждае ихъ волю, щобы зъ охотою тѣже въ дѣлѣ выповняли!

Въ Дрогобычи въ празникъ Успенія пресв. Богородацѣ 1885.

А. Тороньскій.



Dumme
Föryst
Dumme
Föryst

З М Ъ С Т Ъ.

В в е д е н ѐ.

1. О обявленію Божѣмъ въ загалѣ	Стор.	1
2. Исторія Божого объявленія, або Исторія библійна		2
3. Пожитокъ науки Исторіѣ библійнои		2

Объявлене первѣсне.

Вѣдъ сотвореня свѣта до Авраама.

1. Сотворене свѣта	4
2. Сотворене Ангелѣвъ	7
3. Сотворене чоловѣка	9
4. Грѣхъ першихъ людій	11
5. Каинъ и Авель	14
6. Потомки Адамові	16
7. Ное	18
8. Потопъ	19
9. Сыны Ноя	21
10. Потомки Ноя. Вежа вавилонська	22
11. Початокъ идолопоклонства	23

Объявлене патріархальне.

Вѣдъ Авраама ажъ до смерти Іосифа.

12. Покликане Авраама	24
13. Згѣдливѣсть Авраама	26
14. Мелхиседекъ	27
15. Господь Богъ заключае завітъ зъ Авраамомъ	28
16. Богоявлене въ долині Мамврійскій	29
17. Авраамъ просить за Содомитянами	30
18. Погибель Содома и Гоморра	31
19. Народжене Исаака	33
20. Жертвоване Исаака	34

	Стор.
21. Жени́тъба Исаака	35
22. Смерть Авраама	38
23. Исаакъ	38
24. Исавъ и Яковъ	40
25. Исаакъ благословить Якова	41
26. Яковъ вѣдходить въ Месопотамію	43
27. Богъ являе ся Якову и благословить его	44
28. Яковъ въ домъ Лавана	44
29. Яковъ вертае въ Ханаанъ	45
30. Стрѣча Якова зъ Исавомъ	47
31. Яковъ приходитъ до Исаака, вѣтца своего	49
32. Иосифъ зненавидженный братьями и проданный въ Египтъ	50
33. Иосифъ въ Египтѣ у Пентефрія	52
34. Иосифъ въ темници	53
35. Сонъ фараона. Вывышене Иосифа	54
36. Голодъ въ Египтѣ и Ханаанѣ. Перша подорожъ сынѣвъ Якова въ Египтъ	56
37. Поворотъ сынѣвъ Якова въ Ханаанъ	57
38. Друга подорожъ сынѣвъ Якова въ Египтъ	58
39. Чаша Иосифа въ мѣху Веніамина	59
40. Иосифъ дае ся пѣзнати	60
41. Яковъ переселяе ся въ Египтъ	62
42. Смерть Якова	64
43. Конецъ Иосифа	65
44. Праведный Іовъ	66

Объявленіе Мойсѣево.

Вѣдъ Мойсея ажъ до Иисуса Христа.

Израилитяне въ Египтѣ.

45. Гноблене потомкѣвъ Якова въ Египтѣ	71
46. Народжене Мойсея	72
47. Мойсей въ земли мадіамскѣй	73
48. Покликане Мойсея	74
49. Мойсей передъ фараономъ	76
50. Десять каръ египетскихъ	78
51. Пасха	80
52. Выхѣдъ зъ Египту	82
53. Перехѣдъ черезъ Червоне море	83

Израилитяне въ пустыни.

54. Израилитяне въ пустыни Суръ и Синъ. Манна	85
55. Израилитяне въ пустыни Рафидинъ	86

56. Израилитяне підъ горою Синай. Десять заповѣдей Божихъ	88
57. Інші заповѣди Божі. Завѣтъ	90
58. Израилитяне кланяють ся золотому теляти	91
59. Богослужене у Израилитянъ. Скинія свѣдѣня	94
60. Левиты. Священники	96
61. Жертвы и другі святі обряды	97
62. Празники	98
63. Похѣдъ Израилитянъ зъ підъ Синай въ пустынню Фаранъ	100
64. Звѣдуны	102
65. Бунтъ Корея	104
66. Дѣя послѣдного року пробуваня Израилитянъ въ пустыни	106
67. Смерть Мойсея	108

Израилитяне зъ Ханаанѣ.

68. Вступъ въ землю обѣцану; здобуте Іерихону и Гая	111
69. Здобуте и подѣлъ землѣ ханааньскои	113
70. Смерть Іисуса Навина	114

Израилитяне підъ судіями.

71. Упадокъ религій и чесноты у Израилитянъ	115
72. Гедеонъ	116
73. Ісфтай и Самсонъ	118
74. Руть	121
75. Ілій и его сыны	123
76. Самуилъ	124
77. Смерть Ілія и его сынѣвъ	126
78. Самуилъ яко судія	127

Израилитяне підъ царями. Савлъ.

79. Выбѣръ Савла на царя (около 1090 пер. Хр.).	128
80. Савлъ побѣджае Амонитянъ и находитъ узнане у цѣлого народа	129
81. Побѣда надъ Филистимами. Грѣхъ Савла	130
82. Побѣда надъ Амаликитами. Другій грѣхъ Савла	132
83. Самуилъ помазуе Давида на царя	133
84. Борба Давида зъ Голіагомъ	135
85. Ненависть Савла и любовь Іонатана супротивъ Давида	137
86. Савлъ переслѣдуе Давида. Великодушнѣсть Давида	140
87. Уповане Давида на Бога	143
88. Смерть Савла и Іонатана	144

Давидъ (1060—1020).

	Стор.
89. Давидъ вступаетъ на престолъ царскій	145
90. Давидъ здобываетъ Сіонъ и переноситъ тамъ скинію свѣ- дѣнія	146
91. Давидъ порядкуе богослужене	147
92. Правлене Давида	148
93. Грѣхъ Давида	149
94. Бунтъ Авессалома	151
95. Смерть Авессалома	152
96. Поворотъ Давида	153
97. Послѣдній установы Давида и смерть его	154

Соломонъ (1020—980).

98. Соломонъ проситъ Бога о мудрѣсти	156
99. Мудрый судъ Соломона и чесный его поступокъ	158
100. Соломона мудры выреченія. Притчи и пѣсни	159
101. Храмъ Соломона	161
102. Посвящене храма	163
103. Золотый вѣкъ Соломона	165
104. Царица Савеса у Соломона	166
105. Упадокъ и смерть Соломона	166
106. Роздѣлъ царства	168

Израилитяне въ роздѣленіи.

*Царство израильске вѣдъ Іеровоама ажъ до упадку (неволи Асси-
рійскои) 980—720.*

107. Вѣдъ Іеровоама ажъ до Ахава	169
108. Пророкъ Ілія	170
109. Ілія приноситъ Богу жертву и убиваетъ священникѣвъ Вааловыхъ	172
110. Кара Бога на Ахавѣ и Іезавели	175
111. Взятъ Іліѣ на небо	176
112. Пророкъ Елисей	177
113. Елисей удоровае Неемана. Смерть Елисея	179
114. Пророкъ Іона	181
115. Упадокъ царства израильскаго	182

Израилитяне въ неволи Ассирійскѣи.

116. Неволя Ассирійска	184
117. Товитъ	185
118. Товитъ поучаетъ своего сына Товію	187
119. Товія въ дорогѣ до Рагъ	188
120. Поворотъ Товіѣ	189

*Царство Юдске вѣдъ Ровоама ажъ до неволѣ Вавилоньскои
(980—586).*

	Стор.
121. Вѣдъ Ровоама до Иосафата (980—893)	191
122. Упadoкъ религіѣ (идолопоклоньство) въ царствѣ юд- скѣмъ	192
123. Єзекія привертає почестъ правдивого Бога	194
124. Пророкъ Исаія, єго значѣне и смерть	195
125. Упadoкъ царства юдекого	198
126. Зруйноване Іерусалима	201
127. Іеремія	202
128. Юдитъ	204

Израилитяне въ неволи Вавилоньскѣй.

129. Доля Израилитянъ въ неволи. Іезекіиль	206
130. Молодѣсть Даниїла	208
131. Даниїль толкує сонъ Навуходоносора	209
132. Три молодцѣ въ печи огненѣй	211
133. Даниїль толкує Навуходоносорови другій сонъ	213
134. Даниїль поконує идолопоклоньство и зѣстає верженный въ яму львѣвъ	214
135. Упadoкъ Вавилону	216

Израилитяне пѣдъ панованємъ перскимъ.

136. Даниїль по другій разъ въ ямѣ львѣвъ	218
137. Видѣнія и пророцтва Даниїла	219
138. Поворотъ Израилитянъ зъ неволѣ Вавилоньскои	220
139. Вѣдбудоване храма Іерусалимского	221
140. Ездра	223
141. Вѣдбудоване Іерусалима черезъ Неемію	224
142. Естиръ	225

Израилитяне пѣдъ панованємъ грецкимъ.

143. Вѣдъ Александра В. до Антиѣха III.	231
144. Упadoкъ чесноты у Израилитянъ	232
145. Антиѣхъ IV. Епифанесъ переслѣдує Жидѣвъ	234
146. Мучене семи Маккавейскихъ братіи	235
147. Мататія	237
148. Юда Маккавей	239
149. Смерть Антиѣха Епифанеса IV.	240
150. Дальшій побѣды Юды Маккавея и смерть єго	241

Израилитяне по́дъ панованѣмъ Асмонеѣвъ и Римлянъ.

Стор.

151. Асмонеѣ (Маккавеѣ) приходятъ до княжого и царского достоинства	244
152. Упадокъ Асмонеѣвъ. Иродъ Идумеянинъ царь юдейскій	245
153. Секты юдейскіе	247
154. Книга премудрости Соломоновой и книга Іусуса сына Сирахова	248
155. Св. книги старого заветѣ	250

Географія Палестины.

1. Положеніе и назва	253
2. Мешканці Обѣщанной землѣ	254
3. Горы, долины и пустыни	255
4. Воды	256
5. Климатъ и плодovitость землѣ	257
6. Подѣлъ землѣ	257
7. Важнѣйшіе мѣста	258

ВВЕДЕНІЕ.

1. О объявленіи Божію въ загалѣ.

Господь Богъ сотворивъ чловѣка, щобы той Его познававъ, любивъ, чтивъ, Его волю сповнявъ, и такъ на вѣчну щасливѡсть собѣ заслуговавъ.

Щобы чловѣкъ тому цѣль осягнути мѡгъ, объявивъ ся ему Господь Богъ, и давъ ему заповѣдь. Коли жъ чловѣкъ заповѣдь Божу переступивъ, и до осягненія вѣчной щасливости ставъ ся неспособный, Господь Богъ прійшовъ ему въ помѡчь черезъ збслане Христа Спасителя, котрый не тѡлько примиривъ насъ зъ Богомъ, але и вѡдкрывъ намъ найдокладнѣйше познане Бога и Его волѣ, и заложивъ церковь, котра людій веде до спасенія. Однакожь Спаситель не прійшовъ заразъ, але ажъ за кѡлька тысячій¹⁾ лѣтъ. Черезъ той цѣлый часъ Господь Богъ людій не опускавъ, тѡлько провадивъ ихъ по части природнымъ, по части надприроднымъ (чудеснымъ) способомъ, щобы въ нихъ правдиву вѣру въ Бога удержати и на прихѡдъ Христа Спасителя ихъ пригототовити.

Все то, щѡ Господь Богъ для спасенія роду людского зрѡбивъ, называемо Божимъ объявленіемъ (або откровеніемъ). Оно дѣлитъ ся на два великій вѡддѣлы: I. Объявлене передхристове або старозавѣтне, дане передъ Христомъ Спасителемъ, и II. Объявлене Христове або новозавѣтне, дане Іисусомъ Христомъ Спасителемъ.

¹⁾ Пѡсля латиньского перекладу св. письма Вульгаты около 4.000, пѡсля грецкого перекладу LXX за 5.508 лѣтъ.

Объявлене старозавѣтне було людямъ дане постепенно, и оно дѣлится ся прото на: 1) первѣсне, дане першимъ людямъ, 2) патріархальне, дане патріархамъ вѣдъ Авраама почавши, и 3) Мойсееве, дане черезъ Мойсея и пророковъ. Цѣле старозавѣтне объявлене було приготовленемъ до Христоваго, и має ся до него такъ, якъ тѣнь до правды.

2. Исторія Божого объявленя або Исторія библийна.

Исторія Божого объявленя оповѣдає въ историчномъ порядку, що Господь Богъ для спасеня роду людского здѣлавъ. Она называє ся такожъ Исторією библийною, бо черпає свои вѣсти зъ св. книгъ, котрыхъ збѣръ называємо св. письмомъ або Библією¹⁾.

Исторія библийна розпадає ся на двѣ части: т. є. старого и нового завѣта.

Исторія библийна старого завѣта оповѣдає, що Господь Богъ здѣлавъ для спасеня людій въ старомъ завѣтѣ, т. є. вѣдъ початку свѣта ажъ до приходу Христа Спасителя; она показує, якъ Господь Богъ людій провадивъ, щобы въ нихъ правдиву вѣру и надѣю на Христа Спасителя удержати.

Исторія библийна нового завѣта оповѣдає зновъ, що Христось Спаситель для спасеня людій зробивъ, а именно якъ довершивъ спасеня роду людского.

3. Пожитокъ науки Исторіѣ библийной.

Великій єсть пожитокъ науки Исторіѣ библийной. Зъ неѣ бо учимо ся:

1. О Божѣмъ промыслѣ, владѣючѣмъ надъ родомъ людскимъ. Вправдѣ и зъ всесвѣтної Исторіѣ переконуємъ ся о Божѣмъ промыслѣ надъ родомъ людскимъ, але далеко докладнѣйше переконуємъ ся о тѣмъ зъ Исторіѣ библийной.

2. О рѣжныхъ свойствахъ (прикметахъ) Божихъ, ятъ именно о Божѣй всемогучости, котроѣ нѣщо оперти на

¹⁾ Гл. §. 158.

не може, о Божій святости, справедливости, добротѣ, довготерпѣнню, милосердію и всевѣдучости.

3. Учимо ся рѣжныхъ чеснотъ, гѣдныхъ наслѣдованя, особливожъ що крѣпке уповане на Бога нѣколи не заводити и додае силы перемочи хотѣбы и наибѣльшій противности. Противно жъ показуе намъ Библійна исторія, що грѣхъ чоловіка на погибель приводить, если чоловікъ завчасу не покае ся. Господь Богъ терпить довго грѣшникови и жеде его покаення, але вкѣнци нерозкаяного грѣшника карає.

4. Зъ Исторіѣ библійнои учимо ся о початку свѣта и чоловіка, а именно вѣдки взявъ ся свѣтъ цѣлый и рѣдъ людскій на нѣмъ, и яка есть цѣль и призначѣне чоловіка.

5. Учимо ся такожъ, вѣдки взяло ся злое въ свѣтѣ, такъ морально злое т. є. грѣхъ, якъ и физично злое, т. є. нещастя, недуги и рѣжній бѣды, и де чоловікъ глядати має помочи напротивъ злого, такъ морального якъ и физичного ?

Dytro Dmytro Bihlert Dmytro B. g
Dmytro Bihun Dmytro B. zapirny
Dmytro Bihun Dmytro B. zapirny
Дмитрий Дмитро Дмитро

Дмитрий
Тайс

ОБЪЯВЛЕНЕ ПЕРВѢСНЕ.

Вѣдъ сотвореня свѣта до Авраама.¹⁾

1. Сотворенє свѣта.

Колисъ свѣта не було. Не було анѣ неба анѣ землѣ, анѣ нѣчого того, щѣ находить ся на небѣ и на земли. Бувъ тѣлько самъ Господь Богъ, безконечный Духъ, котрый есть самъ вѣдъ себе, вѣчный, безъ початку и безъ кѣнца.

Щѣобы свою одвѣчну славу на зверхъ показати, и разумный сотворѣня (ангелѣвъ и людѣй) щасливыйми зрѣбити, сотворивъ Богъ свѣтъ, т. е. небо и землю, ангелѣвъ и людѣй, и всѣ, щѣ есть на небѣ и на земли, всѣ видимый и невидимый естества.

О сотвореню свѣта Мойсей оповѣдає коротко такъ: „На початку сотворивъ Богъ небо и землю“²⁾.

Але се не бувъ ще свѣтъ такой, якимъ его нынѣ бачимо; були то тѣлько первѣстки (элементы), зъ котрыхъ по Божѣй воли

¹⁾ Пѣсля грецкого перекладу LXX перекладчикѣвъ св. письма стар. зав. числить ся вѣдъ сотвореня свѣта до Христа Спасителя 5.508 лѣтъ, а пѣсля тексту еврейского и латиньского перекладу „Vulgata“ около 4.000 лѣтъ (3950 пѣсля *Cursus s. Scripturae*, 4274 пѣсля *Danko Historia revelationis*). Оба переклады мають за собою повагу св. церкви, однакожь щѣ до хронологіѣ церковъ нѣчого не вырекла, зѣставляючи тѣе выслѣдамъ науковымъ. Авраамъ уродивъ ся прото пѣсля LXX въ р. 3334 по сотв. свѣта а 2174 передъ Христомъ, а пѣсля *Vulgat*-ы въ р. 1948 по сотв. свѣта а около 2052 (2326 пѣсля Данка, 2002 пѣсля *Cursus s. Scr.*) пер. Христомъ.

²⁾ Быт. гл. 1.

зъ часомъ вытворивъ ся и упорядкувавъ ся цѣлый свѣтъ. О томъ оповѣдає Мойсей въ слѣдующій способъ.

„Земля була ще пуста и неупорядкована, и тьмою покрита, и Духъ Божій носивъ ся верху водъ ¹⁾. И рекъ Богъ: най буде свѣтло, и стало ся свѣтло. И вѣддѣливъ Богъ свѣтло вѣдъ темноты, и назвавъ свѣтло днемъ а темноту нѣчю. И се бувъ день першій ²⁾.

И рекъ Богъ: най буде твердь посередъ воды, и най роздѣляє воду вѣдъ воды. И стало ся такъ. Богъ сотворивъ твердь, и вѣддѣливъ воду, котра була пѣдъ твердію, вѣдъ воды, котра була надъ твердію ³⁾. И назвавъ Богъ твердь небомъ. Се бувъ день второй.

И рекъ Богъ: най збере ся вода, котра єсть пѣдъ небомъ, въ оденъ збѣрникъ, и най покаже ся суша. И стало ся такъ: збѣрала ся вода пѣдъ небомъ въ збѣрники свои, и показала ся суша. И назвавъ Богъ сушу землею, а збѣрники водъ назвавъ морями. И рекъ Богъ: най выдасть земля билину травну, приносячу сѣмя пѣсля роду свого, и дерево плодовите, приносяче плѣдъ и сѣмя въ нѣмъ пѣсля роду свого. И стало ся такъ; и се бувъ день третій.

И рекъ Богъ: най будуть свѣтила на тверди небеснѣй, щобы освѣчали землю и робили розлуку межи днемъ и нѣчю, и най будуть на знамена, и часы и днѣ и лѣта. И най свѣтять на тверди небеснѣй и освѣчаютъ землю. И сотворивъ Богъ два свѣтила великій: свѣтило для дня

¹⁾ Богъ чувавъ надъ всѣмъ, и приводивъ въ хаотичнѣмъ неладѣ зѣстаючій первѣстки въ порядокъ.

²⁾ Бувъ вечеръ и було рано, день оденъ. (Быт. 1, 5.) Пѣдъ днями Мойсея треба розумѣти довгий и неозначеній періоды часу, котрій могли многі тысячѣ лѣтъ тревати, бо коли ще сонце на землю не свѣтило, не можъ було числити анѣ на днѣ анѣ на лѣта. А хотъ Мойсей споминає про вечеръ и рано, то розумѣє ся пѣдъ тымъ лишь перехѣдъ зо стану хаотичной мраки въ станъ свѣтла.

³⁾ Пѣдъ твердію розумѣє ся звѣдъ небесный, або небосклѣнъ (властиво воздухъ, атмосфера). Пѣсля догадѣвъ ученыхъ мужѣвъ мала земля первѣсно бути огненою кулею, котру вода въ видѣ густой пары окружала; коли жъ куля земна охолола и покрыла ся скоруною, тогды одна часть воды опала на землю яко вода, а друга пѣднесла ся въ гору яко мрака або хмара.

и світило менше для ночи, и звѣзды¹⁾. Се бувъ день четвертый.

И рекъ Богъ: най выведуть воды гады живѣ и птицѣ лѣтающі по земли и по тверди небесной (с. е. воздухахъ). И стало ся такъ, — и се бувъ день пятый.

И рекъ Богъ: най выдасть земля животины четвероножнѣ, гады и звѣрѣ земнѣ. И сотворивъ Богъ звѣрѣ земнѣ, скоты и всѣлякѣ гадины послѣ роду ихъ.“

Вконецъ сотворивъ Богъ чоловіка. „И“ — додає св. письмо — „видѣвъ Богъ всё, що сотворивъ, и було дуже добре. И се бувъ день шестый.“

Такъ довершивъ Богъ всё сотворене въ шести дняхъ, а сегого дня вѣдпочавъ вѣдъ всѣхъ дѣлъ своихъ, и благословивъ день семый и освятивъ его.

Нѣхто зъ людѣй не мѣгъ бы знати, въ якій способъ цѣлый свѣтъ ставъ ся, если бы Господь Богъ не бувъ того людѣмъ объявивъ. А объявивъ то Господь Богъ заразъ першимъ людѣмъ, щобы знали, що Богъ есть Сотворителемъ и найвысшимъ Паномъ неба и землѣ и чоловіка, и що всё, що есть, есть дѣломъ Божиимъ. Ся повѣсть о сотвореню свѣта переховала ся въ народѣ еврейскомъ ажъ до Мойсея, котрый еѣ при помочи св. Духа списавъ. Такожъ и у другихъ народѣвъ переховала ся тая повѣсть, але змѣшана зъ рѣзными людскими выгадками, такъ що годѣ въ нихъ зерна правды вынайти. Господь Богъ однакожь объявивъ людѣмъ лишь то, що они въ дѣтинномъ вѣку своѣмъ могли поняти, и о скѣлько тоє для цѣлей религійныхъ имъ було потрібно знати. Проче збѣставивъ Богъ розумови чоловіка, щобы, держачи ся Божого объявленя, доходивъ дальшой правды²⁾.

¹⁾ Мойсей называє сонце и мѣсяць наибѣльшими свѣтилами не для того, щобы деякѣ звѣзды не могли бути ще бѣльшими, лише для того, що людѣмъ зъ землѣ наибѣльшими выдають ся. Такожъ не треба гадати, що Господь Богъ тѣла небеснѣ ажъ въ четвертомъ дни (періодѣ) сотворивъ, и щобы они не мали иншой цѣли, якъ тѣлько землю освѣчати. Они були сотворенѣ рѣвночасно зъ землею, лише доки землю густѣ мраки покрывали, не могло ихъ свѣтло доходити до землѣ, и доки всё не упорядковало ся зъ хаотичного неладу, не могло бути правильного обороту тѣлъ небесныхъ, анѣ землѣ около сонця. Мойсей пише, що тѣла небеснѣ мали тѣлько призначѣне освѣчати землю и означати днѣ и лѣта, бо людѣмъ, не знающимъ еще нѣчого о оборотѣ землѣ, се такъ выдавало ся.

²⁾ Такъ дѣйшли люди, що н. пр. внутрь землѣ есть огонь, котрый черезъ вулканы выдобуває ся на верхъ, що земля кру-

Господь Богъ мѡгъ бувъ вѡдъ разу цѣлый свѣтъ сотворити такимъ, якимъ теперъ есть, але Богъ хотѣвъ, чтобы всё развивалося постепенно такъ, якъ и теперъ ростины, звѣрята и люди зъ малого поволи растутъ. Свѣтъ ще и теперъ развивае ся ¹⁾, и колись буде мати конецъ, бо кожда рѣчь, котра мала початокъ и постепенно развивае ся, мусить колись такожъ конецъ мати.

Богъ сотворивъ свѣтъ зъ нѣчого, всемогучою волею Своею: Вѡнъ хотѣвъ (або, якъ писмо св. говорить, Вѡнъ рекъ), и заразъ стало ся. Небо и земля щодня голосять намъ всемогучѡсть, премудрѡсть и доброту Богу, и чимъ бѡльше пѡзнаемо свѣтъ, силы природы, звѣрята, ростины, минералы и т. д., тымъ бѡльше повинни мы подивляти всемогучѡсть, премудрѡсть и безграничну доброту Богу, тымъ бѡльше повинни мы Бога величати, Ёго любити и Ёму вдячними бути.

Въ шести дняхъ сотворивъ Богъ свѣтъ, а сегомо вѡдпочавъ, и благословивъ и освятивъ его. Дятого семьй день есть святой, назначенный для вѡдпочинку и въ честь Богу; въ той день повиненъ човѣкъ розмышляти особливо надъ тою великою ласкою Божою, яка на насъ черезъ сотворене свѣта зѡйшла, и надъ тыми свойствами Божиими, котры особливо въ сотвореню проявили ся.

Сотворивши свѣтъ, Господь Богъ не перестае и на дальше его удержувати и о нѣмъ промышляти, бо безъ Бога нѣщо не удержало бы ся. **Како же прывыло бы что, аще бы Ты не изволилъ еси?** (Прем. Сол. 11, 26.) Особливо промышляе Богъ о людяхъ: **О немъ (Бозѣ) бо живемъ и движемъ са и есмь.** (Дѣян. 17, 20.) Дякуймо Господу Богу зъ цѣлого сердца за то, що насъ сотворивъ и удержуе, и служимъ Ёму зъ всѣхъ силъ нашихъ.

„И видѣвъ Богъ всё, щѡ сотворивъ, и було дуже добре.“ ²⁾ Зъ того видно, що всё, щѡ Богъ сотворивъ, було добрымъ, и нѣчого злого Богъ не сотворивъ.

2. Сотворене Ангелѡвъ.

Кромѣ свѣта видимого сотворивъ ще Богъ на самѡмъ початку невидимй естества, котрыхъ мы называемо выс-

жить около своей оси въ 24 годинахъ, а около сонця въ 365 дняхъ 5 годинахъ и 48 минутахъ, що декотры звѣзды суть сталы, другы рухомы, и много иншихъ рѣчей.

¹⁾ Якъ то видно н. пр. зъ трясеiny землѣ и многихъ иншихъ зъявищъ.

²⁾ Быт. 1, 31. Не слѣдуе зъ того, що Богъ не мѡгъ бувъ ще лучшого и совершенѣйшого свѣта сотворити, бо есть всемогучий, але сей свѣтъ въ тѡмъ станѣ, якъ его Богъ сотворивъ, бувъ добрый и до цѣли Богомъ назначенои зовсѣмъ одвѣтный.

шими духами або ангелами¹⁾. Они не розвивали ся такъ степенно, якъ свѣтъ видимый, бо они суть естества поединчїи, нѣчого тѣлесного не мають, анѣ такожь зъ жадныхъ частїй не складають ся. Они мають высшїй (нѣжь чоловѣкъ) розумъ и сильнѣйшу волю, крѣмъ того отримали благодать освящающую, котра дѣлала ихъ святыми и Богу милыми, и многїи инші дары божїи; они були такожь поставленїи въ небеснѣй щасливости.

Господь Богъ сотворивъ дуже велике число ангелѣвъ. Письмо св. говорить о легїонахъ (полкахъ) и тысячахъ тысячей ангелѣвъ, и называє ихъ силами и войсками небесными. Однакъ не всѣ ангелы суть собѣ рѣвнїи. Богъ сотворивъ высшихъ и низшихъ ангелѣвъ²⁾, а начальникомъ всѣхъ ангелѣвъ єсть св. Михаилъ, котрого церковь св. называє архистратигомъ (т. є. воеводою) всѣхъ безплотныхъ (нетѣлесныхъ) силъ (т. є. ангелѣвъ).

Ангелѣвъ сотворивъ Богъ на те, щобы Ёго пѣзнавали и любили, Ёго читили и Ёму служили, Ёго волю выповняли и людїи хоронили, и вѣчно щасливими були.

Тревалє посѣданє дарѣвъ и ласкъ Божїихъ и щасливости вѣчнои довжнїи були ангелы черезъ пѣдданє воли Божїей собѣ заслужити. Однакожь одєнь зъ высшихъ ангелѣвъ, котрого письмо св. называє „сатаною, дїаволомъ и велзевуомъ“, видячи ся вывышєненымъ надъ другихъ, згордѣвъ, и хотѣвъ зробити собѣ божу почєсть у другихъ ангелѣвъ. Одна часть ангелѣвъ дала ся увєсти, и согрѣшила супротивъ Бога. Противъ нихъ повставъ св. Ми-

1) Мойсей не оповѣдає выразно о сотворєнїи Ангелѣвъ, однакожь, коли говорить: „на початку сотворивъ Богъ небо и землю“, пѣдъ небомъ розумѣє вѣнь всѣ, щѣ крѣмъ землїи єсть, затымъ не тѣлько тѣла небеснїи, але такожь и высшихъ духѣвъ, котрїи въ небѣ Богу служатъ; пѣзнѣйше споминає о явленїяхъ ангелѣвъ, котрыхъ Богъ посылавъ для обвѣщенїя и выконанїя Своєи волѣ. Слово ангелъ єсть грецке, и означає то, щѣ „вѣстникъ, вѣстєць, або пѣсланникъ“.

2) На пѣдставѣ св. письма, вѣдѣнїи и науки св. Отцѣвъ, дѣлїмо ангелѣвъ на девять хорѣвъ, котрїи зновъ становлєть три чїны: I. 1) Серафимы, 2) Хєрувимы, 3) Прєстолы; II. 4) Господєства, 5) Силы, 6) Власти; III. 7) Начала, 8) Архангелы, 9) Ангелы.

хаиль¹⁾ зъ другими ангелами, котрі зѣстали Богу вѣрній. И повстала борба въ небѣ, злі ангелы зѣстали побѣдженіи и зъ неба выключеніи. Они стратили благодать освящающу и небесну щасливѣсть, воля ихъ стала ся злою, а мысль только до злого зверненою. Они пѣзнають Бога и боять ся Его, але Его не любятъ. Рѣвножъ не любятъ они чоловіка, сотвореного на образъ и подобу божу и призначеного до вѣчної щасливости, и старають ся ему на тѣлѣ (черезъ хоробы и нещастя) и на души (черезъ покусы до грѣха) шкодити. Злыхъ ангелѣвъ называемо злыми духами, такожъ дїяволами и чортами.

Добрїи ангелы суть въ небѣ щасливіи, они любятъ Бога, служатъ Ему и выповняють Его волю. Они любятъ такожъ чоловіка, яко образъ и подобу Божу, стерегутъ его въ пригодахъ душѣ и тѣла, и помагають ему въ осягненію вѣчного спасенія.

Святыхъ ангелѣвъ, яко вѣрныхъ слугъ Божихъ, почитаймо и вѣддаваймо ся ихъ опѣцѣ. Злыхъ духѣвъ стережѣмъ ся, уникаючи старанно грѣха и крѣпко противлячи ся покусамъ до злого. Молитва, знакъ св. креста, тверда вѣра, святї тайны (особливо пресв. Евхаристїя) и благословенія церковніи суть оружїя супротивъ злого духа.

3. Сотворенє чоловіка.

Коли вже земля такъ уряджена зѣстала, що єѣ можна було замешкувати, сотворивъ Богъ напоследокъ найзнаменитѣше сотворѣне земне, т. є. чоловіка, въ слѣдующій способъ:

По сотворенію звѣрять сказавъ Богъ: „Сотворѣмъ чоловіка по образу нашему и по подобѣ, и нехай владѣе рыбами морскими, и птицами небесными, и звѣрами и скотами, и всею землею, и всѣми гадами пересмыкающимися ся по земли.“ И сотворивъ Богъ чоловіка по образу Своему, мужа и жену сотворивъ.

Мужа сотворивъ Богъ въ той способъ, що тѣло его утворивъ зъ землѣ и ожививъ душею, котру зъ нѣчого

¹⁾ Слово Михаилъ означає: „Хто якъ Богъ?“ т. є. хто смѣе собѣ Божу почесть присвоювати?

сотворивъ по образу своему и по подобѣ; и назвавъ его Адамомъ, т. е. зъ землѣ взятымъ.

Такъ сотворенного першого чоловіка впровадивъ Богъ въ рай солодості, котрый насадивъ въ Едемъ на всходѣ¹⁾. Въ раю була всѣляка деревина красна и добра, а посередъ раю находило ся дерево житя и дерево розумѣня доброго и злого. Рѣка, що дѣлила ся на чотыри рамена, орошала рай. Въ сей то рай впровадивъ Г. Богъ чоловіка, щобы его обраблявъ и хоронивъ; и давъ ему таку заповѣдь: „Зъ кожного дерева, котре есть въ раю, можешь ѣсти, зъ дерева же розумѣня доброго и злого не ѣжте, бо коли бъ вы зѣѣли, смертію умрете.“ Потомъ приводивъ Богъ къ Адамови звѣрѣ и птицѣ, а Адамъ дававъ имъ имена.

Однакъ не було помѣчника подѣбного Адамови. Для того Богъ сказавъ: „Не добре бути чоловікови одному, сотворѣмъ ему помѣчника, подѣбного ему.“ И навѣвъ Богъ сонъ („изстѣпленіе“, захватъ) на Адама, взявъ одно зъ реберъ его, сотворивъ зъ него жену, и привѣвъ еѣ передъ Адама. Сей сказавъ: „Се кѣсть вѣдъ костій моихъ, и плоть вѣдъ плоти моеи“, и назвавъ еѣ Евою с. е. матерію всѣхъ живучихъ. Богъ благословивъ ихъ: „Ростѣть и множѣть ся, наповняйте землю и пануйте на нѣй, и владѣйте рыбами морскими, звѣрми и птицами небесными, всѣми скотами, и всею землею, и всѣми гадами пересувающими ся по земли.“

Обое були нагѣ, и не стыдали ся.

Уже зъ самого способу сотвореня чоловіка показуе ся его высшѣсть надъ всѣ инші сотворѣня Божі. Коли бо всѣ инше стало ся однимъ словомъ Божиимъ, то около чоловіка заходить ся Богъ зъ бѣльшою старанностію: напередъ гейбы радить ся самъ зъ собою въ Троици св., потѣмъ творить тѣло и оживляе душею, сотвореною на образъ и подобу Богу. И въ тѣмъ лежить найвысше достоинство чоловіка, що вѣнъ носить въ души образъ и подобу Богу, и яко такий есть вѣдъ Бога поставленный паномъ на земли. Образъ и подоба Бога залежить въ тѣмъ, що душа чоловіка есть розумна, має свободну волю, есть безсмертна и поединча,

¹⁾ Чоловѣкъ зѣставъ сотворенный поза раемъ, ажъ такъ впровадженый въ рай, бо той бувъ лишъ надиприроднымъ даромъ Божої ласки, и зъ природы чоловікови не належавъ ся.

нѣчого тѣлесного не маюча; до того зѣстала освящена Божою благодатію (ласкою), такъ що чоловікъ бувъ святий, праведный и Богови милый. Такъ вивѣнований чоловікъ мѡгъ собѣ набувати мудрѡсть и вправляти ся въ чеснотѣ черезъ добре уживане своихъ силъ душевныхъ. Тѣломъ чоловікъ подѡбный до свѣта и звѣрять, душею же розличае ся вѡдъ нихъ и есть подѡбный самому Богови.

Первѣсний станъ чоловіка бувъ дуже щасливый. Святий и праведный, любимецъ Бога, не знавъ нѣякихъ зворушень похотій, анѣ грызоты совѣсти, розумъ мавъ ясный, волю до доброго склонну ¹⁾, вѡльный вѡдъ недугѡвъ и смерти, не знавъ анѣ журбы анѣ труда, сама праця въ раю мала ему служити до приемности. По довгѡмъ щасливѡмъ и безболѣзненѡмъ житію мавъ (безъ болю и смерти) перейти въ другій животъ, де въ сполученю зъ Богомъ мавъ бути вѣчно щасливый.

Жену сотворивъ Богъ зъ ребра Адамова, щобы показати, що жена есть того самого существа, щѡ и мужъ, и ему рѡвна.

Памятаймо, що все, щѡ маемо и чимъ есемо, Богу завдячити мы довжний. Якъ безконечно добрый есть Богъ, коли насъ такъ великими дарами душевными и тѣлесными, природными и надприродными обсыпавъ! Якъ мы Его за то зъ цѣлои душѣ и зо всѣхъ силъ нашихъ любити, якъ ему дякувати и щиро служити повинний! Памятаймо, що мы першій сотворѣня Божій на земли, хорѡнѣмъ же то високе достоинство, котре намъ Богъ давъ, и стережѣмъ ся грѣха, котрый тѣ высокі дари потемнити, а навѣтъ по забавити ихъ насъ може. Зъ другои жъ стороны най упокоряе насъ мысль на то, що все, щѡ маемо и чимъ есемо, Богу тѡлько завдячити маемъ.

Межи Адамомъ и Евою заключивъ Богъ въ раю супружество, поблагословивши ихъ.

4. Грѣхъ першихъ людій.

Чоловѣкови въ раю давъ Богъ заповѣдь: „Зъ кожного дерева, котре есть въ раю, можешь ѣсти, зъ дерева же розумѣня доброго и злого не ѣжте, бо коли бы вы зѣѣли, смертію умрете.“

¹⁾ Есть то мнѣне ложне и безбожне, якобы чоловікъ первѣсно находивъ ся въ станѣ дикости, и ажъ зъ часомъ зѡ стану дикости выборовъ ся. Въ такѡмъ станѣ чоловіка сотворяти, було бы Бога негѡднымъ, и чоловікъ въ дикѡмъ станѣ сотвореный бувъ бы певно загинувъ, не маючи, якъ звѣрята, природныхъ орудій обороны вѡдъ хижихъ звѣрѣвъ. Богъ сотворивъ чоловіка въ станѣ звершенѡмъ, и Самъ его силы душевнѣ розвинувъ. Въ станѣ здичѣлости попавъ чоловікъ пѡзнѣйше въ наслѣдокъ грѣха, попавши въ темноту ума и вѡддавши ся похотямъ тѣлеснымъ.

Сю заповѣдь давъ Господь Богъ чоловікови, щобы тойже, яко розумне и свободною волею надѣлене естество, мѡгъ оказати ся достойнымъ тѡлькихъ дарѡвъ и ласкъ Божихъ, и мѡгъ собѣ заслужити тревале посѣдане дарѡвъ Божихъ и щасливѡсть якъ дочасну, такъ и вѣчну.

Межи всѣми звѣрами, котрі Богъ сотворивъ, бувъ змѣй хитрѣйшій прочихъ. Бго то уживъ злый духъ, сей ненависникъ Бога и чоловіка, щобы людій до переступленя заповѣдій Божихъ привести. Вѡнъ сказавъ до жены: „Чому вамъ Богъ не дозволивъ зо всѣхъ деревъ райскихъ їсти?“ — Жена вѡдповѣла: „Зъ каждого дерева райского можемо їсти, тѡлько зъ дерева, котре єсть посередъ раю, не дозволивъ намъ Богъ їсти, анѣ дотыкати ся его, щобы мы не померли.“ — „Вы не умрете — одвѣтивъ змѣй, — тѡлько Богъ знавъ, що коли бы вы зѣѣли зъ него, очи ваші отворили бы ся, и вы були бы якъ боги, знаючі доброе и злоє.“

Жена поглянула на дерево; їй сподобавъ ся овочъ, сподобало ся їй такожъ розумѣти доброе и злоє. Она взяла овочъ, и їла, дала такожъ мужеві своему, и їли обоє. И отворили ся очи обоимъ: они пѡзнали, що суть нагї, сшили собѣ листя фігове и поробили собѣ опоясання. Незадовго учули голосъ Господа въ раю, настрашили ся, и скрыли ся передъ лицемъ Божиимъ посередъ райскихъ деревъ.

Господь вѡззавъ Адама: „Адаме, де ты?“

„Я почувъ Тебе въ раю, и убоявъ ся, бо я нагїй, и прото скрывъ ся,“ вѡдповѣвъ Адамъ.

„Хто сказавъ тобѣ, що ты нагїй? Если бы ты не зѣѣвъ овочу зъ заказаного дерева, чи знавъ бы ты о тѡмъ?“

„Жена, котру Ты давъ менѣ, дала менѣ овочъ зъ дерева, и я ївъ.“

Тогды сказавъ Богъ женѣ: „Длячого ты то зробила?“ — „Змѣй пѡдѡйшовъ мене, и я їла,“ сказала жена.

Тогды рекъ Богъ змѣєви: „Понеже здѣлавъ єси то, проклятый будешъ межи всѣми звѣрами земными, на грудахъ своихъ и на черевѣ сувати ся будешъ, и землю їсти будешъ по всѣ днѣ житя свого. И незгоду положу межи тобою и межи женою, и межи сѣменемъ (потомствомъ)

твоимъ а сѣменемъ (потомствомъ) ея. Вѣнъ (потомокъ) поразить твою голову, а ты кусати будешь его пятау.“

Женѣ сказавъ Богъ: „Умножу твои грызоты и смутки, и въ болѣзни будешь родити дѣти твои; будешь подчинена мужеву, и сей тобою володѣти буде.“

А Адамови сказавъ Богъ: „Понеже ты послушавъ голосу жены твоеи, и ѣвъ еси вѣдъ заказаного дерева, проклята буде земля въ дѣлахъ твоихъ, и въ печали будешь живити ся вѣдъ нею по всѣ дни житя свого. Терне и осетъ выдасть тобѣ, и живити ся будешь полнымъ збѣжемъ.¹⁾ Въ потѣ лица твого будешь ѣсти хлѣбъ свой, доки не вернешь ся въ землю, зъ котрой ты збѣставъ взятый, бо земля еси, и въ землю обернешь ся.“

Потѣмъ давъ Господь Богъ Адамови и Евѣ одежи кожани, и выгнавъ ихъ зъ раю, щобы управляли землю, зъ котрой збѣстали взятѣ. Адамъ поселивъ ся напротивъ раю солодости, а Господь поставивъ Херувима зъ поломѣннымъ оружіемъ, щобы хоронивъ приступъ до дерева житя.²⁾

Заповѣдь Божя, дана чоловікови, була легка до выповнення, бо въ раю чоловікъ мавъ всѣго доволѣ, его разумъ бувъ ясный, воля до доброго склонна и не збѣпута, вѣнъ не знавъ похотѣй тѣлесныхъ, анѣ злого примѣру. Коли жъ мимо того чоловікъ заповѣдь Божу переступивъ, то грѣхъ его бувъ дуже великій. Єще тяжшимъ покаже ся той грѣхъ, коли зважимо, що въ нѣмъ мѣстилися ся ще инші грѣхи, якъ: недовѣряне Богу (бо бѣльше увѣрили злomu духови нѣжъ Богу), непорядочна цѣкавѣсть (бо хотѣли пѣзнати доброе и злое), гордѣсть (бо хотѣли бути якъ боги), похотѣне непорядочне (овочу заказаного), лакомство и непослухъ, якъ и то, що Адамъ знавъ, що вѣдъ выповнення сеп заповѣди записѣла его и цѣлого потомства щасливѣсть.

Грѣхъ першихъ людѣй потягнувъ за собою тяжкій наслѣдки якъ для нихъ самихъ, такъ и для вѣхъ ихъ потомкѣвъ. И такъ люди втратили вѣ дары надприродни душевни и тѣлесни т. е. благодать освещающу, котра ихъ робила Богу милыми и давала право

¹⁾ Вѣдъ теперѣ мавъ Адамъ працювати въ земли и управляти збѣже собѣ на поживу.

²⁾ Чоловікъ не бувъ зъ природы своен безсмертныи що до тѣла, бо всѣ, що має початокъ и зъ частѣй єсть зложено, такожъ на части розпасти ся може и скѣнчить ся. Безсмертнѣсть тѣла була даромъ ласки Божою, а дерево житя мало силу, тѣлесни силы чоловіка покрѣпляти и вѣдновляти, и жите его продовжати.

до вѣчної щасливости, дальше втратили рай и безсмертнѣсть тѣла, и по́днали смерти, недугамъ, смуткамъ и всѣлякимъ трудамъ.¹⁾ Дары природнїи стались у нихъ гѣршими: разумъ потемнивъ ся, воля стала ся склонною ко злему и обѣзвала ся похѣтъ тѣлесна.²⁾ Володаремъ землѣ зѣставъ човѣкъ и на дальше, бо вѣтъ не переставъ бути образомъ Божимъ, лише володѣне его на землї зѣстало утруднене, бо въ потѣ чола мусѣвъ працювати на хлѣбъ, и бороти ся зъ звѣрями и природою.

Грѣхъ першихъ людїй называе ся прародительскимъ, позаякъ Адамъ и Ева суть нашими прародичами, такожь первороднымъ, тому що всѣ потомки Адамовї родять ся въ станѣ сѣго грѣха (с. е. неласки Божой зо всѣми наслѣдками сѣго грѣха).

Господь Богъ укаравъ човѣка по справедливости, але и въ милосердію. Човѣкъ не зѣставъ на все вѣдъ Бога вѣдвержений, вѣтъ мѣгъ еще навернути ся, але передовсѣмъ треба було Богови въ безконечный способъ задосыть учинити (надолжити). Сѣго однакъ не мѣгъ човѣкъ, яко естество скѣпчене, прото обѣцявъ ему Богъ Спасителя, коли сказавъ до змѣя, що потомокъ жены (Іисусъ Христосъ) сокрушить ему голову. Сеся обѣтница Спасителя була перша добра вѣсть, котру човѣкъ по своѣмъ упадку учувъ, и прото она называе ся „перва благодать“. Въ нѣй покладавъ човѣкъ всю свою надѣю, и она стала ся по́дставою религїѣ. Длятого Господь Богъ сю обѣтницу Спасителя завсѣгды вѣдновлявъ, и чимразъ яснѣйше и докладнѣйше обявлявъ, ажъ доки не прїйшовъ Христосъ, Спаситель свѣта.

Господь Богъ и по упадку не опутивъ човѣка, якъ се видно зъ того, що зробивъ ему одежи зъ кожѣ.

Безконечно добрый естъ Богъ, коли насъ до житя покликавъ, всѣмъ потрѣбнымъ заосмотривъ, и многими дарами надѣливъ. Але ще въ бѣльшомъ свѣтлѣ являе ся доброта и милосердіе Его въ тѣмъ, що човѣка согрѣшившого не вѣдкинувъ, лише умилиосердивъ ся надъ нимъ. и обѣцявъ ему дѣстати Спасителя. Якъ же мы прото Бога любити, и якъ старанно грѣха стеречи ся повинни!

5. Каинъ и Авель.

По выгнаню зъ раю родили ся Адамови и Евѣ дѣти, сыны и дѣньки. Найстаршїй зъ нихъ бувъ Каинъ, а мо-

¹⁾ Душа зѣстала безсмертною, бо яко духъ поединчїй умирати не може, але що стала ся неспособною до вѣчної щасливости (до вѣчного житя), длятого сей станъ называе ся смертію душѣ.

²⁾ Се все видно зъ того, що човѣкъ кривъ ся передъ Богомъ, що Адамъ складавъ вину на Еву, а сеся на змѣя, и що робили собѣ опоясана зъ лїстя.

лодшій называвъ ся Авель. Каинъ бувъ рѣльникомъ, Авель пастыремъ овецъ. Они оба принесли Господу жертву ¹⁾, Каинъ зъ плодѣвъ земныхъ, а Авель зъ первенцѣвъ овецъ. Господь Богъ принявъ жертву Авля, жертвы же Каина не принявъ ²⁾. Каинъ загнувавъ ся тымъ дуже, и лице его змарнѣло. Вѣнъ завидувавъ Авлеви ласки Божой. Тогды сказавъ Господь до Каина: „Чого ты загнувавъ ся, и чого змарнѣло лице твое? Чи не согрѣшивъ еси, неправо принеши жертву? Умовни, и завладѣй надъ грѣхомъ, бо вѣнъ тебе погубить.“

Але Каинъ не послухавъ перестороги Божой. Разъ выпровадивъ вѣнъ брата свого Авля въ поле и тамъ его убивъ.

Тогды запытавъ Богъ Каина: „Де есть Авель, братъ твоѣй?“ — „Не знаю — вѣдповѣвъ Каинъ; — чи я сторожъ брата моего?“ — Господь Богъ сказавъ: „Що ты зробивъ такого! Кровь брата твоего взыває ко мнѣ вѣдъ землѣ. И нынѣ проклятый ты на земли, котра отворила уста свои, щобы прийняти кровь брата твоего зъ руки твоєї. Коли будешъ управляти землею, она тобѣ не выдасть плоду. Стогнаючи и трепечучи (зъ грызоты совѣсти), блукати ся будешъ по земли.“ Каинъ одвѣтивъ: „Велика есть моя вина, она не може бути менѣ вѣдпущена. Если Ты мене выганяєшь вѣдъ лица свого и зъ сеи землѣ, и я стогнаючи и трепечучи стану блукати ся по

¹⁾ Жертва, рѣвно якъ и молитва, служить къ тому, щобы Господу Богу честь и славу принести, потрібныхъ ласкъ Божихъ упросити, за отриманѣ дякувати и за грѣхи надолжити. Жертва залежить въ тѣмъ, що чоловікъ рѣчь, маючи вартѣсть, Господу Богу приносить и передъ лицемъ Божиимъ нищить, на знакъ, що Богъ есть найвысшимъ Паномъ всеѣго, владѣтелемъ жита и смерти, и что такъ чоловікъ самъ за грѣхи свои згинути бы повиненъ. Жертвы приносяти першихъ людѣй научивъ Господь Богъ самъ, котрый вѣ всеѣмъ бувъ ихъ першимъ учителемъ.

²⁾ Господь Богъ не принявъ жертвы Каина, бо она не була щира и не походила зъ правдивои вѣры, и вѣнъ не бувъ того гѣдний. Имя Каинъ означає чоловіка самолюбного, корыстолюбного и гордого; вѣнъ прийѣвъ Богови гѣршѣй плоды, а собѣ задержавъ лучший. Авель означає чоловіка смиренного, котрый все до Бога вѣдносивъ; вѣнъ прийѣвъ що найлучшѣй первенцѣ зъ овецъ своихъ.

земли, тогды хто будь стрѣтивши убо мене.“ На се сказавъ Господь: „Не такъ! лишь хто бы убивъ Каина, семикратно се на нѣмъ вѣдомстити ся.“ И положивъ Господь знамя на Каинѣ, щобы его нѣхто не убивъ.

Каинъ поишовъ вѣдъ лица Божого, и вселивъ ся въ земли Найдъ¹⁾ противъ Едема. Тамъ народивъ ся ему сынъ Енохъ. Каинъ збудовавъ городъ, и назвавъ его Енохъ въ честь сына своего.

Каинъ завидувавъ братови ласки Божои. Зависть есть головнымъ грѣхомъ, котрый до иншихъ ще грѣховъ провадить, а завидувати ближнѣму ласки Божои есть грѣхомъ противъ св. Духу, о котромъ говорить св. писмо, що ані въ сѣмъ ані въ томъ житю не буде вѣдпущений, бо есть выразомъ закамѣнѣлого сердца. Господь Богъ не опускае Каина помимо его злобы и переворотности, але его наминае. Каинъ однакожь зѣстае затвердѣлымъ и закамѣнѣлымъ на Божій наминаня. Закамѣнѣлость на спасеннї напѣмненя есть такожь грѣхомъ противъ св. Духови. Хто завчасу не покае ся, и не наверне ся до Бога, той въ грѣсѣ погибае.

Кождый грѣхъ повстае напередъ въ серци чоловіка, а потѣмъ переходить въ дѣло. Злї похоти и пристрасти треба въ собѣ заразъ зъ початку притлумити, щобы не взросли и не перейшли въ зле дѣло.

Кара за грѣхъ Каина лежала передовсѣмъ въ грызотѣ совѣсти, котрою мученый Каинъ нѣгде не находивъ спокою, и протю всюды блукавъ ся. Якъ добра совѣсть чоловіка навѣтъ въ нещастю заспокоюе, такъ противно зла совѣсть робить чоловіка найнещасливѣшимъ, и затроюе ему все достатки и утѣхи свѣтовї.

Хоть Каинъ такъ тяжко согрѣшивъ, не дозволивъ Богъ его убивати, и загрозивъ строгу кару тому, хто бы важивъ ся его убити. Зъ того видно, якъ тяжкимъ грѣхомъ есть убійство чоловіка.

Авель бувъ прообразомъ Іисуса Христа, позаякъ праведный Авель зъ руки безбожного брата своего невинно погибъ, якъ и Іисусъ Христосъ вѣдъ безбожныхъ своихъ соплемѣнникѣвъ (по плоти) зѣставъ невинно убитый.

6. Потомки Адамовї.

На мѣсце Авля давъ Богъ Адамови и Евѣ иншого побожного сына, по имени Сита. Потомки его були праведнї, и служили Господу Богу. Межи ними вѣдзначали

¹⁾ Найдъ або Нодъ есть слово еврейске, и означае землю скитальцѣвъ.

ся особливо: Сита сынъ Енось, котрый зачавъ збирати людй на спольне богослужене, Енохъ, котрый „угодивъ Господу Богу“ и зоставъ живой взятый зъ сёго свѣта, и тогожь правнукъ Ное. Сихъ побожныхъ потомкѣвъ Ситовыхъ называе письмо св. дѣтьми божими¹⁾.

Потомки Каина противно, вмѣсто служити Богу, старали ся толькo о приемности и выгоды житя; догаджали своимъ похотямъ и грѣшили. Они ставили гóроды, и вынаходили рѣжньи штуки. Оденъ зъ потомкѣвъ Каина, по имени Ламехъ, взявъ собѣ двѣ жены: Аду и Селлу. Сынъ Ады Ювиль бувъ отцемъ живучихъ въ шатрахъ и кочующихъ скотопасѣвъ, а братъ его Іуваль вынайшовъ музыкальньи орудія и бувъ отцемъ пѣвучихъ и грающихъ. Сынъ Селлы Товель бувъ ковалемъ мѣди и желѣза. Письмо св. называе сихъ дѣтьми чоловѣчими.

Есть мнѣне св. Отцѣвъ, що Еноха удержуе десь (незвѣсно де) Господь Богъ живого, щобы при кѣнци свѣта боровъ ся противъ антихриста и людей завзывавъ до почести Божои. Передъ кѣнцемъ свѣта однакожь умре Енохъ, якъ всѣ люди.

Господь Богъ засновавъ въ раю супружество межи однимъ мужемъ и одною женою; Ламехъ, взявши собѣ двѣ жены, першій нарушивъ той порядокъ вѣдъ Бога установленый.

¹⁾ Порядокъ потомкѣвъ Адамовыхъ до Ноя:

	Вѣкъ житя	Лѣта пѣсля переводу грецк. LXX вѣдъ сотвореня свѣта	Лѣта пѣсля переводу лат. Vulgata
Адамъ	930	— 930	— 930
Ситъ	912	230—1142	130—1042
Енось	905	435—1340	235—1140
Каинанъ	910	625—1535	325—1235
Малеилъ	895	795—1690	395—1290
Іаредъ	962	960—1922	460—1422
Енохъ	365	1122—1487	622— 987
Матусайлъ	969	1287—2256	687—1656
Ламехъ	753	1474—2227	874—1651
Ное	950	1662—2612	1053—2006

7. Ное.

Перші люди жили дуже довго, протом они скоро розмножили ся по землі. Потомки Сита — діти божі — жили побожно, потомки же Каина жили безбожно. Коли жь сыны божі за жены собі побрали дочери чоловічі, розширило ся злое меми всіми людьми. Зь супружествъ бо сынѡвъ божихъ зь доньками чоловічими повстали великаны, т. є. люди високий ростомъ и сильніи, котрі, увоваячи на свою силу, живили злі помысли въ серцю своїмъ и злобою наповнили всю землю. Тогды жалувавъ Господь Богъ ¹⁾, що сотворивъ чоловіка, и сказавъ: „Погублю чоловіка на землі, и всё, що я сотворивъ, вѡдъ чоловіка ажъ до скота, и вѡдъ гадѡвъ ажъ до птицъ небесныхъ.“

Тѡлько Ное найшовъ ласку передъ Господомъ Богомъ, бо вѡнъ бувъ праведный чоловікъ, совершенный въ родѣ своїмъ, и угоджавъ Богу. До него сказавъ Богъ: „Наставъ часъ погубы всіхъ людій, бо наповнили землю неправедностію, длятого я погублю ихъ. Збудуй собі судно (ковчегъ) зь дерева негниючого чотырогранного, зроби въ нѣмъ гнѣзда, и посмоли смолою внутрь и зверху. Судно се най буде 300 лѡктіи довге, 50 широке а 30 високе; верху ковчега покровъ на оденъ локоть высоты, зь боку двери, внутрь помешканя два- и триповерхній. Бо я спущу потопъ водный на землю, чтобы погубити всё, що жие на землі. Зь тобою заключу завѣтъ. Ты войдешъ въ судно и сыны твои, и жена твоя и жены сынѡвъ твоихъ; и возьмешъ зь собою зѡ всіхъ скотѡвъ, звѣрѣвъ, гадѡвъ и птицъ по одной парѣ, а зь чистыхъ скотѡвъ и птицъ по сѣмъ парѣ. Возмешъ собі такожъ поживы стѡлько, чтобы ты зѡ всіми звѣрятами мѡгъ выжити.“

Ще зѡставивъ Богъ милосерный людемъ 120 лѣтъ на покаяне и поправу. Въ тѡмъ часѣ Ное збудовавъ свое судно, и зробивъ всё, якъ ему Богъ приказавъ.

Коли всё скѡнчило ся, сказавъ Богъ до Ноя: „Войди

¹⁾ Бѣтъ то невластивый способъ говореня, взятый зь природы чоловічої, бо Богъ, яко незмѣнный и всевѣдучий, нѣколи не може жалувати своихъ дѣлъ.

зъ цѣлымъ своимъ домоу въ корабель, бо я видѣвъ, що ты праведно жиєшь передомною въ сѣмъ родѣ, и забири зъ собою звѣрята, бо за сѣмъ днѣвъ спущу на землю дощъ черезъ сорокъ днѣвъ и сорокъ ночій, и погублю всё, що я сотворивъ.“ Ное сповнивъ всё по послѣ приказу Божого, вѣнъ вѣйшовъ въ корабель и его три сыны: Симъ, Хамъ и Яфетъ, и жена его, и три жены сыновъ его, и звѣрѣ. Господь Богъ зачинивъ за ними двери въ корабли. Тогда мавъ Ное 600 лѣтъ ¹⁾.

Зъ сѣи подѣй видно, якъ небезпечно есть приставати зъ зѣпсуемыми людьми, бо вѣдъ злыхъ псують ся добры.

Ся подѣя перекоуе насъ о справедливости Божѣй зъ одной, а о милосердію Бога зъ другой стороны. Богъ карае грѣхъ, але дае ще 120 лѣтъ до поправы и охороняе праведного Ноя вѣдъ погибели. Нехай же кождый грѣшникъ покладе надѣю въ Божѣмъ милосердію, але нехай и кае ся своихъ грѣхѣвъ, чтобы его не постигъ справедливый судъ Божій, а праведникъ вѣ всѣхъ пригодахъ жита най уповае въ Бозѣ.

8. Потопъ.

По семи дняхъ по послѣ того, якъ Ное вступивъ въ корабель, наступивъ потопъ водный на земли ²⁾. Отворили ся всѣ жерела бездны и небесны зѣбѣрники (воды) ³⁾, дощъ падавъ черезъ сорокъ днѣвъ и ночій. Вода залила землю, и пѣдняла ковчегъ въ гору. Пятнайцять лѣктѣвъ надъ всѣ найвысшій горы взнесла ся вода, и затопила всё, що жило на земли, почавши вѣдъ чоловіка ажъ до скотѣвъ, гадѣвъ и птицъ небесныхъ. При житю зѣоставъ ся лишь Ное зъ родиною и тыми звѣрми, що були въ ковчезѣ. Вода заливала землю черезъ 150 днѣвъ.

Тогда спѣмнувъ Господь Богъ за Ноя и за всѣ звѣрѣ въ ковчезѣ замкненій, спустивъ сильный вѣтеръ на землю,

¹⁾ Потопъ бувъ по послѣ LXX въ роцѣ 2262 по сотвореню свѣта (а 3246 передъ Христомъ), по послѣ Vulgat-ы въ р. 1656 по сотв. свѣта (а межи 2294 и 2618 передъ Христомъ). Гл. §. 1 прим.

²⁾ Потопъ наставъ 27-ого дня (по послѣ Vulg. 17-ого дня) другого мѣсяця 600-ого року жита Ноя.

³⁾ Не только зъ горы спадала вода на землю, але такожъ зъ керницъ и морь выступала.

а дощъ уставъ, и вода зачала уступати. Ковчегъ осѣвъ на горахъ Араратскихъ въ 27-ый день сегого мѣсяця. Вода жь уступала ажъ до десятого мѣсяця, и въ першій день десятого мѣсяця показали ся верхи гѣръ ¹⁾.

Коли минуло сорокъ днѣвъ, Ное отворивъ вѣконце въ ковчезѣ и выпустивъ ворона, щобы переконати ся, чи уступила вода. Але воронъ не вертавъ. За нимъ выпустивъ вѣнъ голубицю; сеся однакожь, не найшовши нѣгде сухого мѣсця, бо еще всюды по земли була вода, вернула ся въ ковчегъ. Переждавши сѣмъ днѣвъ, Ной выпустивъ зновъ голубицю; пѣдъ вечеръ вернула она, несучи оливну вѣтку зъ листемъ въ устахъ своихъ. По сѣмъ пѣзнавъ Ное, що вода вже уступила зъ лица землѣ. Переждавши другихъ сѣмъ днѣвъ, Ное зновъ выпустивъ голубицю, и она вже не вернула ся до ковчегу.

Въ першій день першого мѣсяця 601-ого року житя Ноевого уступила вода зъ землѣ. Ное отворивъ покровъ ковчегу и видѣвъ, що вода уступила. Въ 27-ый день второго мѣсяця wysхла вода. На приказъ Божій выйшовъ Ное зъ ковчегу, и поставивъ жертѣвникъ Господеву, и принѣсъ жертву цѣлопалену зѣ всѣхъ скотѣвъ и птицъ чистыхъ. Господь принявъ жертву Ноя, и благословивъ его и сынѣвъ его: „Ростѣтъ и множѣтъ ся, наповняйте землю и владайте нею; всѣ звѣрѣ земны и птицѣ небесны и рыбы морскы, и всё, що движе ся, нехай боить ся васъ; всё даю вамъ въ вашы руки, и всѣ животины най служатъ вамъ въ кормъ такъ, якъ и зѣля, тѣлько мяса задушенины и крови не ѣжте, бо кровь вашу рукою чловека проляту вѣдомщу; и если хто пролье кровь людску, то за тое й его кровь пролье ся, бо на образъ Божій сотворивъ я чловека.“

Потѣмъ сказавъ Богъ до Ноя и его сынѣвъ: „Я заключу зъ вами завѣтъ, и вже бѣльше не буде потопу водного, котрый бы цѣлу землю знищивъ. По всѣ часы буде на земли сѣйба и жниво, а зима и весна, лѣто и осѣнь будутъ по собѣ наступати, день и нѣчь будутъ змѣняти ся. Знаменемъ завѣта межи мною а вами буде дуга на облакахъ.“

О потопѣ всесвѣтнѣмъ свѣдчить такожь геологiя, бо на най-

¹⁾ с. е. Ноеви въ кораблѣ.

высшихъ горахъ находятъ ся шкаралупы мушель и закаменѣлости животинъ морскихъ, а въ печерахъ найдено кости звѣрятъ хижихъ, котріи не могли зъ собою разомъ мешкати. Се поясненіе ся тымъ способомъ, що вода занесла животины морскіи на высокій горы, и зложила кости звѣрчій въ печерахъ.¹⁾

Потопъ есть прообразомъ св. крещенія, бо такъ, якъ въ потопѣ грѣхъ зоставъ погребаный и рѣдъ людскій вѣдновленный, такъ въ св. крещенію грѣхъ зостае змытый, и чоловікъ душею вѣдновленный.

Корабель Ное есть прообразомъ церкви, бо такъ, якъ въ потопѣ тільки тіи зѣстали спасеніи, що були въ кораблі, такъ та кожъ тільки въ церквѣ св. католицкѣи находить чоловікъ спасеніе, а по-за церквою нема спасенія.

Ное дае намъ красный наслѣдованія гѣдний примѣръ вѣры и чесноты. Вѣнъ бо середъ загального зѣпсутія зоставъ чеснымъ и праведнымъ. На приказъ Божій будовавъ корабель и бувъ проповѣдникомъ покаянія. Коли жъ выйшовъ зъ корабля, першимъ его дѣломъ було черезъ жертву цѣлопаленія принести Богови честь и подяку.

Ное ставъ ся другимъ праотцемъ роду людского, его Богъ благословивъ подобно, якъ колись Адама въ раю.

9. Сыны Ное.

По потопѣ Ное управлявъ землю, и насадивъ виноградъ. Не знаючи однакожъ силы вина, напивъ ся за много и упивъ ся, почѣмъ, обнаживши ся въ домѣ своемъ, заснувъ. Коли Хамъ въ такѣмъ станѣ отца своего узрѣвъ, насмѣвавъ ся зъ него, и выйшовши зъ хаты, оповѣдавъ братьямъ своимъ объ томъ. Сїи однакожъ взяли одежу и накрыли нею отца, вѣдвернувши лица свои вспять. Коли жъ Ное, пробудивши ся, о поступку сына своего Хама довѣ-

¹⁾ Природники, котріи не хотятъ держати ся Божого объясненія лише всѣмъ своимъ разумомъ объяснати, объясняютъ та кожъ и потопъ яко дѣло природне, такъ звану катаклизму земну, споводовану трясенемъ землѣ або западенемъ сушѣ, наслѣдкомъ чого море заляло землю. Такожъ и Мойсей говорить, що потопъ зоставъ споводованный природными причинами, коли каже, що „розтворили ся всѣ жерела бездны (с. е. моря) и збѣрники небесні“, зъ чого слѣдуетъ, що вода зъ моря и дощу заляла землю. Але мимо того бувъ сей потопъ допустомъ Божиимъ и карою за грѣхи людскіи такъ, якъ и теперъ Господь Богъ карае людей повенію зъ природныхъ причинъ, але на приказъ Божій повставаючо.

давъ ся, проклявъ потомство Хамове, а Сима и Яфита благословивъ. Вѣнъ сказавъ: „Проклятъ Ханаанъ (сынъ Хама) хлопецъ, и най буде слугою своимъ братьямъ. Благословенъ Господь Богъ Сима, и Ханаанъ хлопецъ буди слугою ему. Най розпросторонить Богъ Яфета, и най вселить ся въ оселяхъ Симовыхъ, и Ханаанъ буди слуга ему.“

По потопѣ живъ Ное ще 350 лѣтъ, и умеръ въ 950. роцѣ житя своего.

Прокляте и благословене, выреченіе тутъ Ноемъ надъ сынами, суть властиво прореченіе ихъ будучои долѣ. Вѣнъ провиджуе духомъ, що потомки Хама будутъ въ грѣхахъ жити, для того не дае имъ благословенія; а проклинае не Хама, лише сына его Ханаана, томѹ що Хамъ бувъ вже благословенный вѣдъ Господа Бога по выходѣ зъ корабля.

Найважнѣйше благословене дае Ное Симови въ словахъ: Благословенъ Господь Богъ Симовъ. Вѣнъ провиджуе духомъ, що Симове потомство буде служити Господу Богу, для того благословить вѣнъ того Бога, котрому Семиты служити будутъ. Рѣвно жъ провиджуе вѣнъ, що зъ роду Симового выйде Христосъ Спаситель, бо тѣлько зъ посередъ вѣрныхъ служителейъ Божихъ мѡгъ Спаситель выйти, и се есть друга причина, длячого благословить Бога Симового.

Яфетови обѣщое Ное наибѣльше розширене по земли, и що благословене Симове на его потомство зѡйде, т. е. що межи Яфетитами христіанство наибѣльше розпросторонить ся.

Се благословене Ноя цѣлкомъ сповнило ся.

10. Потомки Ноя. Вежа Вавилоньска.

Вѣдъ трѣхъ сынѡвъ Ноя розродивъ ся весь рѡдъ людскій.

Коли число потомкѡвъ Ноевыхъ умножило ся, спустили ся они зъ гѡръ Араратскихъ въ долину Сеннаръ. Всѣ они говорили однимъ языкомъ. Тутъ выпалили собѣ цеглы зъ глины и сказали: „Збудуймо собѣ гѡродъ и вежу, котра бы верхомъ сягала ажъ до неба, и прославѣмъ имя свое, закимъ розсѣємо ся по земли.“ Однакъ ихъ горді замыслы не подобали ся Богу, протѡ змѣшавъ Господь ихъ языки, щобы одинъ другихъ не розумѣли, и розсѣявъ ихъ по всѣй земли. Вѣдъ того гѡродъ и вежа зѡстали названі Вавилонъ с. е. змѣшане языкѡвъ.

Основателемъ Вавилонѣ и вежѣ Вавилонської мавъ бути Невродъ (або Немродъ), сынъ Хуса а внукъ Хама, котрый вѣднѣвавъ ся силою и зростомъ, и бувъ ловцемъ.¹⁾ Вѣнъ хотѣвъ имя свое прославити, въ сѣй вежи мати охорону своєї власти надъ народами, и въ разѣ потопа безпечный сховокъ. Для того Богъ звѣвечивъ сей замысль.²⁾ По Невродѣ слѣдувавъ сынъ его Нинъ, котрого жена Семирамисъ вѣдбудовала и розширила гѣродъ Вавилонъ, и для того называе ся его основателькою. Вежа недокѣнчена розпала ся, и звалища ея находятъ ся до нынѣшного дня. Такимъ способомъ повстали рѣжнїи народы и рѣжнїи языки. Однакъ въ нихъ зѣстали тѣ самы первѣстки, для того межѣ рѣжнїими языками заходитъ бѣльше або меньше спорѣднене, якъ то наука языкословїя (филологїя) выказуе.

11. Початокъ идолопоклонства.

Зъ розпростороненемъ народѣвъ по землї розширило ся межѣ людѣми идолопоклонство. Злоє бо, засѣяне ще въ раю злымъ духомъ, не переставало выступати межѣ людѣми, помимо що Господь Богъ тоє караєвъ. Люди упали въ грѣхи, и вѣдвертали ся вѣдъ Бога, а вѣдвернувши ся вѣдъ Бога серцемъ, стратили токожъ вѣру въ Него. Але що чоловікъ безъ Бога жити не може, то почавъ Сго глядати въ рѣчахъ сотвореныхъ, а именно въ сонци и звѣздахъ, громѣ, огни и вѣтрѣ, высокыхъ горахъ и глубокихъ рѣкахъ, потѣмъ въ декотрыхъ людяхъ, котрї вѣдзначали ся бѣлшою силою и ростомъ, а навѣтъ въ звѣряхъ. А що сихъ предметѣвъ завсѣгды передъ собою не видѣвъ, то робивъ собѣ зъ дерева, каменя и металю образы людскїи и звѣрячїи, званїи идолами³⁾, кланяєвъ ся имъ и приносивъ жертвы. Такимъ способомъ повстало идолопоклонство.

Неврода, о котрѣмъ выше було сказано, называєвъ такожъ Вилъ або Ваалъ, т. е. господь або владѣтель. Сынъ его Нинъ, котрый по вѣтци панувавъ въ Вавилонѣ, велѣвъ вѣддавати ему божу почесть, а Нина жена Семирамисъ збудовала ему въ вѣдно-

¹⁾ Удержують, що Невродъ ловивъ людїи, т. е. пѣдбивавъ пѣдъ свою власть. Тогды повстали гѣроды: Орехъ (Едесса въ Келесїїи), Архадъ (Ниневїя въ Месопотамїи), Халанни (Селевкїя або Ктесифонъ въ Персїи).

²⁾ Се дѣяло ся около р. 2432 пѣсля LXX, а 1826 пѣсля Vulg. по сотвореню свѣта.

³⁾ вѣдъ грецкогго слова εἰδωλον.

вленомъ нею Вавилонѣ величавый храмъ, въ котромъ находивъ ся его гробъ. Такимъ способомъ повстала честь Ваала, котра пѣзньше розширила ся межи Сирийцами и Феникіянами и заходила ажъ до Жидовъ въ Палестину. Сей Вааль ставъ ся поганьскимъ Юпитеромъ.

Такъ то зѣнсуте сердца веде чловѣка вѣконци до наибольшого грѣха и нещастя, якимъ есть утрата вѣры въ Бога и идолопоклонство. И въ томъ нещастливомъ станѣ находили ся народы, кромѣ Жидовъ, ажъ до Христа Спасителя, и еще нынѣ находятъ ся въ нѣмъ многі, котрыхъ не освѣтило свѣтло вѣры Христовой.

На томъ кончить ся первѣсне объявлене Боже. Слѣды его находятъ ся въ переказахъ всѣхъ народовъ.

ОБЪЯВЛЕНЕ ПАТРІАРХАЛЬНЕ.

Водъ Авраама ажъ до смерти Іосифа.

12. Покликане Авраама.

Въ земли Халдейскѣй живѣ Тарра зъ роду Симового. 1) Сей, взявши сына своего Авраама и внука своего

1) Родословъ Авраама.

И м е н а	Пѣсля переводу LXX		Пѣсля Vulgat-ы	
	Лѣта житя	Лѣта водъ сотвор. свѣта	Лѣта житя	Лѣта водъ сотвор. свѣта
Симъ . . .	600	2164—2764	600	1558—2158
Арфаксадъ . . .	465	2264—2729	338	1658—1996
Каінанъ *) . . .	460	2399—2859	—	—
Сала . . .	460	2529—2989	433	1693—2126
Еверъ . . .	504	2659—3163	464	1723—2187
Фалекъ . . .	339	2793—3142	239	1757—1996
Рагавъ . . .	339	2923—3272	239	1787—2026
Серухъ . . .	330	3055—3385	230	1819—2049
Нахоръ . . .	208	3185—3403	148	1849—1997
Тарра . . .	205	3264—3469	205	1878—2083
Авраамъ . . .	175	3334—3509	175	1948—2123
Исаакъ . . .	180	3434—3614	180	2048—2228
Яковъ . . .	147	3494—3641	147	2108—2255
Іосифъ . . .	110	3585—3695	110	2199—2309

*) Сей въ текстѣ еврейскомъ и въ Vulgat ѣ есть пропущенный, находятъ ся однакожъ въ переводѣ LXX и въ Евангеліи св. Луки.

Лота ¹⁾, пустивъ ся зъ нимъ въ землю Ханааньску, одна-кожь, прійшовши въ Харранъ, поселивъ ся тамже.

Тутъ сказавъ Господь Богъ Авраамови : „Выйди зъ землѣ твоеи и зъ роду твоего и зъ дому вѣтця твоего, и иди въ землю, котру тобѣ покажу. И сотворю зъ тебе великій народъ, и поблагословлю тя, и возвеличу имя твоє, и будешь благословенный. И благословлю благословлящихъ тя, а кленучихъ тебе проклену, и благословеніи будутъ черезъ тебе всѣ племена земні.“

Авраамъ повиновавъ ся Богу, и вийшовъ зъ женою своєю Саррою и братанцемъ Лотомъ и зъ цѣлымъ своимъ майномъ, зъ слугами и чередами въ землю Ханааньску. Було тогды Авраамови 75 лѣтъ. ²⁾ Прибувши въ Ханаанъ, Авраамъ пройшовъ всю землю вздовжь ажъ до мѣста Сихемъ, до високого дуба. ³⁾

Тутъ Господь Богъ явивъ ся Авраамови, и сказавъ ему: „Сѣмени (потомству) твоему дамъ землю сю.“ На сѣмъ мѣсти Авраамъ поставивъ жертвѣвникъ Богови, котрый ему явивъ ся. Вѣдти поступивъ Авраамъ на всхѣдъ напротивъ Ветилѣ, розложивъ тамъ своє шатро, и поставивъ жертвѣвникъ Господу Богу и призвавъ имя Его. Вѣдъ Ветилѣ зновъ двигнувъ ся Авраамъ на полудне ко пустынѣ.

Въ земли Ханааньскѣй повставъ потѣмъ великій гольдъ, Авраамъ переселивъ ся въ Єгиптъ.

Коли люди розѣйшли ся по землѣ, и рѣжні народы повстали, а межи ними идолопоклонство розширило ся, тогды выбравъ собѣ Богъ Авраама, котрый не служивъ идоламъ, тѣлько правдивому Богу, щобы его зробити праотцемъ великого народа израильского, въ котрѣмъ мала переховати ся правдива вѣра и надѣя на Спасителя. Авраама выпровадивъ Богъ зъ землѣ Халдейской въ землю

¹⁾ Тарра мавъ трѣхъ сынѣвъ : Авраама, Нахора и Аррана. Сей послѣдній умеръ ще передъ смертію вѣтця свого, зѣставивши сына Лота. Тарра живъ первѣсно въ землѣ Халдейскѣй въ горѣдѣ Уръ, щѣ значить : огонь. Въ тѣмъ горѣдѣ поклоняли ся огню. Єсть переказъ (у Халдеѣвъ), щѣ Авраамъ зѣставъ въ огонь вверженный за то, щѣ его не хотѣвъ чтити, однакъ Богъ его вбавивъ вѣдъ смерти (гл 2 Ездр. 9, 7).

²⁾ въ роцѣ вѣдъ сотв. 3409 пѣсла LXX, а 2023 пѣсла Vulg.

³⁾ Була то долина заросла дубами около Сихемъ. Она тягнула ся почавши вѣдъ озера Галилейского вздовжь Іордану ажъ поза Мертве море.

Ханааньску, и вѣдъ того часу, коли Авраамъ услухавъ голосу Божого, зачавъ Богъ его и его потомкѣвъ въ чудесный способъ провадити. Зъ одной стороны дае Богъ Авраамови обѣтницѣ, зъ другои же выставляе его на рѣжній досвѣдченя; а коли Авраамъ во всѣхъ досвѣдченяхъ и пригодахъ житя оказуе тверду вѣру и надѣю на Бога, нагороджуе его Богъ новыми обѣтницами, а по части и выповненемъ давнихъ обѣтницѣ.

Обѣтницѣ, даніи патріархамъ, були двоякі: 1) земній — численне потомство, посѣдане обѣцянои землѣ и опѣки во всѣхъ пригодахъ житя; 2) духовній, що зъ ихъ роду вийде Христосъ Спаситель. Въ словахъ: „и благословеній будуть черезъ тебе всѣ племена земній“ мѣстила ся обѣтница Спасителя, котрый, вийшовши зъ роду Авраама, принѣсь благословене всѣмъ народамъ.

Объявленія Божіи, даніи Авраамови и его потомкамъ Исааку и Якову, называемо патріархальнымъ объявленемъ, бо они даніи були патріархамъ, с. е. начальникамъ родинъ.

13. Згѣдливѣсть Авраама.

Коли голодъ проминувъ, вернувъ Авраамъ зновъ въ землю Ханааньску, и поселивъ ся межі Ветилемъ и Агге, де перше поставивъ бувъ свое шатро и жертѣвникъ Господу Богу. А бувъ вѣкъ дуже богатый въ скотъ, сребро и золото. За Авраамомъ слѣдувавъ Лотъ, котрый такожъ мавъ вѣвцѣ, воли и шатра свои. Они не могли помѣстити ся на тѣй землі зѣ своимъ майномъ, прото бували суперечки межі пастухами Авраамовыми а Лотовыми. Видячи то, Авраамъ сказавъ до Лота: „Нехай не буде суперечки межі мною а тобою, и межі пастухами моими а твоими, бо мы есмо рѣдня собѣ. Вся земля лежитъ передъ тобою, вѣдлучи ся вѣдъ мене. Если ты пойдешъ на лѣво, я поїду на право, если жъ ты на право, то я на лѣво.“ Лотови сподобала ся вся поокочична сторона Іорданьска, напоена водою, якъ рай Божій, якъ земля египетска. Сю то Іорданьску сторону выбравъ собѣ Лотъ, и вѣдлучивши ся вѣдъ Авраама, вѣдѣйшовъ на всхѣдъ и замешкавъ въ Содомѣ. Авраамъ зѣставъ въ Ханаанѣ.¹⁾

¹⁾ „Ханаанъ“ (потомки Хама) було одно зъ семи племенъ, заселявшихъ „обѣцяну землю“, и поселене бѣльше къ Середземному морю; вѣдъ него потѣмъ вся земля дѣстала назву „Ханаанъ“. Содомъ лежавъ въ землі Ферезейскѣй.

Сподобала ся Господу Богу тая згѣдливѣсть Авраама, длятого сказавъ до него: „Поглянь очима своими на пѣвнѣчь и на полудне, на всхѣдъ и на захѣдъ; всю землю, котру видишь, дамъ тобѣ и потомству твоему на вѣки. И умножу потомство твое якъ пѣсокъ земный. Если хто зможе пѣсокъ земный почислити, то и потомство твое почислити. Встань, пройди землю въ довготу и широту, я дамъ еѣ тобѣ и твоему племени на вѣки.“

Авраамъ поселивъ ся у дуба Мамврійского въ Хевронѣ¹⁾, и поставивъ Господу жертвѣвникъ.

Авраамъ дае тутъ прекрасный, наслѣдованя гѣднй примѣръ згѣдливости и уступчивости. За то нагородивъ Авраама Господь Богъ обѣтницами.

14. Мелхиседекъ.

Въ тѣмъ часѣ, коли Лотъ замешкавъ въ Содомѣ, напали чотыри царѣ²⁾ Содомъ, Гоморрь и сусѣднй гѣроды³⁾, побѣдили ихъ, и взяли всю кѣнницу содомску и мешканцѣвъ, а межи ними такожь и Лота зъ его добуткомъ, въ неволю.

Довѣдавши ся о тѣмъ Авраамъ Еврей⁴⁾, зѣбравъ разъ 318 слугъ своихъ, и разомъ зъ трѣма союзниками⁵⁾ пустивъ ся въ погоню за неприятелемъ, побивъ его, и увѣльнивъ всю кѣнницу содомску, Лота зъ женою и майномъ его, и всѣхъ людй, взятыхъ въ неволю.

Коли Авраамъ вертавъ, выйшовъ напротивъ него царь

¹⁾ Бувъ то лѣсъ дубовый въ долинѣ коло Сихемъ, належавшй до властителя, котрый называвъ ся Мамбре. (Гл. ч. 12 прим. 3.)

²⁾ Си царѣ були: Амарфалъ Сеннарскій або Вавилонскій, Ариохъ Еласарскій або Понтійскій, Ходоллогоморъ Еламскій або Перскій и Таргалъ Галилейскій.

³⁾ Въ долинѣ Иорданскѣй лежало пять гѣродѣвъ, котрй платили дань Персамъ; причина вѣины була, що перестали дань платити.

⁴⁾ Въ первый разъ тутъ Авраамъ названный Евреемъ вѣдъ Евера, одного зъ предкѣвъ своихъ (гл. ч. 12 прим. 1). Впрочемъ еверъ означае такожь „переходячого, прихожого, чужого“.

⁵⁾ Ти союзники були: Амореи и его братья Есхолъ и Авнанъ.

Содомскій. Тогда Мелхиседекъ, царь Солимскій, котрый бувъ такожь священникомъ Бога вышнѣго, вынѣсь хлѣбъ и вино въ жертву Богу, и благословивъ Авраама, говорячи: „Благословенъ Авраамъ Богомъ вышнимъ, що сотворивъ небо и землю, и благословенъ Богъ вышній, що передавъ ворогѣвъ въ руки твои.“

Авраамъ давъ ему десятину зѣ всего. Царь Сodomскій хотѣвъ Авраамови вѣдступити всю добычу, але Авраамъ не взявъ собѣ нѣчого.

Авраамъ дае намъ примѣръ дружнѣй любви и безкорыстности.

Мелхиседекъ, котрый принѣсь Богу хлѣбъ и вино въ жертву, есть прообразомъ Иисуса Христа, котрый установивъ безкровну жертву пресв. Евхаристіѣ.

15. Богъ заключае завѣтъ зъ Авраамомъ.

Коли Авраамъ мавъ 99 лѣтъ, явивъ ся ему Господь Богъ и сказавъ: „Я есмь Богъ твоѣй, угоджай менѣ, и будь непорочный, а я заключу завѣтъ зъ тобою, и умножу тя дуже.“ Авраамъ упавъ на лице передъ Господомъ Богомъ, а Господь говоривъ дальше: „Я заключу завѣтъ зъ тобою, и ты будешь вѣтцемъ многихъ народѣвъ, и вже не будешь называти ся Аврамъ, лишъ Авраамъ¹⁾, бо зроблю тебе вѣтцемъ многихъ народѣвъ. Зъ тебе выйдуть царѣ. И я заключу завѣтъ зъ тобою и племенемъ твоимъ, завѣтъ вѣчный, щобымъ бувъ Богомъ тобѣ и твоему племени. А знакомъ завѣта най буде обрѣзане. Коже дитя мужеского роду въ осьмый день най буде обрѣзане.“

Дальше сказавъ Богъ до Авраама: „И Сара, жена твоя, буде называти ся Сарра²⁾, длятого, що я еѣ благословлю, и она буде матерію дѣтины, зъ котрой выйдуть народы и царѣ народѣвъ.“

Авраамъ упавъ на лице свое, однакъ помысливъ собѣ: „Чи столѣтнѣму мужеву и девяностилѣтнѣй женѣ³⁾

¹⁾ Спершу называвъ ся Аврамъ, що значить: отецъ великій (pater altus); Богъ перемѣнивъ се имя на Авраамъ, що значить: отецъ множества народѣвъ.

²⁾ Сара (Sarai) значить: княгиня моя, Сарра (Sarrah): княгиня всѣхъ благословенныхъ.

³⁾ Сарра мала тогда 90 лѣтъ.

може родити ся дитя?“ А мавъ Авраамъ ще сына Исмаила вѣдъ другої жены Агары¹⁾, котра була служницею Сарры, длятого сказавъ вѣдъ до Бога: „Исмаиль най жїе передъ Тобою.“ На то вѣдповѣвъ Богъ Авраамови: „Вѣистину Сарра буде мати сына, и сему дашь имя Исаакъ²⁾, зъ нимъ заключу я вѣчный завѣтъ, щобымъ ему и его племени бувъ Богомъ. И що до Исмаила выслушавъ я тебе, бо и его благословлю и умножу дуже, однакожь завѣтъ мѣй заключу зъ Исаакомъ, сыномъ Сарры, котрый народить ся за два лѣта.“

Господь Богъ обѣщое Авраамови численне потомство и посѣданє землѣ Ханааньской, Авраамъ же за то має бути Богу вѣрный и Ему служити. Вѣ томъ залежавъ завѣтъ (т. є. угода) межи Богомъ а Авраамомъ.

16. Богоявленє въ долині Мамврїйскѣй.

Господь Богъ явивъ ся зновъ Авраамови „у дуба Мамврїйского“ (т. є. въ долині Мамврїйскѣй, зарослѣй дубами).

Коли одного дня въ полудне Авраамъ передъ дверми шатра свого сидѣвъ, узрѣвъ вѣдъ трѣхъ мужѣвъ передъ собою. Заразъ выйшовъ напротивъ нихъ, и поклонивши ся ажъ до землѣ, сказавъ: „Господи! если я найшовъ ласку передъ Тобою, не мини слуги свого. Умыють ся ноги вашї, и вы прохолодите ся пѣдъ деревомъ, а я принесу хлѣбъ, щобы вы покрѣпили ся, потѣмъ пѣйдете собѣ въ дальшу дорогу.“ Они одвѣтили: „Зроби, якъ говоришь.“

Чимъ скорше побѣгъ Авраамъ въ шатро Сарры, и сказавъ їй: „Замѣси борзенько три мѣры муки чистої, и зроби плячки.“ Потѣмъ побѣгъ до коровъ, выбравъ молоде и тучне теля, и давъ слугѣ, щобы чимъ скорше приправивъ. А коли все було готове, принѣсъ масло, молоко и теля спечене, и положивъ передъ гостей. Они їли, а Авраамъ стоявъ пѣдъ деревомъ напротивъ нихъ и услуговавъ имъ.

¹⁾ Агарь була Єгиптянка.

²⁾ Исаакъ значить радѣсть.

Тогда сказавъ Господь Богъ Авраамови: „За рѣкъ о сѣмъ часѣ буду повертати сюды и прійду до тебе; тогда жена твоя Сарра породитъ тобѣ сына.“ Сарра же, котра стояла за дверми шатра, засмѣяла ся на то. Господь сказавъ до Авраама: „Чого засмѣяла ся Сарра, чи Боже слово не може сповнити ся?“ Сарра настрашила ся и выперала ся, однакожь Господь зганивъ еѣ за то, що неправду говорила.

Пѣсля розумѣня св. Отцѣвъ явивъ ся тутъ Авраамови Сынъ Божій зъ двома ангелами въ видѣ чоловѣчѣмъ. Дятого оденъ зъ сихъ трѣхъ мужѣвъ названный есть Господомъ.

Авраамъ дае намъ тутъ красный примѣръ гостинности.

17. Авраамъ просить за Содомитянами.

Вставши вѣдъ стола, гостѣ Авраамови звернули ся къ Содомѣ и Гоморрѣ, а Авраамъ вѣдпроводжувавъ ихъ. Господь сказавъ: „Чи могу утаити передъ Авраамомъ, слугою моимъ, то, що намѣряю здѣлати? Знаю бо, що вѣнъ заповѣсть сынамъ своимъ и всѣму племени своему заховати пути Господни и жити праведно и чесно, чтобы Господь сповнивъ ему всё, що обѣцявъ. Грѣхи Содомитянъ и Гоморрянъ (говоривъ Господь дальше) умножили ся дуже, и взываютъ ко менѣ (о мечь).“

Два мужѣ (с. е. ангелы) вѣдѣйшли къ Содому, а Авраамъ стоявъ передъ Господомъ, и приближивши ся сказавъ: „Чи погубишь праведного зъ безбожнымъ? Если буде въ мѣстѣ пятьдесятъ праведныхъ, чи погубишь ихъ? Чи не пощадишь цѣлого мѣста задля пятидесяти праведныхъ? Нѣ Господи! Ты того не зробишь, чтобысь убивъ праведного зъ безбожнымъ, и чтобы одна доля була праведному и безбожному! Се не може бути! Ты, що судишь всѣму свѣтови справедливо, чи и тутъ не зробишь справедливого суда?“ Господь вѣдповѣвъ: „Если въ Содомѣ найду пятьдесятъ праведныхъ, цѣлый гѣродъ пощаджу для нихъ.“

Авраамъ вѣдозвавъ ся зновъ: „Коли я зачавъ, буду дальше говорити, хотя есмь тѣлько земля и попѣль. Если жѣ до числа пятидесяти праведныхъ не достане пять, чи по-

мимо сорока пяти праведныхъ погубишь весь гóродъ?“ Господь сказавъ: „Не погублю, если найду сорокъ пять праведныхъ.“

Дальше говоривъ Авраамъ: „А щó, если найде ся ихъ тамъ сорокъ?“ — „Не погублю задля сорокъ праведныхъ,“ сказавъ Господь.

„Не прогнѣвай ся Господи, если ще договору,“ вóдозвавъ ся Авраамъ. „Если найде ся ихъ тамъ трійцять?“ — „Не погублю задля трійцяти,“ сказавъ Господь.

И зновъ вóдозвавъ ся Авраамъ: „Коли я зачавъ говорити, буду дальше: Если найде ся ихъ двацять?“ — „Не погублю, если найде ся двацять,“ вóдповѣвъ Господь.

„Не прогнѣвай ся Господи, если ще разъ осмѣлю ся вóдозвати ся. Щó, если ихъ тамъ найде ся десять?“ — „Не погублю и задля десяти,“ одвѣтивъ Господь.

Авраамъ переставъ говорити. Господь вóдóйшовъ, а Авраамъ вернувъ ся домóвъ.

Въ сѣй подѣи видимо: 1) милосердіе Бога, котрый задля десяти праведныхъ готовъ пощадити цѣлый гóродъ; 2) справедливóсть Бога, котрый вкóнци по справедливости карае грѣхъ; 3) щó молитва святыхъ и праведныхъ, такожь однихъ за другими, есть Богу приемле и людямъ помóчна.

Прекрасна есть молитва Авраама за Содомлянами, въ нѣй пробивае ся велика набожнóсть и любовь ближнѣго Авраама.

18. Погибель Содома и Гоморра.

Оба ангелы прійшли въ Содомъ вечеръ. Лотъ сидѣвъ тогда при воротахъ гóрода. Узрѣвши ихъ, вставъ, и поклонивши ся лицемъ къ земли, сказавъ до нихъ: „Панове! вступіть въ дóмъ слуги вашего, вóдпочиньте, и обмыйте ноги вашй, а завтра рано пóйдете дальше въ дорогу.“ — На просьбу Лота вступили ангелы въ его дóмъ.

Передъ спанемъ однакожь збѣгли ся всѣ мужѣ Содомскій, молодцѣ и старцѣ, и обступивши дóмъ Лота, жадали, щобы имъ выдавъ своихъ гостей. Лотъ ставъ ихъ уговорювати: „Братя! не робіть имъ нѣчого злого, не обиджайте ихъ, бо задля того вóйшли они пóдъ покровъ дому мого.“ Але Содомляне вóдповѣдали ему: „Вóдступи вóдси! Ты тутъ чужій, прійшовъ еси мешкати межи нами,

и хочеш насъ судити? Мы тебе обидимо ще бѣльше нѣжь ихъ.“ Они наставляли на Лота дуже, и хотѣли розбити двери. Але ангелы втягнули Лота въ хату и замкнули двери, а Содомлянѣ вже вдиравшихъ ся покарали слѣпотою, що не могли найти дверей.

Тогды сказали ангелы до Лота: „Если маєшь тутъ якихъ зятѣвъ, або сынѣвъ, або доньки, або кого небудь близького, выпровадь ихъ зъ мѣста, бо мы погубимо се мѣсто для грѣхѣвъ его, котрыхъ голосъ вѣйшовъ до Господа Бога.“ Однакожь зятѣ Лотові не услухали, бо уважали сѣ слова за игрушку.

Другого дня рано приневолювали ангелы Лота, щобы чимъ скорше выходивъ зъ женою и доньками, абы не погибъ въ гѣродѣ. А коли Лотъ вѣдтягавъ ся, взяли его, жену и доньки за руки, и выпровадили, говорячи: „Спасай жите свое чимъ скорше, не задержуй ся, а нѣ не озирай ся, и утѣкай въ горы, щобысь не погибъ.“ Лотъ просивъ: „Молю тя Господи! коли я, слуга твоѣй, найшовъ милѣсть передъ тобою, и позволяешъ жити менѣ, позволь менѣ спасти ся въ сѣмъ малѣмъ гѣродѣ (Сигорѣ), бо я не могу добѣчи гѣрь.“ — „И въ сѣмъ выслушаю тебе,“ одвѣтивъ Господь.¹⁾

Сонце сходило, коли Лотъ вѣйшовъ въ Сигорѣ. Тогды спустивъ Господь Богъ на Содомъ и Гоморрѣ сѣрчанный и огняный дощъ зъ неба, и погубивъ гѣроды сѣ и всю окреснѣсть, и все, що въ гѣродахъ жило. Жена Лота оглянула ся, и перемѣнила ся въ стовпъ солѣный.

Авраамъ, вставши рано, пѣйшовъ на мѣсце, де вчерашнѣго дня стоявъ передъ Господомъ. Вѣнъ глянувъ на Содомъ и Гоморрѣ и на всю окреснѣсть, и видѣвъ тѣлько поломѣнь и дымъ пѣдносячѣй ся зъ землѣ.

Околиця Содомска мала солѣ и керницѣ смоляни або асфальтові. Все то черезъ огонь замѣнило ся въ озеро сѣрчано-соляно-смоляне, або асфальтове, и называе ся озеромъ Мертвымъ, для того

¹⁾ Въ долині Содомскѣй лежало пять гѣродѣвъ: Содомъ, Гоморрѣ, Адама, Севоимъ и Валака. Сей послѣдній зѣставъ вѣдъ Лота прозванный Сигоромъ т. е. Малымъ, задля того що зѣставъ вѣдъ него яко малый, въ котрѣмъ нема много грѣшникѣвъ, выпрошенный вѣдъ заглады; чотыри першѣй погибли.

що въ нѣмъ нѣщо жити не може, и що выдає убиваючий смрѣдъ сѣрки и смолы.

Тутъ маємо зновъ доказъ кары Божою за грѣхи людскі.

19. Народженє Исаака.

Обѣтница Божя сповнилася. Богъ давъ Саррѣ сына, котрого родичѣ зъ великою радостію приймили и Исаакомъ назвали. Авраамъ мавъ тогды сто лѣтъ.

Исмаиль бувъ старшій и свавѣльный, тожъ докучавъ вѣкъ малому Исаакови. Дятого жадала Сарра, щобы Агаръ вразъ зъ Исмаиломъ вѣдправити зъ дому, щобы Исмаиль не мавъ рѣвного права зъ Исаакомъ до наслѣдства. Авраамови однакожъ се жадане выдавало ся жорстокимъ, и не хотѣвъ вволити волѣ жены своєї. Але Господь велѣвъ ему послухати Сарры, обѣцяючи такожъ Исмаила зробити праотцемъ великого народа. Авраамъ надѣливъ Агаръ хлѣбами и мѣхомъ воды, и выправивъ еѣ зъ дому.

Агаръ зблудила въ пустыни около керницѣ клятвенной (по євр. Берсабе)¹⁾; їй вийшла вода, и она була близька погибели. Исмаиль вже гинувъ зѣ спраги. Агаръ положила его підъ деревомъ, а сама вѣдѣйшла кусень, щобы не видѣти смерти дѣтини. Исмаиль кричавъ и плакавъ; Господь выслухавъ голосу хлопця, и зѣславъ ангела, котрый показавъ Агари керницю воды, зъ котрой напоила хлопця, и наповнила собѣ мѣхъ водою. Исмаила благословивъ Богъ, вѣкъ поселивъ ся въ пустыни Фаранъ, бувъ стрѣльцемъ, и оженивъ ся зъ Єгиптянкою. Зъ его роду вийшовъ великій и знаменитый нарѣдъ: Арабы.

Исмаиль єсть прообразомъ старого, Исаакъ нового завѣта. Якъ по народженю Исаака Исмаиль мусѣвъ уступити зъ дому

¹⁾ По спаленю Содомы и Гоморры Авраамъ пустивъ ся на полудне, и замешкавъ межы Кадисомъ и Суромъ въ Герарахъ межы Филистинами. Сѣ однакожъ завидували Авраамови, и засыпали керницю, котру вѣкъ выкопавъ бувъ, а царь ихъ Авимелехъ жадавъ вѣдъ Авраама клятвы (присяги), що не зробить кривды анѣ ему анѣ его семіи. Такъ заключивъ Авраамъ зъ Авимелехомъ союзъ, котрый потвердили клятвою при керници, и прото сея керница называє ся „клятвеною“, по єврейски „Берсабе“. Филистимы були однимъ зъ семи племенъ, щѣ заселяли землю ханааньску, вѣдъ нихъ пошла назва: „Палестина“.

Авраамового, такъ и по приходѣ Христа Спасителя старый завѣтъ (законъ Мойсея) уступити мусѣвъ.

20. Жертвованіе Исаака.

Щобы прекраснѣйшій чесноты Авраамовѣ, именно: вѣра и надѣя на Бога и послушенство Божій воли, котрыми сей святыи мужъ завсѣгды вѣдзначавъ ся, въ тымъ краснѣйшомъ свѣтлѣ проявили ся, допустивъ на него Господь Богъ найтяжше досвѣдчене. Одной ночи сказавъ Богъ до него: „Аврааме! Аврааме! возьми сына своего единородного, котрого любишь, по имени Исаака, иди и принеси его менѣ въ жертву цѣлопаления на горѣ высокѣй, котру тобѣ покажу.“

Авраамъ вставъ рано, осѣдлавъ осла, и взявъ зъ собою Исаака, двоухъ слугъ и дрова. Третьего дня пріішли на назначене мѣсце. Узрѣвши тоє зъ далека, сказавъ до слугъ: „Збѣстаньте тутъ зъ ослатемъ, а мы зъ хлопцемъ пѣйдемо онде поклонити ся Господу, и вернемъ ся до васъ.“

Вложивши дрова на плечи Исаака, взявъ Авраамъ въ руки нѣжъ и огонь, и такъ ишли оба разомъ. По дорожѣ запытавъ Исаакъ: „Отче! се огонь и дрова, а дежъ есть овча на цѣлопалене?“ Авраамъ вѣдповѣвъ: „Богъ усмотритъ собѣ овча на цѣлопалене.“ — Коли пріішли на мѣсце указане Богомъ, поставивъ Авраамъ жертвѣвникъ, положивъ на нѣмъ дрова, и звязавши Исаака положивъ его на дрова. Вже протягнувъ руку за мечемъ, щобы заколоти нимъ Исаака, але въ томъ вѣзвавъ ангель Божій: „Аврааме! Аврааме! не убивай хлопця, бо Я пѣзнавъ, що ты боишь ся Бога, и не пощадивъ еси сына своего любленого за ддя Мене.“

Авраамъ оглянувъ ся, и узрѣвъ барана, замотаного рогами въ кущи. Вѣнъ взявъ его и принѣсъ на жертву цѣлопаления вмѣсто Исаака. На память сеи подѣѣ назвавъ Авраамъ сю гору: „Морія с. е. Господь видѣвъ“, ддя того, що на горѣ сѣй Господь явивъ ся ему.

Тогды сказавъ ангель Авраамови вдруге: „Такъ говорить Господь: Мною самымъ клену ся тобѣ: понеже

выповнивъ еси слово Мое, и не пощадивъ еси сына своего любленого задля Мене, буду тя благословити, и умножу твое племя якъ звѣзды небесны и пѣсокъ край моря, и наслѣдитъ племя твое города ворогѣвъ. И благословленіи будутъ черезъ племя твое все народы земны, бо ты послушавъ голосу Мого.“

Авраамъ вернувъ до клятвенной керницѣ, и тамъ поселивъ ся. Тутъ умерла жена его Сарра въ 127-омъ роцѣ житя.

Авраамъ, котрый зъ любви Бога сына своего единого не пощадивъ, але на жертву принести бувъ готовъ, прообразувавъ Бога Отця, котрый такъ полюбивъ свѣтъ, що навѣтъ сына своего единого родного давъ на смерть. (Іоан. 3, 16; Мат. 18, 11; Гал. 4, 4.) Исаакъ зновъ бувъ прообразомъ Іисуса Христа, бо такъ якъ Исаакъ не супротивляючи ся давъ ся отцеві звязати на жертву и нѣсъ дрова на плечахъ своихъ, такъ и Іисусъ Христосъ нѣсъ крестъ свѣтъ на своихъ раменахъ и добровѣльно безъ нарёканя вѣдавъ ся на смерть крестну яко жертва за весь свѣтъ. (Гл. Евр. 1, 17.)

Морія есть гора, на котрой потѣмъ збудованыи зѣставъ Іерусалимъ. Сесея гора складае ся зъ трѣхъ частій, зъ котрыхъ одна называе ся Сіонъ¹⁾, де була палата Давида, друга Морія, де бувъ храмъ Соломона, а третя Калварія за городомъ, де Іисусъ Христосъ зѣставъ розпятии. Тутъ мавъ бути такожь Исаакъ жертвованыи, яко прообразъ Іисуса Христа.

Безъусловне послушеньство и крѣпка вѣра Авраама повиннии бути примѣромъ для всехъ насъ.

21. Женитьба Исаака.

Авраамъ хотѣвъ ще передъ смертію своею оженити сына своего Исаака, однакожь зъ дѣвицею походячою зъ его роду въ Месопотаміи, а не зъ племенъ ханаанскихъ. Въ той цѣли прикликавъ вѣтъ своего вѣрного слугу Елеазара, котрый завѣдувавъ цѣлымъ его майномъ, и такъ сказавъ до него: „Заклинаю тя Господомъ Богомъ неба и землѣ, щобысь выбравъ для сына моего Исаака жену, однакожь не зъ посередъ донѣкъ ханаанскихъ, зъ котрыми я тутъ жию, только пойдешъ въ землю мою, де я родивъ ся, до племени моего, и вѣдтамъ возьмешъ жену сынови моему Исаакови.“

¹⁾ Сіонъ значить: высокій.

Елеазаръ заприсягъ сповнити волю Авраамову, взявъ зъ собою девять велблюдѣвъ и всякого добра, и пустивъ ся въ Харранъ, де мешкавъ Нахоръ, братъ Авраама, въ Месопотаміи.

Прибувши въ Харранъ пѣдъ вечеръ, приоставъ вѣнъ за гѣродомъ при керници, до котрой жѣнки и дѣвицѣ приходили черпати воду, и зачавъ такъ въ мысли молити ся: „Господи Боже пана мого Авраама, пощасті менѣ нынѣ и покажи милѣсть панови мому Авраамови. Се я стою при керници, до котрой приходятъ дѣвицѣ зъ гѣрода почерпати воды, и если дѣвица, котрой я скажу: „нахили ведро, щобы я напивъ ся“, менѣ рече: „пій ты, а я ще велблюды твои напою“ — то се най буде менѣ знакомъ, що ту дѣвицю назначивъ еси служѣ твому Исаакови, и що оказавъ еси милосердіе панови мому Авраамови.“

Еще не скѣнчивъ молитвы, коли надѣйшла Ревекка, дѣвка Ватуила, сына Нахорового¹⁾, несучи ведро на рамени. Зѣйшовши въ керницу, набрала воды и выйшла. А була она дуже красна. Елеазаръ зайшовъ їй дорогу и заговоривъ: „Дай менѣ воды напiti ся зъ твого ведра.“ Чимъ скорше зняла дѣвица ведро зъ рамени, дала ему напiti ся, и сказавши: „Я ще налѣю твоимъ велблюдамъ“, наляла воды въ жолобъ.

Елеазаръ мѣркувавъ, що Господь Богъ ему пощастивъ. Вѣнъ выймивъ золоті заушницѣ и два запястя для Ревекки, и запытавъ еѣ: чіа она дѣвка, и чи есть у еи вѣтця мѣсце, щобы тамъ завитати? Дѣвѣдавши ся, чіа она, заразъ подякувавъ Господу Богу за тую ласку, що справивъ его въ дѣмъ брата Авраамового.

Дѣвица поспѣшила чимъ скорше домѣвъ оповѣсти все, що бачила. Лаванъ, братъ еи, прибѣгъ къ керници, и заставши при нѣй чоловѣка зъ велблюдами, сказавъ до не-

1)



го: „Ходи благословенный вѣдъ Господа, и вѣйди въ дѣмъ, я уготавъ дѣмъ и мѣсце для велблюдѣвъ.“

Коли прѣйшли въ дѣмъ Ватуила, Лаванъ розсѣдлавъ велблюдѣ, и давъ половы и сѣна велблюдѣмъ, а Елеазарови и людемъ его воды, щобы умыли собѣ ноги. Заразъ поставили и ѣджене. Але Елеазаръ не хотѣвъ ѣсти, доки не сповнить волѣ пана своего. Вѣнъ оповѣвъ, чого его Авраамъ тутъ пѣславъ, якъ вѣнъ при керници моливъ ся до Бога, и якъ все стало ся пѣсля его замыслу, повзятого пѣдчасъ тои молитвы, зъ чого заключае, що Господь Богъ самъ запровадивъ его въ дѣмъ Ватуила, щобы его доньку привѣзъ за жену Исаакови, и закѣнчивъ словами: „Скажѣтъ менѣ, чи зробите вы милѣсть панови мому, чи нѣ? нехай оберну ся въ право або въ лѣво!“ Лаванъ и Ватуиль сказали: „Вѣдъ Бога се прѣйшло, не можемо противити ся. Се Ревекка стоить передъ тобою, бери єѣ и йди, нехай буде женою пана твого, якъ Господь Богъ назначивъ.“

Учувши сѣ слова, слуга Авраамѣвъ поклонивъ ся до землѣ Господу Богу. Потѣмъ вынѣсъ золотѣ и срѣбнѣ посуды и одежи, и одаривъ ними Ревекку, и брата єи (Лавана) и матѣрь. Тогды ажъ сѣли за стѣлъ ѣсти.

Мати и братя хотѣли Ревекку задержати ще десять днѣвъ, однакожъ Елеазаръ просивъ, щобы его чимъ скорше вѣдпустити домѣвъ. А коли и Ревекка на то згодила ся, заразъ другого дня вѣдѣхали. Родичѣ и братя благословили Ревекку, и дали їѣ вѣно єи и служницѣ зъ нею.

Коли вже доѣзджали до землѣ ханааньской, узрѣла Ревекка Исаака въ поли, де вѣнъ пѣдъ вечеръ выйшовъ на побожне розмышлене на самотѣ. Довѣдавши ся вѣдъ Елеазара, що то єсть Исаакъ, злѣзла Ревекка зъ велблюда, и закрыла лице свое. Исаакъ впровадивъ Ревекку въ шатро матери своеи, полюбивъ єѣ, и взявъ за жену. Исаакъ мавъ тогды 40 лѣтъ.

Авраамъ не хотѣвъ ханааньской дѣвицѣ брати за жену Исаакови, щобы родина его не заразила ся идолопоклонствомъ вѣдъ Ханаанеянъ. Такъ и мы тѣлько зъ религѣйными и чесными приязнѣмъ заключати, а нерелигѣйныхъ и нечесныхъ приязни уникати повиннѣ.

Елеазаръ дае намъ красный примѣръ побожности, упованя на Бога и вдячности Богу, а вѣрности своему панови.

Ревекка есть намъ примѣромъ услужливости и учинности навѣтъ для чужихъ и незнакомыхъ людій. А зъ поступованя такъ-еи якъ и еи родичѣвъ и брата зъ Елеазаромъ учѣмъ ся, якъ родина любити ся повинна.

Исаакъ размышляючій въ поли на самотѣ повиненъ такожь бути для насъ примѣромъ, щобы и мы часто на самотѣ молили ся и размышляли о Бозѣ и надъ собою.

22. Смерть Авраама.

По смерти Сарры взявъ собѣ Авраамъ другу жену по имени Хеттуру, и мавъ ще шѣсть сынѠвъ. Передъ смертію давъ весь свѣй мастокъ Исаакови, а прочихъ сынѠвъ выправивъ на всхѠдъ, надѣливши ихъ майномъ.

Проживши 175 лѣтъ,¹⁾ умеръ Авраамъ „и приложивъ ся къ людемъ своимъ“, якъ пише Мойсей. Оба сыны его Исаакъ и Исмаиль похоронили его побѣчъ Сарры въ подвѣйнѣй печерѣ на поли, котре купивъ бувъ Авраамъ вѠдъ Ефрона Хеттеянина.

Авраамъ есть праотцемъ народа Израильского, зъ которого выйшовъ Христосъ Спаситель; есть вѠнъ прото такожь праотцемъ Иисуса Христа. ВѠнъ вѠдзначавъ ся великою вѣрою, крѣпкимъ упованемъ на Бога и непохитнымъ послушеньствомъ. Доказы сихъ чеснотъ дававъ вѠнъ черезъ цѣле жите свое въ многихъ досвѣдченяхъ, якихъ дѠзнававъ (гл. Екклесіастикъ 44, 20). Тожъ и великои милости Божои дѠзнавъ вѠнъ. Кромѣ того вѠдзначавъ ся вѠнъ згѠдливостію, безкорыстностію, вѣрностію, гостинностію и побожностію. Длятого и у иншихъ племенъ бувъ высоко почитаный.

23. Исаакъ.

По смерти Авраама слѣдувавъ Исаакъ яко патріархъ т. е. голова родины. На него перейшли всѣ обѣтницѣ

¹⁾ Періодъ жита Авраамового: Въ 75-Ѡмъ роцѣ жита зѠставъ вѠдъ Бога покликаний, въ 86-Ѡмъ р. жита его народивъ ся ему сынъ Исмаиль, въ 99-Ѡмъ р. спалили ся Содомъ и Гоморрь, въ 100-Ѡмъ р. народивъ ся Исаакъ, въ 137-Ѡмъ р. умерла Сарра, въ 140-Ѡмъ р. оженивъ Исаака зъ Ревеккою, въ 160-Ѡмъ р. родили ся ему внуки Исавъ и Яковъ, въ 175-Ѡмъ р. умеръ.

и благословеня Божї, данї его отцеві Авраамови; его Господь Богъ провадивъ, подобно якъ и Авраама, обѣтниками и благословеніями зъ одной, а досвѣдченіями зъ другой стороны.

Въ земли ханааньскѣй наставъ зновѣ голодъ, якъ колись за часѣвъ Авраамовыхъ. Исаакъ намѣривъ удати ся въ Египтъ, однакожъ Господь Богъ явивъ ся ему и сказавъ до него: „Не ходи въ Египтъ, и зѣстань въ земли сѣй. Я буду зъ тобою и благословлю тя, тобѣ бо и племени твоему дамъ землю сю. И вѣдновлю клятву (присягу) мою, котрою Я клявъ ся отцю твоему Авраамови. И умножу племя твое якъ звѣзды небеснї, и дамъ племени твоему всю землю сю, и благословенїя будутъ черезъ твое племя всѣ народы земнї за то, що отець твоїй Авраамъ послушавъ голосу моего, и заховавъ заповѣди мои и приказы мои и законы мои.“

Исаакъ послушавъ голосу Божого, и поселивъ ся въ Герарахъ въ земли Филистимскѣй. Царь той землї Авимелехъ прїимивъ его гостинно, и пѣдъ карою смерти заказавъ ему або его женѣ яку пакѣсть робити. Тутъ сѣявъ Исаакъ збѣже (ячмѣнь)¹⁾, и Богъ благословивъ его сторичнымъ плодомъ. Исаакъ розбогатѣвъ дуже, мавъ много овецъ и всякого скота. За то зненавидѣли его Филистимляне, и всѣ керницѣ, котрї ще слуги Авраамовї выкопали були, позасыповали. Авимелехъ же сказавъ до Исаака: „Вѣдѣйди вѣдъ насъ, бо ставъ еси сильнѣйшїй всѣхъ насъ.“

Исаакъ вѣдѣйшовъ, и замешкавъ въ дебри Герарскѣй. Тутъ выкопавъ вѣнъ собѣ другї керницѣ, и давъ имъ такї самї назвы, якї мали керницѣ Авраамовї, котрї Филистимляне засыпали. Але коли слуги Исааковї нашли въ выкопанѣй керници воду жереляну, стали зновѣ спорити пастухи Герарскї зѣ слугами Исаака о воду. Исаакъ уступавъ имъ, доки не прїйшовъ въ таке мѣсце, де мѣгъ вже супокѣйно жити.

¹⁾ Авраамъ ще збѣжа не сѣявъ, тѣлько выпасавъ скотъ; видно, що Исаакъ вже бѣльше утвердивъ ся въ земли ханааньскѣй.

За якійсь часъ поїшовъ Исаакъ къ керници клятвеній, поставивъ жертвникъ, призвавъ имя Господне, и розложивъ своє шатро. Тутъ прийшовъ къ нему Авимелехъ и сказавъ: „Мы видѣли, що Господь есть зъ тобою, длятого заключи зъ нами завѣтъ и заклени ся, що намъ нѣчого злого не зробишь.“ Исаакъ заключивъ завѣтъ (союзъ, угоду) зъ Авимелехомъ, зробивъ гостину, и клятвою оба ствердили угоду.

Исаакъ вѣдзначаетъ ся тими самими чеснотами, якъ и Авраамъ, особливо жъ есть вѣнъ образомъ спокѣйного и лагѣдного духа, ретельного житя и вѣрцевого провадження дому.

Филистимляне переконують ся, що Богъ благословить Исаака, и що той Богъ, котрому Исаакъ служить, есть Богомъ правдивымъ. Тимъ способомъ есть Исаакъ, подобно и его отецъ, проповѣдникомъ правдивой вѣры.

24. Исавъ и Яковъ.

Черезъ двацять лѣтъ не мавъ Исаакъ дѣтей. Вкѣнци выслухавъ Богъ просьбу его, и давъ ему двоухъ сыновѣвъ близняковѣвъ, зъ котрыхъ старшій называвъ ся Исавъ, а молодшій Яковъ. Ще передъ народженемъ ихъ Господь Богъ объявивъ Ревецѣвъ, що два сыны еи будутъ начальниками двоухъ народѣвъ, однакожъ молодшій переможе старшого.

Исавъ бувъ цѣлый косматый, а коли вирѣсъ, то займавъ ся ловами, перебувавъ переважно въ поли, и бувъ сильнымъ мужемъ. Яковъ противно бувъ сумирный, и перебувавъ наибѣльше въ домѣ. Отець любивъ Исава, мати Якова.

Стало ся разъ, що Исавъ голоденъ и умученый прийшовъ зъ поля, коли Яковъ собѣ въ домѣ зваривъ бувъ сочевицю. Исавъ просивъ Якова сочевицѣвъ, але Яковъ жадавъ, щобы ему вѣдступивъ первенство. „Що менѣ по первенствѣвъ,“ сказавъ Исавъ, „коли зъ голоду умираю?“ — и заклиавъ ся, що вѣдступае Якову первенство, а сей давъ ему хлѣбъ и сочевицю. Исавъ ївъ и пивъ, нѣ за що собѣ маючи первенство. За то прозвали его такожъ Едомъ т. е. червоный¹⁾.

¹⁾ вѣдъ червонои барвы сочевицѣвъ.

Исавъ показавъ ся тутъ легкомысленнымъ и неповздержнымъ, коли за ѣджене такъ легко вѣдступивъ первенство.

25. Исаакъ благословить Якова.

Коли Исаакъ зѣстарѣвъ ся и гадавъ, що вже незадовго буде умирати, сказавъ до старшого сына своего Исава: „Я зѣстарѣвъ ся, и не знаю дня смерти моеи; возьми лукъ и стрѣлы, иди въ поле, и злови менѣ звѣрину, и приправь такъ, якъ я люблю, щобы я ѣвъ, и щобы благословила тебе душа моя, доки не умру.“ Исавъ поѣшовъ сповнити волю вѣтця.

Се зачула Ревекка. Заразъ приказала Яковови взяти двое козлятъ молодыхъ, приправити такъ, якъ отецъ любить, и занести, щобы отримавъ вѣтцѣвске благословеніе. Яковъ боявъ ся се зробити, щобы не выкрыло ся обманство, и щобы вмѣсто благословенія не спавъ на него проклѣнь вѣтця. Однакожь мати наставляла на то, щобы зробивъ, якъ она ему приказує. „На мене най спаде проклѣнь!“ говорила она.

Яковъ послухавъ матери, котра приправила козлята до смаку вѣтцеву; Якова убрала въ нову одежду Исавову, а кожами козлячими обложила ему шію и руки. Такъ убраный Яковъ занѣсь страву и хлѣбъ вѣтцеву. „Отче,“ сказавъ, „я Исавъ, первенець твой. Я зробивъ такъ, якъ ты менѣ приказавъ; сядь и ѣжь зъ моеи ловлѣ, щобы благословила тебе душа моя.“ — „Чи такъ скоро зловивъ еси?“ запытавъ здивованный Исаакъ. — „Богъ менѣ давъ,“ вѣдповѣвъ Яковъ. — „Приближи ся ко мнѣ, нехай дѣткну ся тебе дитя, чи ты еси сынъ мой Яковъ?“ сказавъ отецъ, бо на старѣсть притупивъ ся бувъ взрокъ очей его. Яковъ приближивъ ся, а отецъ, дѣткнувши ся его, сказавъ: „Голосъ Якова, але руки Исав.“ Еще разъ запытавъ вѣнь: „Чи ты еси сынъ мой Исавъ?“ — А Яковъ вѣдповѣвъ: „Я.“

Потѣмъ Исаакъ ѣвъ и пивъ вино. „Приближи ся ко мнѣ, и поцѣлуй мене,“ сказавъ еще разъ, и коли учувъ запахъ пѣльный зъ одежды Исавовой, благословивъ Якова сими словами: „Нехай тобѣ дастъ Богъ вѣдъ росы небе-

снои и вѣдъ тучности земной множество пшеницѣ и вина; и нехай послужать тобѣ народы, и поклонять ся князѣ, и будь паномъ братови своему, и поклонять ся тобѣ сыны вѣтца твоего. Проклятый, хто тебе проклинае, благословенный, хто тебе благословить.“

Коли Яковъ вѣдѣйшовъ вѣдъ отца, вернувъ Исавъ зъ ловѣвъ. Приправивши страву, понѣсь еѣ отцеву говорячи: „Встань отче мой, ѣжь зъ ловѣвъ сына своего и нехай благословить мене душа твоя.“ — „Хто ты?“ запытавъ Исаакъ. — „Я сынъ твой Исавъ,“ бувъ одвѣтъ.

Настрашивъ ся Исаакъ дуже. „Хтожь то такой зловивъ звѣрину, и принѣсь менѣ, закимъ ще ты прійшовъ? Я благословивъ его, и вѣдъ буде благословенный,“ говоривъ вѣдъ здивованный. Исавъ заплакавъ горько и просивъ: „Благослови и мене, отче!“ — „Братъ твой прійшовъ, и пѣдступно взявъ благословене,“ сказавъ отецъ. — „Вже другій разъ мене пѣдѣйшовъ. Перше взявъ менѣ первенство, а теперъ благословене твое. Чи не зѣоставивъ еси менѣ благословеня, отче?“ говоривъ Исавъ. — „Коли я его твоимъ паномъ зробивъ, а всѣхъ братій слугами его, надаривъ его пшеницею и виномъ, то щожъ дамъ тобѣ?“ одвѣчавъ Исаакъ. Але Исавъ дальше просивъ зъ плачемъ: „Чижь тѣлько одно благословене маєшь, отче? Благослови жъ и мене!“

Тронутый такою просьбою, Исаакъ сказавъ: „И ты будешъ благословенный плѣдностію землею и рососою небебною. Мечемъ своимъ жити будешъ, але будешъ слугою брата своего. Однакожь прійде часъ, коли скинешъ ярмо брата своего зъ шіѣ своеи.“

Права первороднїй давало властиво ажъ вѣтцѣвске благословене. Первородный наслѣдувавъ бѣльшу часть майна вѣтцѣвского, бувъ головою родины, и на него переходили обѣтницѣ Божїи. Господь Богъ, котрый Якова назначивъ до первородства, мѣгъ бувъ его сотворити старшимъ сыномъ Исаака, такъ щобы вже природнымъ способомъ до первородства приходивъ. Але Господь хотѣвъ противно, щобы Яковъ первородство яко надприродный даръ Божїй отримавъ.

Исаакъ дае Якову четвераке благословене: 1) богатства земного, 2) володѣня надъ народами, 3) первенства межѣ братьями, 4) опѣки Божою.

Исавъ ¹⁾ бувъ легкомысленный и лакомый, коли за сочевицю продавъ первородство, и ддятого не бувъ годенъ его. Однакожь и вѣдъ него учѣмъ ся, якъ высоко цѣнити треба отцѣвске благословене. Въ писъмѣ св. читаемо: **Благословеніе отче оутверждаетъ дома чадъ, клятва же матерна искореняетъ до основаніа.** (Сир. 3, 9.)

26. Исавъ вѣдходить въ Месопотамію.

Исавъ ворогувавъ на Якова задля пѣдступу, котрый пѣдъ нимъ зробивъ, и вѣдгражавъ ся, що по смерти вѣтця его убѣ. Зачувши тоє мати, сѣказала до Якова: „Братъ твоѣй грозить тебе убити, бѣжи въ Месопотамію, въ Харранъ къ брату моему, и перебудъ тамъ, доки не утихне гнѣвъ брата твого, и доки не забуде того, що ты ему зробивъ.“ — Треба було ще упросити позволѣнія вѣтцѣвского на то. Ддятого сказала Ревекка до Исаака: „Докучили менѣ доньки хеттейскі (жены Исава) ²⁾; если бы ще и Яковъ взявъ собѣ жену посередъ донѣкъ сеи землѣ, не хотѣла бы я вже жити.“

Исаакъ прикликавъ Якова, и выславъ его въ Месопотамію зъ сими словами: „Не бери собѣ жены зъ посередъ донѣкъ ханааньскихъ, лишь иди въ Месопотамію, въ дѣмъ Ватуила, вѣтця матери твоєи, и возьми собѣ за жену доньку Лавана, брата матери твоєи. А Богъ мѣй нехай благословить тя, и най выйде зъ тебе великій нарѣдъ. И най дасть благословене Авраама, вѣтця мого, тобѣ и твому родоу, чтобы ты посѣвъ землю, котру обѣцявъ Богъ Авраамови.“ Яковъ вѣдѣйшовъ въ Месопотамію.

Ревекка мудро поступила, коли усунула Якова зъ-передъ очей зависного Исава. Такъ и намъ треба уступати зъ очей тыхъ, котрі насъ ненавидять, чтобы ихъ не дражнити и до грѣха не приводити, а себе на небезпеченство не выставляти.

¹⁾ Вѣдъ Исава походили Идумѣ. За Давида зѣстали они пѣдбиті, але за царя Іорама, сына Іосафата (§. 122), выбили ся зъ пѣдъ ярма Израилитянъ, и черезъ 800 лѣтъ були вѣльній, ажъ ихъ Іоанъ Гирканъ пѣдбивъ (§. 151). Але зновъ Идумеянинъ Иродъ, сынъ Антипатра, зѣставъ царемъ Жидѣвъ. За Веспасіана и Тита Идумеяне разомъ зъ Римлянами руйнували Іерусалимъ.

²⁾ Исавъ взявъ собѣ бувъ двѣ Хеттеянки за жены.

27. Богъ являе ся Якову и благословить его.

Въ дорожѣ въ Харранъ запала Якова нѣчь на пустѣмъ мѣсти. Вѣнь положивъ собѣ камѣнь пѣдъ голову, и заснувъ. Въ снѣ видѣвъ драбину, сягаючу вѣдъ землѣ до неба, по нѣй сходили и выходили ангелы Божій, а на верху бувъ Господь Богъ самъ, котрый такъ говоривъ до Якова: „Я есмь Богъ Авраама и Богъ Исаака, вѣтця твого. Не бѣй ся! землю, на котрѣй ты спишь, дамъ тобѣ и племени твому. И буде племя твое, якъ пѣсокъ земный, и розпросторонить ся на захѣдъ и всхѣдъ, на полудне и пѣвнѣчь, и будутъ благословленіи рѣѣ поколѣня земный черезъ тебе и твое племя. Я есмь зъ тобою, и хоронити тя буду всюды, де пѣйдешъ, и верну тя въ землю сю, и не оставлю тебе, доки не сповню всѣго, щѣ-мъ тобѣ говоривъ.“

Пробудивши ся, Яковъ сказавъ: „На сѣмъ мѣсти есть Господь, а я не знавъ сѣго. Страшне есть мѣсце се. Се не щѣ иного, якъ дѣмъ Божій и ворота небесный.“ Вставъ, поставивъ камѣнь, на котрѣмъ спавъ, стовпомъ, налявъ на него оливы, и назвавъ се мѣсце „Ветиль“, т. е. Дѣмъ Божій.¹⁾ Такожъ зробивъ обѣтъ, щѣ, сли его Господь Богъ на пути охоронить, и щасливо верне въ дѣмъ отця, буде ему вѣрно служити, и на сѣмъ мѣсти принесе Богу жертву и дастъ десятину зѣ всѣго своего майна.²⁾

Драбина, досягаюча вѣдъ землѣ до неба, була знаменемъ Божого провѣдѣня, чуваючого надъ Яковомъ, а zarazомъ прообразомъ Христа, котрый, надоложивши за грѣхи людскіи, зновъ сполучивъ небо зъ землею, и котрый есть едина путь ведуча до неба. (Іоан. 1, 51.) Обѣтницѣ, даніи Якову, суть тѣ саміи, щѣ були даніи Авраамови и Исаакови.

28. Яковъ въ дѣмъ Лавана.

Поспѣшаючи въ Харранъ, прійшовъ Яковъ надъ одну керницю, при котрѣй спочивали три стада овецъ. Узрѣвши пастухѣвъ, запытавъ ихъ: „Братя! вѣдки вы?“ — „Зъ Хар-

¹⁾ То було около мѣста „Уламлузъ“, котре пѣзнѣйше назване зѣстало „Ветиль“.

²⁾ Се сповнивъ Яковъ по поворотѣ зъ Харрану.

рану,“ вѣдповѣли єму. — „Чи знаєте Лавана, сына ¹⁾ Нахорового?“ — „Знаємо, отсе йде донька єго Рахиль зѣ своимъ стадомъ.“

Коли Рахиль надѣйшла, вѣдваливѣ Яковѣ камѣнь, котрымъ керница була закрыта, и напоивѣ єи вѣвцѣ, поздоровивѣ єѣ, оповѣвѣ ся, що єсть сыномъ Ревекки, и заплакавѣ зѣ радости, що узрѣвѣ доньку вуйка свого. Рахиль поспѣшила домѣвѣ оповѣсти се вѣтцевѣ, котрый вийшовѣ заразѣ напротивѣ Якова, привитавѣ и цѣлувавѣ єго, и вѣѣвѣ вѣ домѣ свѣй.

Коли такѣ Яковѣ вѣ домѣ Лавана мѣсяць оденѣ перебувѣ, сказавѣ сѣй до него : „Ты мѣй своякѣ, я не хочу, щобы ты дармо працювавѣ у мене; скажи, якои нагороды хочеш?“ У Лавана були двѣ доньки : старша Лія, а молодша Рахиль, дуже красна и мила. Сю то Рахиль полубивѣ Яковѣ, и прото вѣдповѣвѣ Лавановѣ : „Послужу тобѣ сѣмъ лѣтѣ за молодшу доньку твою Рахиль.“ Лаванѣ приставѣ на то. „Лучше менѣ дати єѣ тобѣ, нѣжѣ иншому,“ сказавѣ вѣнѣ.

По семи лѣтахѣ справивѣ Лаванѣ велике весѣле, однакожѣ пѣдступомѣ давѣ Якововѣ Лію вмѣсто Рахили. ²⁾ Коли жѣ другого дня Яковѣ о тѣмѣ переконавѣ ся, выкидавѣ вѣнѣ Лавановѣ : „щѣ ты менѣ зробивѣ?“ Лаванѣ уневиннявѣ ся тымѣ, що у нихѣ нема звичаю выдавати молодшой доньки передѣ старшою. „Выжидай сѣмъ днѣвѣ, а дамѣ тобѣ Рахиль, если менѣ ще другихѣ сѣмъ лѣтѣ послужишь.“ По семи дняхѣ ³⁾ вѣддавѣ Лаванѣ за Якова ще другу доньку свою Рахиль, котру Яковѣ дуже любивѣ, и служивѣ за ню другихѣ сѣмъ лѣтѣ.

29. Яковѣ вертає вѣ Ханаанѣ.

Коли Яковѣ вже мавѣ одинайцять сынѣвѣ и одну доньку, хотѣвѣ вертати вѣ свою вѣтчину, щобы щось для

¹⁾ Сынѣ значить тутѣ тѣлько, щѣ потомокѣ, властиво внукѣ.

²⁾ Се була кара Бога за ошуканьство, котрого допустивѣ ся бувѣ Яковѣ задля отриманя вѣтцѣвского благословеня.

³⁾ Єсть мыльна гадка, находяча ся по исторіяхѣ библійныхѣ, будьтобы Яковѣ зѣ Рахилею ажѣ по другихѣ семи лѣтахѣ звѣнчавѣ ся.

себе и свои родины придбати. Однакожь Лаванъ, видячи, що Господь Богъ его задля Якова благословить, просивъ его, щобы еще при нѣмъ зѣставъ, и щобы самъ назначивъ собѣ нагороду за свѣй трудъ. Яковъ сказавъ: „Ты знаешь, якъ я тобѣ служивъ, и якъ мало було у тебе скота, а якъ вѣнъ теперъ розмноживъ ся, тому що Богъ тебе задля мене благословивъ. Не хочу иншой заплаты, тѣлько вѣддѣли всѣ пестрей вѣвцѣ и козы вѣдъ чорныхъ и бѣлыхъ; пестрей най будуть мои, а бѣлы и чорны твои.“

Лаванъ приставъ на то, а Яковъ зѣставъ еще шѣсть лѣтъ у Лавана. Коли однакожь бѣльше родило ся пестрыхъ, нѣжь бѣлыхъ и чорныхъ, змѣнивъ Лаванъ угоду и призначивъ Якову бѣлы. Але зновъ родило ся бѣльше бѣлыхъ, и Лаванъ зновъ змѣнивъ угоду. Такъ змѣнявъ Лаванъ кѣлька разѣвъ угоду, а сыны его нарѣкали на Якова, що зъ майна ихъ вѣтця розбогатѣвъ и ставъ знаменитымъ. Учувши такы слова и видячи зависть Лавана, и до того ще отримавши приказъ Божій вертати домѣвъ, объявивъ Яковъ своимъ женамъ свѣй намѣръ вертати въ землю вѣтцѣвску. Обѣ жены сказали: „Роби, що тобѣ Богъ приказавъ.“

Тогды Яковъ посадивъ свои жены и дѣти на вѣблюды, забравъ всѣ свое майно и вѣдѣйшовъ тайно, нѣчого не говорячи Лаванови.¹⁾ Ажь третого дня довѣдавъ ся Лаванъ о томъ. Заразъ зѣбравъ вѣнъ своихъ сынѣвъ и своякѣвъ, и пѣгнавъ за Яковомъ. Смого дня дѣгнавъ Лаванъ Якова на горѣ Галаадъ, однакожь Господь Богъ явивъ ся въ нѣчи Лаванови, и заборонивъ ему що злого зрѣбити Якову.

Лаванъ вже нѣчого злого не сподѣявъ Якову, тѣлько дорѣкавъ ему, що тайно вѣдѣйшовъ зъ его дому, такъ що не мѣгъ попрощати ся зѣ своими дѣньками, и закидавъ ему, що его обѣкравъ. Яковъ дозволивъ пересмотрѣти всѣ шатра свои и своихъ женъ; а коли Лаванъ нѣчого своего не найшовъ, ставъ зновъ ему выкидати, що помимо

¹⁾ Лавана не було тогды дома, вѣнъ вѣдѣйшовъ бувъ зъ сынами стрици вѣвцѣ свои.

двайцятилѣтнього щирого труду его при стадахъ Лавановыхъ такъ несправедливо зъ нимъ поступає, и его посуджає, а закончивъ тыми словами: „Если бы не Богъ вѣтця мого Авраама, и боязнъ передъ Исаакомъ, пустивъ бысь мене зъ нѣчимъ; але видѣвъ Богъ мою щиру працю и трудъ, длятого перестерѣгъ тебе вчера.“

Потѣмъ примирили ся оба, и на знакъ згоды высыпали камѣнный холмъ, котрый назвали „Галгадъ“ т. є. холмъ свѣдоцтва, принесли жертву, и засѣли до спѣльного обѣду. Лаванъ цѣлувавъ и благословивъ свои доньки и внуки, и вернувъ ся додѣвъ. Яковъ поѣшовъ дальше. По дорожѣ узрѣвъ вѣнъ ангелѣвъ, и назвавъ се мѣсце: „Полкъ Божій“.

Появлене ангелѣвъ було знакомъ Божої опѣки надъ Яковомъ. Якъ Г. Богъ задля Якова благословивъ цѣлый дѣмъ Лавана, такъ то звычайно задля добрыхъ и праведныхъ благословить цѣлу родину ихъ.

30. Стрѣча Якова зъ Исавомъ.

Коли Яковъ вступивъ въ землю ханааньску, смутила его стрѣча зъ братомъ своимъ Исавомъ. Щобы позыскати ласку Исаву, поѣславъ къ нему послѣвъ въ землю Сїиръ, околицю Едомъ. Сїй однакожь, повернувши, принесли вѣсть, що Исавъ самъ иде супротивъ него зъ чотырмастами мужѣвъ. Яковъ настрашивъ ся дуже, и роздѣливъ своихъ людѣй, воли, велблюды, козы, ослы и вѣвцѣ на два таборы, гадаючи, що, если Исавъ нападе на оденъ таборъ, зѣстане ся другій. Потѣмъ обернувъ ся въ сердечной молитвѣ до Бога: „Господи Боже вѣтця мого Авраама и вѣтця мого Исаака! Ты рекъ менѣ: иди въ землю рѣдну твою, и добрѣ тобѣ сотворю. Скѣлько вже добродѣйствъ и ласкъ оказавъ ты менѣ, негѣдному служѣ своему! Зъ палицею бо сею перейшовъ я за Йорданъ, а нынѣ вертаю зъ двома стадами. Вырви мене зъ рукъ брата мого Исаву, бо я бою ся его дуже, щобы не прїйшовъ и не убивъ мене и матерїй зъ дѣтьми. Ты бо сказавъ менѣ: добрѣ тобѣ сотворю, и умножу племя твое, якъ пѣсокъ, що не можъ буде почислити его задля множества.“

Такожъ выбравъ Яковъ певне число кôзъ, овецъ, велблюдôвъ, волôвъ и ослôвъ¹⁾, и пôславъ ихъ въ дарѣ Исаови, а слугамъ приказавъ, щобы зъ тыми чередами поставали въ певнôмъ вôддаленю одно вôдъ другого, и щобы, коли Исавъ надôйде и запитае, щô они за однй и куда идуть, вôдповѣдали: „Я слуга слуги твого Якова, котрый сй дары панови мому Исаови посылае, и самъ за нами иде.“ Гадавъ бо дарами усмирить Исава. Всё тое выправивъ за потôкъ Явокъ.²⁾ Въ ночи ще переправивъ черезъ той потôкъ свои жены и дѣти и все майно свое зô слугами, самъ тôлько зôставъ въ шатрѣ за потокомъ ажъ до рана.

Сей то ночи зъ Яковомъ боровъ ся чоловікъ ажъ до рана, а коли видѣвъ, що его побороти не може, дôткнувъ ся его стегна, и заразъ стерпъ ему нервъ. Потôмъ сказавъ: „Пусти мене, бо вже зоря зôйшла.“ Яковъ вôдповѣвъ: „Не пущу, доки мене не благословишь.“ — „Яке есть имя твое?“ запытавъ чоловікъ. — „Яковъ“, вôдповѣвъ сей. — „Не будешь вже бôльше называти ся Яковъ, тôлько Израиль буде имя твое, за то, що, коли въ борбѣ зъ Богомъ бувъ еси сильный, о скôлько бôльше будешь людей перемагати.“ — „Скажи менѣ, яке есть твое имя?“ запытавъ Яковъ. — „По щô пытаешъ ся о имя мое? Оно чудне.“ И благословивъ его сей чоловікъ. Яковъ назвалъ семѣсце Фануиль (Видъ Божій), „тому щô я видѣвъ Бога лицемъ къ лицу и не згинувъ“, сказавъ вôнъ. Сонце зôйшло вже, коли проминувъ видъ Божій, але Яковъ хромѣвъ. Длятого Жиды не ѣдятъ мяса зô стегна.

Пôсля пророка Осѣй сей чоловікъ, боровшій ся зъ Яковомъ, бувъ ангелъ, представляючій Господа Бога, а пôсля декотрыхъ св. Отцѣвъ Сына Божого (Слово). А була ся борба пôсля однихъ (св. Отцѣвъ) на явѣ, пôсля другихъ въ видѣню, и мала на цѣли ободрити Якова до стрѣчѣ зъ Исавомъ и запевнити, що не буде вôдъ Исава переможенный.

Другого дня рано поставивъ Яковъ напередъ двѣ служницѣ зъ дѣтьми,³⁾ потôмъ Лию зъ дѣтьми, а вкôнци Рахиль зъ Иосифомъ, а самъ станувъ на передѣ. Коли Исавъ надôйшовъ, поклонивъ ся ему до землѣ сѣмъ разôвъ.

¹⁾ Кôзъ 200, козлôвъ 20, овецъ 200, баранôвъ 20, велблюдôвъ дôйныхъ зъ жеребятами 30, волôвъ 40, телятъ 10, ослôвъ 20, жеребятъ 10.

²⁾ Явокъ бувъ малый потôкъ, и внадавъ въ Йорданъ.

³⁾ Кромѣ Лѣи и Рахили взявъ собѣ Яковъ по ихъ воли еще ихъ служницѣ Зелфу и Валу за жены.

Исавъ припавъ ему на шію, обнимавъ и цѣлувавъ его, и оба плакали. Узрѣвши жены и дѣти, запытавъ Исавъ: „що то за такі?“ — „Се дѣти, котрыми Богъ помилувавъ слугу твоего,“ одвѣтивъ Яковъ. Тогда приступили слуги ¹⁾ зъ дѣтьми, и поклонили ся, за ними Лія зъ своими дѣтьми, а вкѣнци Рахиль зъ Іосифомъ, и поклонили ся. — „А що то за стада, котрі я стрѣтивъ?“ запытавъ ще Исавъ. — „Се тобѣ пѣславъ я, щобы слуга твоій найшовъ ласку передъ тобою, пане,“ вѣдповѣвъ Яковъ. Исавъ не хотѣвъ приймати, говорячи: „Я самъ маю того богато, нехай зѣстануть твои тобѣ.“ Але Яковъ конче просивъ его, щобы принявъ: „Если я найшовъ ласку передъ тобою, приими дары сїи зъ рукъ моихъ, и будь менѣ ласкавъ. Приими благословене мое, котре я тобѣ принѣсъ и котре менѣ Богъ давъ, надѣляючи мене всѣмъ.“ Такъ принявъ Исавъ дары вѣдъ Якова.

По тѣй стрѣчи розлучили ся оба братя, Исавъ вернувъ въ Сирь, а Яковъ въ Сокоть ²⁾, де поставивъ собѣ дѣмъ и шатра. Вѣдти перенѣсь ся Яковъ въ Салимъ, гѣродъ Сикимскій (Сихемскій), де собѣ купивъ поле за сто ягниць, и поставивъ на нѣмъ шатра и жертѣвникъ, и призвавъ Бога Израилевого.

Въ цѣлѣй тѣй подѣи дае Яковъ прекрасный примѣръ уповаѣна на Бога и розсудку. Въ притѣсенню удае ся до Бога въ сердечнѣй молитвѣ, и поступае собѣ розсудно зъ братомъ своимъ Исавомъ; хотя естъ старшій, яко маючій первородство, мимо того ему кланяе ся сѣмъ разѣвъ до землѣ, а подобно роблять его жены и дѣти.

Нема нѣчого красшого, якъ коли въ родинѣ естъ згода: **Се что докро, или что красно, еже жити братїи вкѣпкѣ** (Пс. 102, 1). Св. Петръ напѣминае: **Єдиномѣдрени вѣдите, братолюбцы... не воздающе зла за зло, или досажденїа за досажденїе** (1 Петр. 3, 8. 9). ³⁾

31. Яковъ приходитъ до Исаака, вѣтця своего.

На приказъ Божій переселивъ ся Яковъ въ Лузу, котру вѣнъ назвавъ бувъ Ветилемъ т. е. Домомъ Божиимъ,

¹⁾ Були то двѣ жены Якова, служницѣ Зельфа и Вала.

²⁾ Сокоть значить шатро.

³⁾ Якъ то добре и красно, коли братя жїють въ згодѣ. — Згѣдливий будьте, братолюбцы... не вѣдплачуйте злого злымъ, анѣ докучливостями докучливостей...

задля того, що тутъ явивъ ся ему Богъ, коли переходивъ въ Месопотамію. Але передовсімъ відобравъ ідоли ¹⁾ відъ своїхъ земляківъ, и приказавъ имъ очистити ся відъ идолопоклонства и змінити одежи. Прибувши въ Ветиль, поставивъ жертівникъ, и принісъ Богу жертву, а Богъ благословивъ его.

Зъ Ветили поступивъ Яковъ до Евфрата, або Витлеєма ²⁾. Тутъ народивъ ся ему синъ Веніаминъ, ³⁾ и умерла люблена жена его Рахиль. Яковъ похоронивъ єѣ, и на гробъ єи поставивъ стовпъ. Наконецъ прійшовъ Яковъ къ вѣтцю своему Исаакови, проживаючому въ Мамврїи, въ горѣ Арбе, котрый называвъ ся такожъ Хевронъ, въ земли Ханааньской, де перше Авраамъ мешкавъ.

Исаакъ, проживши 180 лѣтъ, умеръ, и зоставъ відъ Исава и Якова погребаний. Яковъ поселивъ ся на мѣсци вѣтця свого Исаака.

32. Іосифъ зненавиджений братьми и проданный въ Єгиптъ.

Зѣ всіхъ синѣвъ своихъ Яковъ найлучше любивъ Іосифа задля его доброты и невинности, и справивъ ему пестру одѣжъ. За то не любили его брати, а ще бѣльше зненавидѣли его задля того, що оденъ разъ вѣтцеві оповѣдавъ про злі поступки своихъ братьей, и за сны, котрі вѣнъ мавъ, и имъ розповѣдавъ.

Оденъ сонъ Іосифа бувъ такий: Ему снило ся, що разомъ зъ братьми вязавъ снопы, его снопъ вставъ, а снопы братїй кланяли ся ему. Коли тоє братьямъ розповѣдавъ, сказали они: „Чи ты будешъ царствовати, чи панувати надъ нами?“ и зненавидѣли его ще бѣльше. Дру-

¹⁾ Рахиль, відходячи зъ дому вѣтця свого, забрала тайкомъ его ідоли, зъ чого видно, що въ домѣ Лавана вже вкоренило ся було идолопоклонство.

²⁾ Евфрата означає: „плодовитый“, Витлеємъ: „дѣмъ хлѣба“. Такъ зоставъ сей гѣродъ названий задля плодovitости землѣ.

³⁾ Имена дванадцяти синѣвъ Якова: Рувимъ, Симеонъ, Левїй, Юда, Иссахаръ, Завулонъ, Данъ, Нефталимъ, Гадъ, Ассиръ, Іосифъ, Веніаминъ.

тій зновъ сонъ, котрый Іосифъ вѣстцю и братьямъ розповѣдавъ, бувъ такій: Ёму снило ся, що сонце, мѣсяць и одинацять звѣздъ ёму кланяли ся. Отець зганивъ Іосифа, говорячи: „Що сей сонъ має значити? чи може я и мати твоя и братья твои прійдуть тобѣ поклонити ся до землѣ?“ Однакожь самъ въ душі розмышлявъ надъ значѣнемъ сего сну. Братья жъ зазидували ёму сего.

Коли братья Іосифові вѣдѣшли були зъ вѣвцями далеко вѣдъ дому, пѣславъ отець Іосифа, щобы побачивъ, чи здорові они и вѣвці. Узрѣвши его зъ далека братья, загазили его убити. „Се сновидецъ иде, убіймо его и вкиньмо въ рѣвъ, а вѣтцеві скажемо, що лютий звѣрь пожеръ его; тогды побачимо, що стане ся зъ его снами!“ сказали оденъ до другого. Однакожь Рувимъ старавъ ся выбавити Іосифа зъ рукъ братіи, и говоривъ: „Не проливайте крови, и рукъ своихъ не покладайте на него, але вкиньте его въ який рѣвъ въ пустыни.“ Се длятого такъ говоривъ, бо хотѣвъ его потѣмъ вытягнути и вѣдати вѣтцеві.

Коли Іосифъ къ братьямъ приближивъ ся, имили его, и не зважаючи на просьбы и плачь, ввергли въ глубокий рѣвъ безводный. Посѣмъ сѣли їсти. Вѣтѣмъ узрѣли они Исмаилитянъ, надходячихъ вѣдъ Галаада зъ вѣдѣлюдьми, и везучихъ кадило, живицю и миро въ Єгиптъ. Юда сказавъ братьямъ: „Що намъ за корысть зъ того, коли убємо брата нашого? Лучше продаймо его симъ Исмаилитянамъ, нехай руки нашѣ не будутъ на нѣмъ, боже вѣнъ нашъ братъ.“ Братья послушали сеи рады, вытягнули Іосифа зъ рова, и продали его за 20 золотницъ (срѣбняковъ).

Коли се дѣяло ся, Рувимъ не бувъ притѣмъ. Вѣроятно розмышлявъ вѣнъ надъ тымъ, якъ бы то выратувати Іосифа, и зъ жалю не мѣгъ навѣтъ їсти разомъ зъ братьями. Коли жъ потѣмъ заглянувъ въ рѣвъ и не увидѣвъ тамъ Іосифа, настрашивъ ся дуже, роздеръ на собѣ одѣжъ, и прійшовши до братіи сказавъ: „Хлопця нема, дежъ я дѣну ся?“ Братья успокоили его. Потѣмъ замачали пестру одѣжъ Іосифову въ крови забитого козляти, и принесли єѣ вѣтцеві, говорячи: „Сю одѣжъ мы нашли; познавай, чи не єсть то одѣжъ сына твого?“ Яковъ познавъ єѣ. „То одѣжъ сына мого, звѣрь лютий пожеръ его, звѣрь

похитивъ Іосифа!“ говоривъ вѣнъ, роздѣръ на собѣ одѣжъ, вложивъ на себе верету и довгій часы оплаковавъ его. Всѣ дѣти зѣбрали ся коло вѣтца, щобы его потѣшити, але вѣнъ бувъ непотѣшный. „Въ смутку зйду я къ сынови мому въ адъ,“ говоривъ вѣнъ.

Зъ сеи подѣй видно, до чого зависть привести може, и якъ она есть мерзка и шкѣдлива. Зависный чоловікъ не тѣлько другого погубити готовъ, але вѣнъ самъ себе наибѣльше мучить, бо все, що на ближнѣмъ своѣмъ видить добраго и цѣннаго, якъ: чеснота, слава, добра дочаснѣи и т. и., его грызе и мучить. Св. Василій В., яко найпевнѣйше средство противъ зависти, радить: мало цѣнити добра дочаснѣи и свѣтову славу, яко минающѣи, а зъ другой стороны любити добра вѣчнѣи и ихъ бажати.

Добрѣи дѣти приносять родичамъ радѣсть и честь, а злѣи грызоту, смутокъ и нечесть.

+33. Іосифъ въ Єгиптѣ у Пентефріа.

Іосифа привели Исмаилитяне въ Єгиптѣ, и продали его Пентефріевѣ, начальникови стражи Фараоновой. Сей видячи, що Іосифъ есть вѣрный и трудящѣи, и що Господь Богъ задля него благословить его дѣмъ и умножае его майно, вѣддавъ зарядъ цѣлого дому и всеѣо майна своего Іосифови. А бувъ Іосифъ дуже красный лицемъ и хорошѣи.

Мавъ однакожъ Пентефрѣи злу жену, котра Іосифа до злого наклонити хотѣла. Але вѣнъ не хотѣвъ пристати на злое, и говоривъ: „Коли мѣи панъ менѣ вѣддавъ зарядъ цѣлого дому и всеѣо майна своего, то якъ же бы я мѣи противъ него що злого зрѣбити и согрѣшити передъ Богомъ?“ Жена Пентефріа мимо того не переставала его до злого наставляти. Разъ схватила его за одѣжъ, щобы его придержати, але вѣнъ зѣоставивъ одѣжъ въ еи рукахъ, а самъ утѣкъ зъ дому.

Розлючена тымъ поступкомъ Іосифа Єгиптянка, скликала заразъ всеѣхъ домѣвникѣвъ, и стала говорити: „Видите! мѣи мужъ принявъ въ дѣмъ єврейского хлопця, а той хотѣвъ мене до злого наклонити. Коли жъ я крикъ пѣднѣла, вѣнъ, зѣоставивши одѣжъ свою, утѣкъ.“ Такъ само оповѣдала она мужевѣи, коли повернувъ домѣвъ. Пентефрѣи розгнѣвавъ ся дуже, и посадивъ Іосифа въ темницю, де задержувано корѣвскихъ вѣзнѣвъ.

Стережѣмъ ся грѣха, и уникаймо всякои способности до грѣха. Говорѣмъ за Іосифомъ: „Якъ бы я мѡгъ согрѣшити передъ Богомъ?“ Богъ видитъ насъ всюды, и въ найскритѣмъ мѣсци. Коротка есть роскошь грѣха, переминающій зыскъ, але довго трывае грызота совѣсти по грѣсѣ, а ще довше, бо вѣчно, кара Божа въ пеклѣ.

+ (34. Іосифъ въ темниці.

Господь Богъ не опустивъ Іосифа и въ темниці. Его полюбивъ темничникъ, и вѣддавъ ему надзоръ надъ вязнями.

За якійсь часъ попали ся въ вязницю царскій пивничный (пѡдчасій) и начальникъ пекарѣвъ. Они оба стояли пѡдъ надзоромъ Іосифа. Коли сей одного дня рано заставъ ихъ смутными, запытавъ ихъ о причину смутку. Они вѡдповѣли, що мали дивнѣ сны, а що не знаютъ ихъ значѣня, длятого суть такъ сумнѣ. Іосифъ сказавъ на то: „Роскажѣть менѣ вашѣ сны, може Богъ выявить ихъ значѣне.“ Пивничный оповѣдавъ: „Я видѣвъ виноградъ, на котрѡмъ були три лѣторости; тѣ зацвили и выдали грозды, котрѣ скоро дозрѣли. Я державъ въ руцѣ чашу Фараонову, вытискавъ въ ню сокъ зъ гроздѡвъ и дававъ въ руки Фараоновѣ.“ Іосифъ сказавъ: „Три лѣторости суть три днѣ; за три днѣ припѡмне собѣ Фараонъ на тебе, и зновъ постановить тя въ твоѣй попереднѣй чинѣ, и ты будешъ зновъ подавати Фараонову чашу такъ, якъ то перше бувало. Припѡмни жъ собѣ на мене, коли тобѣ добре поводити ся буде, вставъ ся за мною у Фараона, и выбави мене зъ сей вязницѣ, бо я зѡставъ крадькома вывезенный зъ землѣ еврейской, и тутъ въ сю вязницю невинно вверженный.“ — Видячи пекаръ, що Іосифъ добре розтолкувавъ сонъ пивничному, ставъ оповѣдати свѡй: „Менѣ снило ся, що три кошѣ хлѣба я державъ на своѣй головѣ. Въ верхнѡмъ коши було вселяке печиво, яке Фараонъ ѣсть, а птицѣ небеснѣ ѣли зъ него.“ Іосифъ розтолкувавъ: „Три кошѣ суть три днѣ; за три днѣ Фараонъ повѣситъ тебе на деревѣ, и птицѣ небеснѣ будутъ поживати тѣло твоє.“

Третѣго дня були родины Фараоновѣ. Тогда справлявъ вѡнъ всемъ своимъ урядникамъ велику гостину. При тѡй нагодѣ припѡмнувъ собѣ за пивничного и пекаря: пив-

ничного постановивъ зновѣ въ своѣй чинѣ, а пекаря приказавъ повѣсити, якъ то проновѣвъ бувъ Іосифъ. Однакожь пивничный забувъ за Іосифа.

35. Сонъ Фараона. Вывышенє Іосифа.

По двохъ лѣтахъ мавъ Фараонъ сонъ. Ему снило ся, що стоявъ при рѣцѣ и видѣвъ, якъ зъ рѣки выходило сѣмъ коровъ товстыхъ и гарныхъ, они пасли ся на березѣ; по сихъ вышло другихъ сѣмъ коровъ зъ рѣки, але худыхъ и негарныхъ, они пасли ся такожь по берегу рѣчному зъ тамтими коровами. Худі коровы пожерли товстыхъ, а мимо того зѣстали худыми, якъ и перше. Потѣмъ пробудивъ ся Фараонъ. Заснувши зновѣ, мавъ другій сонъ: Зъ одного стебла выходило сѣмъ повныхъ и красныхъ колосѣвъ, за ними выросло сѣмъ тонкихъ и порожныхъ; товсті зѣстали пожертї порожными.

Занепокоєный тыми снами Фараонъ, заразъ рано велѣвъ прикликати всѣхъ ворожбитѣвъ и мудрецѣвъ египетскихъ, щобы ему той сонъ вытолковали. Але нѣ оденъ зъ нихъ не умѣвъ вытолковати. Тогда ажъ припѣмнувъ собѣ пѣдчашій на Іосифа, и оповѣвъ, якъ той ему и пекареви въ темници сны вытолкувавъ. Фараонъ приказавъ Іосифа поставити передъ себе. Обстриженого и убраного въ нові одежи привели передъ Фараона. Іосифъ зачавъ такъ выкладати сны Фараонові: „Не я, але Богъ вѣстити Фараонові спасене. Оба сны мають одно значѣне, ними Богъ показавъ Фараонові свои намѣры. Сѣмъ коровъ товстыхъ и сѣмъ колосѣвъ повныхъ означаютъ сѣмъ лѣтъ урожайныхъ, а сѣмъ коровъ худыхъ и сѣмъ колосѣвъ порожныхъ означаютъ сѣмъ лѣтъ неурожайныхъ. Черезъ сѣмъ лѣтъ буде великій урожай въ цѣломъ Египтѣ, а по нихъ наступитъ сѣмъ лѣтъ голоду, такъ що всё богатство семи лѣтъ урожайныхъ погубитъ неурожай семи лѣтъ голодныхъ. А що сонъ два разы повторивъ ся, се знакомъ, що сповнитъ ся. Дятого выбери собѣ чоловіка мудрого и розумного, и поставъ его надъ землею египетскою, а по всѣхъ частяхъ краю намѣстникѣвъ, щобы збирали пята часть всѣхъ плодѣвъ землѣ египетской черезъ сѣмъ лѣтъ

урожайныхъ, и переховали въ збѣрникахъ на слѣдующихъ
лѣтъ неурожайныхъ, щобы народъ не згинувъ
зъ голоду.“

Сподобала ся рада Іосифова Фараонові и єго при-
дворнымъ. Фараонъ сказавъ: „Чи найдемъ такого чо-
ловѣка, котрый мавъ бы Духа Божого въ собѣ? Понеже
Богъ тобѣ се все объявивъ, — говоривъ вѣнъ дальше до
Іосифа — прото нема мудрѣйшого и розумнѣйшого чо-
ловѣка надъ тебе. Ты будешъ надъ домоу моимъ, и тебе
най слухають люде мои, лишь престоломъ буду высшій
вѣдъ тебе. Нынѣ поставляю тя надъ всею землею еги-
петскою.“

И знявши перстень зъ руки своєї, вложивъ єго на
палець руки Іосифової, одѣвъ Іосифа въ червону одѣжъ,
а на шію повѣсивъ єму золоту гривну. Потѣмъ посадивъ
єго на свѣй вторый вѣзъ, и приказавъ вѣроисповѣдникови
передъ нимъ голосити народови, що Фараонъ поставивъ
Іосифа надъ цѣлымъ краємъ египетскимъ. Также давъ єму
Фараонъ египетске имя: „Псонтомфанихъ“¹⁾ т. є. спаси-
тель свѣта, и давъ єму за жену Асенету, доньку Пете-
фрія, священника Іліопольского.²⁾ Іосифови було тогды
30 лѣтъ.

Сны повстають въ той способъ, що, коли тѣло спить, душа
не перестає мыслити, и они суть нѣчимъ иншимъ, якъ тѣлько
вѣдновленемъ давнѣйшихъ вражень и мыслей, хотя децо змѣне-
ныхъ. Дятого звычайнымъ снамъ не належить ся придавати ваги,
и не треба въ сны вѣрити. Однакожь часомъ можуть они и вѣдъ
Бога походити, а именно тогды, коли черезъ сонъ Господь Богъ
хоче волю свою або будучнѣсть виявити, якъ се було у Іосифа,
пивничного и пекаря, тай у Фараона. Такі сны суть дуже рѣдкі,
дѣють ся тѣлько для важныхъ цѣлей, объявляютъ ся въ способъ
незвычайный, и Богъ ссылає заразъ и пояснене такого сну.

Въ сѣй подѣи видимо доказъ Божого провѣдѣня, владѣючого
надъ людьми, особливо праведными и невинными.

Вѣдъ всѣхъ пригодахъ житя повинні мы покладати надѣю
въ Бозѣ.

¹⁾ Пѣсля єврейского тексту повинно бути: „Псофнатъ па-
неахъ“, въ грецкомъ и славянскомъ єсть: „Псонтомфанихъ“.

²⁾ Іліополь (Ἰλιούπολις) = гѣрѣдъ сонця, задля того, що въ
нѣмъ служили сонцю.

36. Голодъ въ Єгиптѣ и Ханаанѣ. Перша подорожъ сынѡвъ Якова въ Єгиптъ.

Наступило сѣмъ лѣтъ урожайныхъ. Пшеницѣ було таке множество, що Іосифъ назбиравъ еи, якъ пѣску морского, и не мѡгъ еѣ помѣстити въ шпихлѣряхъ. По нихъ наступили лѣта неурожайні, и наставъ голодъ въ цѣлѡмъ краю. Тогда люди просили Фараона хлѣба, а сей вѡдсылавъ ихъ до Іосифа, котрый отворивъ шпихлѣрѣ и продававъ збѡже. Але не тѡлько Єгиптяне куповали збѡжа, приходили такожъ зъ другихъ краѣвъ до Єгипту за збѡжемъ, бо всюды бувъ голодъ великій.

Такожъ и въ земли ханааньскѡй бувъ голодъ. Яковъ сказавъ до сынѡвъ своихъ: „Я чувъ, що въ Єгиптѣ продають пшеницю; идѣть и купѣть дещо збѡжа, щобы мы зъ голоду не померли.“

Выправило ся десять сынѡвъ Якова въ Єгиптъ за пшеницею, тѡлько Веніамина, брата Іосифового,¹⁾ отецъ не пустивъ, щобы ему що злого не лучило ся въ дорогѣ.

Прійшовши передъ Іосифа, поклонили ся ему лицемъ до землѣ. Іосифъ пѡзнавъ ихъ заразъ, але они его не пѡзнали. Вѡнъ запытавъ ихъ строго: „Вѡдки вы прійшли?“ — „Зъ землѣ ханааньскои купити збѡжа,“ вѡдповѣли они. — „Вы есте шпѣгуны, прійшли сюда зглядати дороги краю,“ говоривъ Іосифъ дальше. — „Нѣ, пане, мы слуги твои прійшли купити збѡжа; всѣ мы сыны одного чоловіка, люди супокѡйні, мы слуги твои, не шпѣгуны. Два-найцять братіѣ насъ есть въ земли ханааньскѡй, найменшій зъ насъ зѡставъ зъ вѡтцемъ дома, а одного вже нема,“ вѡдповѣдали. — „Я таки стою при своѣмъ, що вы шпѣгуны, и зъ того мусите выяснити ся. Якъ Фараонъ здоровъ, говорю вамъ, що не выйдете вѡдси, доки вашъ наймолодшій братъ сюда не прійде. Пѡшлѣть одного зъ помежи себе, щобы сюда привѣвъ наймолодшого брата, а вы тутъ зѡстанете, доки не покаже ся, чи вы правду говорите, чи нѣ.“ Такъ сказавъ на-послѣдокъ Іосифъ, и давъ ихъ пѡдъ сторожу на три дни. Третього дня сказавъ

¹⁾ Іосифъ и Веніаминъ були сынами Рахили.

до нихъ: „Зробѣть такъ, якъ я вамъ говоривъ, а будете живи, бо я бою ся Бога. Если вы есте супокійніи люди, то най оденъ вашъ братъ зѣстане тутъ пѣдъ сторожею, а саміи идѣть, вѣдвезѣть куплену пшеницу, и приведѣть наймолодшого свого брата до мене, а буде вѣра вашимъ словамъ; если жъ нѣ, то умрете.“

Учувши сѣ слова, братья пристали на все, и такъ до себе говорили: „На насъ тяжить грѣхъ за брата нашего, мы не зважали на єго плачь, анѣ не слухали єго мольбъ, длятого прійшло на насъ се нещасте.“ А Рувимъ говоритъ: „Чи не казавъ я вамъ: не робѣть кривды хлопцеві? а вы мене не слухали; теперъ покутуємо за єго кровь.“ Они не знали, що Іосифъ ихъ розумѣе, бо говоритъ зъ ними черезъ товмача. Але Іосифъ бувъ тымъ розкайнемъ братіи такъ тронутый, що вѣдвернувъ ся вѣдъ нихъ, и розплакавъ ся. Потѣмъ приказавъ Симеона таки при ихъ очахъ звязати, а мѣхи ихъ наповнити пшеницею, грошѣ ихъ вложити кождому въ єго мѣхъ, и дати живностей на дорогу.

Въ тѣй подѣи бачимо примѣръ Божои справедливости, пѣсля котрой Господь Богъ радить долею людскою. Іосифъ за все свои згрызоты, смутокъ и понижене, якій перетерпѣвъ, зѣставъ богато вынагородженный: за ненависть братей дѣзнавъ всюды любви и ласкавого обходженя, за неволю и понижене отримавъ вывышене, почести и власть. Братья Іосифовіи отримали такожъ заслужену кару за все кривды, Іосифови причиненіи.

На братьяхъ Іосифовыхъ видимо такожъ значѣне голосу злои совѣсти, котра не перестаетъ обзывать ся и чоловіка ганити и карати за злый поступокъ, хоть чоловікъ єѣ и притлумлюе. Дѣе ся то особливо въ нещастію. Такъ то братья Іосифовіи, коли находили ся въ притѣсненію, пригадали собѣ на ту кривду, яку Іосифови причинили, и що ихъ Богъ за тую карає, и зачали каяти ся. Длятого то Богъ неразъ на людій ссылає рѣжніи нещастя, щобы ними порушити приспану ихъ злу совѣсть, и до покалня ихъ привести. Зъ того взгляду нещастя суть для чоловіка добродѣйствомъ.

37. Поворотъ сынѣвъ Якова въ Ханаанъ.

Девять сынѣвъ Якова, вложивши свое збѣже на ослы, вѣдѣйшли зъ Єгипту въ Ханаанъ. Въ дорогѣ на попасѣ оденъ зъ братіи отворивъ свѣи мѣхъ, щобы покормити свои ослы, и узрѣвъ узолъ срѣбла свого верху збѣжа.

Коли о тѣмъ братьямъ своимъ оповѣвъ, настрашились и здивували ся дуже, говорячи: „Що намъ Богъ такого зробивъ?“ Ще бѣльше здивували ся, коли, прійшовши до мѣвъ и высыпавши збѣже, всѣ нашли свои узлы зъ сръбломъ въ мѣхахъ своихъ.

Прибувши до мѣвъ, оповѣдали вѣтцю своему все, що зъ ними лучило ся, и що той мужъ, котрый рядить Єгиптомъ, строго имъ приказавъ взяти зъ собою наймолодшого брата на доказъ, що суть супокѣйными людьми, а не шпѣгунами. Але отецъ казавъ: „Позбавили вы мене дѣтей, Іосифа нема, Симеона нема, хочете менѣ ще взяти Веніамина? Всѣ нещасте на мене спало!“ Рувимъ говоривъ вѣтцеві: „Двохъ сынѣвъ моихъ убій, если тобѣ его не приведу назадъ; дай его на мои руки, а я его приведу къ тобѣ зновъ.“ Але Яковъ вѣдповѣдавъ: „Не поїде сынъ мѣй зъ вами, братъ его умеръ, вѣнъ оденъ зѣставъ ся; если бы ему що злого пригодило ся въ дорожѣ, тогды спровадили бы вы старѣсть мою зо смуткомъ въ грѣбъ.“

38. Друга подорожъ сынѣвъ Якова въ Єгиптъ.

Коли минула ся пшениця, привезена зъ Єгипту, сказавъ Яковъ до сынѣвъ своихъ: „Идѣть зновъ за збѣжемъ.“ Але Юда вѣдповѣвъ: „Панъ той землѣ пѣдъ клятвою заповѣвъ намъ, що не припустить насъ передъ лице свое, если братъ нашъ найменшій зъ нами не прійде. Если пустишь брата нашего зъ нами, поїдемо и купимо тобѣ збѣжа; если жъ не пустишь, не поїдемо. Пусти хлопця зъ нами, щобы мы не померли зъ голоду. Я беру его на свои руки; если не приведу его къ тобѣ, виннымъ буду передъ тобою на завсѣгды.“ — „Коли такъ,“ сказавъ Израиль, „то возьмѣть тому чоловікови въ дарѣ меду, миры, тимяну и иншого кадила, такожъ орѣховъ зъ нашої землѣ; возьмѣть такожъ подвѣйне сръбло, а найдене въ мѣхахъ вашихъ звернѣть, бо може черезъ яку помылку оно дѣстало ся вамъ назадъ. Возьмѣть такожъ брата свого, идѣть въ дорогу, а Богъ най дасть вамъ ласку найти у мужа того. А я зѣстану такъ, якъ бымъ не мавъ дѣтей.“

Такъ выбрали ся сыны Якова вдруге въ Єгиптъ.

Коли ихъ Іосифъ узрѣвъ, приказавъ завѣдателяви дому свого ввести ихъ въ свой дѣмъ и приготовить для нихъ обѣдъ. Они жъ настрашили ся дуже, бо гадали, що ихъ хотять обвинити за забране срібло и взяти въ неволю. Длятого стали уневинняти ся передъ управителемъ. Але сей сказавъ имъ: „Миръ вамъ, не бѣйте ся, Богъ вашъ и Богъ вѣтцѣвъ вашихъ давъ вамъ скорбы въ мѣхи вашѣ, а срібло ваше маю за приняте.“ Потѣмъ выпровадивъ къ нимъ Симеона. Такожъ принесено имъ воды умыти ноги, а осламъ дали пашѣ.

Коли Іосифъ въ полудне прійшовъ додѣмъ, поѣднесли ему братя дары, котрѣ зъ собою привезли, и поклонили ся лицемъ до землѣ. Іосифъ пытавъ ихъ о здоровѣ ихъ и вѣтця. Они вѣдповѣдали: „Нашъ отецъ, твоѣй слуга, здоровъ и жие,“ и поклонили ся ему вдруге. Поглянувши на одноматерного брата свого Веніамина, сказавъ: „Чи то есть вашъ наймолодшій братъ, котрого вы обѣцяли менѣ привести? Богъ нехай помилуе тебе, дитино!“ Однакожь се звидане зъ братомъ такъ его взрушило, що не мѣгъ вздержати слѣзъ, поѣшовъ протѣ въ спальню, и тамъ плакавъ. За хвилю, умывши лице, вернувъ и велѣвъ давати обѣдъ. Іосифъ ѣвъ особно, Египтяне особно, а братя зновъ особно, бо Египтяне бридили ся скотопасами. Дивовали ся братя, що ихъ усаджено по старшинству. Каждый отримувавъ частину свою зъ столу Іосифового, а Веніаминъ пять разѣвъ такъ велику, якъ другѣ.

Якъ тутъ Яковъ журить ся своими дѣтьми и тужить за ними, такъ подѣбно каждый отецъ и каждая мати журить ся долею своихъ дѣтей и тужить, коли зъ ними розстати ся мусить. Нехай же дѣти за ту родительску любовь и старанность такожъ любовью, вдячностію, послушеньствомъ и добрыми поступками вѣдплатити старають ся.

39. Чаша Іосифа въ мѣху Веніамина.

По обѣдѣ приказавъ Іосифъ завѣдателяви свого дому наповнити мѣхи своихъ братьей збѣжемъ, и вложить каждому его срібло въ мѣхи, а наймолодшому ще й чашу свою срібну. Другого дня рано пустили ся всѣ братя разомъ

въ дорогу домѣвъ. Але ще не дѣйшли далеко, коли ихъ дѣгнавъ завѣдатель Іосифѣвъ и задержавъ сими словами: „Чому вѣдплатили вы доброе злымъ, и украли чашу сребну, зъ котрой мѣй панъ не и вѣрожитъ?“

Учувши сѣ слова сыны Якова, сказали: „Якъ могли бы мы, слуги твои, щось такого зрѣбити? Коли мы сребло, найдене въ мѣхахъ, ажъ зъ землѣ ханааньской сюда привезли и звѣрнули, то якъ могли бы мы зъ дому пана твого украсти золото або сребло? У кого зъ насъ, слугъ твоихъ, найдешъ чашу, той нехай умре, а мы будемо невольниками пана твого.“ Завѣдатель зачавъ перетрясати мѣхи, почавши вѣдъ найстаршого до наймолодшого, и въ мѣшку Веніамина найшовъ чашу. Коли то брати узрѣли, всѣ роздерли на собѣ одѣжъ, и вернули ся и упали передъ Іосифомъ до землѣ.

40. Іосифъ дає ся пѣзнати.

Узрѣвши братей передъ собою, Іосифъ заговоривъ до нихъ строго: „Щѣ вы такого зрѣбили? Чи не знаєте, що я вѣщій, и нема вѣщого надъ мене?“ Юда промовивъ: „Щѣ скажемо и якъ оправдаємо ся передъ паномъ? Богъ укаравъ неправедность слугъ твоихъ, и се мы всѣ невольники пана нашого, мы и той, у котрого найдена зѣстала чаша.“ — „Не такъ буде,“ сказавъ Іосифъ; „лишь той, у котрого найдена зѣстала чаша, буде моимъ слугою, а вы вернете цѣли къ вѣтцю своему.“ Тогда Юда зъ трепетомъ приступивъ къ Іосифу и такъ вѣдозвавъ ся: „Молю тя пане! позволь служѣ твому ще слово сказати, и не прогнѣвай ся на слугу твого, бо ты першій по Фараонѣ. Пане! ты пытавъ насъ за вѣтця и брата, и мы сказали тобѣ, що маємо старого вѣтця и малого ще брата, котрого отецъ дуже любить. Ты приказавъ его привести передъ лице свое, однакожъ, коли мы тутъ вдруге ѣхати мали, не хотѣвъ его отецъ пустити зъ нами, говорячи: Два сыны були у жены моеи Рахили, оденъ зъ нихъ загибѣ — звѣрѣ мали его зѣести —, если жъ ще сѣго возьмете вѣдъ мене, и злучить ся ему що злого въ дорозѣ, тогда спро-

вадите старість мою зо смуткомъ до гробу. Если жь нынѣ я верну къ слугѣ твому а вѣтцю нашому, и отецъ побачить, що нема хлопця межи нами, умре зъ туги. Я, слуга твоѣй, взявъ хлопця на свою поруку, говорячи: если не приведу его къ тобѣ (отче), виненъ буду передъ тобою на цѣле житє. Дятого нынѣ я зѣстану твоимъ невѣльникомъ вмѣсто хлопця, а хлопецъ нехай вертає зъ братами, бо не хочу видѣти горя, котре постигне вѣтця мого.“

Іосифъ, чуючи такѣй сердечнѣй слова Юды, не мѣгъ довше вздержати ся. Вѣнъ приказавъ всѣмъ Єгиптянамъ, що при нѣмъ стояли, вѣддалити ся, заплакавъ голосно, и сказавъ: „Я єсмь Іосифъ, братъ вашъ, чи жїє ще мѣй отецъ?“ Перестрашили ся братя, и не могли анѣ слова выречи. „Приближѣть ся ко мнѣ,“ говоривъ Іосифъ дальше, „я єсмь Іосифъ, котрего вы вѣ Єгиптѣ продали. Нынѣ жь не бѣйте ся, анѣ не скорбѣте зъ тои причини, що мене продали, бо задля вашого спасеня пѣславъ мене тутъ Богъ вѣ Єгиптѣ. Се вже другѣй рѣкъ єсть голодъ, а ще буде пять лѣтъ такихъ. Богъ мене пѣславъ сюды передъ вами, чтобы васъ выживити. Не вы мене тутъ пѣслали, тѣлько Богъ. Вѣнъ мене зробивъ паномъ цѣлого дому Фараоноваго и княземъ вѣ Єгиптѣ. Спѣшѣть и йдѣть къ вѣтцю мому, и скажѣть єму, чтобы сюды приходивъ зъ цѣлымъ домомъ своимъ, зъ сынами и внуками, зъ вѣвцями, волами и всѣмъ майномъ своимъ, а я васъ поселю вѣ земли Гессемъ, чтобы вы були близъ мене, и выживлю васъ, бо ще буде пять лѣтъ голоду. Оповѣжте вѣтцю мому всю мою славу вѣ Єгиптѣ, и всѣ, що видите, и чимъ скорше приведѣть его сюды.“

Потѣмъ Іосифъ упавъ на шїю брата свого Венїямина и плакавъ надъ нимъ, общѣловавъ такожъ всѣхъ братей своихъ. Посѣмъ осмѣлили ся вже братя, и говорили зъ нимъ.

Донесло ся такожъ до Фараона, що прїѣшли Іосифовѣ братя. Утѣшивъ ся тымъ Фараонъ дуже, и приказавъ Іосифови спровадити вѣтця зъ цѣлою семєю и майномъ вѣ Єгиптѣ; такожъ давъ возы свои для перевезеня женъ и дѣтей. Іосифъ зробивъ пѣсля волѣ Фараоновои, подарувавъ каждому братови по двѣ одежи, а Венїяминови давъ

пять одежій и триста золотницъ. Такожъ давъ имъ живо-
стей на дорогу. Подѣбно и вѣтцеви пославъ Іосифъ оде-
жій и грошій, додавъ ще десять ослѣвъ зъ всѣлякимъ до-
бромъ землѣ египетскои, а десять ослицъ зѣ збѣжемъ
и хлѣбомъ.

Такъ вѣдпустивъ Іосифъ братіи своихъ, приказуючи
имъ на дорогу: „не гнѣвайте ся на пути.“

Красный примѣръ дае намъ Юда, котрый, не хотячи вѣтце-
ви смутку справити, самъ за Веніямина хотѣвъ зѣстати въ не-
воли; але ще красшій примѣръ дае намъ Іосифъ, котрый своимъ
братямъ простивъ ту кривду, яку они ему причинили були, и за
злое вѣдилативъ имъ добрымъ. Но найкрасшій примѣръ дае намъ
Іисусъ Христосъ, котрый, висячи на крестѣ въ невыреченныхъ бо-
ляхъ, моливъ ся за ворогѣвъ своихъ: „Отче, вѣдпусти имъ, бо не
знають, що творять.“

41. Яковъ переселяє ся въ Єгиптъ.

Повернувши въ Ханаанъ всѣ сыны Якова разомъ,
сказали вѣтцю: „Твоѣ сынъ Іосифъ жие, и вѣнъ то вла-
дѣе надъ землею египетскою.“ Яковъ здивувавъ ся дуже,
и не вѣривъ имъ. Коли однакожь выслухавъ оповѣдана
сынѣвъ о Іосифѣ, и узрѣвъ возы королѣвскі, тогды
оживъ духъ его, и вѣнъ сказавъ: „Коли жие сынъ мой Іо-
сифъ, пойду побачити его, закимъ ще умру.“

Ставъ Яковъ выбирати ся въ Єгиптъ. Однакожь пе-
редъ тымъ ще хотѣвъ дѣзнати ся, чи есть воля Бога,
щобы вѣнъ переселявъ ся въ Єгиптъ. Пойшовъ прото къ
жерниці клятвенѣй, и принѣсъ Богу жертву. Господь
явивъ ся Ісраилеви въ нѣчнѣмъ видѣннѣ, и сказавъ ему:
„Я есмь Богъ вѣтцѣвъ твоихъ, не бой ся ити въ Єгиптъ,
я зроблю тебе тамъ великимъ народомъ. Я зѣйду зъ то-
бою въ Єгиптъ, и верну тебе вѣдтамъ назадъ, и Іосифъ
замкне очи твои.“

Потѣмъ зѣбравъ ся Яковъ въ Єгиптъ. Всѣхъ душъ
переселившихъ ся въ Єгиптъ, кромѣ женъ сынѣвъ, було
66, Іосифового потомства було 9 душъ, отже всѣхъ душъ

дому Яковового, котрі прійшли зъ Яковомъ въ Єгиптъ, було 75.¹⁾

Юда поїхавъ напередъ, щоби донести Іосифови, що їде отець. Іосифъ виїхавъ напротивъ вѣтця, упавъ ему на шію и дуже плакавъ зъ радости. Побачивши свого сына Іосифа, сказавъ Яковъ: „Теперь могу умирати, коли ты ще живый, и побачили очи мои лице твое.“ Іосифъ поїшовъ звѣстити Фараонови, що приїхали братя и отець его, а имъ приказавъ, щоби, коли Фараонъ запитає, яке єсть дѣло ихъ, вѣдповѣдали, що они зъ дѣда прадѣда скотопасы, абы поселивъ ихъ въ земли Гессемъ, бо Єгиптяне мерзять ся пастухами овецъ.

На Яковѣ видимо красный примѣръ, якъ кожде дѣло зъ Богомъ зачинати належить. Іосифъ зновъ дає намъ примѣръ: 1) дѣтинной любви и почести для родичей, коли на высокомъ своімъ становищу не стыдає ся вѣтця и братей; 2) покори и скромности, коли признає ся до скотопасѣвъ, котрыми Єгиптяне погорджали. Вѣнъ не хоче своихъ братей втягати до прислуги царской, почесній и урядѣвъ, тѣлько щоби яко скотопасы вѣддѣльно жили въ земли Гессемскѣй, не мѣшаючи ся зъ Єгиптянами, и щоби заховали свою вѣру, надѣю на обѣтницѣ Божій, и вѣтцѣвскій обычаѣ. Выше вѣнъ цѣнить правдиву вѣру и чесноту, нѣжъ свѣтові почести и власть.

Звѣстивши Фараона о прибутю свого роду, представивъ ему Іосифъ пять братей своихъ и вѣтця. Фараонъ запитавъ Якова, кѣлько лѣтъ его житя? Яковъ вѣдповѣвъ: „Лѣтъ житя мого єсть 130, короткї они и злї, и далеко не досягають лѣтъ предкѣвъ моихъ,“ и поблагословивши Фараона, вѣдбїшовъ. Іосифъ поселивъ вѣтця въ земли гессемскѣй, въ гѣродѣ Рамессѣ, и удѣлавъ имъ пшеницѣ, якъ довго трававъ голодъ.

Всѣ люди приходили до Іосифа купувати збѣжа. Якї мали грошѣ, знесли до скарбницѣ Фараоновѣ. Коли жъ нестало грошїй, приводили свѣй скотъ, и давали за збѣже, а коли и скотѣ нестало, прїйшли до Іосифа, и сказали: „Зѣстало ся намъ тѣлько тѣло наше и земля, купи насъ и землю нашу зъ хлѣбомъ, а дай намъ насѣня, щоби мы посѣяли, щоби мы не померли зъ голоду, и земля щоби не опустѣла, а будемъ мы и земля наша Фараоновї

¹⁾ Жены сынѣвъ Якова не суть тутъ вчисленї, бо они були Хананеянки зъ роду.

невольники.“ Такъ купивъ Іосифъ всю землю египетску Фараонові, вѣнъ давъ людямъ насѣне на засѣвъ и чотыри части плодѣвъ зоставивъ имъ, а пята казавъ вѣддати Фараонові. Тѣлько землѣ приналежної жрецамъ (священникамъ) не купивъ, бо тымъ подававъ Фараонъ все потрѣбне до житя.

42. Смерть Якова.

Яковъ проживъ въ земли Гессемскѣй сѣмнайцять лѣтъ.¹⁾ Чуючи ся близькимъ смерти, прикликавъ къ собѣ Іосифа, и просивъ, щобы его не похоронявъ въ Египтѣ, лишь въ Ханаанѣ, въ гробѣ вѣтцѣвъ его. Іосифъ подѣ клятвою приобѣщавъ сповнити волю вѣтцѣвску.

Коли Іосифові донесено, що отець его вже умирає, припровадивъ обохъ своихъ сынѣвъ, Манассію и Ефрема, передъ вѣтця. Яковъ поднѣсь ся, и переложивши руки на крестъ благословивъ ихъ, и пріймивъ ихъ²⁾ за своихъ сынѣвъ. Посѣмъ сказавъ до Іосифа: „Я умираю, але Богъ буде зъ вами, и верне васъ въ землю вѣтцѣвъ вашихъ.“

Около ложа Яковового зѣбрали ся все сыны его, вѣнъ кождому зъ нихъ дававъ особне благословене, въ котрѣмъ мѣстило ся пророцтво будучої ихъ долѣ. Найважнѣйше благословене давъ вѣнъ четвертому зъ ряду сынови, Юдѣ. „Юдо! тебе будуть хвалити братья твої, руки твої будуть почивати на плечахъ ворогѣвъ твоихъ, и поклонять ся тобѣ сыны вѣтця твого. Не убуде князь вѣдъ Юды, и вождь зъ роду его, доки не прійде той, котрый має бути посланий, и котрого очѣкують народы.“

Посѣмъ умеръ Яковъ. Іосифъ упавъ на лице вѣтця, цѣловавъ его, и гѣрко плакавъ. Тѣло Якова намазано мастьями, и черезъ 70 днѣвъ оплакувавъ его весь Египтъ. По

¹⁾ Въ котрѣмъ часѣ прійшовъ Яковъ въ Египтъ? Пѣсля LXX переселивъ ся Яковъ въ р. 3624 по сотв. свѣта, а 1874 передъ Христомъ; пѣсля еврейского тексту и Vulgat-ы въ 2238 по сотв. свѣта, а около 1762 передъ Хр. (пѣсля Cursus s. scr. 1712, пѣсля Danko Hist. rev. 2036 p.), отже за панованя царѣвъ пастырѣвъ зъ народа Гиксеѣ, котрі подбили були нижній Египтъ.

²⁾ Тымъ способомъ положивъ праву руку на молодшого, а лѣву на старшого, наслѣдкомъ чого молодшій отримавъ важнѣйше благословене, нѣжъ старшій.

уконченю днѣвъ плачу просивъ Іосифъ Фараона, щобы ему позволивъ похоронити вѣтця въ Ханаанѣ. Коли Фараонъ на се позволивъ, вѣдпровадили всѣ сыны, и цѣлый дѣмъ Іосифѣвъ, такожь старшины и урядники египетскій зъ возами и ѣздцами Фараоновыми, тѣло Якова въ Ханаанѣ, де его похоронили въ подвѣйнѣй пещери, оплакавши его ще тамъ черезъ сѣмъ днѣвъ. Вѣдъ того Хананеяне се мѣсце назвали „плачемъ египетскимъ“.

Въ томъ благословеню, данѣмъ Юдѣ, общѣе ему Яковъ : 1) первенство межъ всѣми его братьями, 2) що зъ его роду выйде Христосъ Спаситель, 3) що зъ его роду выйдуть начальники (князѣ) и вожды народа Израильского, 4) що поколѣне Юды такъ довго буде верховодити въ народѣ, доки не прійде Христосъ Спаситель. Всѣ тѣ обѣтницѣ сповнили ся.¹⁾

Вѣдъ Іосифа учѣмъ ся шанувати послѣдню волю родичѣвъ.

43. Конецъ Іосифа.

Повернувши зъ похорону вѣтцѣвского, бояли ся сыны Якова, щобы Іосифъ не помстивъ ся теперъ на нихъ за причинену ему кривду. Они приступили къ нему и просили такъ : „Отецъ твоѣ умираючи приказавъ намъ сказати тобѣ сѣ слова : ‘прошу тя, вѣдпусти братьямъ своимъ ихъ грѣхъ и несправедливѣсть’ ; мы всѣ твои слуги.“ — Іосифъ, тыми словами до слѣзъ тронутый, сказавъ лагѣдно : „Не бѣйте ся, бо я есмь Божій. Вы на мене замыслили злое, а Богъ обернувъ то на добре, щобы я бувъ вывысшенный, и многі люди спасли ся.“

¹⁾ Іисусъ Христосъ що до човѣчого естества своего вышовъ зъ поколѣня Юдового, якъ се доказуе родослѣвъ въ Евангеліи св. Матѣея и св. Апостолѣ Павелѣ Евр. 7, 14. Поколѣне Юды прійшло до панованя въ народѣ Израильскомъ черезъ Давида, и вѣдъ того часу завсѣгды мали Израилитяне царѣвъ и вождѣвъ зъ поколѣня Юды, ажъ до Асмонеѣвъ або Макавеѣвъ (200 пер. Хр.); котрі пановали черезъ 150 лѣтъ. Але и за сихъ верховодило поколѣне Юды, бо оно дало назву цѣлому народови, и зъ его то выбору и поруки владѣли Макавеѣ. По нихъ завладѣли Римляне, и цѣсарь Августъ постановивъ царемъ жидѣвскимъ Ирода Идумеянина, и въ 35-ѣмъ роцѣ его панованя народивъ ся Христосъ Спаситель. (Гл. §. 155.)

Іосифъ живъ всего 110 лѣтъ, и видѣвъ ще своихъ внуковъ и правнукѡвъ. Умираючи, такъ говоривъ до своихъ братій: „Я умираю, але Богъ васъ не опустить, и выведе васъ зъ сеи землѣ въ землю, котру обѣцявъ Авраамови, Исаакови и Якову. Коли будете виходити, вынесѣтъ мои кости вѡдси зъ собою.“ Его похоронили въ Єгиптѣ.

Іосифъ бувъ прообразомъ Іисуса Христа. Вѡнъ бо бувъ невинный и зненавидженный вѡдъ своихъ братей за то, що ихъ злѣ дѣла ганивъ; такъ и Іисусъ Христосъ, найсвятѣйшій и невинный, зѡставъ зненавидженный вѡдъ своихъ соплемѣнникѡвъ (Жидѡвъ) за то, що ганивъ ихъ переворотнѡсть. Іосифъ зѡставъ вѡдъ отца пѡсланный къ братямъ, щобы побачивъ, якъ имъ поводити ся, однакъъ бувъ вѡдъ нихъ за порадою Юды проданный, въ Єгиптѣ въ вязницю вержений межи двохъ вязнѣвъ; такъ подѡбно и Іисусъ Христосъ, вѡдъ Отця небесного пѡсланный людѣй спасти, зѡставъ проданный вѡдъ Юды Искаріотского и межи двома розбѣйниками розпятий. Зъ вязницѣ зѡставъ Іосифъ вывешенный до найвысшого достоинства въ краю, и отримавъ имя Спасителя свѣта, бо выбавивъ людѣй вѡдъ голодовои смерти; такъ и Іисусъ Христосъ славно воскресъ зъ гробу, и вознѣсся на небо, де сидить одесную Отця въ наибѡльшой славі небеснѡй, выбавивши людѣй вѡдъ вѣчнои заклады, есть прото правдивымъ и единымъ Спасителемъ свѣта.

На тѡмъ кѡнчить ся обявлене патріархальне.

Обявлене перевѣсне и патріархальне списавъ Мойсей въ книзѣ, котра называе ся „Книга Бытія“. Она длятого такъ называе ся, що описуе, якъ цѣлый свѣтъ ставъ ся (бувъ).

44. Праведный Іовъ.

За часѡвъ патріархѡвъ ¹⁾ живъ въ земли Авситидійскѡй, такожъ Гусъ ²⁾ званѡй, чоловікъ по имени Іовъ. Бувъ то чесный, праведный и богобоязливый чоловікъ, и стерѣгъ

¹⁾ Часть житія Іова не есть певный, одні вѡдносятъ его до часѡвъ патріархѡвъ, другі до часѡвъ пробуванія Израилитянъ въ Єгиптѣ.

²⁾ Въ Vulgat-ѣ стоитъ: Гусъ, у LXX: сторона Авситидійска, котра то назва поветала зѡ слова: Гусидитійска, а се зновъ зъ: Гусъ. Сея краина называла ся такъ вѡдъ Гуса, сына Авраамового а внука Симового, и лежитъ межи горою Гермономъ и краємъ „Траконитидисъ“.

ся всего злого. А бувъ вѣнъ такожъ дуже богатый и знаменитый въ земли вѣхѣднѣй, мавъ множество скота¹⁾ и слугъ. Его родина складала ся зъ семи сынѣвъ и трѣхъ донѣкъ. Всѣ они сходили ся по черзѣ у одного зъ братьей, ѣли, пили и забавляли ся, а отецъ, коли скѣнчили ся днѣ гостины, збиравъ ихъ разомъ, и приносивъ за нихъ жертву очищеня, говорячи: „Може мои дѣти согрѣшили, або що злого помыслили супротивъ Бога.“

Завидувавъ Іову діяволъ, и мысливъ, що длятого то вѣнъ Господу Богу такъ вѣрно служити, що его Богъ обсыпавъ богатствами и всѣлякимъ щастемъ, однакожъ если бы спустивъ на него що злого, заразъ Іовъ хуливъ бы Бога. Прото давъ Богъ діяволу власть надъ всѣмъ добромъ Іова, тільки щобы его самого не дѣткнувъ ся.

И стало ся: саме тогды, коли сыны и доньки у найстаршого ѣли и пили, прибѣгъ къ Іову вѣстникъ, и сказавъ: „Волю орали, а ослицѣ пасли ся близь ихъ, коли прійшли розбѣйники савейскі²⁾, волю и ослицѣ забрали а слугъ поубивали; я самъ оденъ спасъ ся, и прибѣгъ тобѣ се звѣстити.“ Еще сей говоривъ, а вже прійшовъ другій зъ вѣстію: „Огонь спавъ зъ неба, и попаливъ вѣвцѣ и пастухѣвъ; я оденъ спасъ ся, и приходжу тобѣ се донести.“ Ще говоривъ сей, а вже прибѣгъ третій вѣстникъ, говорячи: „Три вѣдѣлы кѣннѣ Халдеѣвъ окружили велблюдъ, и забрали ихъ, а слугъ поубивали; я оденъ спасъ ся, щобы тобѣ се звѣстити“. Ще той не скѣнчивъ, коли прійшовъ четвертый, що принѣсъ найсумнѣйшу вѣсть: „Сыны твои и доньки твои ѣли и пили у найстаршого брата свого, ажъ нечаянно повѣявъ сильнѣй вѣтеръ вѣдъ пустынѣ и потрясъ домомъ такъ, що той упавъ и поубивавъ дѣтей твоихъ; я оденъ спасъ ся, и прійшовъ тобѣ се звѣстити.“

Учувши все то Іовъ, вставъ, роздеръ одежи свои, остригъ волосе свое, и посыпавъ голову попеломъ, а такъ упавши на землю, поклонивъ ся Господу и сказавъ: „На-

¹⁾ Мавъ овецъ 7.000, велблюдѣвъ 3.000, волѣвъ 500 паръ, ослицѣ 500.

²⁾ Савей були потомки Савы (або Сабы), сына Авраама и Хеттуры.

гій вийшовъ я зъ лона матери моеи, и нагій вѣдѣю; Господь давъ, Господь взявъ: якъ Богу подобало ся, такъ и стало ся. Буди имя Господне благословено во вѣки.“ Помимо такъ великого нещастя не образивъ вѣнь Господа нѣ однимъ злымъ словомъ, анѣ злою мыслію.

Видячи сатана, що всіми тими нещастями, якъ спустивъ на Іова, не змігъ его до грѣха навести, сказавъ: „Всѣ дасть чоловікъ за жите своє; коли бы такъ Богъ дѣткнувъ ся тѣла и костіи Іова, заразъ ставъ бы вѣнь проклинати и хулити Бога.“ Тогды давъ Богъ діяволу власть надъ тѣломъ Іова, тільки щоби душу его щадивъ. И сатана поразивъ Іова великими гніючими струпами вѣдъ головы ажъ до нѣгъ, такъ що, опущеный вѣдъ всѣхъ, сидѣвъ за городомъ на гноищи, и черепомъ зѣстругувавъ зъ себе гній (отѣкъ). Наприкрило ся вже и женѣ его, и она говорила: „Доки будешъ терпѣти, и доки будешъ потѣшати ся якою надѣєю? Твои дѣти, твоя слава, твое богатство — всѣ погигло, ты самъ въ струпахъ сидишь за городомъ пѣдъ голымъ небомъ, а я вѣдъ рана до вечера тыняю ся вѣдъ дому до дому, працюю и болѣзную; выскажи яку хулу на Бога и умри!“ Але Іовъ, поглянувши на ню, сказавъ: „Говоришь, якъ яка нерозумна жѣнка; если мы зъ рукъ Божихъ доброе пріймали, чомужь бы мы не мали пріймати злого?“ И помимо такого нещастя не согрѣшивъ Іовъ.

Довѣдали ся о нещастіи Іова три приятелѣ его ¹⁾, и прійшли его вѣдвѣдати и потѣшити. Узрѣвши Іова зъ далека, не пѣзнали его, заплакали дуже, роздерли одежи свои и посыпали головы свои попеломъ. Такъ сидѣли при нѣмъ сѣмъ днѣвъ и сѣмъ ночій, нѣчого не говорячи зъ великого болю, видѣли бо тяжкій болѣзни его.

Мовчане перервавъ Іовъ. Улягаючи великимъ болѣзнямъ своимъ, ставъ вѣнь нарікати и оплакувати день рождѣня. На то обзвали ся три приятелѣ, и стали говорити оденъ за другимъ. Они твердили, що Богъ певне задля грѣхѣвъ такъ его карає, бо на невинного Богъ злого не

¹⁾ Ті три приятелѣ були: Елифазъ, царь Теманскій, Валдадъ, властитель Савхейскій, и Софаръ, царь Минейскій.

ссылає, и наминали его, щобы навернувъ ся до Бога и покаевъ ся, а тогды зновъ буде щасливый, бо Богъ есть крѣпкій и добрый, и хотя людій нещастями карає, то може и хоче чоловіка помилувати, коли той покає ся. Іовъ боронить свою невинність, величає Божу премудрость и справедливость, и твердить, що видѣвъ и чувъ, якъ безбожний безкарно и щасливо жиють, коли противно праведный терпятъ бѣду, а причину того объяву треба глядати въ непонятныхъ совѣтахъ Божою премудрости. Въ переконаню своєї невинности взымає вѣнь Бога на свѣдка и молить, щобы єѣ потвердивъ. Вѣнь не сподѣє ся вже нѣчого кромѣ смерти, але надѣє ся другого житя, и потѣшає ся будучимъ воскресенемъ. Коли однакожь приятелѣмъ ему то за зло взяли, що важивъ ся назвати себе невиннымъ и зъ Богомъ въ судъ входитъ, и коли они при своѣмъ попереднѣмъ твердженю стояли, а навѣтъ Іову деякі грѣхи, якъ н. п. притѣснене бѣдныхъ, закидовали, зачавъ Іовъ жалувати ся на ихъ жорстокость, и зновъ стає въ оборонѣ своєї невинности, вычисляє свои чесноты, и твердить, що завсѣгды старавъ ся бути невиннымъ и чистымъ, бо то есть едина дорога до мудрости, котра есть дорожка золота, и котру Богъ дає. Премудрость же лежить въ страстѣ Божомъ, и въ тѣмъ, щобы удалати ся вѣдъ злого. И зновъ взымає Іовъ Бога на свѣдка своєї невинности супротивъ замѣтѣвъ своихъ приятелѣвъ.

На ті слова вже замовкли всѣ три приятелѣ, и не могли нѣчого вѣдповѣдати. Але теперъ выступивъ четвертый, по имени Еліусъ, сынъ Варахіла.¹⁾ Довго вѣнь мовчавъ и боявъ ся выступити зъ своєю мудростію, бо чувъ ся бути значно молодшимъ тамтыхъ. Але коли всѣ замовкли, осмѣливъ ся вѣнь заговорити. Вѣнь розгнѣвавъ ся дуже на Іова за то, що посмѣвъ назвати себе праведнымъ передъ Богомъ и важивъ ся зъ Богомъ въ судъ входити, а на трѣхъ приятелѣвъ зновъ сердивъ ся за то, що безъ підстави осуджали Іова, опираючи ся на самыхъ тѣлько підозрѣняхъ. Пѣсля его думки не всѣ суть грѣшны, щѣ

¹⁾ Еліусъ, сынъ Варахіла, Вузитянинъ зъ родини Арама, Авситидѣйской стороны. Вузъ бувъ сыномъ Нахора.

терпять нещастя, и не всё бѣдуютъ за грѣхи свои; однакожь навѣтъ въ праведныхъ есть укрытый якійсь порокъ грѣховный, которого навѣтъ они саміи не суть свѣдомы. Сей то порокъ треба сильными лѣками повстѣгати, щобы злое не взросло и праведный не попавъ ся въ грѣхъ, и прото такіи допусты Божіи не суть карою за грѣхи, лишь лѣкомъ.

Бесѣдамъ тымъ конецъ положивъ Господь Богъ самъ, котрый черезъ бурю и облаки проговоривъ до Іова. Зъ сотворенныхъ черезъ Себе дѣлъ показуе вѣднѣ, що чоловікъ не може поняти Божои силы и мудрости и дивного промыслу Его о людяхъ.

На то Іовъ одвѣтивъ Господу: „Знаю, що всё можешъ, и ничъ Тобѣ не есть неможливе. Всё Тобѣ вѣдоме, и нѣхто не може утаити передъ Тобою нѣчого. Нерозумно я говоривъ, однакожь великій и дивный суть дѣла Твои; я ихъ не знавъ, бо они переходять мое понятѣ. Послухай же мене Господи, и позволь менѣ проговорити. Я чувъ перше о Твоѣй величи, нынѣ жъ побачивъ я єѣ моими очима, длятого упокоряю ся передъ Тобою и каю ся, и знаю, що не єсмь нѣчимъ, якъ тѣлько землею и попеломъ.“

Подобала ся тая покора Іова Господу Богу. Вѣднѣ звернувъ Іову всё втрачене добро подвѣино. Коли бо Іовъ подужавъ, прійшли до него зновъ всё братья и сестры его и всё попередній знакоміи, котрый его въ бѣдѣ опустили були. Всё зъ нимъ разомъ ѣли и пили, и подивляли всё то, що зъ нимъ злучило ся було, и кожде зъ нихъ дало ему одну ягницю и чотыри драхмы ¹⁾ золота. Богъ поблагословивъ Іова, и давъ ему вдвое стѣлько майна, якъ мавъ передше, ²⁾ и зновъ народило ся ему сѣмъ сынѣмъ и три красніи доньки. И живъ ще по недузѣ Іовъ 170 лѣтъ. Вѣднѣ умеръ въ глубокой старости, маючи 248 лѣтъ житя, и дѣждавши ся внукѣмъ и правнукѣмъ до четвертого поколѣня.

Зъ цѣлои тои подѣѣ видимо, якъ непонятный и незлюбленый суть дѣла Божои премудрости, и що то есть великою зухвалостію

¹⁾ Драхма есть вага, драхма срѣбла вѣдповѣдає меньше-больше нашему срѣбному гульдену.

²⁾ Іовъ доробивъ ся майна такого, що мавъ теперь: овецъ 14.000, вѣблюдѣмъ 6.000, волѣмъ 1.000 паръ, ослицъ 1.000.

судити о Божихъ намѣрахъ въ правленію свѣтомъ, а особливо о причинѣ щастя або нещастя поодинокихъ людій.

Іовъ есть намъ прекраснымъ примѣромъ терпеливости, переданости на волю Богу, и упованія на Бога.

Хто есть авторомъ книги Іова, не звѣсно, одні уважають Мойсея за автора ея, а другі вѣдносять еѣ до часѣвъ Мойсея. Есть она дуже краснымъ и поетичнымъ способомъ написана, и мѣститъ въ собѣ много красныхъ наукъ, протѣ може бути такъ до историчныхъ якъ и до поучающихъ книгъ почислена.

ОБЪЯВЛЕНЕ МОЙСЕѢВЕ.

Вѣдъ Мойсея ажъ до Іисуса Христа.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ВЪ ЄГИПТѢ.

45. Гноблене потомкѣвъ Якова въ Єгиптѣ.

Якъ довго ще памятано на заслуги Іосифа около Єгипту, такъ довго потомки Якова въ краинѣ Гессемъ дѣзнавали спокою и безпеченьства. Въ томъ щасливѣмъ часѣ размножили ся они такъ численно, що повставъ зъ нихъ великій нарѣдъ, занимавшій ся годѣвлею скота. Але зъ часомъ забули про заслуги Іосифа. Новый царь ¹⁾ сказавъ до Єгиптянъ: „Рѣдъ сынѣвъ Израильскихъ дуже размноживъ ся, и перемагае надъ нами, треба ихъ пригнетати, щобы не множили ся дуже и колись въ часѣ вѣины не сполучили ся зъ ворогами нашими, и надъ нами не заволодѣли.“ ²⁾ Длятого поставивъ надъ ними наставникѣвъ,

¹⁾ Сей король бувъ Рамсесъ II. Міамунъ (т. є. вѣдъ Амона люблений), належавшій до 19. династїѣ, сынъ Сетона I. Бувъ то знаменитый король, котрый многі вѣины провадивъ, значий просторы землѣ завоювавъ, каналы копати велѣвъ, щобы наводнити край, и тамы ставивъ, щобы гѣроды вѣдъ наводненія охоронити. Вѣнъ панувавъ 1394—1328 передъ Христомъ.

²⁾ Навѣрно мавъ вѣнъ тутъ на памяти нападъ воѣвничого пастырского народа „Гиксосъ“, семитского походженя, котрый

котрѣ зъ ними строго обходили ся, и приневолювавъ ихъ до тяжкихъ робѣтъ полныхъ и будѣвляныхъ.¹⁾ Однакожь чимъ бѣльше ихъ гноблено, тымъ бѣльше они множили ся. Длѣтого приказавъ царь всѣхъ новонарожденныхъ хлопцѣвъ убивати и въ рѣку выкидати.

Господь Богъ допустивъ таке притѣснене народа Израильскаго, щобы тойже не змѣшавъ ся зъ Египтянами и не заразивъ ся вѣдъ нихъ идолопоклонствомъ, а тѣлько въ Бозѣ, котрому служили его предки Авраамъ, Исаакъ и Яковъ, покладавъ свою надѣю.

46. Народженѣ Мойсея.

Въ тѣмъ часѣ народивъ ся однѣй родинѣ еврейскѣй зъ поколѣня Левіа²⁾ хлопецъ, котораго черезъ три мѣсяцѣ укрывали. Не могучи его довше укрити, вложила его мати въ сѣтниковый кѣшъ, смолою и клеємъ облитый, и такъ положила близъ берега въ шуварѣ на рѣцѣ, а сестра дитѣя наглядѣла зъ далека, щѣ зъ нимъ стане ся.

Тогды ишла царѣвна,³⁾ купати ся зѣ слугами. Идучи берегомъ, узрѣла кошикъ, и послала слугу, щобы его выйняла зъ воды. Отворивши кошикъ, узрѣли дитѣя плачуче. „Напевно естъ то еврейске дитѣя,“ сказала она, и змилосердила ся надъ нимъ. Тогды приступила сестра дитѣины къ царѣвнѣ и сказала: „Если хочешъ, я прикличу мамку еврейку, щобы выкормила тобѣ дитѣя.“ Царѣвна згодила ся на се, и она привела матѣрь дѣтины. Такъ годувала мати свое дитѣя. Коли хлопецъ подрѣсь, привели его къ царѣвнѣ, а сеся приняла его за сына, и дала его обѣучати

около р. 2.100 нижній Египтъ зъ гѣродомъ Мемфисѣмъ завоювавъ бувъ, и бѣльше нѣжь черезъ 500 лѣтъ володѣвъ (царѣ пастырѣ). Ажь по довгихъ вѣйнахъ удало ся верхнеегипетскимъ королямъ ихъ перемочи, и до опущеня Египту приневолити. Они вернули въ Азію (Ханаанъ — Филистимы).

¹⁾ Сѣ гѣроды були: Питонъ (теперь Тумъ), Рамсееъ и Онъ, который называе ся такожь Иліополь. Израилитяне мусѣли на тѣ гѣроды цеглы лѣпити и палити.

²⁾ Отець Мойсея называвъ ся Амрамъ и бувъ сыномъ Кагата а внукомъ Левіа, мати его называла ся Іохабетъ, такожь зъ роду Левіа.

³⁾ Донька Фараона по имени Термутъ.

въ всѣхъ наукахъ египетскихъ, назвавши его „Мойсе-емъ“ т. е. зъ воды взатымъ.

47. Мойсей въ земли Мадіамскій.

Зостаючи на дворѣ фараоньскѣмъ, Мойсей не позабувъ за свѣй народъ, але часто его вѣдвиджувавъ, и видѣвъ той притискъ, пѣдъ якимъ вѣнъ зѣстававъ. Коли жъ такъ разъ, вже взмужнѣвши, вѣдвиджувавъ Израилитянь, побачивъ, що оденъ Єгиптянинъ бивъ люто Еврея. Оглянувъ ся Мойсей на всѣ боки, а коли нѣкого не видѣвъ, убивъ Єгиптянина, и скрывъ его въ пѣску. Выйшовши зновъ другого дня межи своихъ землякѣвъ, побачивъ двохъ Евреѣвъ буючихъ ся. Вѣнъ вѣدوزавъ ся до обиджающего: „чого бешъ свого ближнѣго?“ Але сей вѣдповѣвъ: „Хто тебе поставивъ за князя надъ нами? чи хочешъ мене такъ убити, якъ убивъ-єсь вчера Єгиптянина?“ Мойсей настрашивъ ся дуже, и дивувавъ ся, якимъ способомъ се дѣло выявило ся. Коли жъ и Фараонъ о тѣмъ довѣдавъ ся, и Мойсея хотѣвъ убити, сей утѣкъ въ землю Мадіамску.¹⁾

Тутъ усѣвъ Мойсей при однѣй керниці спочити, коли прійшло сѣмъ донѣкъ Мадіамского священника Іотора²⁾ напоити свои вѣвцѣ. Они наповнили вже корыто водою, але пастырѣ мадіамскій вѣдогнали ихъ. Мойсей унявъ ся за ними, и напоивъ ихъ вѣвцѣ.

Прійшовши домѣвъ, оповѣли доньки Іоторови всѣ, що стало ся. „Дежъ есть той чоловікъ?“ запытавъ отецъ; „прикличте его сюда, нехай ѣсть хлѣбъ.“ Такъ прійшовъ Мойсей въ дѣмъ Іотора, замешкавъ у него, и взявъ его доньку Сепфору за жену.

Мойсея не заслѣпивъ блескъ богатства и достоинствъ на дворѣ Фараоньскѣмъ, вѣнъ выше цѣнивъ вѣру въ праведного Бога, чесноту и надѣю на Спасителя своихъ землякѣвъ. Не забувъ своего роду, и не гордивъ своими племенниками, але тяжко болѣвъ надъ ихъ гѣркою долею, и уймавъ ся за ними, якъ мѣгъ. Се прекрасный примѣръ для каждого.

¹⁾ Земля Мадіамска на вѣсхѣднѣмъ побережю арабского моря, супротивъ Єгипту вѣдъ горы Синайской на вѣсхѣдъ и полудне.

²⁾ Іоторъ приходитъ такожъ пѣдъ именемъ: Рагуиль, що значить: пастыръ Божій.

48. Покликанє Мойсея.

За якійсь часъ умеръ Фараонъ. Євреї зѣтхнули до Господа, а Господь услухавъ ихъ голосу, и спомнувъ на завітѣ свой зъ Авраамомъ, Исаакомъ и Яковомъ.

Тымчасомъ Мойсей зѣстававъ черезъ сорокъ лѣтъ въ земли мадіамскѣй и пасъ вѣвцѣхъ тестя своего Іотора. Коли такъ разъ, въ послѣднѣмъ роцѣ свого пробуваня въ тѣй землі, загнавъ ся въ пустыни ажъ на гору Хоривъ,¹⁾ явивъ ся єму ангель Господній¹⁾ въ поломѣни огненѣмъ, котрый обѣймавъ корчъ, але не паливъ єго. Побачивши то Мойсей, погадавъ собѣ: „Пойду и оглянѹ се велике видѣнє, чому корчъ не згаряє?“ Коли приближивъ ся, сказавъ Господь зъ корча: „Мойсею! Мойсею! не приближай ся сюды, бо мѣсце, на котрѣмъ ты стоишь, єсть святе. Я єсмь Богъ вѣтця твого, Богъ Авраама, Исаака и Якова.“ Мойсей вѣдвернувъ лице свое, бо не смѣвъ глядѣти передъ Господа, а Господь говоривъ дальше: „Я видѣвъ гнобленє людіи моихъ въ Єгиптѣ, Я учувъ ихъ зойки и бачивъ ихъ болѣзнь. Я зѣйшовъ высвободити ихъ зъ рукъ єгипетскихъ и вывести зъ тои землѣ, а ввести въ землю добру и велику, текучу медомъ и молокомъ, на мѣсце Хананеѣвъ, Хеттеѣвъ, Амореѣвъ, Ферезеѣвъ, Гергесеѣвъ, Євѣѣвъ, и Іевусеѣвъ.“²⁾ Я пошлю тебе до Фараона, царя єгипетского, и ты выпровадишь людіи моихъ, сынѣвъ Израилевыхъ, зъ землѣ єгипетской.“

Мойсей сказавъ на то: „Що я за такіи, щобы менѣ пойти до Фараона, царя єгипетского, и выпровадити сынѣвъ Израилевыхъ зъ землѣ єгипетской?“

„Я буду зъ тобою,“ сказавъ Господь, „и выпровадишь людіи моихъ зъ Єгипту помолити ся Богу на сѣй горѣ.“

Мойсей сказавъ: „Се я поиду къ сынамъ Израилевымъ, и скажу имъ: ‘Богъ вѣтцѣвъ нашихъ пославъ мене ко вамъ.’ А єсли они мене запитають: ‘яке єсть имя єму?’, що скажу имъ?“

„Я єсмь Сый,“ такъ скажешъ сынамъ Израиле-

¹⁾ Господь Богъ въ старѣмъ завітѣ являвъ ся черезъ ангелѣвъ.

²⁾ Були то народы хананейскіи.

вымъ; 'Сый (т. е. той, що завсѣгды бувъ, есть и буде, що есть самъ черезъ себе и вѣдъ себе), Господь, Богъ вѣтцѣвъ нашихъ, Богъ Авраама, Исаака и Якова, пославъ мене къ вамъ.' Се есть имя мое вѣчно," вѣдповѣвъ Господь. „Ты зберешь старшихъ сынѣвъ Израильскихъ, и вы пойдете до Фараона, и скажете: 'Господь Богъ еврейскій вѣзвавъ насъ, чтобы мы пошли въ пустыню и принесли Ему жертву.' Я знаю, що царь египетскій не схочетъ пустити васъ, але я поражу Египтянъ чудами, котрѣ сотворю, и тогда вѣнъ пуститъ васъ," говоривъ Господь дальше.

„Если жъ менѣ не увѣруютъ, и скажутъ, що не явивъ ся менѣ Господь, то що скажу имъ?“ пытавъ Мойсей. Господь сказавъ: „Що маешь въ руцѣ?“ — „Палицю," вѣдповѣвъ Мойсей. — „Кинь палицю на землю," казавъ Богъ. Мойсей кинувъ, и зъ палицѣ ставъ ся змѣй, такъ що Мойсей зачавъ вѣкати. Тогда сказавъ Богъ: „Протягни руку свою, и возьми змѣя." Мойсей зробивъ такъ, и въ руцѣ его була палица. „По тѣмъ увѣруютъ, що Богъ явивъ ся тобѣ," сказавъ Господь. И зновъ: „Вложи руку твою за пазуху." Мойсей зробивъ такъ, а коли еѣ вынявъ, рука була струнами обложена, бѣла якъ снѣгъ. И зновъ велѣвъ ему Господь вложить руку другій разъ за пазуху, а коли Мойсей еѣ вынявъ, була чиста и здорова. „Если тобѣ не увѣруютъ на перше чудо," говоривъ Господь дальше, „то увѣруютъ на друге, а если бы помимо двохъ чудъ не увѣрили, то возьмешь воды зъ рѣки, вылешь на сушу, и вода перемѣнитъ ся въ кровь.“

Мойсей просивъ еще: „Молю тя Господи! я маю вже вѣдъ давна злый выговоръ, а вѣдколи Ты зачавъ говорити до слуги твоего, то вже зовсѣмъ я ставъ недоброрѣчивый.“ — Господь вѣдповѣвъ: „Хто давъ уста чловекови? и хто сотворивъ нѣмого и глухого, видячого и слѣплого, чи не Я, Господь Богъ? Ты иди, а Я отворю уста твои, и научу тя, що маешь говорити.“ Мойсей еще разъ вѣдозвавъ ся: „Молю Тя Господи, выбери иншого, лучшого, и того пошли.“ Але Господь Богъ розгнѣвавъ ся на Мойсея, и сказавъ: „Братъ твоѣй Аронъ, Левитинъ, есть добдорѣчивый, вѣнъ вмѣсто тебе буде говорити. Вѣнъ

выйде супротивъ тебе, и побачивши тебе, урадуе ся. Ты будешь вкладати слова въ уста его, а Я научу васъ, що маєте говорити. И ту палицю, котра замѣнила ся була въ змѣя, возьми въ руку свою, нею будешь чуда творити.“

Мойсей вже бѣльше не опиравъ ся воли Божѣй. Вернувши домѣвъ, сказавъ до Іотора: „Иду вѣдвидѣти братіи моихъ.“ Іоторъ не супротивлявъ ся. А коли ще Богъ Мойсееви объявивъ, що всѣ, котрі наставляли на его жите, вже померли, посадивъ вѣнъ жену и дѣти¹⁾ на ослы, и пустивъ ся въ дорогу въ Єгиптъ, держачи чудотворну палицю въ рукахъ.

На приказъ Божій выйшовъ Аронъ напротивъ Мойсея въ пустыню, и стрѣтивши ся оба, привитали ся сердечно.

Такъ то Господь Богъ, хотъ и дотыкае чоловѣка нещастями, скоро той не тратить надѣй на Бога, лишь до Него взывае, милуе его, и выбавляе зъ бѣды.

Господь Богъ каже до Мойсея, що имя Его есть Сый,²⁾ то значить, що Богъ есть той, котрый есть Самъ вѣдъ Себе, завсѣгды бувъ, есть и буде, есть безъ початку и кѣнца, а всѣ инше есть вѣдъ Него. То само означае еврейске слово Іегова, котрымъ называно Бога. Есть то наилучша назва Бога, яка тѣлько бути може, бо мы не можемо Бога докладно анѣ пѣзнати анѣ выразити (назвати), томѣ що Богъ есть безконечный, а нашъ разумъ и наша бесѣда суть ограниченъ. Дятого и называемъ Бога „непонятнымъ и невыреченымъ (неисповѣдимымъ)“.

49. Мойсей передъ Фараономъ.

Прійшовши въ Єгиптъ, Мойсей и Аронъ зѣбрали всѣхъ старцѣвъ израильскихъ, и сказали имъ всѣ, що Господь Богъ говоривъ Мойсееви. Коли ще Мойсей передъ ними деякѣ чуда зробивъ, увѣрили всѣ, и зрадѣли, що Господь Богъ умилосердивъ ся надъ народомъ израильскимъ, и поклонили ся Богу.

Потѣмъ станули оба, Мойсей зъ Арономъ, передъ Фараономъ, и сказали: „Такъ говорить Господь, Богъ Израильскъ: вѣдпусти моихъ людѣй, щобы въ пустыни праздникъ сотворили Господеви и принесли жертву.“ Фараонъ

¹⁾ Мойсей мавъ двоухъ сынѣвъ.

²⁾ Сый есть причастникъ тепер. часу вѣдъ глагола: есмь.

вѣдповѣвъ: „Хто есть той, которого бы я послухавъ и вѣд-
пустивъ сынѣвъ Израилевыхъ? Я не знаю Бога израиль-
скаго, и не вѣдпущу Израилитянъ. Чого непокоите нарѣдъ?
Идѣть до дѣлъ своихъ!“ И ще бѣльше велѣвъ Фараонъ
притискати нарѣдъ, такъ що Израилитяне стали на Мой-
сея и Арона нарѣкати, що зъ ихъ причины терпятъ бѣль-
ше пригнетеня. Мойсей обернувъ ся протѣ въ сердечной мо-
литвѣ до Господа Бога, и такъ говоривъ: „Молю ся Тобѣ
Господи! чого дѣткнувъ еси такъ людѣй своихъ, и чого
пѣславъ еси мене тамъ? бо вѣдколи я прѣйшовъ до Фа-
раона и заговоривъ въ Твоѣмъ имени, вѣнъ ще бѣльше
гнѣбать нарѣдъ, а Ты его не выбавивъ.“ Господь сказавъ
до Мойсея: „Ты узришь, що Я зроблю Фараоновѣ; вѣнъ
самъ выпуститъ нарѣдъ и выжене его власною рукою зъ
землѣ своєї. Иди и скажи сынамъ Израилевымъ, що Я
выведу ихъ вѣдъ насилы египетской, и выбавлю зъ неволѣ,
и введу въ землю, котру Я обѣщавъ дати Авраамовѣ, Исаа-
кови и Якову. Я прѣиму васъ собѣ за людѣй, и буду вамъ
Богомъ, и вы пѣзнаете, що Я Господь Богъ вашъ.“ Мой-
сей говоривъ сѣ слова до людѣй израильскихъ, але они зъ
малодушности не послухали его.

На приказъ Божѣй Мойсей и Аронъ станули зновъ
передъ Фараonomъ. А понеже Фараонъ не хотѣвъ имъ
дати вѣры, що суть вѣдъ Бога пѣсланѣй, протѣ вергъ
Аронъ палицю Мойсееву передъ Фараона и его дворянъ,
и палиця перемѣнила ся въ змѣя. Фараонъ скликавъ му-
дрецѣвъ и чародѣвъ египетскихъ, и тѣ то само зробили
своими чародѣйствами. Они повергали свои палицѣ, и сѣ
перемѣнили ся въ змѣѣ, але змѣѣй Мойсея пожеръ ихъ.
Серце Фараонове закаменѣло, и вѣнъ не послухавъ Мой-
сея и Арона. За то спустивъ Господь Богъ на Египтъ
десять тяжкихъ каръ, котрѣ переконали Фараона, що Го-
сподь Богъ Мойсея есть Богъ правдивый, Панъ неба и
землѣ и всѣхъ сотворѣнъ, Панъ житя и смерти, ко-
торму нѣхто зъ людѣй оперти ся не може. Они були ка-
рою за гнѣтъ Израилитянъ и приневодили Фараона вы-
пустити нарѣдъ Божѣй.

50. Десять каръ єгипетскихъ.

1. Господь Богъ сказавъ до Мойсея: „Иди завтра передъ Фараона, коли вѣнъ выйде на воду и стане на березѣ рѣки, возьми твою палицю и скажи ему:

„Господь Израилѣвъ пославъ мене къ тебѣ, чтобы съпустить въ народъ Бго; а чтобы ты знавъ, що Господь есть правдивый Богъ, то я ударю по водѣ, и переменить ся въ кровь.“ Мойсей зробивъ такъ, якъ ему Богъ приказавъ, и вся вода въ рѣцѣ, озерахъ и во всѣхъ зборникахъ водныхъ замѣнила ся въ кровь. Всѣ рыбы поздыхали, засмердѣли ся, а люди и скоты мѣли безъ воды. Се тревало сѣмъ днѣвъ. То само зробили такожъ и чародѣи єгипетскіи, и Фараонъ не выпустивъ народа израильского.

2. Зновъ пославъ Господь Мойсея до Фараона и велѣвъ ему такъ сказати: „Вѣдпусти людій моихъ, най менѣ послужать, бо, если нѣ, навѣщу всю землю твою жабами.“ Коли жъ Фараонъ не услухавъ, протягнувъ Аронъ палицю Мойсея надъ рѣку, озера и керницѣ, и вышли жабы, и покрыли всю землю єгипетску, повлазили навѣтъ въ лѣжка, печи и тѣста. Такожъ и чародѣи єгипетскіи зробили то само своими чародѣянями. Однакожъ се обридло Фараонову, вѣнъ закликавъ Мойсея и Арона, и просивъ ихъ, щобъ помолилися до Бога, абы посчезали жабы, а вѣнъ вѣдпустити народъ израильскій. На молитву Мойсея поздыхали жабы, а було ихъ таке множество, що наскладано зъ нихъ цѣлїи купы, вѣдъ чого потѣмъ смрѣдъ розходивъ ся по цѣлой земли. Коли жъ Фараонъ видѣвъ, що се проминуло, затвердѣло зновъ его сердце, и вѣнъ не пустивъ народа.

3. Потѣмъ приказавъ Богъ Аронови ударити палицею Мойсеевою по пороку земнѣмъ, и заразъ зробили ся хробаки, котріи обсѣли людій и скоты въ цѣлой земли єгипетской. Пробовали то само зробити и чародѣи, однакожъ не змогли, и они сказали: „Палець Божій есть се.“ Але Фараона сердце збѣставало жорстоке, якъ и передъ тымъ.

4. Господь спустивъ на Єгиптянъ псѣи мухи. И знемагали люде вѣдъ тыхъ мухъ. Тогда сказавъ Фараонъ: „Я васъ пущу, идѣть въ пустыню, жертвуйте Богу и помолѣть ся за мене.“ На молитву Мойсея згинули мухи, але Фараонъ не уступивъ.

5. Зновъ сказавъ Мойсей до Фараона: „Господь Богъ велить тебѣ сказати, чтобы съпустить людій его, въ противнѣмъ разѣ завтра рано спустити падежъ на твои скоты, коиѣ, ослы, вѣдблюды, воли и вѣвцѣ, а зѣ скотѣвъ израильскихъ ничъ не згине.“ И стало ся такъ; але Фараонъ гнѣвный, що зѣ скотѣвъ Израильскихъ нѣщо не згинуло, не выпустивъ ихъ.

6. Потѣмъ на приказъ Божій розсыпавъ Мойсей въ воздухѣ

горсть попелу, и заразь гнѣйныя струпы покрыли всѣхъ людей, и чародѣйствъ и скотъ весь. Але сердце Фараона не зрушило ся.

7. Господь сказавъ зновъ до Мойсея: „Скажи Фараону: Такъ говоритъ Господь Богъ еврейскій: вѣднуети людей моихъ, щобы менѣ послужили, бо Я спущу завтра о томъ часѣ градъ дуже великій, якого ще не було въ Египтѣ. Протягнувъ Мойсей руку, и Господь давъ громы, лыскавицѣ и градъ, котрый поубивавъ людей и скотъ на поли, поломивъ дерева, и збивъ траву. Тѣлько въ земли Гессемскѣй не було граду анѣ грому. Тогда рекъ Фараонъ до Мойсея и Арона: „Согрѣшивъ я нынѣ, Господь праведный, а я и люди мои безбожны. Помолѣть ся за мною до Господа Бога, щобы переставъ градъ и грѣмъ и лыскавица, а я пущу нарѣдъ вашъ.“ Мойсей протягнувъ руку, градъ переставъ, а дощъ анѣ капнувъ; але сердце Фараона не змягчило ся.

8. Зновъ станувъ Мойсей зъ Арономъ на приказъ Божій передъ Фараономъ, и сказавъ: „Доки не пустишь народа Божого? Завтра спущу на всю землю твою шаранчу, якои не видѣли анѣ вѣтцѣ анѣ дѣды твои. Она покрые всю землю и зѣѣсть всё, щѣ зѣставивъ градъ.“ Тогда люди Фараонові рекли: „Доки будемъ терпѣти ти муки? Вѣднуети нарѣдъ израильскій, най служитъ Господу Богу своему. Чи хочешъ бачити, якъ погибне весь Египтъ?“ Фараонъ обѣцявъ пустити мужѣвъ, щобы поѣшли и служили Господу. Але Мойсей сказавъ: „Зъ дѣтьми, старцами, сынами и доньками, и зъ стадами нашими поѣдемъ, бо буде празникъ Господа Бога нашего.“ Фараонъ приказавъ выгнати Мойсея и Арона зъ передъ очей своихъ. Мойсей протягнувъ палицю въ воздухъ, и повѣявъ сильный вѣтеръ черезъ день и нѣчь до полудня, и пригнавъ велике множество шаранчѣ, котра зжерла всё, щѣ було зеленого. Тогда Фараонъ чимъ скорше звелѣвъ прикликати Мойсея и Арона, и сказавъ до нихъ: „Я согрѣшивъ противъ Господа Бога вашего, и противъ васъ, простѣть менѣ ще нынѣ той грѣхъ, и помолѣть ся до Господа Бога вашего, щобы вѣднать вѣдъ мене смерть.“ На молитву Мойсея повставъ противный вѣтеръ, котрый загнавъ шаранчу въ море, де она утонула. Але Фараона сердце зновъ закамѣнѣло.

9. На приказъ Божій протягнувъ Мойсей ще руку и повстала страшна темнота, котра по цѣлой египетскѣй земли трѣвала три днѣ, такъ щѣ оденъ другого не бачивъ, и нѣхто не рушивъ ся зъ мѣся. Тѣлько въ земли Гессемъ свѣтило сонце ясно. Тогда закликавъ зновъ Фараонъ Мойсея и Арона, и сказавъ до нихъ: „Идѣть и служѣть Господу Богу вашему, заберѣть и дѣти свои, тѣлько вѣвцѣ и волы зѣставте.“ — „Нѣ, вѣднѣвъъ Мойсей, „и скотъ нашъ мусить зъ нами йти, бо вѣнъ намъ потрібный на жертву Богу, не зѣстане тутъ анѣ ратица.“ Однакожь Фараонъ розгнѣвавъ ся и сказавъ до Мойсея: „Иди вѣдъ мене, и стережи ся, щобысь бѣльше не являвъ ся передъ мое лице, бо умрешь.“ Мойсей вѣднѣвъъ: „Най такъ буде, — бо такъ говоритъ Господь:

10. „Еще одну кару спущу на Фараона и на Египтъ, а тогда выпустить васъ въѣди за всѣмъ, и чимъ скорше выгнати васъ буде. О пѣвочи умре кожде первородне въ земли египетскѣй, почавши въѣдъ первородного Фараоноваго, ажъ до найбѣднѣйшой служницѣ, що стоитъ при жорнахъ, и буде плачь великій по всѣй земли египетскѣй, якого доси не було и не буде. Межи Израилитянами же не заскомлѣть анѣ песъ, щобы ты пѣзнавъ славу Богу.“ — И прѣйдуть всѣ слуги твои ко мнѣ и поклонять ся менѣ говорячи: „въѣди ты и всѣ люди твои“, и тогда выйдемъ всѣ.“ По сихъ словахъ выйшовъ Мойсей въѣдъ Фараона зъ гнѣвомъ. Мойсееви же нѣчого не стало ся въѣдъ Египтянъ, бо такъ Фараонъ, якъ и всѣ люди его мали его въ великѣй почести.

Въ сѣй цѣлѣй подѣи видимо зъ одной стороны довготерпеливѣсть и милосердіе Боже, а зъ другой закаменѣлость або затвердѣлость сердца у Фараона. Господь Богъ наминавъ Фараона, грозивъ ему напередъ карами, а потѣмъ каравъ, а помимо то зѣставлявъ вѣтъ невзрушенный. Вѣтъ згадавъ, що все то перетрѣває. Затвердѣлость сердца и супротивляне спасеннымъ наминанямъ есть дуже тяжкимъ и небезпечнымъ грѣхомъ, бо такій грѣшникъ не хоче каяти ся, протѣ гине нужденно въ грѣсѣ.

51. Пасха.

Коли Мойсей выйшовъ въѣдъ Фараона, сказавъ Господь Богъ до него и до Арона: „Мѣсяць сей буде вамъ першимъ мѣсяцемъ¹⁾ въ роцѣ. Прикажи всѣмъ Израилитянамъ, щобы кожда родина, а въ злучаю малочисленности родини, то въ спѣлцѣ зъ сусѣдною, однолѣтного и здорового баранця,²⁾ подѣ вечеръ дня чотырнацятѣ сѣго мѣсяця заколола, и кровію его подвоѣ и двери своихъ домѣвъ помазали. Баранця жъ самого най спекуть на огни цѣлого зъ головою, ногами и печѣнкою, и най зѣѣдятъ его цѣлого вразъ зъ опрѣсноками и гѣркимъ зѣлемъ, останки най спалать огнемъ, костей же его нехай не ломлять. Коли жъ будутъ поживати баранця, най будутъ опоясани и обути и зъ палицею въ рукахъ. И най ѣдятъ

¹⁾ Сей мѣсяць называвъ ся по еврейски „Низанъ“, и въѣдѣе нашому марцеви, або цвѣтневи.

²⁾ Вмѣсто баранця можъ було vybrати такожъ козля.

зъ поспѣхомъ, бо се есть Пасха¹⁾ Господня. Я перейду тои noci черезъ землю египетску, и убю въ нѣй всѣхъ первенцѣвъ (первородныхъ) вѣдъ човѣка ажъ до скота, и скрушу всѣ божища египетскі, бо Я есмь Господь. Кровь же на дверехъ вашихъ буде знакомъ, що вы тамъ есте, и узрю кровь и охороню васъ, и нѣхто зъ васъ не згине въ той часъ, коли поражу Египтянъ. И сей день нехай вамъ буде памятный, и празникъ сей святкуйте черезъ всѣ роды до вѣка. Черезъ сѣмь днѣвъ²⁾ ѣйте опрѣсноки, и заберѣть квасъ вѣдъ домѣвъ вашихъ. Першій и сѣмый день най вамъ будуть урочисті свята, и жадной работы въ тѣ днѣ не робѣть, кромѣ доконче потрібного до ѣдження. Се заховайте по всѣ часы, бо Я выведу васъ въ сей день зъ Египту.“

Мойсей скликавъ всѣхъ старцѣвъ сынѣвъ Израилевыхъ, и сказавъ имъ тѣ слова Божі. Выслухавши слова Мойсеевъ, поклонили ся старцѣ, и зрѣли такъ, якъ имъ Господь заповѣвъ.

Пасха жидѣска була прообразомъ пасхи новозавѣтной т. е. смерти Іисуса Христа на крестѣ, котрою выбавивъ рѣдъ людскій вѣдъ вѣчной смерти и зъ неволѣ грѣха. Баранецъ непорочный показувавъ на невинного и безгрѣшного Христа. Якъ кровь баранця выбавила Израилитянъ вѣдъ смерти, такъ и кровь Христа, пролята на крестѣ, выбавила насъ вѣдъ вѣчной смерти. Якъ кости баранця не були скрушені, такъ и кости Христа на крестѣ висячого не були поломані. Якъ Израилитяне мусѣли пожити цѣлого баранця, такъ и мы поживаемо въ пресв. Евхаристіи цѣлого Христа. Якъ Израилитяне поживали баранця, выходячи зъ Египту въ землю обѣцяну, такъ и мы, переселяючи ся зъ сего житя въ друге, вѣчне жите, покрѣпляемо ся Тѣломъ и Кровію Іисуса Христа. Хлѣбъ неквашений показувавъ на чистоту душѣ, зъ якою пресв. Евхаристію приймати належить. Баранецъ, котрого поживали Израилитяне, бувъ не тѣлько кормомъ, але и жертвою; такъ и Іисусъ Христосъ въ пресв. Евхаристіи есть не тѣлько душевнымъ кормомъ, але и жертвою. Гѣрке зѣле, зъ котрымъ поживали баранця, мало пригадувати на гѣркѣсть неволѣ египетской, а зъ другой стороны показувало на гѣркій страсти Христовѣ. Цѣлый

¹⁾ Пасха, слово єврейске, означає перехѣдъ, бо сеи noci Господь перейшовъ землю египетску задля умертвленія первенцѣвъ Египтянъ, и перейшовъ попередъ домы Израилитянъ, не вступаючи въ тѣ и не убиваючи первенцѣвъ ихъ.

²⁾ Вѣдъ 14-ого дня вечера до 21-ого дня вечера.

обрядъ Пасхи, котрый Израилитяне що року обходили, зъ одной стороны пригадувавъ на вызволене зъ неволѣ египетской и вы-
бавлѣне первородныхъ израильскихъ вѣдъ смерти, зъ другой же показувавъ на Іисуса Христа, котрого кровь выбавить весь рѣдъ людскій зъ неволѣ грѣха и смерти вѣчной.

52. Выхѣдъ зъ Египту.

О пѣвночи убивъ Господъ Богъ всѣхъ первенцѣвъ египетскихъ, почавши вѣдъ первородного Фараоноваго ажъ до первородного найнижшой неволѣнницѣ, такожъ первенцѣвъ всѣго скота. Въ цѣлѣмъ Египтѣ наставъ великій плачь и зойкъ, бо не було дому безъ мерця. Заразъ въ ночи ще прикликавъ Фараонъ Мойсея и Арона и сказавъ до нихъ: „Идѣть вы и всѣ сыны Израилеві, и послужѣть Богу вашему, якъ хочете, заберѣть зъ собою вѣвцѣ и весь скотъ, и благословѣть мене.“ Всѣ Египтяне понуджали людій израильскихъ, щобы чимъ скорше выходили, бо бояли ся, щобы не померли всѣ. Израилитяне выходили зъ поспѣхомъ, не постигли навѣтъ стравы на дорогу собѣ приготувити, тѣлько забрали зъ собою тѣсто розчинене, котрого не мали часу заквасити, и спекли зъ него опрѣсноки. Передъ тымъ ще выпросили собѣ були у Египтянъ срѣбный и золотй посуды и одежи, и тѣ забрали зъ собою.¹⁾ Такъ вырушили Израилитяне зъ Рамессы въ Сокхотъ²⁾ въ числѣ шѣсть-сотъ тысячъ мужѣвъ здѣбныхъ носити оружїе, кромѣ женъ и дѣтей. Зъ ними вышли такожъ и многі чужинцѣ.³⁾ Помимо того поспѣху не забули Израилитяне взяти зъ собою кости Іосифа.

¹⁾ Господъ Богъ давъ имъ найти ласку у Египтянъ, що выжичили имъ срѣбныхъ и золотыхъ посудъ. Се було вѣдшкодоване за ихъ кривды.

²⁾ Мѣсцевѣсть межи Нилемъ а Червонымъ моремъ. Сокхотъ означае шатра, бо тамъ Израилитяне свои шатра розложили.

³⁾ Число всѣхъ выйшовшихъ зъ Египту могло выносити 2 до 3 милїонѣвъ.

Якъ довго зѣставали Израилитяне въ Египтѣ? Въ Мойсеевѣй книжѣ „Исходъ“ (12, 40) читаемо: „Обитанїа же сыновъ Израилевыхъ, еже обитати въ земли Египетстей и въ земли

На ту памятку, що Господь Богъ всѣхъ первородныхъ израильскихъ пощадивъ вѣдь смерти, всѣ первородне мужеского полу мало бути Богу посвящене. Дятого всѣ первенцѣ волѣвъ, овецъ и кѣвъ мали Богу принести ся въ жертву, первенцѣ же ослѣвъ довжній були бути замѣнені вѣщею, а первородній хлопцѣ довжній були бути выкуплені цѣною грошевою (пяти сиклѣвъ).

53. Перехѣдъ черезъ Червоне море.

Израилитянь, вырुшившихъ зъ Рамессы, провадивъ Господь Богъ стовпомъ, котрый въ день бувъ облачный и показувавъ имъ дорогу, а въ ночи огненный и имъ свѣтивъ. Не попровадивъ Господь Израилитянь сушею и коротшою дорогою черезъ край Филистимѣвъ, щобы не зрадили ся вѣиною зъ тыми племенами и не вернули ся впятъ въ Египтъ, лишь попровадивъ ихъ въ пустыню къ Чорному морю.

Въ-тѣмъ розмысливъ собѣ Фараонъ иначе: вѣнъ сказавъ: „Щѣ мы зробили, пощо пустили сынѣвъ Израилевыхъ, стѣлько робучого народа? Они блудять въ пустыни, доганяймо ихъ.“ Вѣнъ зѣбравъ чимъ скорше шѣстьсотъ возѣвъ и все свое войско, и пустивъ ся въ погоню за Израилитянами. Дѣгнавъ ихъ при мори. Израилитяне, узрѣвши войско египетске, настрашили ся дуже, и стали нарѣкати на Мойсея: „Чого выпровадивъ еси насъ зъ Египту, щобы мы тутъ въ пустыни погibli? Чи въ Египтѣ не було грѣбѣвъ для насъ? Лучше намъ було служити Египтянамъ, нѣжъ умерти въ сѣй пустыни.“ — Мойсей вѣдповѣвъ имъ: „Майте надѣю въ Бѣзѣ, а узрите, якъ васъ Богъ выбавить, що вже нѣколи бѣльше Египтянь не побачите.“ Тогды ангелъ Божій, котрый ишовъ передъ Израилитя-

Ханаани, сѣи, и отци ихъ, лѣтъ чотыреста тридцать“ (гл. Гал. 3, 17). Сѣ лѣта треба числити вѣдь покликания Авраама (въ 75-ѣмъ роцѣ его житя); а що вѣдь того часу до переселения Якова пройшло 215 лѣтъ, то припадае на пробуване въ Египтѣ такожъ 215 лѣтъ. Затимъ выхѣдъ зъ Египту наступивъ пѣсля LXX въ р. 3836 по сотв. свѣта а 1672 передъ Хр., а пѣсля Vulgat-ы въ р. 2454 по сотв. свѣта а межи 1820 а 1500 передъ Хр. Свѣтскіи историки зновъ, на пѣдставѣ египетскихъ жерель, вѣдносятъ его до року 1320 пер. Хр.

нами и двигавъ стовпъ огненооблачный, станувъ позады ихъ, межи полкомъ израильскимъ а египетскимъ, такъ що по сторонѣ Египтянъ була тьма и мрака, а по сторонѣ Израилитянъ було ясно, и не могли тѣ на сихъ натерти черезъ цѣлу нѣчь.

Мойсей же на приказъ Божій по́днявъ палицю понадъ море, и розступило ся море, вода станула на право и лѣво, якбы двѣ стѣны, а сильный вѣтеръ черезъ нѣчь высушивъ дно моря. Дѣдня вступили Израилитяне въ море, а за ними по́гнали такожъ и Египтяне. Але Господь Богъ зѣ стовпа огненооблачного повывертавъ ихъ возы. „Утѣкаймо вѣдъ Израилитянъ,“ сказали Египтяне, „бо Господь за нихъ боре ся зъ нами.“ Въ-тѣмъ Мойсей на приказъ Божій протягнувъ руку надъ море, и вода зѣйшла ся разомъ, и заляла всю силу Фараонову, его возы и кѣнницю, що анѣ оденъ зъ Египтянъ не оставъ ся.¹⁾ Такъ выбавивъ Господь Израилитянъ, и они побачили велику силу Богу, убояли ся Господа, и увѣрували Богу и Мойсею, угодникови Его.

Тогда Мойсей и всѣ Израилитяне заспѣвали Богу пѣснь :

„Заспѣваймо Господеви, славно бо прославивъ ся: коня и ѣздця ввергъ въ море. Помѣчникъ и покровитель бувъ менѣ въ спасенѣ; сей мѣй Богъ, и прославлю Его, Богъ Отця моего, и вознесу Его... Десница (правица) Твоя, Господи, прославила ся въ крѣпости (силѣ), права Твоя рука, Господи, сокрушила вороговъ. И множествомъ славы Твоеи стеръ еси супротивныхъ, по́славъ еси гнѣвъ Твой, и зниживъ ихъ якъ стебло.. Кто подѣбный Тобѣ межи богами, Господи? хто подѣбный Тобѣ? Ты прославленный межи святыми, дивный въ славѣ, Ты творишь чуда!“ и пр.

Марія, сестра Мойсеѣва, взяла въ руки тимпанъ, а за нею выступили всѣ женщины зъ тимпанами, и за проводомъ Маріѣ вѣдспѣвали ту саму пѣснь Богу въ честь.

Перехѣдъ черезъ Червоне море есть прообразомъ св. крещеня. Якъ Израилитяне, перейшовши Червоне море, разъ на все вѣльний були вѣдъ неволѣ египетской, такъ и купѣль водна въ св. крещеню разъ на все увѣльняе насъ вѣдъ грѣха первородного. Стовпъ огненооблачный бувъ чудеснымъ зъявищемъ, данымъ вѣдъ Господа Бога Израилитянамъ въ пустыни, щобы ихъ провадивъ, въ ночи имъ

¹⁾ Сей Фараонъ называвъ ся Менѣпта, сынъ Рамсеса II., котораго свѣтскіи историки вѣдносять до р. 1328—1309. По нѣмъ згасъ славный рѣдъ королѣвъ въ Тебахъ (19-а династія).

свѣтивъ, и завсѣгды на присутностію Богу имъ пригадувавъ. Зѣ сѣго стовпа Богъ объявивъ Свою волю, а коли була построена скинія, то стовпъ сей склепивъ ся понадъ скинією. Его двигавъ ангель Божій, котрый провадивъ народъ израильскій и хоронивъ въ пустыни. Стовпъ показувавъ своею свѣтлою и темною стороною на два естества въ Іисусѣ Христѣ: Боже и чоловіче.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ВЪ ПУСТЫНИ.

54. Израилитяне въ пустыни Суръ и Синъ. Манна.

Водъ Червоного моря поѣшли Израилитяне въ пустыню Суръ.¹⁾ Три дни ходили они по пустыни, и не находили воды. Вкѣнци нашли воду, але була така гѣрка, що не могли єи пити, и стали нарѣкати на Мойсея. На молитву Мойсея показавъ ему Богъ дерево, котре вѣнъ вложивъ въ воду, и вода стала солодкою. Израилитяне прозвали се мѣсце Мара, с. є. Гѣркѣсть, задля гѣркої воды. Въ тѣмъ мѣсци давъ Господь Богъ Израилитянамъ деякі заповѣди.

Потѣмъ пріѣшли они въ Елимъ, дуже красне и пріятне мѣсце, де було дванайцять жерель водныхъ и сѣмдесять пальмъ, и розложили ся таборомъ.

Въ пятнадцатый день второго мѣсяця по выходѣ зъ Єгипту пріѣшли Израилитяне въ пустыню Синъ, въ напрямѣ къ горѣ Синай. Тутъ Израилитяне зачали зновъ нарѣкати на Мойсея и Арона, говорячи: „О кобы насъ Богъ бувъ убивъ въ Єгиптѣ, коли мы сидѣли надъ кѣтлами мясъ и ѣли хлѣбъ до сытости! Вы выпровадили насъ въ пустыню, щобы голодомъ уморити всѣхъ людій.“ Тогды явила ся слава Божа въ облацѣ, и Господь сказавъ до Мойсея: „Щобы вы знали, що Я Господь, Богъ вашъ, спущу вамъ дощъ хлѣбный зъ неба, а люди най выходять и збирають, скѣлько имъ потрѣбно на день, а въ шестый день най збирають два разы стѣлько.“ Мойсей и Аронъ станули передъ народъ, и сказали: „Щѣ мы за одні, що нарѣкаете на насъ? Не на насъ нарѣкаете вы, лишъ на

¹⁾ То мѣсце, де зблудила була Агаръ зъ Ісмаиломъ.

Бога. Завтра узрите славу Божу, въ вечеръ дасть вамъ Господь Богъ мяса, а рано хлѣба до сытости, бо Богъ учувъ нарѣкане ваше.“

И стало ся, що въ вечеръ надлетѣли коростелѣ и покрыли шатра, а на другій день узрѣли люди бѣлы зернята мѣлкы, якбы иней, на земли. „Що се?“ пытали они. Мойсей сказавъ: „Се есть хлѣбъ, котрый вамъ Богъ давъ. Коже зъ васъ най збирае по мѣрѣ ¹⁾ на голову, а до завтраго не зѣставляйте нѣчого.“ Сѣ зернята збирали они до сходъ сонця, бо на сонци заразъ таяли, и назвали ихъ манною водъ еврейского слова: мангу, що то есть? Декотры заховали еѣ до другого дня, однакожь звели ся въ нѣй черви и засмердѣла ся. Шестого же дня (въ пятницу) збирали подвойну мѣру, щобъ було и на субботу, бо въ субботу манна не падала, а Мойсей заповѣдавъ, що „субота покѣй святъ Господу“, и не псувала ся манна черезъ субботу. Смакъ манны бувъ дуже приятный, якъ мука зъ медомъ. Манною жививъ Господь Богъ Израилитянъ черезъ сорокъ лѣтъ.

Коли зѣстала построена скинія, тогды на приказъ Божій въ кивотѣ завѣта переховано въ золотѣй чаши одну мѣру манны на памятку, що Богъ чудеснымъ способомъ кормивъ нарѣдъ въ пустыни.

Чудесный кормъ манны бувъ прообразомъ чудесного корму душевного, Тѣла и Крови Господнѣи въ пресв. Евхаристіи.

55. Израилитяне въ пустыни Рафидинъ.

Зъ пустынь Синъ перейшли Израилитяне въ пустыню Рафидинъ. А що тамъ не було воды до питя, то люди зновъ нарѣкали и хулили Мойсея. „Чогось насъ сюда выпровадивъ? Хочешъ уморити спрагою насъ и дѣти нашы и скоты? Дай намъ воды пити!“ Мойсей вѣзвавъ ко Господу: „Що зроблю зъ тыми людѣми? Еще трохи, а побють мене каменемъ.“ Господь сказавъ до него: „Возьми зъ собою старцѣвъ людскихъ и палицю свою въ руку,

¹⁾ Сѣ мѣра называла ся гоморъ, и була десятою частію трѣхъ мѣръ.

и иди въ гору Хоривъ, тамъ ударишь въ камѣнь, и выйде зъ него вода.“ Мойсей зробивъ, якъ Господь приказавъ, и назвавъ мѣсце се: Покуса и Похулене, задля того, що Израилитяне хулили и искушали Бога говорячи: „Чи єсть межи нами Господь, чи нѣ?“

Въ Рафидинѣ напали на Израилитянъ Амаликитяне.¹⁾ Мойсей выславъ напротивъ нихъ Іисуса Навина зъ выбранными мужами, а самъ зъ Арономъ и Оромъ възйшовъ на гору. Коли Мойсей пѣдносивъ руки въ гору, перемагали Израилитяне, коли жъ Мойсей спускавъ руки, перемагали Амаликитяне. Коли жъ руки Мойсея омѣввали, усьвѣ вѣнь на камѣнь, а Аронъ и Оръ пѣддержували руки его ажъ до заходу сонця. Такъ перемѣгъ Іисусъ Навинъ Амаликитянъ мечемъ, а Господь приказавъ Мойсееви записати се на памятку въ книзѣ.

Коли Мойсей перебувавъ въ пустыни Рафидинѣ, прійшовъ къ нему тестъ его Іоторъ вразъ зъ Сепфорою, женою, и двома сынами его.²⁾ Мойсей принявъ тестя зъ честію, и оповѣдавъ, що Господь Богъ для народа Израильскаго здѣлавъ. Здивувавъ ся Іоторъ дуже, и сказавъ: „Благословенъ Господь, що выбавивъ людій своихъ зъ рукъ Єгиптянъ и Фараона. Нынѣ пѣзнавъ я, що великій єсть Господь надъ всѣхъ богѣвъ.“ И принѣсь Іоторъ Господу Богу жертву цѣлопаленя, Аронъ же и старцѣ Израильскій прійшли „ѣсти хлѣбы зъ тестемъ Мойсеевымъ передъ Богомъ“.³⁾

На другій день Мойсей судивъ вѣдь рана до вечера рѣжній справы людскій. Видячи то Іоторъ, сказавъ до Мойсея: „чого ты такъ трудишь ся? Ты будь посередникомъ межи Богомъ а людьми, представляй ихъ молитвы Богу, и объявляй имъ волю Божу и законъ Его, а выбери собѣ

¹⁾ Амаликитяне були потомки Амалика, сына Елифаза а внука Исава, они мешкали въ пустыни на полудне вѣдь Юдеѣ. Декотрі мають ихъ за Идумеянъ.

²⁾ Навѣрно Мойсей свою жену и дѣти назадъ вѣдославъ бувъ въ землю Мадіянську, щобы ему не були перешкодою въ великомъ и тяжкомъ дѣлѣ выпровадження Израилитянъ зъ Єгипту.

³⁾ По жертвѣ наступивъ пиръ жертвенный, черезъ то взяли Мойсей, Аронъ и старцѣ участь въ жертвѣ.

мужѣвъ крѣпкихъ, боячихъ ся Бога, праведныхъ и не гордыхъ, и поставъ ихъ за тысячникѣвъ, сотникѣвъ и пятьдесятникѣвъ, десятникѣвъ и письмоводителѣвъ. Они най судятъ sprawy, а тѣлько важнѣйшій и труднѣйшій sprawy най тобѣ доносятъ.“ Мойсей послухавъ рады своего теста, поставивъ тысячникѣвъ, сотникѣвъ, пятьдесятникѣвъ и десятникѣвъ, и письмоводителѣвъ, и передавъ имъ судъ меншихъ справъ, напминаючи ихъ, щобы каждому судили справедливо, собѣ жъ задержавъ важнй и труднй sprawy. Потѣмъ Іоторъ попрощавъ ся зъ Моисеемъ и вѣдѣшовъ въ свою землю.

Вода, щѣ вытекла зѣ скалы, була прообразомъ крови Христовой, вытѣкшѣй зъ ребра Ёго, котра такъ выбавила всѣхъ людѣй вѣдъ смерти вѣчной, и принята въ пресв. Евхаристіи, покрѣпляе насъ Богою благодатію въ дорогѣ до живота вѣчного, якъ тотѣ вода выбавила Израилитянъ вѣдъ смерти и покрѣпила ихъ въ дорогѣ черезъ пустыню.

Пѣднате рукъ Моисеевыхъ пѣдчасъ борбы зъ Амаликитянами означае молитву. Побѣду надъ ворогомъ завдячували Израилитяне не тѣлько своѣй боротьбѣ, але наибѣльше помочи Божѣй, упрошенѣй черезъ Моисея.

Чудесне выпроваджене Израилитянъ зъ Ёгипту переконало не тѣлько Израилитянъ, але и Ёгиптянъ, Мадіянитѣвъ и всѣ поколичнй народы, щѣ Господъ Богъ Израилитянъ есть правдивый Богъ.

56. Израилитяне пѣдъ горою Синай. Десять заповѣдѣй Божихъ.

Въ третѣмъ мѣсяци по выходѣ зъ Ёгипту прѣйшли Израилитяне въ пустыню Синайску¹⁾, и стали таборомъ противъ горы Синай. Господъ вѣзвавъ Моисея на гору и сказавъ до него : „Такъ скажи сынамъ Израильскимъ : Самй вы видѣли, щѣ Я зробивъ Ёгиптянамъ, якъ Я васъ тутъ якбы на крылахъ орлиныхъ привѣвъ. Тожъ если слухати будете мого голосу и заховувати мѣй завѣтъ, будете моимъ выбраннымъ народомъ зъ-посередъ всѣхъ народѣвъ, моя бо есть земля.“ Мойсей зѣйшовъ зъ горы, скликавъ

¹⁾ Зъ пустынѣ Рафидинъ прѣйшли Израилитяне въ пустыню Синайску.

всѣхъ старцѣвъ израильскихъ, и розповѣвъ имъ всѣ слова Божіи, а они сказали: „Все, що Богъ вырѣкъ, мы сповнимо и послушаемо.“ Зновъ вѣзвавъ Богъ Мойсея на гору и сказавъ до него: „Очисти и освяти менѣ людій нынѣ и завтра, нехай виперуть свои одежи, и най будуть готови на третій день; третьего бо дня збѣде Господъ на гору Синай, а людей поставишь окрестъ горы, и най нѣхто не важить ся входитьи на гору або дотыкати ся еи, бо умре.“

Третьего дня рано давъ ся чути сильный голосъ трубный, а гору покрывъ облакъ мрачный и лыскавицѣ. Всѣ люди въ таборѣ настрашили ся дуже. Тогда Мойсей выпровадивъ людій зъ табору, и станувъ зъ ними пѣдъ горою. Гора дымила ся, бо Богъ сходявъ на ню въ огни, а голосъ трубный дуже сильный дававъ ся чути. Всѣ люди були переняті великимъ страхомъ. Господъ покликавъ Мойсея и Арона на гору, а люди стояли пѣдъ горою. Тогда Господъ обвѣстивъ въ голосъ, такъ що всѣ чули, слѣдуючы заповѣди:

1. „Я есмь Господъ Богъ твоѣ, котрый тебе выпровадивъ зъ землѣ египетской, зъ дому неволѣ: нехай не будутъ тобѣ инші боги кромѣ Мене.

2. Не бери имени Господа Бога твоего надармо.

3. Памятай день семей (суботный) святити. Шесть днѣвъ роби, а въ семей день естъ субота Господу Богу твоему, длятого не роби нѣякого дѣла въ той день, анѣ ты, анѣ сынъ твоѣ, анѣ донька, анѣ слуга, анѣ скоть твоѣ. Въ шести бо дняхъ сотворивъ Богъ небо и землю, море и всё, що въ нихъ естъ, а въ семей день вѣдпочивъ, длятого благословивъ Господъ день семей и освятивъ его.

4. Чти вѣтця твоего и матѣрь твою, щобъ тобѣ добре було, и чтобы ты довго и щасливо проживъ на землѣ.

5. Не убій.

6. Не прелюбодѣй.

7. Не укради.

8. Не свѣдчи ложно на ближнѣго твоего.

9. Не пожадай жены ближнѣго твоего.

10. Не пожадай дому ближнѣго твоего, анѣ поля, анѣ слуги, анѣ служницѣ его, анѣ вола, анѣ осла, анѣ жадного скота его, анѣ всего того, що естъ ближнѣго твоего.“



Всѣ люди чули голосъ Божій, видѣли лыскавицѣ и гору дымячу ся, и чули голосъ трубный, и були великимъ страхомъ переняті. Они говорили до Мойсея: „Говори ты зъ нами, и най не говорить до насъ Богъ, щобы мы не померли.“ Мойсей вѣдповѣвъ имъ: „Не бѣйте ся, Богъ збѣйшовъ къ вамъ, щобы васъ досвѣдчити, абы бувъ страхъ Ёго на васъ, щобъ вы не грѣшили.“

Сіи заповѣди Божій кождому чоловѣкови суть вже зъ природы вроджені, и обзывають ся черезъ голосъ совѣсти. Господь Богъ однакожь обвѣстивъ ихъ ще въ голосъ народови Израильскому, и написавъ ихъ на двохъ камѣнныхъ таблицахъ, котрѣ по всѣ часы приказавъ переховати въ кивотѣ завѣта, щобы показати черезъ то на велику ихъ вагу. Суть бо то дѣйстно заповѣди, котрѣ за нѣдставу служатъ всѣмъ иншимъ справедливымъ законамъ, чи то духовнымъ, чи свѣтскимъ, и на котрыхъ вся моральнѣсть почивае, длятого они нѣколи не могутъ бути анѣ змѣнені анѣ знесені. Господь Богъ давъ ихъ при громахъ и лыскавицахъ, щобы нарѣдъ боявъ ся ихъ переступати.

57. Иншій заповѣди Божіи. Завѣтъ.

Нарѣдъ весь вернувъ въ свои шатра, Мойсея же Богъ призвавъ на гору, де ёму давъ многіи иншіи заповѣди, котрѣ були поясненемъ тыхъ десяти заповѣдей. Всѣ тіи заповѣди Божіи, разомъ взяті, называютъ ся закономъ Мойсеёвымъ, и ихъ можъ подѣлити на: 1) законы моральніи, котрѣ приписують обовязки взглядомъ Бога и ближнёго, 2) церемоніальніи, котрыми установлене було богослужене, и 3) горожаньскій або громадскій, котрыми установленіи були порядки горожаньскій (громадскій), якъ н. пр. суды, мѣры, ваги и т. и.

Збѣйшовши зъ горы, розповѣвъ Мойсей людѣмъ всѣ тіи слова Божіи и заповѣди Ёго. Всѣ люди однодушно сказали: „Всѣ, щѣ Богъ приказавъ, сповнимо, и будемо слухати.“ Мойсей списавъ всѣ слова Господніи въ книгу, котра называе ся книгою завѣта, або закономъ Мойсея. Другого дня рано поставивъ вѣнъ пѣдъ горою жертѣвникъ зъ дванайцати каменѣвъ, пѣсля дванайцати поколѣнь израильскихъ, и принѣсъ на нѣмъ Богу волы въ жертву цѣлопаленія. Половину крови вылавъ на жертѣвникъ, а половину въ чашѣ.

Потѣмъ взявъ книгу завѣта, и перечитавъ еѣ людѣмъ въ голосъ, а тѣ сказали: „Всѣ, що говоривъ Господь, сповнено и будемо слухати.“ Тогда взявъ Мойсей кровь, и окропивъ нею людѣй, говорячи: „Се кровь завѣта, котрый зъ вами заключивъ Богъ на сихъ словахъ.“

Такъ зѣоставъ заключенный старый завѣтъ, котрый бувъ прообразомъ нового завѣта, запечатаного кровію Іисуса Христа.

Потѣмъ възвавъ Богъ Арона и двоихъ сынѣвъ его, Надава и Авіуда, и сѣмдесять старцѣвъ на гору, чтобы имъ показати Свою славу и блаженство, яке ожидае всѣхъ, котры Его заповѣди сповняти будутъ. И видѣли славу Божу, пѣднѣже Его якобы сафиръ и чисте ясне небо.

Краснѣй и справедливы заповѣди давъ Господь Богъ народови израильскому. Они обезпечали славу Божу, добро власне и ближнего. Особливо жъ обезпечали они бѣднаго, безпомѣчнаго, вдовицю, сироту, слугъ и чужинцѣвъ, а навѣтъ и скотину супротивъ жорстокости сильнѣйшого и можнѣйшого. Такъ справедливыхъ, для добра людскости вымѣренныхъ законѣвъ не находимо у жадного иншого народа въ старинѣ. Пригадаймо собѣ на долю простого народа и невѣльничѣвъ, калѣкъ и старцѣвъ, навѣтъ у такихъ просвѣченныхъ народѣвъ, якими були Греки и Римляне, на тѣ несправедливости, якихъ дѣзнавали слабшій вѣдъ сильнѣйшихъ, а спѣзнаемо, якъ высоко стоитъ законъ Мойсея понадъ всѣ иншы законы, на які здобули ся другі народы. Се есть такожь доказомъ, що законъ Мойсея не есть вымысломъ людскимъ, лишь Божимъ дѣломъ. Помимо того супротивъ закона христіаньского бувъ вѣтъ въ многихъ мѣсяцяхъ незвершений. Ся незвершенѣсть показуе ся такожь въ понукахъ до выповнення заповѣдей. Законъ Мойсея грозить страшными карами земными (смертію, ворагами, неволею), и общіе нагороду земну (посѣдане землѣ, побѣду надъ ворагами, добре поведжене), коли законъ Христовъ ставляе высшій понуки, якъ именно: любовь Бога, вѣчне блаженство, и грозить карами въ другѣмъ житію.

58. Израилитяне кланяются золотому теляти.

Зновъ покликавъ Господь Богъ Мойсея на гору. „Взбѣди ко мнѣ на гору, и дамъ тобѣ камѣнный таблицѣ, на котрыхъ Я написавъ заповѣди, чтобы поучавъ ся въ нихъ нарѣдъ.“ Мойсей передавъ зверхництво и судъ надъ на-

родомъ Арону и Орови, и взойшовъ на гору разомъ зъ Иисусомъ Навиномъ¹⁾, слугою своимъ. Облакъ покрывъ гору, а слава Господня явила ся въ поломѣни огненной верху горы. Тамъ перебувъ Моисей черезъ сорокъ днѣвъ и ночій безъ ѣдженя и питя.

Въ томъ часѣ давъ Господь Богъ Моисеѣви рѣшныя обрядовыя приписы, а именно, якъ має бути построена и уряджена скинія, якы одежи мають носити священники, и якъ мають бути до своего уряду посвященіи.

Коли такъ Моисей задержувавъ ся на горѣ, повстали люди противъ Арона, и сказали: „Зроби намъ богѣвъ, котры бы шли передъ нами, бо не знаємо, де подѣвъ ся Моисей, котрый насъ выпровадивъ зъ землѣ египетской.“ Аронъ приказавъ имъ позносити золотыя кольца зъ ушей своихъ женъ и донѣкъ, и вылавъ зъ нихъ теля. „Се боги, котры насъ выпроводили зъ Египту,“ сказали Израилитяне. По-при теляти поставивъ Аронъ олтарь и заповѣвъ на другій день празникъ; тогды принѣсъ вѣнъ жертву, а люди засѣли ѣсти и пити, и встали играти.

Тогды сказавъ Господь до Моисея: „Иди скоро вѣдси, бо согрѣшили люди твои, котрыхъ выпровадивъ еси зъ землѣ египетской; они скоро зѣшли зъ дороги, котру ты имъ показавъ, зрѣли собѣ теля, поклонили ся ему и принесли жертву, и сказали: се боги твои Израилю, котры тебе выпроводили зъ землѣ египетской. Нынѣ Я розсердивъ ся на нихъ, и погублю ихъ, и зъ тебе зрѣлю великій народъ.“ Моисей ставъ молити Господа: „Чого Господи сердишъ ся на людий Твоихъ, котрыхъ Ты выпровадивъ зъ землѣ египетской великою силою и крѣпкою рукою? Нехай не скажутъ Египтяне, що подступомъ выпровадивъ еси ихъ, щобы ихъ погубити въ горахъ. Помни на Авраама, Исаака и Якова, слугъ твоихъ, котрымъ клявъ ся еси и сказавъ: умножу потомство ваше, якъ звѣзды на небѣ, и дамъ ему всю землю сю, най нею владѣе во вѣки.“ И умилосердивъ ся Господь надъ народомъ.

Моисей сходявъ зъ горы, несучи двѣ таблицѣ каменныя, написаныя Богомъ по обохъ сторонахъ. Зъ далека учувъ

¹⁾ Иисусъ сынъ Навы.

вѣнъ голосъ и крики людскій, а коли узрѣвъ теля и игрища (танцѣ), розъяривъ ся гнѣвомъ, и вергъ таблицѣ на землю такъ, що розломали ся.

Збѣйшовши зъ горы, Мойсей спаливъ теля въ огни и стеръ на порошокъ, котрый всыпавъ въ потѣкъ и давъ людѣмъ пити. До Арона сказавъ: „Що зробили тобѣ люди сѣ, що навѣвъ еси на нихъ такий грѣхъ?“ — „Не гнѣвай ся, пане,“ сказавъ Аронъ, „ты бо знаєшь склонность тыхъ людей.“ Потѣмъ станувъ Мойсей при входѣ въ шатра и сказавъ: „Если хто есть Господень, най иде къ менѣ.“ Станули около него всѣ потомки Левія (все поколѣне Левія). Мойсей приказавъ имъ припоясати мечѣ до бедра, перейти цѣлый таборъ, и убити кожного, хто поклоняе ся теляти, хотябы и найблизшого собѣ, брата або сусѣда. Зробили такъ Левиты и убили 23 тысячѣ¹⁾ мужѣвъ.

Другого дня сказавъ Мойсей до людей: „Согрѣшили вы тяжко передъ Господомъ, иду нынѣ до Бога молити Его за вашъ грѣхъ.“ Взойшовши на гору, такъ моливъ ся Мойсей: „Согрѣшили люди сѣ тяжко, зробивши собѣ золотыхъ богѣвъ, але Ты Господи вѣдпусти имъ той грѣхъ, бо, если не вѣдпустишь, то выпиши мене зъ книги Твоеи, въ котру мене вписавъ еси.“ Господь сказавъ до Мойсея: „Хто согрѣшивъ передо Мною, того выпишу зъ Моєї книги, и Я укараю ихъ грѣхъ въ день кары.“ И укаравъ Господь людей за то, що сотворили собѣ теля.²⁾

Потѣмъ сказавъ Господь до Мойсея: „Вытеши собѣ двѣ таблицѣ камѣнны, и взойди ко Менѣ на гору, а Я напишу на нихъ тѣ слова, котры були на першихъ таблицахъ.“ Мойсей зробивъ, якъ ему Господь приказавъ, и перебувъ на горѣ зновъ сорокъ днѣвъ и ночій. Черезъ той часъ народъ перебувавъ въ покаяннѣ подъ горою. На горѣ Мойсей, удавши на землю, поклонивъ ся Богу, и моливъ

¹⁾ Въ славянскѣмъ текстѣ и декотрыхъ другихъ стоить 3.000, однаковъ здае ся бути вѣроятнѣйшимъ, що 23.000 зѣстало убитыхъ, якъ мають иншій тексты и св. Ап. Павелъ (1 Кор. 11).

²⁾ Въ якій спосѣбъ Господь укаравъ Израилитянъ, Ближе не описуе Мойсей.

зновѣ за народомъ. Господь объявивъ ему велику ласку, явивши ся ему, и давъ ему зновѣ дальшій заповѣди, що до захованя днѣвъ святочныхъ и иншихъ религійныхъ обрядовъ. Коли Мойсей по сорокъ дняхъ зъ горы сходявъ, сіяло лице его такъ, що Израилитяне не смѣли приступити къ нему. Длятого, коли скѣнчивъ обвѣщати слова Божі, закрывъ лице свое покровомъ, щобы тымъ смѣлѣйше могли люди зъ нимъ говорити.

Идолопоклонство есть наибѣльшимъ грѣхомъ, а заразомъ наибѣльшимъ потемнѣнемъ розуму, и наибѣльшимъ нещастемъ човѣка.

59. Богослуженє у Израилитянъ. Скинїя свѣдѣня.

Мѣсцемъ, де Израилитяне мали збирати ся на богослуженє т. є. де молитвы спѣльнї и жертвы приносити мали, була Скинїя свѣдѣня. Господь Богъ самъ приписавъ Мойсеєви на горѣ Синайскѣй, якъ она мала бути построена и уряджена. На приказъ Мойсея Израилитяне зложили золото, сребро, мѣдъ и все потрібне, а Веселїлъ зъ поколѣня Юды и Еліявъ зъ поколѣня Дана, нахненї до того Богомъ, построили скинїю пѣсля того, якъ имъ се Мойсей розповѣвъ. Бувъ то наметъ на стовпахъ, внутрь дорогими опонами, а зверху кожами покрытый, трийцять лѣктѣвъ довгий а десять широкїй. Скинїя дѣлила ся на двѣ части: 1) Святая, двацять лѣктѣвъ довга, де входили що дня священники для принесеня жертвы кадильной. Тутъ находивъ ся по серединѣ жертвникъ кадильный зъ дерева, покрытый золотомъ и обведеный золотымъ вѣнцемъ; низше олтаря по правѣй сторонѣ (къ пѣвночи) стоявъ золотомъ крытый стѣлъ („Трапеза предложенїя“), на котрѣмъ священники що суботы клали дванацять хлѣбовъ пшеничныхъ и чашу зъ виномъ; а по лѣвѣй сторонѣ (вѣдъ полудня) стоявъ золотый семираменный свѣчникъ, на котрѣмъ щодня свѣтивъ онъ елей.

Хлѣбъ и вино показували на пресв. Евхаристїю, свѣтильникъ на Іисуса Христа, котрый есть свѣтъ мїру (свѣтло свѣта Іоан. 8, 12), и сѣмъ дарѣвъ св. Духа.

2) Святая Святыхъ десять лѣктѣвъ довга и десять широка, вѣдъ першої части вѣддѣлена дорогою золотомъ шитою завѣсою. Тутъ стоявъ по серединѣ кивотъ завѣта, скринка деревяна, зверху и внутрь золотомъ обита, пѣвтретя лѣкта довга, а пѣвтора широка и висока. Въ нѣй мѣстили ся двѣ камѣнныя таблицѣ зъ 10 заповѣдями Божиими, золота чаша зъ манною, палиця Аронова¹⁾ и законъ Мойсея²⁾. Кивотъ завѣта бувъ прикрытый золотою плитою, на котрѣй зъ обохъ бокѣвъ находили ся два золотѣ Херувимы, поклонявшіи свои головы до середины. Се порожне мѣсце межи Херувимами уважало ся за престолъ невидимого Бога, и называло ся Очистилище. Зъ того мѣсця Богъ объявлявъ Свою волю. Въ Святая Святыхъ мѣгъ входити тѣлько первосвященникъ разъ въ рѣкъ въ день примиреня.

Первосвященникъ, входившій зъ кровію жертвеною въ Святая Святыхъ, прообразовавъ Іисуса Христа, котрый Своєю кровію насъ зъ Богомъ примиривъ, и възйшовши на небо, намъ тое отворивъ.

Наоколо скиніѣ бувъ двѣръ, або притворъ, т. е. мѣсце огорожене, назначене на збѣръ народа. Въ двѣрѣ находивъ ся мѣдяный жертѣвникъ, на котрѣмъ палили ся жертвы и удержувавъ ся вѣчный огонь, и мѣдяна умывальница, въ котрѣй священники передъ приношенемъ жертвъ умывали свои руки и ноги.

Крѣмъ того пороблено много золотыхъ и мѣдяныхъ чашъ и золотѣ кадилицѣ, потрѣбнѣ до приношеня жертвъ.

Скинія була тѣлько одна, щобы Израилитянь утвердити въ вѣрѣ въ одного Бога. Она була обернена дверми къ всходуви, щобы сонце, котрому погане кланяли ся, першими своими лучами принесло Богу поклѣнѣ.

Коли скинія зѣстала построена и посвящена, тогды стовпъ огненного облаку покрывъ еѣ, и скленивъ ся понадъ нею, и слава Господня наповнила еѣ.

1) Гл. §. 66.

2) Книга закона Мойсеемъ написана переходувала ся въ Кивотѣ завѣта, щобы нѣхто не важивъ ся дещо въ законѣ змѣнити, уняти або додати.

Скинiю розбирали и переносили левиты, а кивотъ завѣта несли священники, коли Израилитяне свое мѣсце змѣняли.



I. Святая :

1. Жертвникъ кадильный,
2. Столъ хлѣбвъ предложенья,
3. Семираменный свѣчникъ.

II. Святая Святыхъ :

4. Кивотъ завѣта,
5. Завѣса, роздѣлявша Святая вѣдь Святая Святыхъ.

III. Двѣрь або притворъ :

6. Жертвникъ мѣдяный,
7. Умывальница,
8. Входъ.

60. Левиты. Священники.

Вмѣсто первородныхъ выбравъ собѣ Богъ для службы священной поклѣне Левiя, котре не кланяло ся золотому теляти. Зъ тогожъ поклѣня выбравъ собѣ Арона на первосвященника (архиерея), а его сынѣвъ на священникѣвъ, такъ що первородный потомокъ Арона мавъ бути завсѣгды первосвященникомъ, а всѣ прочiй его потомки мужеского роду священниками.

Первосвященникъ бувъ духовна голова и найвысшій судія народа. Разъ въ рѣкъ въ день Примиреня входивъ вѣнъ въ Святая Святыхъ и кропивъ тамъ жертвеною кровію коло кивота. Вѣнъ мавъ вѣдличній одежи, а именно: довгу синю одѣжъ спѣдню (хитонъ, подиръ), золотый поясъ, на раменникъ (ефудъ) т. є. одѣжъ зъ переди и зъ заду спадаючу на дѣль, котра спинала ся дорогими каменями на раменахъ, и на персникъ (слово судне), с. є. золоту табличку, на котрѣй було дванайцять дорогихъ каменѣвъ зъ написію дванайцяти поколѣнь, и котра зъ шіѣ на золотѣмъ ланцюху спадала на груди. На головѣ мавъ золоту митру (клобукъ) зъ написію: Святѣи Господня.

Священники приносили щоденні жертвы, переносили кивотъ завіѣта зъ мѣсця на мѣсце, судили и учили народъ въ законѣ и заповѣдали празники трубами. Они мали такожъ одежи и шапки на головѣ при богослуженю.

Священники, якъ и первосвященникъ, були посвящені до свого чина. Коли першій разъ принесли жертву, упавъ огонь зъ неба и спаливъ жертву, на знакъ, що була Богу мила. Сей огонь удержувано неустанно на мѣдянѣмъ жертівнику. ¹⁾ Левиты складали и розбирали скинію, и переносили єѣ зъ мѣсця на мѣсце, они достарчали дровъ и воды до богослуженя, удержували сосуды въ чистости, спѣвали и грали при богослуженю, держали сторожу при скиніи, и помагали священникамъ при наущаню народа и судахъ.

Левиты отримовали десятину всѣхъ плодѣвъ земныхъ вѣдъ цѣлого народа, и зъ того зновъ давали десятины священникамъ. Священники дѣставали еще приносы вѣдъ народа, часть зъ жертвъ и первѣстки.

61. Жертвы и другіи святіи обряды.

Господь Богъ приписавъ Израилитянамъ жертвы, котрі приносити, и иншіи святіи обряды, котрі заховати мали.

¹⁾ Коли два сыны Аронові, Надавъ и Авіудъ, вѣдважили ся вложити въ кадильницю иншіи огонь и такъ принесли кадило, спавъ огонь зъ неба и попаливъ ихъ.

Жертвы були кроваві и некроваві. Кроваві жертвы приносили ся зъ волѡвъ (телцѣвъ, юнцѣвъ), овецъ, козлѡвъ, кѡзъ, голубѡвъ, горлицъ и воробцѣвъ; некроваві зъ муки, хлѣба, вина, олѣю, соли и кадила.

Жертвы були зновъ: 1) цѣлопаленя, въ котрыхъ цѣла жертва палила ся на знакъ найвысшой чести для Бога, нашого найвысшого Господа; 2) жертвы о грѣсѣ (умилостивительнѣй, примиреня) за грѣхи; 3) жертвы мира для оказаня вдячности Богу за отримані ласки, або для упрощеня собѣ новыхъ ласкъ Божиыхъ.

Жертва кадила приносила ся щодня рано и вечеръ на жертѡвнику кадильнѡмъ, а другі жертвы палили ся на жертѡвнику мѣдянѡмъ въ дворѣ. При жертвахъ кровавыхъ кровь выливалася коло жертѡвника, а въ день Примиреня кропивъ нею первосвященникъ; сеся кровь показовала на кровь Ісуса Христа, проляту на крестѣ за спасене роду людского.

Вѡлъ показувавъ на трудъ Ісуса Христа, пѡднятый въ дѣлѣ спасеня роду людского, вѡвця на Ёго невиннѡсть, голубъ на лагѡднѡсть, козелъ на то, що Христосъ взявъ грѣхи людій на себе, хлѣбъ и вино на тѣло и кровь Ёго, олѣй на благодать Богу, сѡлъ на мудрѡсть, кадило на молитву Христа Спасителя.

Цѣлый нарѡдъ израильскій бувъ Богу посвященный черезъ обрѣзане всѣхъ хлопцѣвъ въ осьмый день по народженю; всѣ первороднѣй були ще особливо Богу посвящені, и прото довжнѣй були принесені бути до скиніѣ, и тамъ бути выкуплені. Всѣ Израилитяне обовязані були заховати ще многі инші приписы що до їдженя, одѣня и т. и., щобы завсѣгды знали, що суть народомъ Богу посвященымъ. Если хто провинивъ ся противъ тыхъ приписѡвъ, обовязаный бувъ пѡддати ся очищеню черезъ певнѣй обряды религійнѣй, и принести жертву Богу на знакъ очищеня.

62. Празники.

Господь установивъ Израилитянамъ такожъ днѣ святочнѣй (празники), почасті для вдячного споминаня Божиыхъ благодѣяній, народови оказанныхъ, почасті же, щобы тѣ днѣ показовали на Ісуса Христа. Празники були слѣдующі:

1. День суботній т. є. семый день тыжня, для вдячної споминки на сотворене свѣта.

2. Пасха дня 14. первого мѣсяця, Низанъ названого (нашого Марця або Цвѣтня). Значѣне и обрядъ тляди §. 52.

3. Пятдесятница въ 50. день пѣсля Пасхи, на памятку даного закона на Синайской горѣ; она показувала на Сшествіе св. Духа на Апостоловъ, чимъ новыи законъ якобы запечатанныи зѣставъ. Въ сей день приносили ся первѣстки овочѣвъ и збѣжа, бо тогды зачинають ся жнива.

4. Празникъ трубъ, первый день семого мѣсяця, вѣнь оголошувавъ ся трубами, бо въ сѣмъ мѣсяци припадали великій праздники. Голось трубъ показувавъ на оголошене евангелія всему свѣтови.

5. Великій праздникъ примиреня въ 10. день семого мѣсяця, на памятку покаяня и примиреня народа зъ Богомъ, пѣсля того, якъ согрѣшивъ, выливши собѣ золоте теля. Въ той день первосвященникъ одного козла, обладованого грѣхами людскими, выпускавъ въ пустыню, на знакъ, що грѣхъ не повиненъ бути межи людьми, а другого приносивъ въ жертву, котрого кровію кропивъ около кивота завѣта. Бувъ то одень день въ роцѣ, що первосвященникъ мѣгъ входити въ Святаа Святыхъ, а тогды вѣнь прообразувавъ Иисуса Христа, котрый кровію Своєю примиривъ насъ зъ Богомъ и впровадивъ до царства небесного.

6. Празникъ кучей або сѣней, на памятку побыту въ пустыни, зачинавъ ся дня 15. семого мѣсяця и трывавъ черезъ сѣмъ днѣвъ. Въ томъ часѣ ставлено кучѣ на памятку, що въ пустыни мешкали въ шатрахъ. Осьмого дня обходжено памятку занятя обѣцянои землѣ, и збирано складку на церковь. Сей праздникъ обходжено дуже весело, бо вже скѣнчили ся жнива; була то заразомъ подяка за зѣбрание плодѣвъ земныхъ.

7. Рѣкъ суботній. Каждый семый рѣкъ бувъ святыи, землѣ не засѣвало ся, а то, що сама земля выдавала, було спѣльне всѣмъ. Въ томъ роцѣ невольникъ зѣстававъ

увольненный, и не можь було упоминати ся о довги. Се мало Израилитянамъ пригадовати, що земля есть Божя.

8. Рѣкъ ювильный або лѣто милостиве. Каждый пятьдесятый рѣкъ обходясь ся подобно, якъ и рѣкъ суботный, зъ тымъ ще додаткомъ, що вѣтцѣвске поле, продане або заставлене въ бѣдѣ, назадъ вертало до своего властителя, щобы декотры родины черезъ недбалѣсть своихъ вѣтцѣвъ або дѣдовъ не зъубожѣли.

Все тѣи законы списаны суть въ книгахъ Мойсеевыхъ: Исходъ и Левитъ. Исходъ длятого такъ называе ся, що описуе выходъ Израилитянъ зъ Египту, а Левитъ зновъ длятого, що мѣститъ въ собѣ законы о богослуженю, котры перестерѣгати мало поколѣне Левія. Декотры зъ тыхъ законѣвъ находятъ ся ще повтореніи въ книгѣ Мойсеевѣй, названѣй „Второзаконіе“.

63. Походъ Израилитянъ зъ пѣдъ Синая въ пустыню Фаранъ.

Израилитяне перебули пѣдъ Синаемъ майже цѣлый рѣкъ. Какимъ дальше выршили въ походъ, приказавъ Господь Богъ Мойсееви почислити весь народъ,¹⁾ и приписавъ имъ порядокъ, въ якѣмъ поступати, и якъ въ округъ скинїѣ зъ шатрами своими оселяти ся мають.²⁾ Подоб-

¹⁾ Всѣхъ мушчинъ вѣдъ 20. до 60. року жита, кромѣ Левитѣвъ, було 603.550, Левитѣвъ же було 22.000.

²⁾ Ассиръ, Нефталимъ

Данъ
Мерари

Манасїи, Вениминъ
Ефраїмъ
Гереонъ

4749	Скинїя	
3638		
7777		2000

Мойсей
Священники
Юда
Иссахаръ, Завулѣнъ

Кагать
Рувимъ
Симеонъ, Гадъ

Въ округъ скинїѣ селило ся въ першѣмъ рядѣ поколѣне Левїя такъ, що вѣдъ веходу було священство, а зъ трѣхъ прочихъ сторѣнъ Левиты, подѣленіи на три ряды пѣсля трѣхъ сынѣвъ Левїя:

ножь приписавъ Господь Богъ способъ розбираня и переносеня скинїѣ и всѣхъ еѣ знарядовъ. ¹⁾

Двадцатьпершого дня другого мѣсяця въ другомъ роцѣ по выходѣ зъ Египту поднявъ ся стовпъ огненооблачный, и заразъ зачали Израилитяне збирати свои шатра и ладити ся въ походъ. ²⁾

Израилитяне пустили ся въ пустыню Фаранъ. По дорожѣ однакожь стали нарѣкати на Господа зъ powodu умученя въ дорожѣ. За кару спустивъ на нихъ Богъ огонь, котрый часть ихъ попаливъ. Потомъ зачали всѣ загаломъ нарѣкати, що не їдять мяса, лишь манну. „Хто намъ дастъ мяса?“ говорили зъ плачемъ; „въ Египтѣ мы мали рыбы, огѣрки, дынѣ, цыбулю и чѣснокъ, а нынѣ не видимо нѣчого кромѣ манны, що намъ ажъ обридла.“ Учувши Мойсей таке нарѣкане и плачь цѣлого народа, зажуривъ ся дуже, и сказавъ до Господа: „Чого вложивъ еси такий тягаръ на мене? вѣдки я возьму мяса для всѣхъ людїѣ? Не могу я оденъ водити людїѣ сихъ, се за тяжко для мене.“ Господь сказавъ Мойсеєви: „Скажи людямъ, що будуть їсти месо, дастъ имъ Господь мясо, будуть їсти не оденъ день або два, але цѣлый мѣсяць, такъ що имъ ажъ обридне, за то, що не були покѣрнїи Господу, и нарѣкали на то, що ихъ выпровадивъ зъ Египту.“

Кагата, Герсона и Мерарїя. За ними були розложенї зѣ всѣхъ чотырохъ сторѣнъ поколѣня, такъ що на кожду сторону припали три поколѣня, поколѣня же Юды, Рувима, Ефраима и Дана проводили другимъ подъ ихъ хоругвами стоячимъ.

¹⁾ Первосвященникъ и священники мали зняти завѣсу и опоны въ скинїи, окрыти ними кивотъ завѣта, жертвникъ кадилный, столъ хлѣбѣвъ предложена и свѣчникъ, и такъ передати Левитамъ Кагаты до несеня. Прочїе части скинїѣ розбирали и переносили Левиты Герсонъ и Мерари.

²⁾ Господь Богъ приказавъ Мойсеєви зробити двѣ срѣбнїе трубы, котрыми священники давали знакъ до походу и зборѣвъ, и заповѣдали днѣ святочнїе. Коли поднимали кивотъ завѣта до походу, спѣвали: „Востани Господи и да разсыплють ся врази твои, и да вѣжатъ вси ненавидящїи Тебе,“ а коли поставляли его: „Возвращай Господи тысащи тѣмъ въ Израили.“ Напередъ шла хоругвь Юды, потомъ Рувима, дальше Ефраима и Дана, а посередъ нихъ Левиты несли скинїю и всѣ еѣ части.

Также приказавъ Господь Богъ Мойсеѣви избрати сѣмдесять розумныхъ мужѣвъ зъ посередѣ старцѣвъ людскихъ и поставити ихъ окрестъ скиніѣ. И Духъ Божій зійшовъ на нихъ, они стали пророкувати, и помагали Мойсеѣви въ провадженю народа.

Потѣмъ повѣявъ сильный вѣтеръ, котрый пригнавъ велике множество коростелѣвъ (перепелицъ), летѣвшихъ низко на два лѣктѣ надъ землею. Люди ловили ихъ черезъ два днѣ и нѣчь, и стѣлько ихъ наловили, що ажъ сушили ихъ. Однакожъ ще ихъ не постигли спожити, и ще було мясо въ ихъ устахъ, коли Господь Богъ навѣвъ на нихъ кару, що розболѣли ся, и поумирали. Се мѣсце названо гробами похотѣня (лакомства) задля того, що тамъ погребано людѣй лакомыхъ.

Въ дальшій дорозѣ повстали супротивъ Мойсея сестра его Марія и братъ его Аронъ. Хотячи его повагу уменшити, говорили они, що не тѣлько до Мойсея але также и до нихъ говоривъ Господь. Тогды Господь Богъ строго зганивъ Арона, а Марію покаравъ проказою, що стала бѣла якъ снѣгъ. Аронъ настрашивъ ся дуже и просивъ Мойсея о прощенѣ. Марія зѣстала на сѣмъ днѣвъ выдалена по-за шатра, Мойсей моливъ ся за нею до Бога, и она оздоровѣла.¹⁾

Коли Аронъ и Марія повстали противъ Мойсея, вѣнъ не гнѣвавъ ся на нихъ, бо „бувъ дуже лагѣднѣй, лагѣднѣйшій всѣхъ людѣй на земли,“ якъ читаемо въ книзѣ Числа 12, 3. Учѣмъ же ся вѣдъ него такожъ лагѣдности, котра есть дуже красною и Богу милою чеснотою. Въ сѣй лагѣдности прообразувавъ Мойсей Іисуса Христа, котрый не злорѣчивъ ворогамъ своимъ, але ще за нихъ моливъ ся.

64. Звѣдуны.

Коли Израилитяне прійшли въ пустыню Фаранъ, и вѣнѣй таборомъ розложили ся, приказавъ Господь Богъ Мойсеѣви послати мужѣвъ выбранныхъ, щобы оглянули землю обѣщану.²⁾ Мойсей выбравъ дванайцять мужѣвъ, по

¹⁾ Се дѣяло ся въ Асиротѣ.

²⁾ Израилитяне находили ся вже въ поблизу землѣ ханааньской вѣдъ полудня.

одному зъ кожного поколѣня, и пбславъ ихъ въ Ханаанъ.

Черезъ сорокъ днѣвъ оглядали сѣ мужѣ землю, а коли вернули, принесли зъ собою фи́ги (смоквы), яблока гра-натнѣй, и одну гроздь виноградну такъ велику, що два мужѣ несли еѣ на жерди.¹⁾ О земли же тѣй повѣдали, що она вправдѣ красна и плѣдна, „тече медомъ и молокомъ“, якъ звѣкли говорити, але она недобра, сама пожирає людѣй своихъ, а люди въ нѣй сѣ сильнѣй и великѣй, напротивъ котрыхъ они выглядали якъ шаранча, и гѣ-роды крѣпкою огородою укрѣплени. Тымъ оповѣданемъ такъ настрашили они цѣлый нарѣдъ, що люди цѣлу нѣчь плакали и нарѣкали: „Лучше було намъ умерти въ Египтѣ, або въ сѣй пустыни, нѣжъ упасти въ борбѣ въ земли тѣй, и дати свои жены и свои дѣти на грабѣжъ. Лучше выберѣмъ собѣ иншу старшину и вернѣмъ ся въ Египтъ.“ Дармо Мойсей и Аронъ передъ народомъ упали на лице, дармо Исусъ Навинъ и Халевъ, котрѣ такожъ належали до числа дванадцати звѣдунѣвъ, роздерли свои одежи и старали ся нарѣдъ успокоити, щоби не боявъ ся тыхъ людѣй въ земли ханаанскѣй, бо Господь переможе ихъ. Израилитяне такъ розъярили ся, що хотѣли ихъ каменемъ побити.

Тогды явила ся слава Господня въ облацѣхъ надъ ски-нією свѣдѣня, и Господь сказавъ до Мойсея: „Доки сей нарѣдъ буде Мене гѣввити, доки не буде вѣрити Моимъ знаменамъ (чудамъ), котрѣ Я зробивъ передъ нимъ? Я ихъ погублю, а тебе зроблю родоначальникомъ великого народа, и сильнѣйшого, нѣжъ сей.“ — И зновъ ставъ Мойсей молити ся за людъми своими: „Всѣ люди, що жи-ють на сѣй земли, чули, що Ты еси зъ народомъ симъ (израильскимъ), и идешъ передъ нимъ въ стовпѣхъ огнено-облачныхъ. Если жъ погубишь людѣй сихъ, скажуть Егип-тяне и всѣ народы, котрѣ чули имя Твое: „Не змогъ Господь людѣй своихъ ввести въ землю, котру имъ обѣ-щавъ, длятого погубивъ ихъ въ пустыни.“ Ты еси Господь

¹⁾ Що въ декотрыхъ мѣсяцяхъ Азіѣ родили ся грозды дуже великѣй, величины головы чоловѣчѣй, а навѣтъ малѣй дѣтины, по-свѣдчає Плиній 14, 1 и Страбонъ 1. 2. 11. 15.

довготерпеливый и многомилостивый! вѣдпусти грѣхъ людѣмъ симъ по великоѣ милости Твоѣй, такъ якъ бувъ еси намъ милостивый вѣдъ Египта ажъ до нынѣ.“ — И умилосердивъ ся Господь, и сказавъ до Мойсея: „Вѣдпускаю имъ на слово твоѣ. Однакожь понеже, помимо що видѣли Мою славу и мои чуда въ Египтѣ, вже стѣлько разѣвъ противъ Мене нарѣкали, ддятого не узрять они землѣ обѣщаной, кромѣ дѣтей ихъ, за котрыхъ бояли ся, щобы тамъ не погинули. Сорокъ лѣтъ зѣстануть они въ пустыни, доки не вымрутъ всѣ, що мають выше двайцати лѣтъ, тѣлько Исусъ Навинъ и Халевъ вѣйдуть въ землю обѣщану.“ Всѣ десять мужѣвъ, що нарѣдъ занепокои́ли, умерли наглою смертію.

65. Бунтъ Корея.

Коли Израилитяне перебували ще въ пустыни фараньскоѣ, найшли одного чоловіка, котрый въ суботу збиравъ дрова, и заразъ привели его передъ Мойсея. На приказъ Божій выпроваджено его за таборъ и тамъ его укамѣновано. Потѣмъ приказавъ Господь Богъ Израилитянамъ на кѣнцяхъ одежи носити синій шнурки, щобы тѣ припоминали имъ завсѣгды, що стоять пѣдъ закономъ Божимъ, котрый повинний свято хоронити.

Учѣмъ ся зъ того, якъ и мы дѣй святочній святити повинний.

Недовго потѣмъ пѣднявъ противъ Мойсея и Арона бунтъ Корей¹⁾ вразъ зъ Датаномъ и Авирономъ зъ поколѣня Левіа, и Авнаномъ зъ поколѣня Рувимового. До нихъ прилучило ся ще 250 другихъ знаменитыхъ мужѣвъ израильскихъ. Они говорили: „Весь нарѣдъ есть святой, чому вы выносите ся надъ другихъ? Такъ впровадивъ еси насъ въ землю текучу медомъ и молокомъ, такъ давъ еси намъ въ посѣдане поля и винницѣ? Выпровадивъ еси насъ въ пустыню, щобы насъ тутъ погубити, и хочешъ ще владѣти надъ нами, якъ якій князь?“ Учувши такі слова, Мойсей упавъ на лице передъ Господомъ, а потѣмъ сказавъ

¹⁾ Корей бувъ стрычний братъ Мойсея и Арона.

до Корея и до всѣхъ: „Слушайте, сынове Левія! Чи мало вамъ того, що васъ Господь Богъ вѣдѣливъ вѣдъ прочого народа, и назначивъ до службы Своєї при скинії, ще хочете присвоити собѣ священство? Завтра рано найкождый зъ васъ стане зъ кадильницею передъ Господомъ, и покаже Господь, кого собѣ выбравъ.“

Другого дня стануло 250 збунтовавшихъ ся мужѣвъ зъ кадильницами передъ скинією, станувъ и Аронъ зъ кадильницею особно. Около нихъ зббрало ся множество народа. Лишь Корей, Датанъ и Авиронъ не повиновали ся Мойсеєви, и не прійшли зъ кадильницами, а тѣлько станули гордо передъ своими шатрами. Господь Богъ велѣвъ вѣдступити вѣдъ бунтѣвникѣвъ и вѣдъ ихъ шатеръ, и разъ розсѣла ся земля, и пожерла Корей, Датана и Авирона зъ ихъ шатрами, женами, дѣтьми и всѣмъ скотомъ ихъ, а огонь, спавшій зъ неба, попавивъ 250 мужѣвъ станувшихъ зъ кадильницами. На памятку тои подѣѣ приказавъ Богъ зббрати кадильницѣ сихъ мужѣвъ, и обложити ними олтарь.

Другого дня зновъ пѣдняли Израилитяне бунтъ на Мойсея и Арона, говорячи: „Вы убили людій Господнихъ.“ Коли такъ бунтъ взмагавъ ся, утѣкли оба, Мойсей и Аронъ, въ скинію, котру покрывъ облакъ, и явила ся слава Господня. Богъ спустивъ на бунтѣвникѣвъ огонь, котрый попавивъ 14.700 людій. Ще було бы ихъ бѣльше згинуло, коли бы не молитва Мойсея и жертва кадила Аронового, котрїи они за нарѣдъ принесли, щобы Бога умилоствити.

Щобы разъ на все уложити спѣръ о священство, приказавъ Богъ Мойсеєви, щобы взявъ по палици вѣдъ всѣхъ начальникѣвъ дванацяти поколѣнь, и написавъ на нихъ имена ихъ, на палици же зъ поколѣня Левія имя Аронове, и вложивъ ихъ въ скинію: чїя палица процвите, сей буде выбранный. Мойсей зробивъ такъ, и черезъ нѣчь процвила палица Арона, выдала листе, цвѣтъ и овочъ. Другого дня Мойсей вынѣсъ тїи палицѣ передъ лице всѣго народа. Всѣ вѣдббрали свои палицѣ, а палицю Аронову приказавъ Богъ сховати въ кивотѣ завѣта на вѣчну памятку, щобы не було въ народѣ спору о священство.

Священство, такъ старого якъ и нового завѣта, есть установлене и має власть вѣдъ самого Бога, и нѣхто собѣ тои власти присвоювати не може, если не отримавъ еи вѣдъ Бога черезъ законне посвящене. Священство длятого заслугоуе на почестъ зѣ сторуны вѣрныхъ.

По сѣй подѣи Господь Богъ показавъ, якій лежить на священникахъ обовязокъ и яка одвѣчальность, и назначивъ на утримане Левитѣвъ десятину зъ плодѣвъ земныхъ, священникамъ же десятину вѣдъ Левитѣвъ, первѣстки, приносы и жертвы вѣдъ людей.

66. Дѣѣ послѣднего року пробуваня Израилитянъ въ пустыни.

По довгѣй вандрѣвцѣ по пустыни прійшли Израилитяне въ першѣмъ мѣсяци чотырдесятого року по выходѣ зъ Египту въ мѣсце Кадисъ¹⁾, въ пустыни Синъ. Тамъ умерла и зѣстала похоронена сестра Мойсеѣва Марія. Однакожь въ тѣмъ мѣсци нестало воды, и зновъ стали Израилитяне нарѣкати на Мойсея и Арона. Сѣ оба прійшли передъ двери скиніѣ и упали на лица свои. Явила ся слава Божа, и Богъ приказавъ Мойсеѣви взяти свою палицю, и въ притомности людѣй приказати скалѣ выдати зъ себе воду. Мойсей зробивъ такъ, якъ ему Господь приказавъ, однакожь непокорностію народа занепокоєный, усумнѣвъ ся, чи зможе выпровадити воду зѣ скалы. Зѣбравши людѣй около скалы, сказавъ до нихъ: „Слушайте вы непокорливѣ, чи змогу я для васъ выпровадити воду зъ каменя?“ и пѣднѣвши руку, ударивъ два разы палицею. Заразъ выплыла вода, и напили ся всѣ люди и скоты ихъ. Однакожь не подобавъ ся Богу сумнѣвъ Мойсея, и сказавъ Богъ до него и до Арона: „Понеже вы не вѣрили (усумнѣвали ся), задля того не впровадите сихъ людѣй въ землю обѣцану.“ Се мѣсце назвали „Водою нарѣкана“, тому що тамъ нарѣкали Израилитяне на Господа.

Коли согрѣшивъ Мойсей, такъ великій у Бога и святыи мужъ, о котрѣмъ самъ Богъ сказавъ: **во всемъ домѣ моемъ вѣренъ есть**, то якъ же намъ уважати на себе потреба, щоби не

¹⁾ Кадисъ значить: „святыи“, лежить на полудневѣй граници Идумѣѣ, недалеко Червоного моря. Св. Іеронимъ противно твердить, що Кадисъ лежить недалеко арабского гѣрода „Петра“.

согрѣшити! Коли жъ зновъ Господь Богъ и Моисеѣви не пропустивъ безкарно грѣха его, то и мы не уйдемъ кары Божой, коли бы согрѣшили.

Зъ Кадиса пославъ Моисей послѣвъ къ царю Едомскому зъ просьбою, щобы позволивъ имъ перейти черезъ ихъ землю въ Ханаанъ; однакожъ що Едомскій царь на то не позволивъ, прото обдйшли они землю едомску, и прійшли подъ гору Оръ.¹⁾ Тутъ сказавъ Господь до Моисея: „Возьми Арона и Елеазара, сына его, и выпровадь ихъ на гору, тамъ здйми ризы зъ Арона, и одягни ними Елеазара, бо Аронъ умре и приложить ся къ людѣмъ своимъ.“ Моисей сповнивъ волю Божу, и умеръ Аронъ на верху горы, а весь народъ оплакувавъ его черезъ трийцать днѣвъ.

Въ дальшѣй дорозѣ вѣдъ горы Оръ, обходячи землю едомску, стали Израилитяне зновъ нарѣкати на Бога и Моисея, що имъ вже сприкрила ся вандрѣвка и манна. Господь Богъ спустилъ на нихъ за кару ѣдовитѣ змѣѣ, вѣдъ котрыхъ ужаления люди умирали. Коли жъ покаяли ся, Богъ на молитву Моисея приказавъ ему зробити мѣдяного змѣя, и на знамени (крестѣ) выставити посередѣ табора, щобы кождый укушенный, поглянувши на него, бувъ здоровый.

Сей мѣдяный змѣй бувъ прообразомъ Христа на крестѣ распятаго, черезъ котрого мы вѣдъ раны грѣха выбавляемъ ся, вѣдъ того то и змѣй мѣдяный мавъ силу уздоровляючу. О томъ говорить Иисусъ Христосъ самъ: **Икоже Моисей вознесе змѣю въ пѣстыни, тако подокалетъ вознести сѧ Сына Человѣческаго, да всакъ вѣрѣай конь не погинеетъ, но иматъ животъ вѣчный.** (Іоанъ 3, 14. 15.)

Израилитяне посували ся ко всходуви, щобы вѣдтамъ dospѣти къ лѣвому берегу рѣки Іордану и вступити въ землю ханааньску, бо народы, жившій зъ полудня Ханаану, забороняли имъ переходъ черезъ свои землѣ²⁾, и выступали

¹⁾ Оръ, гора на полудневѣй граници землѣ едомской.

²⁾ Такъ Едомского якъ и Аморейского царя просивъ Моисей въ той способъ: „Позволь намъ перейти черезъ землю твою дорогою, мы не збочимо анѣ на села анѣ на винограды, не будемо пити воды зъ твоихъ керницъ, пойдѣмо царскимъ путемъ, доки не перейдемо черезъ твою землю.“ Але даремна була просьба.

противъ нихъ оружно. За помочію Божою побѣдили Израилитяне царѣвъ Ханааньского, Аморейского и Васаньского. Видячи то Моавитскій царь Валакъ, пославъ по чародѣя Валаама, щобы проклявъ Израилитянъ. И хотя его водивъ зъ горы на гору, вѣдки було видно таборъ израильскій, не мѣгъ Валаамъ выповѣсти проклятя, тѣлько выповѣдавъ благословенія на народъ израильскій. Валакъ обѣцявъ ему велику честь и нагороду, если проклєне Израилитянъ, але Валаамъ вѣдповѣвъ: „Хотя бы ты менѣ давъ цѣлу свою хату золота и сребла, не могу нѣчого иншого выречи, кромѣ того, щѣ менѣ Богъ говорить.“ Вѣднѣци выповѣвъ вѣнъ таке пророцтво, вѣдносяче ся до Христа Спасителя: „Засіє звѣзда вѣдъ Якова, и повстане чоловікъ зъ посередѣ Израїля, котрый погубить князѣвъ моавитскихъ, и возьме вѣ полонъ сынѣвъ Ситовыхъ.“

Ся Звѣзда вѣдъ Якова єсть Іисусъ Христосъ, котрый звергъ идолопоклонство и привѣвъ людѣй до пѣзнанія правдивого Бога.

Зъ тои подѣѣ видимо, якъ всѣ замыслы людскій супротивъ Божої волѣ суть даремніи. Валаамъ не мѣгъ прокляти народа израильского, томѣу щѣ Богъ вмѣсто слѣвъ проклятя вкладавъ ему вѣ уста слова благословенія.

Не могучи прокляти народа Божого, порадивъ Валаамъ звєсти Израилитянъ черезъ моавитскій и мадіанитскій женщины до идолопоклонства, запросивши ихъ на жертвенный ширъ вѣ честь божища Беельфегора. Найшли ся Израилитяне, котрі дали ся звєсти. Тыхъ велѣвъ Мойсей поубивати, и убито 24.000 Израилитянъ. Потѣмъ на приказъ Божій выславъ Мойсей 12.000 войска, котре много Мадіанитянъ и ихъ князѣвъ и царѣвъ поубивало, гѣроды и села попалило, и великої добычѣ набрало.

67. Смерть Мойсея.

Коли Израилитяне станули вѣ Саттимѣ за Іорданомъ напротивъ Іерихону, вѣдки мали вступити вѣ землю ханаанську, приказавъ Господь Богъ Мойсеєви ѣ Єлеазарови почислити всѣхъ мушчинъ вѣдъ двацятого року почавши, котрі могутъ оружіє носити и вѣ войну ити, и начислено ихъ 601.730, а кромѣ тыхъ 23.000 Левитѣвъ, и не було межи ними жадного зъ тыхъ, щѣ нарѣкали на Мойсея и Арона вѣ пустыни Синайскѣй.

Коли такъ вже всё було готове до вступу въ землю обѣцану, сказавъ Господь Богъ до Мойсея: „Взійди на гору Нававъ ¹⁾ и поглянь на землю ханааньску, котру Я дамъ сынамъ Израиля въ посѣданє, бо вѣдѣдешъ къ отцямъ твоимъ, якъ вѣдѣшовъ братъ твоѣй Аронъ на горѣ Оръ, за то, що вы переступили слово Моє въ пустыни Синъ, и не прославили Мене передъ зборомъ израильскимъ въ Кадисѣ при водѣ нарѣканя.“ Мойсей принявъ сей за-судъ Божій въ покорѣ, тѣлько просивъ Бога, щобы выбравъ чоловѣка вѣдповѣдного и поставивъ его надъ цѣлымъ зборомъ израильскимъ, щобы нарѣдъ не бувъ якъ вѣвцѣ безъ пастыря. Господь Богъ выбравъ собѣ Иисуса Навина и приказавъ Мойсееви положити на него свои руки, и передати ему свою власть.

Передъ смертію еще Мойсей простивъ ся сердечно зъ своимъ народомъ. Передовѣмъ давъ ему спасенне на-пѣмненє: „Если будете любити Господа Бога вашего и за-ховувати заповѣди Ёго, поживете и умножите ся, и буде васъ Господь Богъ благословити въ земли, въ котру вхо-дите, и вывысити васъ надъ всѣ народы. Если жъ сердце ваше вѣдверне ся вѣдъ Бога, и вы не будете Ёго слу-хати, и станете иншимъ Богамъ поклоняти ся, то вамъ нынѣ вѣщаю, що погибнете и не будете довго проживати въ земли, въ котру вѣйдете за Йорданомъ. Свѣдчу ся не-бомъ и землею, що я вамъ предложивъ жите и смерть, благословенє и прокляте; выбирайте жъ жите, щобы вы жили и ваше племя. Любѣть Господа Бога вашего, слу-хайте голосу Ёго и служѣть Ёму, бо въ тѣмъ есть жите ваше и довгій вѣкъ, и вы будете пробувати въ земли, котру Богъ обѣцавъ дати отцямъ вашимъ Авраамови, Исаа-кови и Якову.“

Дальше говоривъ Мойсей такъ: „Сто дваццать лѣтъ вже маю, не могу бѣльше ити зъ вами, бо Богъ сказавъ менѣ, що не перейду за Йорданъ. Господь Богъ вашъ пѣйде передъ вами, погубитъ всѣ народы, котрыхъ землю

¹⁾ Ся гора лежить за Йорданомъ, и пѣсля рѣжныхъ своихъ частій приходитъ пѣдъ рѣжными назвами, якъ: Аваримъ, Фаста, Фогоръ, высота Ваала.

вы посядете, а Ісусъ васъ попровадить, якъ говоривъ Господь. Мужайте ся, крѣпѣть ся, не бѣйте ся и не страхайте ся ихъ, бо Господь Богъ вашъ не опустить васъ.“ Потѣмъ призвавъ Ісуса и сказавъ до него передъ всѣмъ народомъ: „Мужай ся и крѣпи ся, ты бо впровадишь людѣй сихъ въ землю, котру Богъ обѣщавъ вѣтцямъ вашимъ, и Господь не вѣдступитъ и не опустить тебе, не бѣй ся и не страхай ся.“

Передавши книгу закона, котру самъ списавъ, священникамъ, левитамъ и старцамъ израильскимъ, приказавъ еѣ переховати въ кивотѣ завѣта, и каждого семого року т. є. въ рѣкъ суботній, пѣдчасъ праздника кучей, перечитовати всѣму народови, щобы всѣ знали законъ Божій и не вѣдступали вѣдъ него. Потѣмъ станувъ зъ Ісусомъ Навиномъ передъ скинією свѣдѣнія, тамъ вложивъ на него руки, и Духъ Божій зѣйшовъ на Ісуса. Вѣкѣнци вырѣкъ ще благословене надъ племенами израильскими, вѣзѣйшовъ на гору Аваримъ (Нававъ) на верхъ Фасга, напротивъ Іерихону, и поглянувши на землю обѣщану, умеръ. Господь Богъ его похоронивъ, и нѣхто не знавъ, де его грѣбѣ. Израилитяне оплакували смерть Мойсея черезъ трѣйцать днѣвъ.

Пробуване Израилитянъ въ пустыни описавъ Мойсей въ книзѣ Числа, котра длятого такъ называе ся, що зачинае ся и кѣнчить ся перечисленемъ народа пѣдъ горою Синайскою и въ Саттимѣ за Іорданомъ. Сама смерть Мойсея описана въ книзѣ Второзаконія при кѣнци. — Мойсей написавъ пять книгъ, котрі называютъ ся: Бытія, Исходъ, Левитъ, Числа и Второзаконія.¹⁾ Всѣ пять разомъ называютъ ся: Пятюкнижіе (по грецки Пентатевхъ) Мойсея, або Законъ Мойсея.

При кѣнци своего житя давъ намъ Мойсей прекрасный примѣръ покоры и переданости на волю Богу. Вѣнъ покорае ся воли Божѣй, котра не дозволяє ему вступити въ землю обѣщану, и просить тѣлько за народомъ, щобы не зѣоставъ безъ провѣдника, якъ вѣвѣцѣ безъ пастыря. Цѣле его жите було посвячене славѣ Божѣй и добру народа. Нехай же кождый такъ жѣ для славы Божої и для добра ближнихъ, щобы мѣгъ спокѣйно умерти, якъ Мойсей.

Мойсей бувъ великимъ угодникомъ Божиимъ. Самъ Господь Богъ сказавъ, що нема другого подѣбного Мойсеѣви. Вѣнъ бувъ

¹⁾ Гл. §. 44. 63.

прообразомъ Христа, бо такъ вызволивъ нарѣдъ израильскій зъ неволѣ египетской, якъ Иисусъ Христосъ весь рѣдъ людскій вызволивъ зъ неволѣ грѣха. Въ законѣ церемоніальномъ показавъ Мойсей на Иисуса Христа черезъ рѣжніи обряды религіи, и прорѣкъ о Нѣмъ словами: „Пророка зъ-посередъ братіи твоихъ, якъ мене, двигне тобѣ Господь Богъ твоѣ, того слушайте.“ (5 Мойс. 18, 15.) Господь Богъ прославивъ Мойсея тымъ, що ему показавъ Свою славу на горѣ Синайской, до него говоривъ и Самъ на горѣ Нававъ его похоронивъ.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ВЪ ХАНААНѢ.

69. Вступъ въ землю обѣцяну; здобуте Іерихону и Гая.

Оплакавши смерть Мойсея, приказавъ Иисусъ Навинъ Израилитянамъ приготовить ся до походу за Іорданъ. Племена Рувимове, Гадове и половина племени Манассіинового, котрі отримали посѣлости по лѣвой сторонѣ Іордану, дали сорокъ тысячъ збройныхъ мужѣвъ до помочи прочимъ племенамъ, щобы могли здобувати собѣ землю обѣцяну. Зъ Саттина вирушивъ весь збѣръ къ Іордану, по-переду несли священники кивотъ завѣта. Іорданъ бувъ вѣзбраный, однакожь скоро тѣлько священники зъ кивотомъ вступили въ рѣку, станула вода зъ горы якъ стѣна, а зъ долу стекла въ Мертве море, и такъ Израилитяне перейшли сухою ногою черезъ русло рѣки. Священники стояли зъ кивотомъ, доки всѣ Израилитяне не перейшли. На памятку сеи подѣѣ приказавъ Иисусъ Навинъ выняти дванайцять каменѣвъ зъ дна рѣки, и поставити зъ нихъ памятникъ въ Галгалахъ надъ Іорданомъ, близь Іерихону, де станули таборомъ. Другихъ же дванайцять положено на днѣ рѣки, на тѣмъ мѣсти, де стояли священники. — Тутъ въ Галгалахъ обходили Израилитяне першу пасху¹⁾, и тутъ перестала имъ падати манна, коли вкусили плодѣвъ землѣ обѣцяной.

¹⁾ Израилитяне перейшли черезъ Іорданъ въ 10-й день першого мѣсяца, а 14-ого святкували пасху.

Царѣ аморейскій и хананейскій, учувши, що Израилитяне сухою стопою перейшли черезъ Іорданъ, настрашилися дуже,¹⁾ и мѣсто Іерихонъ, котре було мурами обведене, замкнуло ся, що нѣхто не выходивъ анѣ не входивъ до мѣста. Пѣдъ Іерихономъ явивъ ся Іисусови Навинови архистратигъ Михаилъ зъ обнаженнымъ мечемъ, и передавъ ему Іерихонъ въ имени Божѣмъ. Щобы Израилитяне знали, що взятѣ Іерихону и цѣлои землѣ тѣлько Богу а не своѣй силѣ мають завдячувати, приказавъ св. Архистратигъ, щобы черезъ шѣсть днѣвъ все войско израильске и сѣмъ священникѣвъ зъ кивотомъ завѣта и трубами що-дня разъ обходили Іерихонъ вѣоколо, а сегого дня сѣмъ разѣвъ, потѣмъ щобы затрубили въ трубы и пѣдняли крикъ военный, а мурѣ мѣста упадуть. Іисусъ Навинъ устроивъ все такъ, якъ було приказано, и дѣйстно, коли такъ сегого дня, обѣйшовши сѣмъ разѣвъ Іерихонъ, священники затрубили, а все войско пѣдняло крикъ, упали мурѣ Іерихона, Израилитяне вступили въ гѣродъ, выгубили всѣхъ людѣй и весь скотъ и все, що було, огнемъ и мечемъ, тѣлько золото, сѣббло, мѣдъ и желѣзо внесли въ скарбъ Господень.¹⁾ Строго було заборонено щонебудь зъ добычѣ собѣ брати. Мимо того однакожъ оденъ чоловікъ, по имени Ахоръ зъ племени Юды, присвоивъ собѣ одну красну одѣжъ, сѣббло и золоту судину. За то зѣстали Израилитяне побитѣ пѣдъ невеликимъ гѣородомъ Гаємъ. Коли жъ сей проступокъ виявивъ ся, зѣставъ Ахоръ зъ цѣлою родиною укамѣнованный и камѣнемъ присыпанный, а его майно цѣле спалено. Потѣмъ Іисусъ Навинъ зновъ наступивъ на городокъ Гай, здобувъ его и спаливъ огнемъ подѣбно,

¹⁾ Вже вѣсть о переходѣ черезъ Червоне море, вѣдтакъ и побѣды, вѣднесені надъ Моавитами, Амонитами, Ханаанами и Аморейми пѣдчасъ переходу черезъ пустыню, переняли були ихъ великимъ страхомъ.

²⁾ Здобувши Іерихонъ, сказавъ Іисусъ Навинъ: „Проклятый чоловікъ передъ Господомъ, котрый бы вѣдбудувавъ гѣродъ сей Іерихонъ. На грѣбъ свого первородного положить основане его, а на грѣбъ наймолодшого ворота его.“ За часѣвъ Ахава, царя израильского (гл. §. 108), вѣдбудувавъ Іерихонъ чоловікъ Ахіилъ (Азанъ) зъ Ветили, и все сыны его вымерли. Бо що Богъ знищивъ, чоловікъ не повиненъ того двигати.

якъ Іерихонъ, людей выгубили мечемъ, а скоть взяли собѣ яко добычу.

По сѣй побѣдѣ поставивъ Іисусъ жертѣвникъ зъ дванадцати каменѣвъ, и принѣсъ на нѣмъ жертву цѣлопаленія. Роздѣливши весь народъ на двѣ половины близь горы Гаризинъ и близь горы Геваль, перечитавъ имъ зъ Второзаконія¹⁾ Мойсеѣвого благословенія, если будутъ Господу Богу вѣрно служити, и проклятія, если вѣдступлять вѣдъ Бога и Его заповѣдій.

69. Здобутѣ и подѣлъ землѣ ханааньской.

Коли царѣ племенъ, заселявшихъ Ханаанъ²⁾, учули о побѣдахъ Іисуса Навина, змовили ся однодушно бороти ся зъ Израилитянами. Однакожъ мешканцѣ Гаваону поставили ужити пѣдступу, щобы охоронити ся вѣдъ заглады. Они прійшли къ Іисусу въ старыхъ зношеныхъ одежахъ и подертыхъ чоботахъ, везучи зъ собою на ослахъ вино въ старыхъ мѣхахъ и сплѣснѣлый хлѣбъ въ веретѣ. Они говорили, що суть зъ далекихъ сторѣнъ, и що, учувши о дѣлахъ народа израильского, прійшли зъ нимъ заключити договоръ. Іисусъ Навинъ увѣривъ имъ, и заключивъ зъ ними супокѣй и договоръ, а всѣ князѣ, т. е. начальники племенъ, заприсягли тойже. По трѣхъ дняхъ однакожъ довѣдали ся, що Гаваонитяне живутъ недалеко вѣдъ нихъ. Вже не могли зломити заключеного зъ ними договору и даной присяги, лишъ засудили ихъ, щобы були дроворубами и водоносами.

Учувши о тѣмъ поступку Гаваонитянъ, царь Іерусалимскій Адонивезекъ, въ союзѣ зъ чотырма другими царями полудневого Ханаану, хотѣвъ ихъ укарати за то, що самі пѣддали ся Израилитянамъ. Гаваонитяне просили Іисуса Навина о помѣчъ. Сей побѣдивъ всѣхъ пять царѣвъ аморейскихъ. А коли они въ великомъ переполоху утѣкали, спустивъ на нихъ Богъ великій градъ камѣнный, що бѣльше ихъ упало вѣдъ граду, нѣжъ вѣдъ меча. Понеже по-

¹⁾ Второзак. гл. 28.

²⁾ Тѣ племена були: Хеттеѣ, Аморреѣ, Гергесеѣ, Хананеѣ, Ферезеѣ, Свеѣ и Іевусеѣ.

бѣда ще не була скѣнчена, а сонце зближало ся вже къ заходови, сказавъ Иисусъ: Най стане сонце противъ Гаваона, а мѣсяць противъ дебри Елонъ, доки вороги не зѣстануть цѣлкомъ побѣдженъ. Тыхъ пять царѣвъ, котрі выступили були противъ Гаваонитянъ, Иисусъ убивъ, а города ихъ занявъ. Такимъ способомъ цѣла полуднева часть Ханаану зѣстала вѣдъ Израилитянъ занята.

Теперь выступили противъ Израилитянъ царѣ пѣвнѣчнаго Ханаану, въ союзѣ зъ царями всхѣдной части, зъ великимъ войскомъ. Иисусъ Навинъ побивъ ихъ, мѣсто Асоръ спадивъ, мешканцѣвъ поубивавъ, а прочі города занявъ. Въ иншѣмъ походѣ зновъ побѣдивъ Иисусъ сильный и великанскій нарѣдъ въ горахъ.¹⁾ Въ протягу семи лѣтъ побѣдивъ вѣнъ 31 царѣвъ ханаанскихъ, и здобувъ три чверти землѣ ханаанской.

Здобуту землю подѣливъ Иисусъ Навинъ жеребомъ межи племена израильскі²⁾; Иисусу же подаривъ нарѣдъ городъ Тамнатъ-Сараи³⁾ на горѣ Ефраимъ, въ котрѣмъ вѣнъ замешкавъ. Въ поближу на тѣй самѣй горѣ поселивъ ся первосвященникъ Елеазаръ въ Гаваатѣ, а въ городѣ Силомѣ поставлено скинію свѣдѣня. По тѣмъ вызначено 48 городѣвъ для Левитѣвъ и шѣсть городѣвъ прибѣжища для недобровѣльныхъ убійцѣвъ.

Хотя Израилитяне Ханаанъ здобули, и много зъ давнихъ мешканцѣвъ выгубили, мимо того ще позѣстало много зъ нихъ межи народомъ израильскимъ, зъ котрыми ще довгій часы войну провадити мусѣли, закимъ ихъ цѣлкомъ пѣдбили.

70. Смерть Иисуса Навина.

Коли Иисусъ Навинъ постарѣвъ ся, и чувъ ся близь-кимъ смерти, зѣбравъ всѣхъ старшихъ, князѣвъ, судіѣвъ и книжниковъ вѣдъ всѣхъ племенъ въ Сихемѣ, и такъ до

¹⁾ вѣдъ Хеврона, Давира и Анова.

²⁾ Племена: Рувимъ, Гадъ и половина Манассіѣ отримали посѣлости за Йорданомъ (§. 78).

³⁾ такожъ Тамнасахаръ, Тамнаресъ званый.

нихъ промовивъ: „Я вже зôстарѣвъ ся, и иду въ дорогу, котрою всѣ люди на земли жиючій ити мусять. Вы видите, щô Богъ зробивъ для васъ и якъ покоровъ вамъ всѣ народы. Давъ вамъ землю, въ котрôй вы не трудили ся, гôроды, котрыхъ вы не будували, винограды и оливнї сады, котрыхъ вы не садили. Хоронѣть твердо всё, щô написано есть въ книгахъ закона Мойсеевого, и не уклонѣть ся вôдъ того анѣ на право, анѣ на лѣво. Любѣть Господа Бога вашего и Ёму одному служѣть. Ёсли бо переступите заповѣдь Божу, и послужите и поклоните ся иншимъ богамъ, розгнѣває ся Богъ на васъ дуже, и вы погибнете въ тôй землі, котру вамъ Богъ давъ.“ Всѣ люди вôдповѣли: „Господу Богу нашому будемо служити, Ёго одного слухати.“ Исусъ Навинъ вписавъ всѣ тї слова въ книгу, и поставивъ великій камѣнь на памятку сôго обѣту.

Исусъ умеръ, проживши 110 лѣтъ на землі, и зôставъ похороненый въ Тамнатсараи въ горѣ Ёфремовôй¹⁾.

Исусъ Навинъ доконавъ дѣло Мойсея, бо впровадивъ нарôдъ въ землю обѣцяну и здобувъ тую, вôнъ есть прото прообразомъ Исуса Христа, бо въ подôбный спôсôбъ и Исусъ Христосъ впровадивъ душѣ праведныхъ въ царство небесне, котре своєю кровію здобувъ. Такожъ именемъ своимъ Исусъ Навинъ показавъ на Исуса Христа.

Вступлене въ землю обѣцяну и заняте ея описане въ книзѣ Исуса сына Навина.

НАРôДЪ ИЗРАИЛЬСКІЙ ПôДЪ СУДІЯМИ.

71. Упадокъ религїѣ и чесноты у Израилитянъ.

По смерти Исуса Навина не мали Израилитяне одного спôльного начальника, тôлько кожде племя пôдъ своимъ старѣйшиною дальше провадило борбу зъ непôдби-

¹⁾ Тогды похоронили такожъ кости Іосифовї, котрї зъ собою принесли зъ Ёгипту, въ Сихемъ, въ поли, котре Яковъ купивъ бувъ вôдъ Амореѣвъ.

тими ще давними жителями ханаанськими. И не потребовали они одного начальника, бо Богъ бувъ ихъ царемъ, а около скиніѣ свѣдѣня и первосвященника лучили ся всѣ въ одно. И якъ довго ще жили тѣ старѣйшины, котріѣ були за Ісуса и видѣли чуднѣй дѣла Божіѣ, такъ довго удержували они нарѣдъ въ вѣрности правдивому Богу. Але коли тѣи вымерли, Израилитяне стали лучити ся и въ звязи супружескѣй вступати зъ народами поганьскими, котріѣ посередъ нихъ и обѣкъ нихъ жили. Вѣдъ нихъ заразили ся они идолопоклонствомъ, и зачали кланяти ся Ваалови и Астартѣ (Астаротѣ)¹⁾, и ставили собѣ божища.²⁾ До того ще поодинокіѣ племена жили зъ собою въ незгодѣ, и саміѣ межи собою провадили борбы, и ослабляли ся. Такимъ способомъ наступивъ у Израилитянъ упадокъ религіѣ и честноты.

За то Господъ Богъ вѣддавъ ихъ пѣдъ власть поганьскихъ народѣвъ, якъ то имъ ще Мойсей и Ісусъ Навинъ заповѣли були. Тѣи народы пѣдбивали ихъ, забирали имъ худобу и збѣже, и брали людѣй въ неволю. Коли жъ Израилитяне вѣзвали до Господа Бога о помѣчъ и стали каяти ся своихъ грѣхѣвъ, покликавъ Богъ мужѣвъ сильныхъ духомъ, котріѣ ихъ вѣдъ неприятелѣвъ вызволяли. Тыхъ называли судіями, и цѣлый той часъ вѣдъ смерти Іосифа Навина до першого царя израильского Савла называе ся часомъ судіѣвъ. Такихъ судіѣвъ було пятнайцять; знаменитшіѣ зъ нихъ були: Готоніилъ, Аодъ, пророчиця Деввора, Варакъ, Гедеонъ, Іезътай, Самсонъ, Ілій и Самуилъ.

72. Гедеонъ.

За кару наславъ Богъ на Израилитянъ Мадіанитѣвъ и Амаликитѣвъ, котріѣ черезъ сѣмъ лѣтъ що року прихо-

¹⁾ О Ваалѣ гл. §. 11. Астартѣ, богиня мѣсяця, почитана у Фениціанъ, вѣдповѣдае Юнонѣ або Венерѣ у Грекѣвъ и Римлянъ.

²⁾ Миха зъ племени Ефремоваго зробивъ собѣ сребне божище и поставивъ ему священника. Се божище и священника взяло ему племя Данъ, поставило въ гѣродѣ Лаисѣ, и тамъ его чтило.

дили и забирали Израилитянамъ всё збѣже, вѣдѣ, воли и ослы, и пустошили всё поля и сады, такъ що Израилитяне дуже збѣдѣли, и тѣлько по печерахъ и горахъ передъ ними крыли ся.

Вѣдѣ на вернули ся Израилитяне до Бога и вѣзвали о помѣчь. Господь Богъ умилосердивъ ся надъ ними, и збѣславъ имъ помѣчь. Въ Ефратѣ, малѣмъ мѣстечку, живѣ молодой човѣкъ по имени Гедеонъ. Вѣнъ молотивъ пше- ницю на гумнѣ, щобы чимъ скорше укрити передъ Мадіа- нитами. Въ-тѣмъ узрѣвъ вѣнъ передъ собою ангела, ко- трый такъ до него сказавъ: „Господь зъ тобою, сильный крѣпостію.“ — „Если Господь есть зъ нами, чогожь при- ходить на насъ всё злое? Вѣдкинувъ насъ Богъ и пере- давъ насъ въ руки Мадіанитѣвъ,“ вѣдповѣвъ Гедеонъ. Ан- гель сказавъ: „Иди въ крѣпости своѣй, ты спасешъ Из- раиля зъ руки Мадіанитянъ. Господь посылаетъ тебе.“ Ге- деонъ одвѣтивъ въ покорѣ: „Якъ я спасу Израиля? моя частина есть найменша въ Манассіи, а я есмь найменшій въ домѣ отца моего!“ — „Господь буде зъ тобою, и ты побешъ Мадіанитянъ якъ одного мужа,“ сказавъ ангель.

Гедеонъ поставивъ жертѣвникъ Господу Богу на тѣмъ мѣсци, де явивъ ся ему ангель, розваливъ олтарь Ваалѣвъ, котрый було поставивъ его отецъ, и зрубавъ дуброву ему посвячену.

Стало ся, що Мадіаниты и Амаликиты зновъ прій- шли и станули таборомъ въ долинѣ Іезраель. Духъ Бо- жій зѣйшовъ на Гедеона, вѣнъ затрубивъ въ трубу, и по- славъ по всѣму племени Манассіи и по сусѣднихъ племе- нахъ, и збравъ войско значне вправдѣ, однакъ за мале на такъ велике множество Мадіанитѣвъ.

Зъ войскомъ своимъ вѣзѣшовъ Гедеонъ на гору Га- лаадъ, вѣдки можъ було видѣти полкъ Мадіанитѣвъ и Ама- дикитѣвъ въ долинѣ, а було ихъ велике множество, и вел- блюдѣвъ безъ числа. Господь сказавъ до Гедеона: „Ще за много людѣй есть зъ тобою, не передамъ Мадіанитѣвъ въ ихъ руки, щобы Израилитяне не похвалили ся, що самѣ власными силами выбавили ся. Длѣтого скажи лю- демъ твоимъ: хто боязливый, нехай вертае домѣвъ.“ И вѣдѣшли 22.000, а 10.000 зѣстало ся при Гедеонѣ. Але

и зъ тыхъ приказавъ Господь Богъ тільки 300 vybrати, а прочихъ пустити домѡвъ. Тыхъ 300 подѣливъ Гедеонъ на три вѡддѣлы по сто, и зъ ними подступивъ въ ноци потиху подѣ таборъ Мадіянитянь, коли всѣ спали. Каждому воиновѣ давъ лишъ въ руку трубу и збанокъ, въ котрѡмъ укрыта була паляча ся походня, и приказавъ тое дѣлати, щѡ самъ здѣлае. Тожъ приближивши ся къ таборовѣ, затрубивъ Гедеонъ, розбивъ збанокъ, поднѣсь походню въ гору и крикнувъ: „Мечъ Господа и Гедеона!“ То самозрѡбили такожъ всѣ его товарищѣ. Великій страхъ напавъ на Мадіанитѡвъ, они стали утѣкати, и самѣ себе убивали. По дорозѣ нападали на нихъ Израилитяне и убивали ихъ, и убили двохъ князѣвъ ихъ. Ще за Іорданъ погнавъ за ними Гедеонъ, побиваючи ихъ, и поймавъ ще двохъ князѣвъ мадіямскихъ, и убивъ ихъ.

Такъ чудеснымъ способомъ выбавивъ Господь Израилитянь вѡдѣ Мадіанитѡвъ и Амаликитѡвъ.

Зъ вдячности за высвободжене вѡдѣ Мадіянитянь сказали Израилитяне до Гедеона: „Будь ты намъ царемъ, а по тобѣ твоѣ сынъ, и сынъ сына твоего.“ Але Гедеонъ вѡдповѣвъ имъ: „Не буду я вашимъ царемъ, анѣ мѡѣ сынъ, анѣ сынъ сына мого, тільки Богъ най буде вашимъ царемъ.“ Однакожъ оденъ зъ его сынѡвъ, по имени Авимелехъ, позыскавъ Сихемитянь (своѣхъ матери) на свою сторону, отримавъ вѡдѣ нихъ 70 фунтѡвъ сребла, за що наймивъ собѣ ватагу ледачихъ людѣй, зъ котрыми убивъ всѣхъ своихъ братьевъ (а було ихъ 70), кромѣ одного Іонатана, котрый встигъ утечи и межи добрыми людѣми укрити ся. Потѡмъ выбрали Сихемитяне вѡдѣ высокимъ дубомъ Авимелеха на короля. По трѣхъ лѣтахъ однакожъ Сихемитяне збридили собѣ Авимелеха и збунтували ся противъ него. Авимелехъ зъ наймленымъ войскомъ здобувъ Сихемъ, поубивавъ мешканцѣвъ, и зруйнувавъ мѣсто. Потѡмъ подступивъ подѣ мѣстечко Тивисъ, де мешканцѣ скрыли ся въ вежи посередѣ города. Коли Авимелехъ подѣ двери вежѣ огонь подкладавъ, кинула одна женщина кусень млынського камня зъ горы, и зранила ему голову. Видячи ся смертельно раненымъ, приказавъ своему меченосцевѣ, щобы его пробивъ, абы потѡмъ не говорено, що погибъ зъ руки жѣнки.

73. Іефтай и Самсонъ.

Зновъ стали Израилитяне служити чужимъ богамъ, за то вѡддавъ ихъ Господь Богъ Филистимамъ и Аммонитянамъ.

тамъ, котрїй черезъ 18 лѣтъ дуже ихъ притискали и землю пустошили. Вкѣнци покаяли ся Израилитяне и стали взывати къ Господу Богу о помѣчь. Але Богъ сказавъ имъ: „Чи не выбавивъ Я васъ зъ рукъ Єгиптянъ, Аморреївъ, Аммонитянъ, Филистимѣвъ, Сидонянъ, Амаликитянъ и Мадіянитянъ, котрїй васъ кривдили и угнѣтали, а вы оставили Мене и стали служити иншимъ богамъ? Длѣтого вже бѣльше васъ не выбавлю, идѣть и взывайте къ богамъ, котрыхъ вы выбрали собѣ, тїи най васъ спасуть.“ Але Израилитяне не переставали взывати къ Богу и сокрушили всѣ божища, и Господь покликавъ Іефтая зъ Галааду, котрый станувъ на передѣ войска израильского, побивъ Аммонитянъ, и бувъ судією въ Израили черезъ шѣсть лѣтъ.¹⁾

Потѣмъ мали Израилитяне черезъ довгїй часъ супокѣй, однакожь въ супокою и добробытѣ зновъ попали въ грѣхи и идолопоклонство, и Богъ вѣддавъ ихъ за кару на сорокъ лѣтъ Филистимлянамъ. Не було чоловіка, котрый бы станувъ на передѣ Израилитянъ и вызволивъ ихъ зъ пѣдъ тяжкою руки филистимскою, ажъ Господь Богъ покликавъ одного чоловіка по имени Сампсона, котрый вѣдомствивъ Филистимамъ тї кривды, якї они робили Израилитянамъ.

Сампсонъ бувъ Назореемъ²⁾ с. є. Богу посвященимъ, и отримавъ вѣдъ Бога въ дарѣ надвычайну силу тѣла, велику вѣдвагу духа и крѣпке уповане на Божу помѣчь. Однакожь коли пѣдрѣсь, провадивъ житє розпустне, и влюблювавъ ся въ Филистимки, щѣ послужило вправдѣ до на-

¹⁾ Іефтай зробивъ обѣтъ, що, если ему Господь Богъ дасть побѣду надъ Аммонитами, перше, щѣ вийде ему на встрѣчу зъ ворѣтъ его дому, принесе въ жертву цѣлоаленя Богу. И се була его єдинородна донька, котра зъ тимпанами и спѣвами вийшла витати вѣтця, повертаючого зъ побѣдою. Іефтай сповнивъ обѣтъ, давши доньцѣ два мѣсяцѣ часу до оплаканя свого дѣвства. Потѣмъ що року дѣвицѣ черезъ чотыри днѣ оплакували доньку Іефтая. Обѣтъ Іефтая бувъ легкомыслено зроблений, и вѣтъ не повиненъ бувъ его сповнити, бо тѣлько обѣтомъ дозволеныхъ дѣлъ можна зѣобовязати ся.

²⁾ Назореѣ т. є. посвященї Богу обовязанї були вздержувати ся вѣдъ вина и всѣхъ острыхъ напйткѣвъ, и не стричи волося.

несена Филистимамъ тяжкихъ ударовъ, але вкѣнци и ему спровадило згубу.

Противъ волѣ родичей засватавъ Сампсонъ филистимску дѣвицю. Пѣдчасъ весѣля, котре тревало сѣмъ днѣвъ, задавъ вѣнъ Филистимамъ загадку зъ тымъ условемъ, що, если еѣ до семи днѣвъ вѣдгадають, дасть имъ по святочнѣй одежи (а було ихъ 30), если жъ не вѣдгадають, то они мають ему дати 30 святочныхъ одежѣй. Не могучи розвязати загадки, упростили они невѣсту Сампсонову, щобы вивѣдала вѣдъ него значѣне загадки. Сѣй удало ся просьбою и плачемъ вивѣдати ся, почѣмъ заразы зрадила сю тайну своимъ родимцимъ. Вѣ означеный часъ розвязали Филистимы загадку,¹⁾ а Сампсонъ додержавъ умову вѣ той спосѣбъ, що пѣйшовъ вѣ Аскалонъ, убивъ 30 Филистимовъ, знявъ зъ нихъ одежи, и давъ ихъ тымъ, що розвязали загадку. Зъ досады покинувъ Сампсонъ свою невѣсту, а отецъ вѣдавъ еѣ другому. За то пѣмстивъ ся Сампсонъ зновъ вѣ той спосѣбъ, що зловивъ триста лисиць, повязавъ ихъ хвостами по двѣ, заткнувъ межѣ хвосты запаленѣй свѣчѣй и пустилъ ихъ такъ межѣ поля, сады и виноградѣ. Понеже вѣе було сухе, длѣтого запалили они поля и огородѣ, и нарѣбили Филистимамъ великои шкоды. Розсердженѣй за то Филистимы жадали вѣдъ Израилитянъ выдѣния Сампсона, грозѣчи вѣ противнѣмъ случаю спустошенемъ. Сампсонъ давъ ся звязати и выдати Филистимамъ. Однакожъ скоро станувъ посередѣ Филистимовъ, розѣрвавъ пута свои якбы нитки, хопивъ за челюсть ослачу, котра ему нагодила ся, и убивъ нею 1.000 Филистимовъ.

За то выбрали его Израилитяне на судѣю, и вѣнъ сповнявъ той чинъ черезъ двѣцѣть лѣтъ.

Одѣнъ разъ прѣйшовъ бувъ Сампсонъ вѣ гѣродъ Газу, и заночувавъ тамъ. Филистимы замкнули ворота, щобы его другого дня рано убити, але Сампсонъ вставъ о пѣвнѣчи, вынявъ ворота, и вынѣсъ ихъ на плечахъ на верхъ горы.

Зновъ полюбивъ Сампсонъ иншу Филистимѣнку, по имени Далиду. Сѣй удало ся вивѣдати ся вѣдъ Сампсона, вѣ чѣмъ лежить его сила,²⁾ и коли разъ Сампсонъ у неѣ заснувъ, дала ему остричи волосѣ. Заразы опустила его сила и вѣдвага, Филистимы

¹⁾ Коли Сампсонъ до невѣсты своѣй ишовъ, напавъ его молодой левъ, однакъ Сампсонъ роздеръ его. За якѣйсь часъ переходѣчи зновъ тамтудѣ, побачивъ рѣй пчѣлъ вѣ пащи убитого льва и мѣдъ, котрый вѣнъ взявъ и ѣвъ и родичамъ своимъ давъ. Тожъ Филистимамъ задавъ вѣнъ такую загадку: „Зъ ѣдѣного вышло ѣджене, а зъ сильного солодке.“ Довѣдавши ся вѣдъ невѣсты Сампсоновѣй значѣне загадки, вѣдновѣли Филистимы: „що есть солодке меду, а що сильнѣйше льва?“

²⁾ Филистимскѣй князѣ обѣщали ѣй за то дати кождѣй по 1.100 серебряникѣвъ.

зв'язали его, выкололи ему очи и приставили его въ темниці до жоренъ, де мусѣвъ збѣже молоти. Тымъ часомъ однакожь волосе его зновъ подростало, и сила его поѣдмала ся. И коли Филистимы божищу своему Дагонови жертву приносили за то, що дѣстали Сампсона въ свою власть, почѣмъ веселили ся на будѣвли, на стовпахъ почивающѣй, приказали привести Сампсона, чтобы надъ нимъ насмѣяти ся. Сампсонъ станувъ собѣ межи два стовпы, обнявъ ихъ руками, и зѣтхнувъ до Бога: „Господи Боже силъ, укрѣпи мене ще оденъ разъ, чтобы я вѣдомстивъ Филистимамъ за очи мои,“ потрясъ стовпами такъ, що цѣлый будынокъ заваливъ, поѣдъ грузами котрого найшло смерть 3.000 Филистимѣвъ, находившихъ ся въ нѣмъ, але и Сампсонъ самъ погибъ.

Сампсонъ грѣшивъ розпущестою и недовольною закономъ Мойсеевымъ любовію чужоплемѣнницъ, длятого и собѣ спровадивъ сумный конецъ.

74. Руть.

Въ тыхъ часахъ, коли въ Израили верховодили судіѣ, повставъ бувъ великій голодъ въ земли израильской. ¹⁾ Тогда оденъ чоловѣкъ, по имени Елимелехъ, зъ женою Ноеминію и двома сынами своими переселивъ ся зъ Виелеема юдского въ землю Моавитску. По якѣмсь часѣ умеръ Елимелехъ, а сыны его поженили ся зъ Моавитянками. Одна зъ нихъ называла ся Орфа, и друга Руть. По десяти лѣтахъ потѣмъ умерли такожъ оба сыны, и зѣстала ся Ноеминъ сама зъ двома невѣстками своими. Коли жъ учула, що Богъ умилосердивъ ся надъ своимъ народомъ, и давъ ему хлѣбъ, она выбралась въ свою вѣтчину зъ поворотомъ, а обѣ невѣстки товаришили ѣй.

Коли такъ вже великій кусень дороги зъ нею вѣйшли, сказала до нихъ Ноеминъ: „Вернѣть ся въ дома своихъ вѣтцѣвъ, Господъ най вамъ буде милостивый, якъ и вы были милостивы умершимъ и менѣ.“ — „Нѣ, мы поѣдемо зъ тобою, межи людѣй твоихъ,“ говорили невѣстки зъ плачемъ и не хотѣли вертати. Вкѣнци дала ся Орфа наклонити до повороту, але Руть не опустила своихъ свекры. „Де ты поѣдешь, тамъ и я поѣду, де ты зѣстанешъ, тамъ

¹⁾ Споводованный снустошеніями, зѣланными черезъ Мадіанитянь и Амаликитянь.

и я встану, твои люди будутъ моими, и Богъ твой буде моимъ Богомъ; де ты умрешъ, тамъ и я умру, только смерть одна розлучить мене зъ тобою," говорила она, и прийшла зъ Ноеминію въ Виедеемъ.

Въ той часъ зачали ся жнива ячмѣннїи. Руть сказала до Ноемини: „Позвольте менѣ пѣйти на поле збирати колосе за женцями, може найду ласку у якого господаря, що менѣ не буде того боронити.“ Ноеминь призволила на се. Припадкомъ прийшла Руть на поле богатого и чесного чоловіка Вооза, котрый бувъ своякомъ Елимелеха, и стала збирати колосе. Воозъ вийшовъ на ниву до женцѣвъ, и поздоровивши ихъ словами: „Богъ зъ вами“, запытавъ, що то за женщина збирає колосе. Коли жъ довѣдавъ ся, що се Руть Моавитянка, сынова Ноемини, сказавъ до неї: „Слухай доню, не ходи на иншу ниву збирати колоса, держи ся завсѣгды моихъ служницъ; я приказавъ моимъ слугамъ, щобы тобѣ нѣчого злого не робили, а коли схочешъ пити, то пій зъ судинъ моихъ слугъ.“ Руть упала передъ Воозомъ до землѣ и сказала: „Чимъ я заслужила на таку ласку у тебе, коли я чужа?“ Воозъ одвѣтивъ їй: „Я чувъ, кѣлько доброго ты зробила для своєї свекры, якъ ты оставила вѣтця и матеръ и вѣтчину свою, и прийшла мѣжъ людѣй, котрыхъ не знала. Нехай тебе нагородить Богъ, на котрого ты положила своє упованє.“ — „Я найшла ласку въ очахъ твоихъ, и велика утѣха для мене, що такъ сердечно говоривъ еси до слуги твоеї, и я буду яко одна зъ слугъ твоихъ," сказала Руть.

Коли прийшовъ часъ обѣду, призвавъ еѣ Воозъ, щобы ѣла разомъ зъ женцями. Руть ѣла, и зѣставила ще для своєї свекры. По обѣдѣ зновъ встала збирати колосе, а Воозъ, вѣходячи, приказавъ женцямъ нарочно зѣставляти колосе для Рути. Такъ збирала Руть ажъ до вечера, а коли прийшла домѣвъ, вымолотила, и було три мѣры ячменю.

Довѣдавши ся Ноеминь, що тымъ мужемъ, котрый позволивъ на своѣй нивѣ збирати колосе, єсть Воозъ, сказала: „Сей мужъ єсть нашъ своякъ, нехай его Богъ благословить за его доброту. Милостивъ вѣнъ бувъ для нашихъ за житя, и теперъ по смерти не перестає оказувати ми-

лости! Доню моя, завсѣгды ходи за его слугами колосе збирати, бо на иншѣй нивѣ мѣгъ бы хто тебе обидити.“

Руть ходила щодня на поле Вооза збирати колосе, ажъ доки жнива не скѣнчили ся. По укѣнченію жнивъ сказавъ Воозъ до Руті: „Доню моя! благословена ты вѣдѣ Бога, твое добре заховане перевысшае ще любовь, котру ты оказала своѣй свекрѣ. Цѣле мѣсто признае то, що ты еси чесна невѣста; если нѣхто не буде противный, возьму тебе за жену собѣ.“ О тѣмъ своѣмъ намѣрѣ сказавъ вѣнъ старшинамъ мѣскимъ, а сѣ згодили ся на то, и вразъ зъ вѣми мешканцями жичили ему щастя, и говорили: „Господь най благословить жену, вступаючу въ твоѣй дѣмъ, якъ благословивъ Рахиль и Лію, матери сынѣвъ Израилевыхъ, и еи имя най буде славне въ Вѣелесмѣ.“

Воозъ взявъ собѣ Руть за жену. Богъ давъ їй сына, котрого назвала Овидъ. Сей бувъ отцемъ Іессея, котрого сыномъ бувъ Давидъ. А що Іисусъ Христосъ прійшовъ зъ роду Давидового, то и Руть була праматерію Іисуса Христа.

Въ сѣй подѣи дають намъ Ноеминь и Руть прекрасный примѣръ родинной любви, особливо въ бѣдѣ и нещастію. Такъ повинна родина любити ся, и не опускаити ся въ бѣдѣ и потребѣ, але собѣ взаимно помагати. Руть дае намъ ще примѣръ чесноты, замилована въ праці, терпеливого зношеня убожества и послушеньства своѣй свекрѣ.

Воозъ зновъ намъ естъ примѣромъ милосердія для бѣдныхъ и поважана для чесноты. Вѣнъ бере убогу за жену, бо видить еи чесноту.

Вкѣнці видимо зъ сѣй подѣѣ, якъ Господь Богъ нагороджуе чесноту.

75. Ілій и єго сыны.

Черезъ сорокъ лѣтъ бувъ надъ Израилитянами судією первосвященникъ Ілій. Вѣнъ мешкавъ въ Силомѣ, де находила ся skinія свѣдѣня. Тамъ приходили Израилитяне приносить жертвы Господеві, и зносили первѣстки и десятины.

Ілій мавъ двоухъ сынѣвъ, по имени Офни и Финеесъ, котрі були священниками, однакожь були злі, зѣпсуті и

безбожній. Коли люди приносили жертвы, они вытягали вилками мясо зъ кѣтлѣвъ, закимъ ще въ жертву принесене було, и брали собѣ, тай допускали ся ще иншихъ злыхъ дѣлъ и давали людѣмъ злый примѣръ. Илій бувъ вже дуже старый. Вѣнь чувъ о злыхъ поступкахъ своихъ сыновѣвъ, и напминавъ ихъ словами: „Що я чую о васъ вѣдъ людій? Недобрий слухи о васъ доходятъ мене. Не робѣть того, дѣти мои.“ Але сыны не слухали слѣвъ вѣтцѣвскихъ, а отецъ бувъ для нихъ за слабый, и не каравъ ихъ. Разъ прійшовъ до Илія чоловікъ Божій, пѣсланный вѣдъ Бога, и такъ сказавъ: „Такъ говорить Господь: Я выбравъ собѣ дѣмъ вѣтця твого на службу, щобъ ты приступавъ къ олтарю Мому, кадивъ, носивъ ефудъ, и приносивъ жертву; чомужь збечещаешъ Мою жертву? Ты почитаешъ сыновѣвъ своихъ бѣльше, нѣжь Мене; хто Мене почитае, того и Я прославлю, а хто Мною погорджуе, той буде погорджений. Прійдуть днѣ, коли Я погублю твое племя, оба сыны твои Офни и Финеесъ умруть въ оденъ день, а Я выберу собѣ священника вѣрного, котрый буде то дѣлати, що приятно естъ серцю Мому.“

76. Самуиль.

За часѣвъ Илія живъ въ городѣ Арматемѣ въ горахъ Ефремовыхъ чоловікъ по имени Елкана¹⁾. Вѣнь мавъ двѣ жены, Анну и Феннану, однакожь тѣлько друга мала дѣти, перша же була бездѣтна, що їй великій смутокъ справляло, бо бездѣтнѣсть уважала ся тогды за неласку Божу и нечестъ, а ще и Феннана їй за то докорювала, и нею погорджала.

Що року приходивъ Елкана зѣ своими женами въ Силомъ приносити Господу Богу жертву. Одного року, будучи въ Силомѣ, по принесеню жертвы Анна упала передъ Господомъ въ скинії, молила ся зъ цѣлого сердца зъ плачемъ до Господа, чтобы їй давъ дитя, и зробила такій обѣтъ: „Господи Боже силъ небесныхъ (Саваотъ)! если менѣ даси сына, то посвящу его Тебѣ на службу,

¹⁾ Вѣнь бувъ зъ племени Левія.

вѣнъ не буде пити вина анѣ жадного острого напитку, и желѣзо не дѣткне ся его головы.“ И выслухавъ Господь молитву Анны, и давъ їй до року сына, которого она назвала Самуиломъ, с. є. вѣдъ Бога выпрошенымъ.

Пѣдховавши Самуила, пѣшли зъ нимъ отецъ и мати въ Силомъ, принесли тамъ въ жертву трилѣтнего вола, хлѣбъ, муку и вино, и вѣддали его на службу Господу.

Самуилъ выроставъ пѣдъ окомъ первосвященника при скинїи свѣдѣнїя въ чеснотѣ и страстѣ Божѣмъ. Родичѣ вѣдвиджували его, коли приходили въ Силомъ приносити жертву Господеву, а мати ушила ему льняну одѣжъ, якъ носятъ священники, и убрала его въ туу.

Коли Самуилъ пѣдрѣсѣ, служивъ при олтарю Господнѣмъ. Разъ спавъ вѣнъ въ скинїи а недалеко вѣдъ него спавъ Илїй. Въ снѣ вѣзлавъ Господь: „Самуиле! Самуиле!“ Сей обѣзлавъ ся, и побѣгъ къ Илїю, гадаючи, що той его кличе. Але Илїй вѣдповѣвъ ему: „Я тебе не кликавъ, верни ся и спи.“ Самуилъ положивъ ся зновъ и заснувъ. Але Господь вѣзлавъ вдруге: „Самуиле! Самуиле!“ Зновъ обѣзлавъ ся Самуилъ и побѣгъ къ Илїю, але той и теперъ сказавъ ему: „верни ся и спи, я тебе не кликавъ.“ Коли жъ ще въ третє Господь Богъ Самуила въ той самъ способъ закликавъ, и сей по третїй разъ побѣгъ до Илїя, пѣзнавъ той, що то Господь Богъ призыває хлопця, и сказавъ ему: „Верни ся и спи, а коли ще разъ учуєшь голосъ, зываючиъ тебе, скажи: ‘Говори Господи, слуга твоїй слухає Тебе.’“ Самуилъ вернувъ ся и заспавъ, а Господь вѣзлавъ его по-четверте: „Самуиле! Самуиле!“ А коли сей вѣдповѣвъ: „Говори Господи! слуга твоїй слухає Тебе,“ сказавъ Господь: „Надходить день, въ котрѣмъ сповню всё, що загрозивъ Я домови Илїя. Вѣнъ знавъ о неправыхъ поступкахъ сынѣвъ своихъ, якъ они лихословили Бога, и не укаравъ ихъ, прото не змыє ся неправѣсть дому Илїиною анѣ кадилами анѣ жертвами.“

Вставши рано, отворивъ Самуилъ двери скинїї, однакъ не смѣвъ сказати Илїю, що ему Господь обѣзавивъ. Але Илїй самъ закликавъ его къ собѣ и запытавъ: „Щѣ говоривъ тобѣ Господь? Не скривай передо мною нѣчого.“ Тогда Самуилъ розповѣвъ ему всё, и нѣчого не за-

таивъ. Илій, выслушавши всё, сказавъ въ покорѣ: Вѣнъ есть Господь, най творить, що Ему подобае ся.“

Въ сѣй подѣи передовѣмъ родичѣ Самуила дають намъ примѣръ побожности и упованя на Бога; потѣмъ дае намъ дуже красный примѣръ Самуиль, що взростає въ страхѣ Божѣмъ и не зѣпсує ся вѣдъ злыхъ сынѣвъ Илія. Тутъ видимо такожъ его добре серце зъ одной стороны, коли не хотѣвъ засмутити Илія, а зъ другой стороны его щирѣсть и отвѣтѣсть, коли нѣчого не утаивъ передъ Иліемъ, хотя ему тяжко приходило всю правду вызнати.

77. Смерть Илія и его сынѣвъ.

За злымъ примѣромъ сынѣвъ Илія ишовъ и нарѣдъ, и грѣшивъ. Господь зѣславъ на нихъ за кару Филистимлянъ, котрѣ ихъ побиили такъ, що чотыри тысячѣ Израилитянъ упало на побоевищи. Тогда урадили етарѣйшины принести зъ Силому кивотъ завѣта, бо гадали, що тымъ способомъ спасуть ся вѣдъ Филистимѣвъ. Офни и Финеесъ принесли кивотъ. Въ таборѣ израильскѣмъ була велика радѣсть, а Филистимы спершу настрашились. „Горе намъ,“ говорили они, „прѣйшовъ Богъ крѣпкій въ полкъ еврейскій, котрый побивъ Египтянъ всѣлякими карами.“ Але коли прѣйшло до борбы, зѣстали Израилитяне ще бѣльше побитѣ, бо трѣйцѣть тысячѣ войска упало, Офни и Финеесъ погibli, а кивотъ завѣта попавъ ся въ руки Филистимѣвъ.

Илій сидѣвъ при дѣверехъ скинѣй, глядячи на дорогу зъ тяжкимъ сердцемъ зъ боязни о кивотъ завѣта. Тогда прѣбѣгъ оденъ човѣкъ зъ поля битвы въ Силомъ. Одежи его були роздертѣ, голова порохомъ посыпана. Вѣнъ розповѣвъ людемъ о всѣмъ, що приключило ся. Цѣле мѣсто пѣдняло зойкъ и плачь. Учувши то Илій, запытавъ, що значить сѣй зойкъ и плачь? А бувъ вѣнъ старецъ 98 лѣтъ и отемнѣвъ на очи. Пѣсланецъ прѣйшовъ и оповѣвъ ему о всѣмъ. Коли жъ Илій учувъ, що кивотъ въ рукахъ Филистимлянъ, упавъ зъ своего крѣсла въ знакъ, зломивъ собѣ хребетъ и умеръ, бо бувъ старый и тяжкій човѣкъ.

Такъ укаравъ Господь Богъ Илія, его сынѣвъ и Израилитянъ за ихъ грѣхи.

Филистимляне занесли кивотъ завѣта въ Азотъ и поставили его въ храмѣ своего божества Дагона. Але другого дня найшли они Дагона на земли лежачого безъ головы, рукъ и ногъ. Потомъ збѣславъ Богъ на нихъ мыши. Зъ Азоту понесли Филистимы кивотъ въ Геть а вѣдси въ Аскалонъ, але всюда за кивотомъ слѣдовала кара Бога, смерть и мыши. Перетримавши такъ кивотъ черезъ сѣмь мѣсяцѣвъ, вложили его на новый вѣзъ, въ котрый запрягли двѣ коровы, що ще не були въ ярмѣ. Коровы самѣ привезли кивотъ въ Витсамисъ. Левиты, узрѣвши кивотъ завѣта,¹⁾ поставили его на камени, вѣзъ порубали и принесли Богу коровы въ жертву цѣлоаленя. Зъ Витсамиса перенесли кивотъ въ Каріятіримъ.

78. Самуилъ яко судія.

По Иліи наступивъ Самуилъ. Слава его розходила ся межі Израилемъ, всѣ уважали его за пророка. Вѣнъ на-поминавъ Израилитянъ: „Если навернете ся всѣмъ сердцемъ ко Господу, покинете чужихъ богѣвъ и дубравы имъ посвященіи, и Ему одному зачнете служити, вѣбавитъ васъ зъ рукъ ворогѣвъ.“ Израилитяне покинули Ваала и Астарту, покаляли ся и стали служити правдивому Богу. Тогда збравъ Самуилъ всего Израиль въ Массифатъ²⁾, чтобы за него помолити ся. Весь народъ постивъ и проливавъ слезы покаяннiа, а Самуилъ принѣсъ Господу Богу ягня на жертву цѣлоаленя и взывавъ о помѣчь. Саме въ той часъ, коли принѣсилъ ся жертва, напали Филистимы на Израиль, але Богъ спустивъ такій грѣмъ, що вороги настрашили ся дуже и змѣшали ся, а Израилитяне пустили ся на нихъ, били и гнали ихъ³⁾. На ту памятку поставивъ Самуилъ камѣнь, недалеко Массифата, и назвавъ се мѣсце: „Камѣнь помочи“.

Такъ упокоривъ Господь Богъ Филистимѣвъ, котрі вже не смѣли нападати на землю Израилитянъ. Рука Господня була зъ народомъ Божиимъ, що всѣ города свои вѣдъ Филистимѣвъ вѣдобравъ.

Самуилъ бувъ судією народа израильского черезъ

¹⁾ Филистимы ще додали вѣдъ себе золотіи посуды до кивота.

²⁾ На граници поколѣнь Юды и Веніамина.

³⁾ ажъ до долины Ветхоръ въ поколѣнню Юды.

цѣле свое житє (около 60 лѣтъ). Вѣнь бувъ пятнайцятимъ и послѣднимъ судією въ Израили.

Найбѣльша заслуга Самуила була та, що запровадивъ публичнїй школы, въ котрыхъ молодѣжь обѣучала ся въ законѣ. Сї школы называно пророчими, тому що они стояли пѣдъ надзоромъ пророкѣвъ.

Судіѣ управляли народомъ подобно якъ князѣ або королѣ, однакожь не наступавъ по вѣтци сынѣ, аѣ такожь судіѣ по собѣ не наступали безъ перервы, противно були неразъ и перервы, въ котрыхъ не було нїякого зверхника въ Израили.

Періодъ судіѣвъ трѣвавъ около 400 лѣтъ.¹⁾ Исторія тринадцати судіѣвъ єсть записана въ книзѣ Судей Ісраилевыхъ, а исторія Ілія и Самуила въ першѣй книзѣ Царствъ або Самуила званѣй.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ПѣДЪ ЦАРЯМИ. САВЛѢ.

79. Выбѣръ Савла на царя (около 1.100 пер. Хр.).

Коли Самуилѣ зостарѣвъ ся, поставивъ своихъ двоихъ сынѣвъ²⁾ на судіѣвъ. Однакожь они не поступали право путемъ своего вѣтця, лишь брали дары, и судили несправедливо. Тогды зѣбрали ся мужѣ израильскїй передъ Самуиломъ въ Арматемѣ, и жадали царя. „Ты зѣстарѣвъ ся — говорили они до Самуила, — а сыны твои не ходять дорогою твоею, длятого поставь намъ царя, щобы нами рядивъ такъ, якъ то єсть у другихъ народѣвъ.“

Не сподобало ся се бажанє мужѣвъ израильскихъ Самуилови, бо самъ Богъ бувъ ихъ царемъ. Вѣнь обернувъ ся прото въ молитвѣ до Господа Бога, и Господь сказавъ єму: „Послухай сихъ людїй, и поставь имъ царя, не тебе бо они вѣдвергли, але Мене.“

Господь Богъ самъ назначивъ царя для Израила, и сказавъ Самуилови: „Завтра о тѣмъ часѣ пѣшлю къ тобѣ мужа вѣдъ племени Венїаминового, того помажешъ на царя израильского.“ Тымъ мужемъ бувъ Савлѣ, сынѣ Киса.

¹⁾ Нитка хронологіѣ библіѣной въ книзѣ Судіѣвъ перерыває ся.

²⁾ Они называли ся: Іоиль и Авїя.

Вѣнъ ходивъ глядати ослятъ свого вѣтця, котрѣ загубили ся були. Будучи близь города Арматама, въ котрѣмъ мешкавъ Самуиль, вступивъ до него, щобы довѣдати ся вѣдъ пророка, де дѣли ся ослята. Коли Самуиль побачивъ Савла, сказавъ ему Господь: „Се есть чоловікъ, о котрѣмъ Я тобѣ говоривъ, що буде царемъ надъ людьми моими.“ Проте пророкъ приймивъ его зъ честію, а коли другого дня вѣдходивъ, выльлявъ ему олѣй на голову, поцѣлувавъ его, и сказавъ: „Господь помазавъ тебе на царя народа свого Израиля, ты будешъ царемъ и спасешъ людей вѣдъ ихъ ворогѣвъ.“ Савль вернувъ домѣвъ, и нѣкому о тѣмъ не говоривъ, що зъ нимъ приключило ся.

За якійсь часъ зѣбравъ Самуиль весь нарѣдъ въ Масифатѣ задля выбору царя. Коли всѣ станули пѣсля племенъ (поколѣнь), кинули жеребъ, и павъ на племя Веніамінове, потѣмъ кинено жеребы, зъ котрой родини и котрый мужъ має бути царемъ, и выпавъ жеребъ на Савла, сына Киса.¹⁾ Савль сховавъ ся. Коли его вѣднайшли, выпровадивъ его Самуиль передъ нарѣдъ и сказавъ: „Видите, кого вамъ Богъ выбравъ за короля, нема ему подѣбного межѣ вами.“ А бувъ Савль хорошій мужчина и цѣлою головою вышій всѣхъ. Узрѣвши его, крикнули люди: „Най жїе царь!“ Потѣмъ обвѣстивъ Самуиль людямъ всѣ права царскїй, и списавъ ихъ въ книгу, котру положивъ въ скинїи для перехованя²⁾, и всѣ роздѣли ся домѣвъ.³⁾

Були однакожь деякїй незадоволенї тымъ выборомъ. Они говорили: „Чи сей може насъ спасти?“ Погордили нимъ, и не принесли ему дарѣвъ. Однакожь Савль не звертавъ на се уваги.

80. Савль побѣджає Амонитянъ и находитъ узнанє у цѣлого народа.

Въ мѣсяць по выборѣ Савла на короля напали Амонитяне на гѣродъ Явисъ Галаадскїй.⁴⁾ Вже хотѣли пѣддати

¹⁾ зъ родини Маттарїѣ.

²⁾ Ся книга, якъ и много иншихъ книгъ ст. завѣта, загинула.

³⁾ Савль вѣдѣйшовъ въ свѣй дѣмъ въ Гаваю.

⁴⁾ за Горданомъ.

ся имъ мешканцѣ Явиса, однакожь начальникъ Амонитянь (Наасъ) жадавъ вѣдь нихъ, щобы всѣ мужѣ на соромъ дали собѣ выколоти праве око. Коли о томъ Савль довѣдавъ ся, зѣйшовъ духъ Божій на него, вѣнь пѣславъ вѣстникѣвъ по всѣхъ племенахъ израильскихъ, щобы збирали ся мужѣ напротивъ Амонитянь. Избѣрало ся 600.000 мужѣвъ, и розбили Амонитянь такъ, що не зѣстали ся два вкупѣ. Урадовані тою побѣдою люди сказали Самуилови: „Выдай намъ тыхъ, котрі були противні wyborови Савла на царя.“ Але Савль говоривъ: „Нынѣ, коли Богъ давъ спасене Израилеви, нѣхто не повиненъ умерти.“

По сѣй подѣи зѣбравъ Самуиль людій въ Галгалахъ, для обновленя царства. Тутъ помазавъ повторно Савла на царя, и принѣсь жертвы Господу, а Савль веселивъ ся зъ всѣми людьми. Тогды вставъ Самуиль и здававъ справу передъ всѣми людьми зъ свого урядованя. Всѣ люди засвѣдчили, що вѣнь нѣкого не убивъ, анѣ скривдивъ, анѣ пригнобивъ, анѣ нѣякихъ дарѣвъ не пріймавъ вѣдь нѣкого. Вкѣнци сказавъ Самуиль: „Нынѣ маєте царя, которого вы собѣ выбрали и о которого просили. Богъ вамъ єго давъ. Єсли будете бояти ся Бога, Єму служити, и слухати Єго голосу, єсли вы и царъ вашъ ходити будете путемъ Господнимъ: то Богъ буде зъ вами. Єсли жъ не будете послушні голосови Господа, то рука Божя дѣткне васъ и вашего царя, вы и царъ вашъ погибнете.“

81. Побѣда надъ Филистимами. Грѣхъ Савла.

Филистимы зѣставали въ неустанной неприязни зъ Израилитянами. Ионатанъ, сынъ Савла, поразивъ оденъ вѣддѣль Филистимѣвъ, щѣ мавъ селитьбу въ холмѣ коло Гаваю.¹⁾ Тогды Савль трубами зѣбравъ много людій около себе въ Галгалахъ; Филистимляне зѣбрали ся въ дуже великой силѣ²⁾, и выступили до борбы зъ Израили-

¹⁾ Филистимы мали розсыпані помежи Израилитянами укрьплені стаці, зъ котрыхъ нападали и непокоили ихъ.

²⁾ „30.000 (пѣсля иншихъ 3.000) возѣвъ, 6.000 кѣнныхъ и множество народа, якъ пѣску при мори.“

тянами. Ся настрашили ся дуже, и поховали ся передъ Филистимами по печерахъ, ровахъ и вертепахъ и огороженныхъ мѣсцяхъ, а декотрі поутѣкали ажъ за Іорданъ.

Самуиль приказавъ Савлови не розпочинати війны, доки не прійде сегого дня и не принесе жертвы цѣлопалени. Савль однакожъ, не выжидajući Самуила, сегого дня самъ принѣсь жертву. Заразъ по принесеню жертвы явивъ ся Самуиль и сказавъ до Савла: „Що ты зробивъ? Чому не заховавъ еси моєи заповѣди, котру тобѣ черезъ мене Богъ оголосивъ? За то вѣдбере тобѣ Богъ царство, и выбере собѣ чоловѣка по серцю своему, и єму дасть власть надъ людьми своїми.“

Самуиль вѣдѣйшовъ домѣвъ, а при Савлѣ зѣстало ся лишъ 600 мужѣвъ, котрі до того ще не мали доброго оружія ¹⁾, и зъ великого переполоху плакали. Филистимы же подѣлили ся на три вѣддѣлы и пустошили землю израильску. Однакожъ Господь Богъ не опустивъ свого народу, и въ наибѣльшѣмъ тѣмъ притѣсненю давъ єму побѣду надъ ворогами. Іонатанъ, сынъ Савла, продеръ ся черезъ недоступнѣ скалы зъ своимъ оруженосцемъ, и убивъ двайцять Филистимѣвъ зъ переднѣи сторѣжѣ. Господь Богъ въ наслѣдокъ сеи подѣѣ навѣвъ такій страхъ на цѣлый полкъ филистимскій, що не хотѣли вже бити ся и змѣшали ся. Коли постерѣгъ тоє Савль, що стоявъ въ Гаваи на горѣ, приказавъ архиереѣви пѣднати кивотъ и протягнути руки, а самъ зъ своїми людьми напавъ на Филистимѣвъ. И була люта сѣча. Филистимы мали зъ собою много невѣльниківъ еврейскихъ, и тѣ такожъ обернули ся теперъ противъ нихъ, злучивши ся зъ мужами Савловими. Также и тѣ, що поховали ся були въ горѣ Ефемовѣй, учувши о утечи Филистимѣвъ, прилучили ся къ войску Савла, и гнали за ворогами. Такъ переслѣдовали и убивали Филистимѣвъ ажъ до вечера, и вѣднесли надъ ними велику побѣду, и набрали великій полонъ, буйволѣвъ и иншої худобы ²⁾.

¹⁾ Не знати, зъ якои причини не було у Израилитянъ ковалѣвъ, и они давали собѣ всѣ орудія желѣзні: сокиры, косы, серпы и оружіє робити у Филистимѣвъ.

²⁾ Переслѣдуючи Филистимѣвъ, Савль пѣдъ карою смерти

По тій побѣдѣ поставивъ Савль олтарь, на котрѣмъ священники принесли Богу жертву мира зъ вѣдчости за дану побѣду. Вѣдъ теперъ побѣджавъ Савль всѣхъ ворогѣвъ навкруги: Моавитянъ, Аммонитянъ, Едомлянъ, Филистимлянъ и другихъ.

Савль согрѣшивъ тымъ, що присвоивъ собѣ власть священничу, котру тѣлько самъ Богъ удѣлити може, и що противъ приказу Божого не дожидавъ Самуила. Сей не приходивъ заразъ, бо то мало бути досвѣдчене послушеньства Савлового взглядомъ Бога.

82. Побѣда надъ Амаликитянами. Другій грѣхъ Савла.

Господь Богъ приказавъ Савлови черезъ уста Самуила, щобы сповнивъ кару на Амаликитахъ,¹⁾ zagrożену ще підчасъ переходу Израилитянъ черезъ пустынню, и поубивавъ всѣхъ людій и весь ихъ скотъ, не щадячи нѣкого. Савль сповнивъ приказъ Божій, однакожь пощадивъ короля ихъ Агага, котрого взявъ живого въ неволю, и що лучшего зѣ скота, одежій и овочѣвъ, що взявъ яко добычу підъ предлогомъ принести зъ того Богу жертву. А коли зъ войны повертавъ, поставивъ собѣ памятникъ²⁾ въ Кармилѣ, потѣмъ зѣступивъ въ Галгалы, де прийсь Богу жертву. Тамъ прійшовъ къ нему Самуиль, и привитавши ся запытавъ: „Що то за голосъ скота я чую?“ — „Се тѣ, що я вѣдъ Амаликитянъ пригнавъ, щобы принести Богу на жертву.“ На то вѣдповѣвъ Самуиль: „Чи Богу угоднѣйша єсть жертва, нѣжь послушеньство Ёго голосови? Послушеньство и покора лучший нѣжь жертва. Понеже покинувъ єси слово Господне и глядавъ корысти, покине и

заказавъ вѣмъ щобудь їсти. Ионатанъ, не знаючи о тѣмъ, будучи ослабленимъ, покушавъ пѣльного меду. За то мавъ пѣдпасти карѣ смерти, тѣлько зѣбранный нарѣдъ увѣльнивъ его задля великихъ заслугъ въ побѣдѣ надъ Филистимами.

¹⁾ Гл. § 56. Злоба Амаликитянъ показала ся особливо въ тѣмъ, що напали на беззѣружныхъ и умученихъ Израилитянъ въ пустыни. Понеже вѣдъ того часу норовы ихъ не змѣнили ся, виконавъ Богъ на нихъ строгій свѣй засудъ.

²⁾ або лукъ триумфальный.

тебе Богъ, и не будешь царемъ въ Израили, и дасть Господь Богъ царство твое ближнѣму твоему, лучшему тебе.“

Самуиль хотѣвъ заразы вѣдѣти, але на просьбу Савла збѣставъ ще зъ нимъ на молитвѣ, щобы ему честь зрѣбити передъ мужами израильскими¹⁾. По сѣй подѣи вернувъ Самуиль въ Арматеъ, и вже бѣльше не видѣвъ ся зъ Савломъ ажъ до смерти своєї.

Савлъ согрѣшивъ тутъ непослухомъ взглядомъ Бога, корыстолюбовствомъ и честолюбовствомъ.

83. Самуиль помазує Давида на царя.

Самуиль не перестававъ оплакувати Савла. Господь Богъ сказавъ до него: „Доки будешь оплакувати Савла? Я его вѣдвергъ, и вѣнь не буде царствовати въ Израили. Наповни рѣгъ твой олѣемъ, и иди въ Виѣлеемъ къ Іессею, бо межи его сынами Я собѣ усмотрѣвъ царя.“

Самуиль пѣйшовъ въ Виѣлеемъ, и принѣсь тамъ жертву, на котру призавъ Іессея зъ сынами. Узрѣвши найстаршого сына (Еліява), погадавъ собѣ Самуиль, чи не того то Господь выбравъ? Але духъ Божій сказавъ ему: „Не гляди на лице его, анѣ на врѣсть, бо не такъ судить Богъ, якъ чоловікъ; чоловікъ глядитъ на лице, а Богъ на серце.“ Іессей приводивъ всѣхъ своихъ синѣвъ одного за другимъ передъ Самуила, але жадного не выбравъ Господь. Тогды запытавъ Самуиль: „Чи не маєшь ще бѣльше дѣтій?“ — „Єсть еще оденъ наймолодшій“, одвѣтивъ Іессей, „той пасе череду.“ Самуиль велѣвъ послати по него. Прійшовъ Давидъ, хорошій хлопець, червоный и красный лицемъ, мудрый въ словѣ и добрый борець. Духъ Божій сказавъ Самуилови: „Помажи Давида.“ И взявъ Самуиль рѣгъ зъ олѣемъ и помазавъ Давида.

Духъ Божій збѣйшовъ на Давида, а опустивъ Савла, котрого зачавъ мучити злый духъ. Щобы его розвеселяти, призвали Савлові слуги Давида, щобы, коли злый духъ

¹⁾ Самуиль велѣвъ привести Агага передъ себе и власными руками его убивъ. Сей Агагъ бувъ жорстокий чоловікъ, убивавъ людѣй, длятого справедливо понѣсь кару смерти.

стане Савла мучити, ему спѣвавъ и гравъ на гусли. Савль полюбивъ Давида, и зробивъ его своимъ оруженосцемъ. Коли жъ на него приходила тоска, и духъ лукавый его мучивъ, Давидъ гравъ ему на гусляхъ, и добре ему дѣяло ся, духъ лукавый вѣдступавъ вѣдъ него.

Такъ спровадивъ Господь Богъ Давида на двѣрь царскій, щобы приглянувъ ся житю царскому и колись и самъ умѣвъ поводити ся яко царь.

Господь Богъ глядитъ не на лице анѣ на взрѣстъ анѣ на становиско анѣ на богатства чоловѣка, лише на сердце, на душу, бо въ души лежить властиве достоинство чоловѣка. И дѣйстно Давидъ вѣдзначавъ ся дуже красными прикметами душѣ. Коли пасъ вѣвцѣ вѣтця своего, не проводивъ того часу марно, анѣ не занимавъ ся пустыми мыслями, только зъ сердечною утѣхою подивлявъ дѣла Божі, и складавъ пѣсни въ честь и хвалу Богу, котрый всё такъ красно и добре сотворивъ. Подивляючи величавѣсть звѣда небесного и красоту всходячого сонця, спѣвавъ вѣнъ: „Небеса оповѣдають славу Богу, а твердь небесна голосить, що есть творомъ рукъ Его.“¹⁾ — Придивляючи ся земли, одѣтой травою, зѣлемъ и збѣжемъ, спѣвавъ вѣнъ Богу: „Хвалѣте Господа, бо великій есть Господь нашъ, и велика сила Его, и нема числа розумови Его. Вѣнъ одѣває небо облаками, уготовляє земли дощъ, прозябае на горахъ траву и зѣле на службу людѣмъ, дае скотамъ и птицамъ поживу.“²⁾ — „Ты давъ еси керницѣ посередъ дебрѣ, зъ котрыхъ текуть воды посередъ гѣръ, щобы всё звѣрѣ, скоты и птицѣ напоили ся, и угасили свою спраготу, напоюешь горы зъ высоты, прозябаешь пашу для скотѣвъ и траву въ услугу людѣмъ, выводишь хлѣбъ зъ землѣ и елей, щобы покрѣпити чоловѣка, и вино, щобы звеселити сердце его. Сотворивъ еси сонце и мѣсяць, и каждому назначивъ свой часъ. Зайде сонце, настане тѣма и нѣчь, выходятъ звѣрѣ хижі зъ дубравы, щобы у Бога упросити собѣ жиръ. Зѣйде сонце, збирають ся въ свои ложа, а чоловѣкъ выходитъ на дѣло свое и до працѣ ажъ до вечера. Якъ великій суть дѣла твои Господи, и все премудро сотворивъ еси!“³⁾

Вѣдъ лагодного ягняти, котре такъ покѣрно дало ся ему провадити, учивъ ся вѣнъ зъ упованемъ покорити ся Божему промыслови. Вѣнъ спѣвавъ: „Господь насе мя, и нѣчого менѣ не хибуетъ. На зѣльнику поселивъ мене, на водѣ спокойной выховавъ мене. Попровадивъ мене дорогою правды. Хотя бы пріишло менѣ ити и посередъ тѣни смертної, не убою ся злого, бо Ты зѣ мною еси. Твоѣй жезлѣ, Твоя палиця суть моею потѣхою.“⁴⁾

Подивляючи такъ великій дѣла Божі, застаналявъ ся вѣнъ такожъ надъ становискомъ чоловѣка. Вѣнъ свѣвавъ: „Господи, Го-

¹⁾ Пс. 18. ²⁾ Пс. 146. ³⁾ Пс. 103. ⁴⁾ Пс. 22.

споди нашъ, якъ чудне есть имя твое по всѣй земли! Твоя величнѣсть сягає выше небесъ.. Коли погляну на небо, дѣло рукъ Твоихъ, на мѣсяцъ и звѣзды, котрі Ты основавъ: то чимъ же есть чоловікъ, щобы Ты памятавъ на него, чимъ сынъ чоловічій, щобы Ты посѣтивъ его? Ты умаливъ его малымъ чимъ вѣдъ ангелѣвъ, славою и честію вѣнчавъ еси его, и поставивъ его надъ дѣлами рукъ Твоихъ, и все покоривъ еси подъ ноги его: и вѣвцѣ и волы всѣ, и скоты полныи, птицѣ небесній и рыбы морскіи. Господи, Господи! якъ чудне есть имя Твое по всѣй земли.“¹⁾

Такого то чоловіка выбравъ собѣ Господь Богъ на царя израильского, такіи то чоловікъ бувъ гѣдний такъ высокаго становища.

84. Борба Давида зъ Голіатомъ.

Зновъ настала вѣйна зъ Филистимами. Войско филистимске стануло на одной а израильске на другой горѣ, ихъ дѣлила долина Теревинта.²⁾

Зъ посередъ войска филистимского выступивъ великанъ по имени Голіатъ, чоловікъ сильный, шѣсть локтѣвъ и одну пядь высокій. На головѣ мавъ вѣнъ мѣдяный шоломъ, на тѣлѣ носивъ лусковатый желѣзный панцирь, голени его були въ мѣдяной обуви, на плечахъ носивъ мѣдяный щитъ, а копіе у него було такъ грубе, якъ набѣйткацкій, а само желѣзо на нѣмъ важило около двайцять фунтовъ. Передъ нимъ ишовъ его оруженосецъ. Ставши передъ полкомъ израильскимъ, такъ обѣзвавъ ся: „Чого выйшли вы до борбы, вы рабы Савлові? Выберѣть зъ помежи себе мужа, котрый бы боровъ ся зъ нами. Если вѣнъ переможе мене, будемъ вашими рабами, если жъ я его переможу, вы будете нашими рабами.“ Потѣмъ хваливъ ся, що наругавъ ся надъ Израилитянами. Си слова чувъ Савль и весь Израиль, и настрашили ся дуже. Такъ выступавъ Голіатъ черезъ сорокъ днѣвъ рано и вечеръ передъ полкъ израильскій, и нѣхто не вѣдваживъ ся бороти ся зъ великаномъ.

¹⁾ Пс. 8.

²⁾ Долина Теревинта лежала межі Сокхотомъ а Азикоу въ Юдеи, на полудне вѣдъ Іерусалима, а на захѣдъ вѣдъ Вилеема.

Въ войску Савловѣмъ находили ся три старшій сыны Гессейви, наймолодшій же Давидъ вернувъ бувъ на часъ вѣины зъ двору Савлового въ дѣмъ вѣтцѣвскій и зновъ пасъ вѣвцѣ. Разъ сказавъ отецъ старенькій до Давида: „Возьми мѣру муки, десять хлѣбѣвъ и десять сырѣвъ, и иди въ полкъ, вѣдѣдай братьей своихъ, дай имъ муку и хлѣбы, и довѣдай ся, чи чого не потребують, а сыры дай ихъ тысячникѣмъ.“

Давидъ сповнивъ волю вѣтця. Коли бувъ въ полку, чувъ наругу великана надъ Израилитянами, и видѣвъ ихъ страхъ. Вѣнъ запытавъ мужѣвъ, стоячихъ обѣкъ него: „Щѣ буде тому, котрый убѣ того Филистима и здѣмъ наругу зъ Израила?“ Люди вѣдповѣли ему, що того, котрый бы убивъ Филистима, царъ нагородитъ великимъ богацтвомъ, дастъ ему свою дѣнку за жену, и дѣмъ вѣтця его буде вѣльный вѣдъ всѣхъ данинъ. Давидъ забажавъ зъ великанѣмъ борѣти ся. Его привели передъ Савла. „Не можешъ ты борѣти ся зъ симъ Филистимѣмъ, бо ты еще хлопецъ, а сей мужъ есть борцемъ вѣдъ дѣтинства,“ сказавъ Савлъ. На то вѣдповѣвъ Давидъ: „Най не страхае ся сердце твое, пане, слуга твоѣй пѣйде и поборе ся зъ Филистимѣмъ. Коли бо я пасъ стадо вѣтця мого, и приходивъ левъ або медведиця, и порывали вѣвцю одну, то я гнавъ за ними, и выривавъ зъ пащѣ ихъ, а если менѣ противили ся, я бравъ за гортанъ и убивавъ. Господъ, котрый мене зъ пащѣ льва и медведицѣ спасавъ, спасе мене такожь зъ руки Филистима сѣго.“ Тогды сказавъ Савлъ: „Иди, нехай буде Богъ зъ тобою!“

Савлъ убравъ Давида въ свою одѣжь и шелома, и припоясавъ ему свѣй мечъ. Давидъ однакожь не мѣгъ въ тѣмъ ходити, бо не навикъ до того. Вѣнъ знявъ зъ себе то всѣ, а взявъ лишь свою палицю въ руку, и выбравши собѣ пять каменѣвъ зъ потока, вложивъ ихъ въ свою торбу пастырскую, а въ руцѣ нѣсъ пращу свою, и такъ выступивъ противъ Филистима. Сей поглянувъ на него зъ погордою, и сказавъ: „Чи я пѣсь, що на мене виходишь зъ палицею и каменѣмъ?“ и проклявъ его богами своими: „Заразъ дамъ я тѣло твое птицамъ небеснымъ и звѣрямъ земнымъ.“ Але Давидъ вѣдповѣвъ ему: „Ты идешъ на мене

зъ мечемъ, зъ копіємъ и щитомъ, а я иду на тебе въ имя Господа Бога Саваота¹⁾, Бога войска израильскаго, зъ котораго ты наругавъ ся. Нынѣ передастъ тебе въ руки мои Господь, и я вѣдѣю тобѣ голову, а тѣло твое дамъ птицамъ небеснымъ и звѣрямъ земнымъ, и порозумѣе вся земля, що есть Господь Богъ въ Израили, и що не потребуе меча анѣ копія, чтобы побѣдiti, бо въ Его руцѣ есть конецъ борбы, и дастъ васъ Господь въ руки нашѣ.“

Великанъ пустивъ ся на Давада, але сей чимъ скорше вынявъ камѣнь зъ торбы, вложивъ въ пращу и кинувъ. Камѣнь выпѣливъ въ чоло великана пѣдъ шоломомъ, що сей ажъ упавъ лицемъ на землю. Тогда прискочивъ Давидъ, и убивъ Голіата его власнымъ мечемъ, и вѣдтивъ ему голову. Коли Филистимы узрѣли, що найсильнѣйшій зъ нихъ упавъ, стали утѣкати, а Израилитяне гнали ихъ, и забрали весь ихъ таборъ.

Въ тѣй подѣи видимо, якъ Богъ смиренныхъ пѣдноситъ а гордыхъ упокоряе, и що значить крѣпке уповане на Бога.

Рѣвножъ красній примѣръ покоры и послушеньства дае намъ Давидъ, коли, вернувши зъ двору Савлового, зновъ пасе вѣвцѣ, и забравши муку, хлѣбъ и сыръ на плечѣ, несе за своими братьями на поле битвы, хотъ вже бувъ помазанный на царя.

85. Ненависть Савла а любовь Іонатана супротивъ Давида.

Пѣсля побѣды надъ Филистимомъ представлено Давида Савлови. Сей принявъ его дуже ласкаво, задержавъ при собѣ и поставивъ надъ воинами. Всѣ воины и слуги Савловы полюбили Давида дуже, бо вѣнь поступавъ собѣ розумно и звичайно вѣ всѣмъ. Особливо жъ полюбивъ его цѣлою душею Іонатанъ, сынъ Савла, и на знакъ приязни давъ ему свою одѣжъ и плащъ свѣй, мечъ и лукъ и поясъ свѣй.

Однакожъ незадовго змѣнило ся успособлѣне Савла взглядомъ Давида. Коли повертали домѣвъ зъ поля битвы, выходили напротивъ нихъ зѣ всѣхъ гѣродѣвъ жены и дѣ-

¹⁾ Господь воинствъ небесныхъ.

вицѣ зъ тимпанами и гусями, скачучи и спѣваючи: „Савль побѣдивъ тысячѣ, Давидъ десятки тысячѣ.“ Се взбудило въ Савлѣ зависть, и вѣдъ того часу ставъ вѣнъ лукавымъ окомъ поглядати на Давида.

Заразъ другого дня напавъ на Савла злый духъ. Давидъ, якъ звичайно, гравъ передъ нимъ на гусли и спѣвавъ. Тогда Савль вхопивъ за копѣ, и хотѣвъ нимъ Давида къ стѣнѣ прибити, однакожь сей вѣдклонивъ ся вѣдъ удару. Посѣмъ вѣддаливъ Савль Давида вѣдъ себе, и зробивъ его начальникомъ надъ воинами, загадавъ бо не погубляти его власною рукою, тѣлько поручавъ ему борбу зъ Филистимами въ тѣй надѣи, що Давидъ въ нѣй поляже. Также обѣцявъ ему дати доньку за жену, если убо власною рукою сто Филистимѣвъ. Давидъ сповнявъ свѣй чинъ розумно и справно, и позыскавъ сердца не тѣлько воинѣвъ, але и цѣлого Израиля, и убивъ двѣста Филистимѣвъ, бо Богъ бувъ зъ нимъ. Такимъ способомъ взросло повага Давида високо въ народѣ, а Савль ставъ его для того бояти ся, и ще бѣльше на него ворогувавъ; мусѣвъ однакожь додержати обѣтницѣ, и давъ ему молодшу доньку свою Мелхолу за жену, котра Давида дуже полюбила була.¹⁾

Помимо того, що Давидъ зѣставъ зятемъ Савла, сей не переставъ его ненавидѣти, и приказавъ Іонатану и всѣмъ слугамъ своимъ его убити. Але Іонатанъ перестерѣгъ Давида передъ тымъ намѣромъ вѣтця свого, и порадивъ ему скрыти ся. Тымъ часомъ старавъ ся вѣтця свого примирити зъ Давидомъ: „Не грѣши, царю, противъ слуги твого Давида, бо вѣнъ нѣчимъ не согрѣшивъ противъ тебе, и дѣла его суть дуже добрі. Вѣнъ жите своє выставлявъ на небезпеченство за тебе, вѣнъ побѣдивъ Филистима и выбавивъ Израиля, всѣ то видѣли и тѣшили ся дуже. Чогожь настаешъ на кровь невинну, и хочешъ убити Давида безъ причины?“ Савль послухавъ голосу сына свого, и закливъ ся, що не убо Давида. Іонатанъ донѣсь то Да-

¹⁾ Савль мавъ дати Давидови старшу свою доньку Меровъ, однакожь давъ єѣ другому, потѣмъ обѣцявъ ему дати молодшу, бо думавъ, що Давидъ, закимъ убо сто Филистимѣвъ, скорше самъ поляже.

видови, и вѣнъ вернувъ зновъ на двѣрь царскій. Але коли въ новѣй борбѣ зъ Филистимами Давидъ зновъ вѣднѣсь велику побѣду, обудила ся въ Савлѣ давна зависть и коли злый духъ зновъ его ставъ мучити, а Давидъ передъ нимъ гравъ, кинувъ на него копѣ, що ажъ въ стѣну вбило ся. Давидъ утѣкъ. Савлъ приказавъ дѣмъ его обступити и стережи, щобы Давида убити, але Мелхола, довѣдавши ся о тѣмъ, спустила его вѣконцемъ зъ дому, и Давидъ убѣгъ въ Наватъ въ Рамѣ до Самуила.¹⁾

Зъ Навата прійшовъ Давидъ тайкомъ къ Іонатану, приятелю своему. „Що я зробивъ, и чимъ прогрішивъ противъ вѣтця твого, що хоче мене убити?“ говоривъ Давидъ; „если есть яка несправедливѣсть въ менѣ, убій мене самъ.“ Іонатанъ потѣшавъ его, запевнивъ о щирѣй своѣй приязни и обѣцявъ за нимъ вставити ся у вѣтця.

Заразъ другого дня настававъ новыи мѣсяць, въ котрый то день король зъ цѣлою родиною своею и зъ придворными своими звыкъ бувъ сѣдати до столу. Коли жъ побачивъ що мѣсце Давидове при столѣ порожне, запытавъ Іонатана: „Чого не прійшовъ сынъ Іессея до обѣду?“ Іонатанъ ставъ его уневиняти. Але Савлъ розгнѣвався дуже и сказавъ: „Сыну недобрыи! знаю, що ты заприязнивъ ся зъ сыномъ Іессея на свою и своєю родину безчестъ. Знаи, що, якъ довго сынъ Іессея жити буде, такъ довго ты не утвердишь ся въ царствѣ. Заразъ пошли по него и поймай его, вѣнъ мусить умерти.“ — „За що має умерти? що вѣнъ такого зробивъ?“ сказавъ Іонатанъ. Отець же розсердивъ ся такъ дуже, що хопивъ за копѣ и вергъ на Іонатана. Перестрашенный Іонатанъ скочивъ зъ-за стола,

¹⁾ Наватъ була мѣсцевѣсть близъ Раматы. Довѣдавши ся, що Давидъ есть у Самуила, пославъ Савлъ слугъ своихъ, щобы его вѣдтамъ силомѣцью взяли и привели. Однакожь коли тамъ слуги прійшли, застали збѣръ пророкѣвъ зъ Самуиломъ на передѣ. Они были тымъ видомъ такъ пораженъ, що стали Господа хвалити, и нѣчого Давидови не зробили. Савлъ пославъ другихъ и третихъ слугъ, и зо всѣми стало ся то само. Вѣкѣнци и самъ розгнѣванный поійшовъ къ Самуилови, але такъ зѣоставъ духомъ Божиимъ тронутый, що зачавъ такожъ спѣльно зъ ними Бога хвалити, знявши зъ себе свои царскіи одежи.

выйшовъ зъ хаты и не ѣвъ вже цѣлый день нѣчого зъ жалю за Давидомъ, котрого отецъ постановивъ убити.

Другого дня рано выйшовъ Іонатанъ въ поле, де скрывавъ ся Давидъ, звѣстивъ ему, що не має чого вертати до вѣтця, и оба розпрощали ся зъ плачемъ, поцѣлувавши ся сердечно. „Иди въ мирѣ“, сказавъ Іонатанъ, „приятель, котру мы зъ собою передъ Богомъ заключили, буде вѣчно тревати. Богъ нехай буде свѣдкомъ межи мною и тобою.“

Оба приятелѣ розлучили ся, Іонатанъ вернувъ домѡвъ, а Давидъ поѣшовъ въ пустыню.

Іонатанъ есть по всеѣ часы прекраснымъ примѣромъ щирои и правдивои приязни. Въ его души нема гордости анѣ зависти, въ его серци горить любовь, щирѡсть и вѣрнѡсть. Навѣтъ въ нещастю не перестаетъ бути вѣрнымъ Давидови, вѣдвиджуе и потѣшае его, вставляе ся за нимъ, плаче зъ нимъ, и жите власне вставляе за него на небезпеченство. Така правдива приязнь може бути тѡлько межи чесными и праведными людьми, котры до добраго заохочують ся и взирають ся. — Савль противно есть вѣдстрашающимъ примѣромъ гордости, зависти и злости, котры то пристрасти попыхають его до наставаня на жите невинного Давида, котрый власне жите свое жертвувавъ за него и за народъ.

86. Савль переслѣдуе Давида. Великодушнѡсть Давида.

Вѡдъ того часу Давидъ уникавъ Савла. Вѡнъ пердержувавъ ся въ пустыни¹⁾, а около него зѡбрало ся его своякѡвъ, знакомыхъ и другихъ товариштѣвъ около чотыриста. Зъ тою дружиною побѣджувавъ вѡнъ Филистимѡвъ, и боронивъ ся противъ напасти Савла, котрый зъ трѣма тысячами мужѣвъ его переслѣдувавъ. Давидъ однакожь

¹⁾ Давидъ прѣйшовъ спершу въ Номву, де була скинѣя. Первосвященникъ Авимелехъ покрѣпивъ его зголодиѣлого святыми хлѣбами предложены и давъ ему мечъ Голѣята, котрый бувъ зложенъ въ скинѣи свѣдѣнѣя. О тѡмъ донѣсъ Савлови слуга его Доикъ Идумеянинъ, котрый то видѣвъ, и Савль приказавъ убити Авимелеха и 85 священникѡвъ, и спустошивъ городъ Номву. А коли нѣхто зѡ слугъ Савловыхъ не хотѣвъ рукъ своихъ пѡдняти на священникѡвъ, сповнивъ се брѣдке дѣло Доикъ Идумеянинъ. Потѡмъ уйшовъ Давидъ въ пустыню Зифъ. Була то пуста гора зъ многими печерами, деревиною и кустарникомъ поросла.

не выступавъ въ борбу зъ Савломъ, то́лько укрывавъ ся передъ нимъ. Въ то́мъ часѣ Господь Богъ выбавлявъ Давида зъ рукъ Савловыхъ, оказуючи ему свою опѣку. И коли Савль Давида въ пустыни Маонъ¹⁾ окруживъ бувъ такъ, що вже бувъ близькій того зловити его, принесли вѣсть, що Филистимы напали на землю; тогды Савль полишивъ Давида, а самъ чимъ скорше поспѣшивъ напротивъ Филистимовъ.

Прогнавши Филистимовъ, Савль ставъ зновъ переслѣдувати Давида, котрый перейшовъ бувъ въ пустыню Енгадійску.²⁾ Давидъ однакожъ не вѣдпачувавъ Савлови рѣвнымъ, то́лько противно оказавъ ся взглядомъ него великодушнымъ. Савль зайшовъ бувъ самъ оденъ въ пещеру, въ котро́й Давидъ зъ ко́лькама своими товаришами укрывавъ ся. Сѣ говорили: „Се Господь передавъ врага твого въ руки твои,“ и радили ему убити Савла. Однакожъ Давидъ сказавъ: „Нехай мене Богъ боронить панови мому зробити що злого, и по́днести руки мои на помазаника Божого,“ и не дозволивъ товаришамъ убити Савла, то́лько, по́дбѣйшовши тихцемъ, обрѣзавъ край одежи (плаща) его. Коли жъ Савль вже бувъ удаливъ ся, выйшовъ Давидъ и кликнувъ за нимъ: „Царю, чого слухаєшь тыхъ, котры говорятъ тобѣ, що Давидъ настає на жите твое? Днесъ тебе Господь передавъ въ мои руки въ вертепѣ, однакожъ я не хотѣвъ тебе убивати, бо не по́днесу руки моеи на пана мого и на помазаника Господняго. Се диви, пола одежи твоеи въ моѣй руцѣ, я вѣдтявъ єѣ, а тебе не убивъ. По́знай же зъ того, що у мене нема злобы на

¹⁾ Маонъ було неприступне мѣсце на горѣ Зифъ. Тамъ Давидъ схоронивъ ся, коли Зифеѣ Савлови донесли, де Давидъ укрыває ся. Коли Савль Давида переслѣдувавъ, вѣдѣдавъ его Юнатанъ въ пустыни Зифъ, и тамъ его потѣшавъ: „Не бѣй ся, не досягне тебе рука отця мого, ты будешъ царствовати въ Израили, а я буду тебе вѣспирати. Знає о то́мъ и отець моѣй.“ Вѣдновивши свою давну дружбу, оба розѣйшли ся.

²⁾ Пустыня Енгадійска лежить близъ Мертвого моря. Була то гора приятна и плѣдна, але дуже стрѣмка и неприступна.

Въ то́мъ часѣ умеръ Самуиль, и зѣставъ погребаний въ Арматемѣ. Цѣлый наро́дъ израильскій зѣбравъ ся на его похоронъ, и оплакувавъ его.

тебе, а ты настаешь на жите мое и хочешь мене убить. Нехай же Богъ буде свѣдкомъ межи мною а тобою, и Богъ най хоронить мене вѣдь тебе.“ Учувши голосъ Давидѣвъ, Савль обернувъ ся. „Чи то твоѣй голосъ, сыну Давиде?“ сказавъ вѣнь. „Ты праведнѣйшій мене, бо ты менѣ добрымъ платишь, а я тобѣ злымъ. Я знаю, що ты будешь царемъ въ Израили, тожъ заприсягни менѣ, що не погубишь мого роду, не згладишь мого имени.“ Давидъ закливъ ся, и Савль вернувъ додѣвъ, Давидъ же удаливъ ся въ пустыню Фаранъ.¹⁾

Другій разъ зрадили Зифеѣ мѣсце пробуваня Давида.²⁾ Савль збравъ 3.000 мужѣвъ и поѣшовъ за Давидомъ. Въ ночи, коли Савль и все его войско спало, зайшовъ Давидъ зъ товаришемъ своимъ Авессою тихцемъ въ шатеръ Савла, де тойже въ снѣ погруженный лежавъ. „Теперь вѣддавъ тобѣ Богъ ворага твого въ руки твои, а его пробю копѣмъ, такъ що не треба буде вдруге,“ сказавъ Авесса. Але Давидъ вѣдповѣвъ: „Не убивай его, бо нѣхто не може поносити руки на помазанника Божого безвинно. Возьми тѣлько копѣ, що стоитъ при его головѣ запяте въ земли, и посуду зъ водою, и вѣддѣмъ.“ Взявши копѣ и посуду зъ водою, вѣддѣшли, и нѣхто ихъ не побачивъ. Станувши потѣмъ верху горы зъ далека, кликнувъ Давидъ голосно: „Авенире,³⁾ ты хоробрый воине! чи такъ стережешь своего пана и царя? Поглянь, де есть копѣ и посуда зъ водою, що стояли при головѣ его?“ Савль прибудивъ ся, и пѣзнавъ голосъ Давида. „Чи то твоѣй голосъ, сыну мѣй Давиде?“ сказавъ вѣнь. „Се я, слуга твоѣй, пане мѣй и царю!“ одвѣтивъ Давидъ. „Чого переслѣдуешь слугу твого? Чимъ я провинивъ ся противъ тебе, що не могу спокѣйно жити въ вѣтчинѣ моѣй, лишь мушу блукати ся по чужинѣ?“ Савль вѣдповѣвъ: „Я согрѣшивъ; верни ся, сыне мѣй Давиде, я не зроблю тобѣ нѣчого злого, бо ты пощадивъ мое жите. Нерозумно я поступавъ и дуже провинивъ ся противъ тебе.“ — „Се тутъ копѣ царске,“ одвѣтивъ Давидъ, „не-

¹⁾ Въ полудневѣй стороны Юдеѣ.

²⁾ Се було на холмѣ Ехелатѣ напротивъ Іессемону.

³⁾ Авениръ бувъ вождѣ войска Савлового.

хай прійде оденъ молодець и возьме. А Господь най кождому заплатитъ по справедливости. Якъ нынѣ жите твое було дорогимъ въ очахъ моихъ, такъ нехай и жите мое дорогимъ буде передъ Господомъ. Вѣнъ мене охоронитъ и выбавитъ зѣ всѣхъ скорбій.“ Савль благословивъ Давида, и оба роздѣлилися въ супокою.

По сѣй подѣи розмысливъ собѣ Давидъ, що лучше есть уйти зѣ очей Савлови и удати ся въ мѣсце безпечне, щобы не попасти въ руки его. Длятого удавъ ся вѣнъ къ Анхусу, царю Гетскому, котрый ему давъ гѣродь Секелагъ,¹⁾ де Давидъ проживавъ черезъ рѣкъ и чотыри мѣсяцѣ ажъ до смерти Савла.

Якъ Давидъ поступивъ собѣ зѣ Савломъ два разы, коли мѣгъ на нѣмъ помстити ся, такъ повинны мы завсѣгды поступати собѣ зѣ нашими ворогами, нѣколи не мстити ся на нихъ, только противно имъ добре творити, и злое добрымъ вѣдплачувати. Такъ учить Иисусъ Христосъ: „Любѣть ворогѣвъ вашихъ, благословѣть проклинающихъ васъ, добре творѣть ненавидячимъ васъ, а молѣть ся за творящихъ вамъ напасть и переслѣдующихъ васъ, щобъ вы были сынами Отця вашего, котрый есть на небѣ и сонцю своему каже свѣтити на добрыхъ и злыхъ, и дощъ спускае на праведныхъ и неправедныхъ.“ (Мат. 5, 43.)

87. Упованѣ Давида на Бога.

Зѣ часѣ переслѣдованя находивъ ся Давидъ въ великихъ небезпеченствахъ и въ притѣсненю. Въ пустыни, темныхъ лѣсахъ, глухихъ печерахъ и недоступныхъ не-
тряхъ мусѣвъ укрывати ся, а и тутъ не бувъ певный передъ гонителями, зрадниками и ворожими сѣтями. Въ тѣмъ своѣмъ нещастю покладавъ вѣнъ свою надѣю тѣлько на Бога, въ Нѣмъ уповавъ и вѣдъ Него просивъ помочи, и тою надѣєю крѣпивъ ся и потѣшавъ ся.

„Господи Боже мѣй! на Тебе уповаю, спаси мя вѣдъ всѣхъ гонящихъ мене, щобы ворогъ не похитивъ якъ левъ душу мою, бо нема нѣкого, хто бы мене выбавивъ або спасъ. (Пс. 7.)

Господь моя сила, Господь утверджене мое и прибѣжище мое и выбавитель мѣй. Богъ мѣй помѣчникъ, я уповаю на Него,

¹⁾ на самѣмъ полудневѣмъ кѣнци Юдеѣ.

Вѣнъ защитникъ мой и рѣгъ спасеня моего и заступникъ мой. Вѣнъ выбавитъ мене вѣдъ вороговъ моихъ сильныхъ и ненавидящихъ мя, (Пс. 17.)

Узброить ся ангелъ Господень окрестъ боящихся ся Его, и выбавитъ ихъ. Блаженный мужъ, котрый уповае на Господа. Бѣйтеся Бога всѣ святіи его, бо нема недостатку боящимъ ся Его. Богатіи зъубожѣють и зголоднѣють, а боящійся Бога не лишать ся всякого добра. (Пс. 33.)

Хто жіе пѣдъ опѣкою Вышнѣго, и мешкае пѣдъ охороною Бога небесного, той говорить до Господа: „Заступникъ мой еси Ты и прибѣжище мое, и Богъ мой, я уповаю на Тебе.“ Вѣнъ выбавитъ тебе вѣдъ сѣти ловчои и вѣдъ всего злого. Вѣнъ покрыве тебе (якъ птица свои птенцы) крылами, и пѣдъ Его крылами еси безпечный, Его правда защититъ тебе якъ оружіе. Ты не убоишь ся страха нѣчного анѣ стрѣлы летячои въ день, анѣ лести въ темнотѣ переходячои, анѣ насилы, щѣ въ полудне грозить. И хотя бы тысячѣ упали по лѣвой сторонѣ твоей, а десятки тысячъ по правой, къ тебѣ ничъ не приблизить ся: ты только очима твоими бачишь, и заплату грѣшниковъ узришь. — Ты Господи упованіе мое. Коли на Вышнѣго положишь свое прибѣжище, не приблизить ся къ тебѣ ничъ злого, анѣ не дѣткнеся рана тѣла твоего, бо за дѣя тебе дасть ангеламъ своимъ приказъ сохрани ти тебе во всѣхъ путехъ твоихъ. На рукахъ возьмутъ тебе, щѣбъ ты не пѣткнувъ о камѣнь ногу свою. На змѣю и медведика наступишь, и подоптаешь льва и змѣя. Понеже на Мене уповавъ (говоритъ Господь), Я выбавлю его и помогу ему, бо познавъ имя Моє. Възвѣкъ Менѣ, и Я выслушаю его, зѣ нимъ есмь въ скорби, выбавлю его и прославлю его. Довгимъ житѣмъ надѣлю его, и явлю ему спасеніе Моє.“ (Пс. 90.)

88. Смерть Савла и Ионатана.

Зновѣ напали Филистимляне на Израилитянъ.¹⁾ Прійшло до битвы на горѣ Гелвѣе. Израилитяне зѣстали побѣдженіи, три сыны Савловы, межи ними Ионатанъ, полягли на поли битвы, а Савлъ самъ зѣставъ тяжко раненый.

¹⁾ Перестрашенный полками филистимскими Савлъ запытувавъ Господа Бога, чи вѣднесе надъ ними побѣду? Але щѣ Господь Богъ ему нѣякого одвѣта не давъ, удавъ ся вѣнъ до чарѣвницѣ (ворожки). Тогда явивъ ся ему Самуиль умершій и сказавъ: „Господь вѣдступитъ вѣдъ тебе, и якъ говоривъ тебѣ черезъ мене, вѣдбере тебѣ царство зѣ рукъ твоихъ и дасть Давидови, бо ты не послухавъ голосу Господнѣго. И вѣддасть Господь Израля зѣ тобою въ руки филистимскы, а завтра ты и сыны твои упадете въ борѣ.“

Щобы не попасти ся въ руки ворогѣвъ, просивъ Савлѣ своего оруженосця, щобы его пробивъ. Коли жъ сей не хотѣвъ того зробити, кинувъ ся Савлѣ на свѣй мечъ, а за его примѣромъ пѣйшовъ такожъ и оруженосецъ его. Филистимы гнали за Израилитянами далеко и грабили ихъ землю. Тѣла Савла и его сынѣвъ ограбили и повѣсили на мурѣ гѣрода Ветсамы¹⁾, оружіе зъ нихъ положили въ храмъ Астарты, а голову Савлову обносили по всѣй свѣй землі, и вкѣнци повѣсили въ храмъ Дагона.

Учувши о тѣй безчести надъ тѣлами убитыхъ, мешканцѣ Явиса Галаадского²⁾ пѣйшли въ ночи, зняли тѣло Савлове и Іонатанове зъ стѣны Ветсамской, спалили и похоронили зъ честію въ дубровѣ въ Явисѣ, и постили по тѣмъ сѣмъ днѣвъ.

Такъ скѣнчивъ Савлѣ нужденно. Славный бувъ початокъ его царствованія, але безчесный конецъ. Славне було его пановане, якъ довго повиновавъ ся Богу, безчесне, коли вѣдступивъ вѣдъ Бога. Такій конецъ скорше чи пѣзнійше чекае всѣхъ, щѣ вѣдъ Бога вѣдступаютъ, вѣру св. и дорогу чесноты залишають.

ДАВИДЪ (1060—1020).

89. Давидъ вступае на престолъ царскій.

Довѣдавши ся о смерти Савла и Іонатана, Давидъ роздеръ на собѣ одѣжъ и оплакувавъ ихъ смерть.³⁾ Вѣнъ уложивъ прекрасну пѣснь на честь Савла и Іонатана, и приказавъ еѣ въ школѣ дѣтей израильскихъ учити.

¹⁾ Ветсама городъ на самѣмъ кѣнци долины Іезреельской близъ Іордану. Городъ сей вѣроятно забрали Филистимы пѣсля побѣды надъ Израилитянами.

²⁾ То тѣи жителѣ, котрыхъ Савлѣ на початку своего царствованія выбавивъ зъ рукъ Аммонитѣвъ.

³⁾ Першу вѣсть о смерти Савла и Іонатана принѣсъ оденъ Амаликитянинъ, котрый, въ подертыхъ одежахъ прибѣгши зъ поля битвы, оповѣдавъ Давидови, щѣ будыто вѣнъ убивъ Савла на его просьбу, и на знакъ принѣсъ вѣнецъ царскій зъ его головы и нарамницу зъ его плечей. Давидъ засмутивъ ся дуже, роздеръ свои одежи, плакавъ и постивъ до вечера, а до Амаликитянина сказавъ: „Якъ ты не побоявъ ся пѣднати руки на помазаника Божого и убити его?“ и приказавъ его убити. Ся вѣсть однакожъ була ложна. Пѣзнійше надѣйшла правдива вѣсть о смерти Савла.

Потомъ пойдше Давидъ въ Хевронъ, и оголосивъ ся царемъ. Цѣле поколѣне Юды узнало его за царя; зѣшли ся всѣ мужѣ въ Хевронѣ, и помазали его на царя. Однакожъ прочіе поколѣня еще черезъ пѣтьсома року узнавали Іевостея, сына Савлового, за своего царя, и черезъ той часъ були неразъ кровавіе борбы межи обома царствами. Коли однакожъ Авениръ, головный вождь и вся подпора Іевостея, ображенный вѣдъ него перейшовъ на сторону Давидову, стративъ Іевостей всю повагу и силу, и зѣставъ убитый вѣдъ*двохъ мужѣвъ.¹⁾ Тогда зѣшли ся всѣ племена въ Хевронѣ, узнали Давида за царя и помазали его.²⁾

Сповнило ся пророцтво патріярха Якова, що зъ Юды выйдуть царѣ, бо Давидъ належавъ до племени Юды.

90. Давидъ здобуває Сіонъ и переносить тамъ скинію свѣдѣня.

Городъ Іерусалимъ еще не бувъ цѣлкомъ во власти Израилитянъ, бо на горѣ Сіонѣ були укрѣпленіе Іевусеѣ.³⁾ Ту то крѣпость здобувъ Давидъ, збудовавъ собѣ на Сіонѣ палату,⁴⁾ и выбравъ собѣ городъ Іерусалимъ на столицю.

Довѣдавши ся, що Іевисяне погребли Савла, благословивъ ихъ Давидъ, и обѣщавъ имъ за то свою ласку и милость.

¹⁾ Сіи два мужѣ называли ся Рихавъ и Ваанъ. Давидъ велѣвъ ихъ за то убить, а Іевостея похоронивъ. Такожъ и Авениръ зѣставъ убитый вѣдъ Іоава, Давидового вожда, по части зъ мести за убійство его брата Асаила, по части для того, що ему не довѣрявъ и уважавъ его за зрадника, котрый хоче Давида лестію уловить. Давидъ однакожъ оплаковавъ смерть Авенирову, говорячи: „Чистый я вѣдъ крови Авенира, вина за его смерть найспаде на голову Іоава,“ похоронивъ его зъ честію и доставъ той цѣлый день.

²⁾ Давидъ мавъ 30 лѣтъ, коли зачавъ царствовати въ Хевронѣ, и рядивъ всего 40 лѣтъ, т. е. пѣтьсома року въ Хевронѣ надъ Юдею, а 33 лѣтъ надъ цѣлымъ Израилемъ.

³⁾ Іевусъ бувъ внукомъ Хама, вѣдъ него вели свѣй початокъ Іевусеѣ.

⁴⁾ Хирамъ, царь Тирскій, пославъ Давидови дерева кедрового, теслѣвъ и камѣнярѣвъ, котріе побудовали ему дѣмъ.

Коли Филистимы побачили, що Давидъ запанувавъ надъ цѣлымъ Израилемъ, выступили противъ него всѣ спѣльно, зѣстали однакожь вѣдъ него при помочи Божѣй побитѣ.

Теперь хотѣвъ Давидъ такожъ и кивотъ Божій перенести зъ гѣрода Карятіаримъ зъ дому Аминадава на гору Сіонъ. Вѣнъ зѣбравъ прото 70 тысячь войска, всѣхъ старшинъ, священникѣвъ и Левитѣвъ, и дуже велике число народа, и такъ при спѣвѣ, музыцѣ и жертвахъ ¹⁾ внесли кивотъ завѣта на Сіонъ и поставили его въ скиніи (т. е. шатрѣ), котру поставивъ бувъ Давидъ. Посѣмъ принѣсъ Давидъ жертвы, угостивъ нарѣдъ, и благословивши людѣй въ имени Божѣмъ, вѣдпустивъ ихъ домѣвъ.

Коли кивотъ перенесено, самъ Давидъ, одѣтый въ свѣтлу одѣжь священнику, ишовъ передъ кивотомъ, граючи и скачучи. Видячи то Мелхола, его жена а донька Савлова, за зле брала Давидови, що будьто передъ народомъ понижає свое достоинство царске. Однакожь Давидъ вѣдповѣвъ їй: „Передъ Господомъ, котрый выбравъ мене вмѣсто твого вѣтця и его роду на царя людѣй своихъ, буду я завсѣгды грати и скакати и упокоряти ся еще бѣльше.“

91. Давидъ порядкує богослуженѣ.

Давидъ хотѣвъ Господу Богу збудувати величавый храмъ. „Я живу въ домѣ кедровѣмъ, а кивотъ Божій стоитъ въ шатрѣ зъ кожъ,“ говоривъ вѣнъ до пророка Натана. Але Господъ Богъ сказавъ ему черезъ тогожь пророка: „Не ты збудуєшь менѣ дѣмъ, але коли ты уснешь зъ вѣтцями твоими, Я поставлю сына твого царемъ, и той збудує дѣмъ имени Мому; Я утверджу его престолъ, и буду ему отцемъ, а вѣнъ буде Менѣ сыномъ.“ Давидъ пѣддавъ ся воли Божѣй, подякувавъ зъ сердца за ту ласку, що Богъ обѣцявъ по нѣмъ дати престолъ его сынови, и черезъ цѣле жите збиравъ потрѣбный матеріалъ на будѣвлю храма.

¹⁾ Вѣдъ мѣсяца, де стоявъ кивотъ, на шѣсть крокѣвъ стояло сѣмъ жертѣвникѣвъ такожъ що шѣсть крокѣвъ вѣдъ себе вѣддаленыхъ; на кождѣмъ жертвовано одного вола и барана. Пѣвчѣ були пѣдѣленѣ на сѣмъ хорѣвъ.

Тымчасомъ упорядкувавъ вѣнъ богослуженя. Подѣливъ священниковъ на 24 ряды, котры оденъ по другомъ сповняли службу Богу въ Іерусалимѣ и приносили жертвы; рѣвножъ и Левитѣвъ подѣливъ на три вѣддѣлы пѣсля трѣхъ сынѣвъ Левія¹⁾, а кождый вѣддѣлъ зновъ на 24 ряды, котры оденъ по другомъ служили при скинії; зъ помежи всѣхъ Левитѣвъ выбравъ зновъ пѣвчихъ и грающихъ, котры при богослуженю спѣвали и грали.

Такожъ складавъ Давидъ прекраснѣ пѣсни въ честь и хвалу Богу, котры называютъ ся псалмами.²⁾

Псалмы вѣдзначають ся высокими мыслями и глубокимъ чувствомъ религійнымъ. Однѣ зъ нихъ суть похвальнѣ, щѣ величаютъ хвалу Бѣжу, другѣ покаеннѣ, котры выражаютъ покаяне (жалѣ) за грѣхи, иншѣ суть просительнѣ, бо взываютъ до Бога о помѣчѣ въ прѣтѣсненяхъ житя, а зновъ иншѣ называютъ ся мессіинскѣ, бо мѣстятъ въ собѣ пророцтво о Мессіи.³⁾ До того суть они дуже поучающѣ. Задля такъ богатого змѣсту, глубины чути и наукъ, въ псалмахъ мѣстячихъ ся, суть они въ церквѣ при богослуженю дуже уживанѣ, и суть для всѣхъ взѣрцемъ молитвъ.

92. Правленѣ Давида.

Давида правленѣ було дуже щасливѣ. Вѣнъ провадивъ многѣ вѣины зъ поокочичными народами, за помѣчию Божою побѣдивъ ихъ, назбиравъ великого полону, и розширивъ границѣ свого царства вѣдъ Феникійского моря по Евфратѣ. Внутрь краю запровадивъ порядокъ, уряды и суды. Длѣтого полюбивъ его нарѣдъ дуже, и вже навѣтъ свояки и прихильники Савловѣ не пѣдносили головы.

Въ своѣй силѣ и славѣ не мысливъ вѣнъ о мести на родинѣ Савловѣй за кривды, якихъ вѣдъ Савла дѣзнавъ

¹⁾ Гл. §. 64 прим. 1.

²⁾ Всѣхъ псалмѣвъ маємо 150, бѣльша ихъ часть уложена вѣдъ Давида, иншѣ вѣдъ другихъ побожныхъ мужѣвъ. Книга, въ котроѣ всѣ псалмы суть збѣранѣ, зове ся „Псалтырь“.

³⁾ Въ псалмахъ предсказано о Мессіи: а) щѣ буде сыномъ Божимъ и царемъ всѣхъ народѣвъ; б) щѣ буде священникомъ по чину Мелхиседека; в) Ёго страсти и смерть; г) щѣ принесе Себе въ жертву за грѣхи нашѣ и примиритъ людей зъ Богомъ; д) Ёго воскресене и вознесене на небо.

бувъ, лишь памятавъ о любви и вѣрности Іонатана и бажавъ ще и по смерти вѣдвдячити ся ему. Длятого допытувавъ вѣнь, чи не зѣставъ якій потомокъ Савлового роду, щобы ему мѣгъ оказати ласку и милѣсть задля Іонатана. Тогда Сива, бувшій слуга Савловъ, приступивъ къ Давидови, и оповѣстивъ, що сынъ Іонатана, по имени Мемфивостей, калѣка, на обѣ ноги хромый,¹⁾ жиє въ убожествѣ у одного далекого свояка свого. Давидъ приказавъ его спровадити до себе, и коли сей упавъ передъ нимъ до землѣ, сказавъ до него: „Мемфивостею! не бѣй ся, я хочу оказати тобѣ милѣсть задля Іонатана, вѣтця твого, и зверну тобѣ всѣ посѣлости дѣда твого Савла, а ты ѣжъ хлѣбъ завсѣгды на столѣ моѣмъ.“ Вѣдъ того часу живѣ Мемфивостей въ Іерусалимѣ, при дворѣ Давидовѣмъ, и ѣвъ на его столѣ.

Сей поступокъ Давида есть дуже красный и наслѣдования гѣдний.

93. Грѣхъ Давида.

Давидъ побѣдивъ всѣхъ своихъ ворогѣвъ, и наложивъ на нихъ дань. Ще тѣлько зѣ Амонитянами мавъ борбу, але самъ не выходивъ на вѣйну, тѣлько пѣславъ свого воеводу Іоава. Проживаючи такъ супѣкѣдно въ Іерусалимѣ, согрѣшивъ вѣнь тяжко. Вставши пѣсля обѣду зѣ ложа, проходивъ ся Давидъ по крыши своеи палаты.²⁾ Вѣ-тѣмъ узрѣвъ вѣнь женщину чудной красоты, по имени Вирсавію, жену Уріѣ, одного зѣ найвѣрнѣйшихъ своихъ полководцѣвъ, и забажавъ взяти еѣ собѣ за жену. Вѣ тѣй цѣли пѣславъ Урію зѣ письмомъ къ Іоаву, щобы его поставивъ на небезпечнѣмъ мѣсци въ борбѣ и вѣдкликавъ вѣдъ него воинѣвъ, такъ щобы Урія упавъ. Коли се стало ся, взявъ Давидъ Версавію за жену собѣ.

¹⁾ Коли пріѣшла вѣсть о смерти Савла и Іонатана, мавъ Мемфивостей пять лѣтъ; въ тѣмъ страху утѣкала зѣ нимъ его нянька, однакожь упустила его зѣ рукъ, причѣмъ вѣнь зломавъ собѣ обѣ ноги.

²⁾ У Израилитянъ були на домахъ плоскі крышѣ, по котрыхъ можъ було проходити ся; въ теплыхъ краяхъ, де мало дощу а снѣгу нема, крышѣ звычайно бувають плоскі.

Господь пославъ къ Давидови пророка Натана, который такъ до него промовивъ: „Розсуди менѣ, царю, справу: Въ одномъ городѣ були два мужѣ, оденъ бувъ богатый а другій убогій. Першій мавъ много волвъ и стада овецъ, а второй лишь одну овечку, котра зъ его дѣтьми ховала ся, зъ его стола ѣла, зъ его чашѣ пила, и на его лонѣ почивала. Коли до богатого завитавъ гѣсть зъ дороги, вѣнь взявъ овечку, и приготовивъ зъ нею обѣдъ подожному.“

Давидъ розсердивъ ся и сказавъ: „Живъ Господь, мужъ сей повиненъ умерти, а убогій має дѣстати сѣмъ овецъ за одну.“ — „Ты еси, царю, тымъ мужемъ, который се зробивъ. Такъ говоритъ Господь Богъ Израилѣвъ: Я помазавъ тебе на царя израильского, Я выбавивъ тебе зъ рукъ Савловыхъ, Я давъ тобѣ Юду и Израила (с. е. племя юдове и прочіи племена израильскіи). Если того мало, то ще бѣльше додамъ. Але чого погордивъ еси словомъ Господнимъ, и такъ велике злое зробивъ передъ его очима? Ты убивъ Урію мечемъ Аммонитянъ, а его жену взявъ собѣ. Длятого мечъ не выйде зъ дому твоего, и зъ власного дому твоего взбуджу тобѣ нещасте.“

Давидъ пѣзнавъ свѣй грѣхъ и розкаивъ ся дуже. „Я согрѣшивъ тяжко передъ Господомъ,“ говоривъ вѣнь, и зъ сокрушеннымъ сердцемъ взывавъ ко Богу:

„Помилуй мя, Боже, по великому милосердію Твоему, по множеству щедротъ Твоихъ очисти беззаконіе мое. Наибѣльше обмый мене вѣдъ беззаконія моего, и вѣдъ грѣха моего очисти мене. Во беззаконіе мое я знаю, и грѣхъ мой передо мною есть заедно. Тобѣ единому согрѣшивъ я, и лукавое передъ Тобою сотворивъ я,“ и т. д.¹⁾

Натанъ сказавъ Давидови: „Господь прости въ тобѣ грѣхъ твоѣй, ты не умрешь; однакожь понеже давъ еси соблазнъ людемъ, сынъ твоѣй умре.“ И розболѣло ся дитя Вирсавіѣ, и хотъ Давидъ моливъ ся и постивъ, дитя умерло до сего дня. Такожъ и друга кара, загрожена пророкомъ, постигла Давида, бо сынъ его Авессаломъ убивъ найстаршого брата своего Амнона,²⁾ а потѣмъ пѣднравъ бунтъ противъ вѣтца своего.

¹⁾ Пс. 50. ²⁾ за безчесть, нанесену сестрѣ Тамарѣ.

Зъ сѣи подѣѣ видно, що въ лѣнивствѣ и при достаткахъ чловѣкъ найскорше согрѣшитъ, и що передъ Богомъ не укрѣе ся нѣ яке дѣло. Зъ другой зновъ стороны поучае насъ примѣръ Давида, якъ грѣшникъ каяти ся повиненъ, и що черезъ щире покаяне може доступити вѣдпущеня грѣхѣвъ. „Если ты согрѣшивъ, якъ Давидъ, то и кай ся, якъ Давидъ,“ сказавъ св. Амвросій до цѣсаря Теодосія В.

94. Бунтъ Авессаломъ.

Авессаломъ бувъ дуже красный и милый, мавъ довге и красне волосе, и державъ собѣ возы, ѣздцѣвъ и прибочну сторожу зъ 50 мужѣвъ. Щоденно рано стававъ вѣнь при воротахъ, и коли хто приходивъ до царя глядати справедливости, выпытувавъ его о его справу, и говоривъ: „Твоя справа здае ся менѣ справедливою, однакожь у царя нема такого, щобы тебе выслухавъ. О кобы то я бувъ судією, я бы кожного справедливо розсудивъ!“ Коли хто хотѣвъ ему вѣддати почестъ, протягавъ руки свои и не дозволявъ того, а обнимавъ и цѣлувавъ его. Такимъ способомъ вѣнь позыскавъ собѣ серця людій.

Приклонивши такъ на свою сторону Израиля, Авессаломъ просивъ вѣтця, щобы ему позволивъ пойти въ Хевронъ и принести тамъ жертву, котру Богу бувъ обѣцавъ. Тайно розбѣславъ вѣнь своихъ приклонникѣвъ по цѣломъ краю, и давъ имъ такий приказъ: „Коли почуете голосъ трубъ, окликуйте, що Авессаломъ вступивъ на престолъ въ Хевронѣ.“ Такъ пѣднравъ ся великій бунтъ. Множество народа зѣбрало ся около Авессаломъ въ Хевронѣ, и окликали его царемъ.

Коли Давидъ о тѣмъ бунтѣ почувъ, сказавъ до своихъ людій: „Утѣкаймо, щобы насъ Авессаломъ не напавъ и не замкнувъ въ мѣстѣ, и не поубивавъ вразъ зѣ всѣми мешканцями мечемъ.“ И чимъ скорше выйшовъ царь босо и зъ вѣдкрытою головою зъ Іерусалима, и перейшовши Кедронъ, ступавъ на Оливну гору. Въ смутку и зъ плачемъ слѣдували за нимъ его слуги, шѣстьсотъ мужѣвъ прибочной сторѣжѣ, и много народа. Межи ними були три его полководцѣ: Іоавъ, Авесса и Еѣтей. Узрѣвши сего послѣднѣго, сказавъ Давидъ: „Чого ты идешъ зъ нами?

Верни ся, у нового царя можешъ найти щасте; вчера прійшовъ еси, а днесъ вже мусишь утѣкати зѣ мною“¹⁾. Однакожь Єфтей вѣдповѣвъ: „Якъ Богъ живой, де мѡй пань и царь, чи то въ житю чи въ смерти, тамъ и я буду.“ За Давидомъ слѣдували такожь первосвященникъ Садокъ, и всѣ священники и Левиты, несучи кивотъ завѣта. Однакожь Давидъ сказавъ до нихъ: „Вѣднесѣть кивотъ назадъ въ гѡродъ; если найду благодать передъ Господомъ, и верне мя зновъ (въ Іерусалимъ), то буду оглядати его красоту. Если жъ скаже до мене, що не має вже уподобаня въ менѣ, я корю ся передъ Нимъ, нехай дѣлає зо мною, якъ Ёму подобає ся.“ Священники вернули назадъ въ гѡродъ.

Давидъ удавъ ся въ пустыню. Тутъ стрѣтивъ его оденъ чоловѣкъ зѣ роду Савлового по имени Семей и ставъ его проклинати, а кидаючи за нимъ камѣнемъ, кричавъ: „Втѣкай, втѣкай ты кровожадный и беззаконный мужу, Богъ мститъ на тобѣ кровь Савла и его сынѡвъ, ты выдеръ ему царство, а теперъ Богъ давъ тоє сынови твому Авессалому.“ Авесса хотѣвъ его убити, але Давидъ сказавъ: „Лишѣть его, нехай проклинає. Коли сынъ мѡй власный на жите мое настає, то що дивувати ся Семейви? Може Господь Богъ погляне на мое смиренє, и вмѣсто проклятя дасть менѣ благословенє.“ Такъ ишовъ царь дальше, а Семей проклинавъ и кидавъ за нимъ камѣнемъ.

Давидъ зѣ всѣми своими людьми перейшовъ черезъ рѣку Іорданъ въ пустыню. Верзеллій, дуже чесный старецъ, и два другі мужѣ принесли цареви и его мужамъ постѣль, килимы, глиняне начинє, пшеницѣ, жита, ячменю, муки, бобу, сочевицѣ, меду, масла, овецъ, телятъ и сыра, — бо всѣ були дуже голодны и утруджені

95. Смерть Авессалома.

Въ пустыни устроивъ Давидъ свое войско въ три вѣдѣлы пѡдъ трѣма начальниками, и выславъ противъ Авессалома, котрый вже занявъ бувъ Іерусалимъ и вырушивъ

¹⁾ Єфтей бувъ чужинець, Геттеянинъ.

въ погоню за Давидомъ. Высылаючи своихъ полководцѣвъ въ борбу, заповѣдавъ имъ: „Пощадѣть менѣ сына Авессалома.“

Прійшло до борбы въ лѣсѣ Ефремовѣмъ. Войско Авессаломове зѣстало побите, Авессаломъ ставъ утѣкати, и йдучи на мулъ, повисъ на своѣмъ довгѣмъ волосю на дубѣ, а мулъ утѣкъ зъ пѣдъ него. Оденъ мужъ зъ войска Давидоваго, побачивши то, давъ знати Іоаву, котрый взявъ три стрѣлы, и пробивъ ними сердце Авессаломове, а оруженосцѣ Іоавовѣ добили его, бо еще живъ. Потѣмъ давъ Іоавъ знакъ трубою, щобы перестала борба, бо жалъ ему було людѣй. Тѣло Авессаломове кинувъ Іоавъ въ велику пропасть въ лѣсѣ, и заваливъ камѣнемъ.

Давидъ сидѣвъ у ворѣтъ города Манаима, и дожидавъ кѣнца битвы. Коли жъ довѣдавъ ся о смерти Авессалома, засмутивъ ся дуже, и оплакувавъ его.

Нѣ якій грѣхъ не уйде безкарно. Хоть и покае ся грѣшникъ, таки мусить вѣнъ въ сѣмъ або въ тѣмъ житю (чистилицѣ) кары за грѣхъ вѣдбути. Хто жъ въ нерозкаяню умирае, той на вѣки позбавляе себе щасливости въ єдности зъ Богомъ, и стягае на себе вѣчну кару въ пеклѣ. Давидъ, хоть и покаивъ ся, мусѣвъ перенести дочаснѣй кары, але Авессаломъ понѣсъ и дочасну кару, згинувши такъ нечесно, и вѣчну въ пеклѣ, бо въ нерозкаяню умеръ, и тяжке було его переступство противъ четвертой заповѣди Божой.

96. Поворотъ Давида.

Зновъ навернули ся сердца цѣлого народа къ Давидови. Мужѣ зъ всего народа выйшли напротивъ, и рекли ему: „Верни ся разомъ зъ людѣми своими.“ Прійшовъ такожъ и Семей, упавъ передъ нимъ до землѣ, и говоривъ: „Не памятай, о пане, мого грѣха противъ тебе и моихъ слѣвъ, котрыми я тебе образивъ, коли уходивъ еси зъ Іерусалима; бо я знаю, що я согрѣшивъ, и нынѣ приходжу оденъ зъ першихъ тобѣ на встрѣчу.“ Авесса розсердивъ ся, говорячи: „Що, Семей мавъ бы не умерти за то, що проклинавъ помазаника Господнѣго?“ Але Давидъ вѣдповѣвъ: „Що тобѣ на тѣмъ? чого мене кусишь? Нынѣ мавъ бы умерти мужъ въ Израили, коли я зновъ царемъ

надъ Израилемъ?“ и обернувши ся къ Семею, сказавъ : „Не умрешь.“

Такожъ вѣсѣмдесятилѣтній старецъ Верзеллій¹⁾ вышелъ напротивъ Давида зъ радѣснымъ сердцемъ. Царь сказавъ до него : „Ты пойдешь зѣ мною въ Іерусалимъ, и послѣдній днѣ житя своего проведешь при менѣ въ супокою.“ Але сей подякувавъ цареви за ту ласку : „Чи довго ще менѣ жити? Я вже маю вѣсѣмдесять лѣтъ, чижъ менѣ ще роскошувати въ їдженю и напитку, и въ слуханю спѣвакоу и спѣванокъ? На що бы я мому цареви мавъ тягаромъ бути? Я вѣдпроваджу тебе трохи за Іорданъ, и верну ся домѣвъ, бо хочу умерти въ городѣ моѣмъ и лежати при гробѣ вѣтця мого и матери моеи.“

Давидъ дае тутъ дуже красный примѣръ прощенья ворогамъ. Наслѣдуймо той примѣръ Давида, памятаючи на слова Іисуса Христа : **Яще отпѣщаете человекѣкомъ согрѣшенїа ихъ, отпѣститъ и вамъ Отецъ вашъ небесный. Яще ли не отпѣщаете человекѣкомъ согрѣшенїа ихъ, ни Отецъ вашъ отпѣститъ вамъ согрѣшенїа вашихъ.** (Мат. 6.)

Коли Давидъ повернувъ въ Іерусалимъ, прѣбывавъ ще Савей, оденъ зъ вождѣвъ Авессаломовыхъ, пѣднати бунтъ противъ него. Однакожъ сей бунтъ зѣоставъ скоро притлумленный, а Савей зѣоставъ стятый.

Потѣмъ спустивъ ще Господъ Богъ трилѣтній голодъ на землю Давидову, такожъ мусѣвъ Давидъ провадити вѣйну зъ Филистимами. Въ одной борбѣ мало що не упавъ Давидъ зъ руки великана, тѣлько Авесса его выбавивъ, убивши того великана. — Выбавивши ся вѣдъ всѣхъ ворогѣвъ, Давидъ зложивъ прекрасну пѣсню въ честь и подяку Богу за выбавлене.

Пѣдъ конецъ житя согрѣшивъ ще Давидъ гордостїю. Вѣнъ хотѣвъ повеличати ся, що має велике число народа пѣдъ собою, и приказавъ весь народъ перечислити. За то спустивъ Богъ помѣръ на людїй, що до трѣхъ днѣвъ вымерло 70.000 мужѣвъ. Тогда Давидъ розкаивъ ся : „Я согрѣшивъ гордостїю, — говоривъ вѣнъ, — я согрѣшивъ, я емь той пастыръ, що злое сотворивъ, а сїй вѣвѣщъ що винный? Нехай же рука Твоя буде на менѣ и на домѣ вѣтця мого.“ Господъ Богъ выслушавъ его, и уставъ помѣръ.

97. Послѣдній установы Давида и смерть его.

Давидъ зостарѣвъ ся дуже, и приближила ся година смерти его. Передъ смертїю хотѣвъ вѣнъ ще двѣ sprawy

¹⁾ Се той самъ, що Давида въ пустыни надѣливъ живнѣстями.

залагодити, т. є. утвердити царство въ своѣмъ родѣ, и забезпечити збудованє храма Божого. На своего наслѣдника назначивъ вѣнъ Соломона, сына своего, и приказавъ его ще за своего житя черезъ первосвященника Садока и пророка Натана помазати на царя, и трубами обвѣстити по цѣлѣмъ краю, що Соломонъ вступивъ на престолъ царскій. Умираючи, давъ ему такі напѣмненя: „Я вѣдходжу къ вѣтцямъ моимъ, а ты крѣпи ся, и будь мужемъ звершенымъ. Хорони заветъ Господа Бога твоего, заховай заповѣди и приказы и уставы Его, написанъ въ законѣ Мойсеѣвѣмъ, и послѣ нихъ поступай, чтобы сповнило ся слово Господне, которе сказавъ менѣ: Если сыны твои стерегти будутъ путій Моихъ, и цѣлымъ сердцемъ передо Мною въ правдѣ ходити будутъ, не вѣдѣмъ ся вѣдъ нихъ престолъ Израилѣвъ.“

Щобы забезпечити будѣвлю храма, зѣбравъ около себе передъ смертію: Соломона, князѣвъ и старѣйшинъ и много мужѣвъ, и такъ промовивъ до нихъ: „Слушайте мене, братья мои и народе мѣй! Я хотѣвъ збудувати дѣмъ, въ котрѣмъ бы спочивавъ кивотъ завета, и приготовивъ все потрібне до будѣвлѣ, але Богъ сказавъ менѣ: ‘Ты не збудуешь имени Мому дому, бо ты воинъ, и много крови проливъ еси. Твой сынъ Соломонъ збудуетъ Менѣ дѣмъ, бо Я выбравъ Собѣ его за сына, и буду ему вѣтцемъ. Я утверджу его царство во вѣки, коли Мои установы и заповѣди буде заховувати.’ Тожъ передъ Богомъ нашимъ и цѣлымъ народомъ наминаю васъ, испытуйте и заховуйте заповѣди Господа нашего, щобъ вы вѣстали въ посѣданію сеи землѣ и передали еѣ своимъ дѣтѣмъ въ вѣчне посѣданє. Ты жъ, сыну мѣй, Соломоне, знай Бога вѣтця твоего и служи Ему цѣлымъ сердцемъ и охочимъ духомъ, бо Господь проникає все сердца и знає все мысли. Коли будешь Его глядати, найдешь Его, а коли Его опустишь, то и Вѣнъ тебе покине на вѣки. А що Господь Богъ тебе выбравъ, щобъ ты Ему збудувавъ святыню, крѣпи ся и заверши дѣло тое.“

Послѣмъ передавъ Соломонови нарысъ храма и всехъ частей и сосудѣвъ его, и все золото, срѣбло, мѣдъ и желѣзо, камѣне и кедрове дерево, що зѣбравъ на будову

храма. Въ-кѣнці сказавъ до зѣбранихъ: „Хто зъ васъ що жертвовати може зъ своєї сторони, нехай жертвує Господеві.“ Всѣ князѣ и нарѣдъ зложили много золота, срѣбла, мѣди, желѣза и дорогихъ каменѣвъ. Видячи то Давидъ, ставъ величати Бога передъ цѣлымъ зборомъ.

Потѣмъ сказавъ къ зборови: „Благословѣть и вы Господа,“ и всѣ, упавши на колѣна, хвалили Господа.

Принесено множество жертвъ, тысячъ волѣвъ, тысячъ овецъ и тысячъ ягнятъ на цѣлопаленє. Вѣнці ѣли и пили передъ Господомъ, и помазали Соломона вдруге на царя.

Такъ умеръ Давидъ въ славѣ, панувавши сорокъ лѣтъ надъ Израилемъ.¹⁾

Давидъ єсть зъ многихъ взглядѣвъ дуже важный въ исторіи Божого объявлѣня. Въ нѣмъ сповнило ся пророцтво патріярха Якова, що Юда прійде до панованя въ Израили. Вѣнъ пѣднѣсь Израила до великой силы и славы, упорядкувавъ внутрѣшній устрѣй державы и богослуженя. Вѣнъ дає намъ въ житію дуже краснѣ примѣры рѣжныхъ чеснотъ, а именно: побожности и ревности о хвалу Богу, великодушности для ворогѣвъ, покоры и безграничного упованя въ Божѣ. Яко чловѣкъ уломный, упавъ и вѣнъ въ грѣхъ, алежъ и каявъ ся его сердечно. Въ-кѣнці бувъ Давидъ и пророкомъ, бо въ псалмахъ своихъ прорѣкъ о Мессіи и Бгѣ дѣлахъ. Вѣнъ бувъ такожъ прообразомъ Христа, особливо въ переслѣдованяхъ, котрі терпѣвъ, и достунивъ высокой чести бути праотцемъ Христа Спасителя.

СОЛОМОНЪ (1020- -980).

98. Соломонъ просить Бога о мудрѣсть.

Зъ дѣтинѣства бувъ Соломонъ пѣдъ надзоромъ пророка Натана вихованый въ страсѣ Божѣмъ, и полюбивъ мудрѣсть и чесноту. Тымъ способомъ ставъ вѣнъ достойный того великого становиска, на котре его Богъ покликавъ.

Вступивши на престолъ, заховавъ вѣнъ напѣминаня вѣтца свого, и за то любивъ его Господь. И коли при-

¹⁾ Сѣмъ лѣтъ въ Хевронѣ, а 33 въ Іерусалимѣ.

нѣсь Богу тысячь цѣлопаленій наразъ, явивъ ся ему Господь въ ночи во снѣ, и сказавъ до него: „Проси, чого хочешъ, и дамъ тобѣ.“ Соломонъ вѣдповѣвъ: „Ты мому вѣтцю, Твому служѣ, велике милосердіе оказавъ, бо вѣнь ходивъ передъ Тобою въ правдѣ, справедливости и зъ чеснымъ сердцемъ. Ты и по смерти не переставъ бути милосернымъ для него, коли дозволивъ сынови его сидѣти на престолѣ его. Ты, Господи, мене, слугу Свого, поставивъ королемъ на мѣсце вѣтця мого, а я еще, якъ той малый хлопецъ, не знаю, якъ поступати. Тожъ дай служѣ Твому розумне сердце, щобы я мѣгъ Твоѣй народъ право судити и розличати межи добрымъ а злымъ.“

Сеся молитва подобала ся Господу дуже. „Понеже ты не просивъ анѣ о довге житѣ, анѣ о богацтво, анѣ о смерть ворогѣвъ, тѣлько о розумъ, прото я сповняю твою просьбу, и даю тобѣ мудре и розумне сердце, що не було и не буде мужа подѣбного тобѣ. А до того даю тобѣ и то, о що не просивъ еси: богацтво и славу, якихъ жаденъ царь передъ тобою не мавъ, и по тобѣ мати не буде. И если заховувати будешъ заповѣди Мои и ходити путемъ Моимъ, якъ твоѣй отецъ Давидъ, умножу такожь днѣ житя твого,“ сказавъ Господь.

Пробудивши ся, пѣйшовъ Соломонъ въ Іерусалимъ, и принѣсь передъ кивотомъ Божимъ жертвы цѣлопаленя и благодареня, и справивъ велику гостину.

Господь Богъ сповнивъ просьбу Соломонову, бо давъ ему таку мудрѣсть, що нѣхто анѣ въ земли израильскѣй, анѣ по за еи границями ему не вирѣвнавъ. Вѣнь розмышлявъ не тѣлько надъ закономъ Божимъ, зъ котрого вытягавъ мудрѣ науки для себе и для другихъ, але такожь надъ природою и цѣлымъ сотворѣнемъ Божимъ, судивъ о кождѣмъ предметѣ добре, и пѣзнававъ во вѣмъ всемогучѣсть, мудрѣсть и доброту найвысшого Сотворителя-Бога. Найвысшу мудрѣсть покладавъ вѣнь въ пѣзнанню Бога и выповненню Ёго волѣ. „Начало премудрости страхъ Божій,“ говоривъ вѣнь. Мудрѣсть свою оказавъ Соломонъ въ своѣмъ поступованю, въ судахъ и выреченяхъ.

99. Мудрый судъ Соломона и честный его поступокъ.

Мудрость Соломона показала ся скоро въ его судѣ. До царского бо суду кождый мавъ отвертый приступъ, тожь прійшли разъ передъ царя двѣ матери просити суду. Одна казала: „Я и сеся жена мешкаемо въ однѣмъ домѣ. Кожда зъ насъ мала дитя. Кромѣ насъ не було нѣкого бѣльше въ хатѣ. Сеи ночи сеся жена удусила свое дитя въ снѣ, и коли я спала, она встала, взяла мое собѣ, а свое положила при моѣмъ боцѣ. Коли жъ я пробудила ся и при свѣтлѣ деннѣмъ розглянула дитя, пѣзнала я, що се мертве дитя не мое, лишь еи.“ Друга зновъ говорила: „Не такъ, якъ ты говоришь; мое дитя жиѣ, а твое мертве.“ И такъ спорили обѣ жены, и не можъ було дѣйти правды. Выслухавши ихъ царь, сказавъ: „Принесѣтъ мечъ, роздѣлѣтъ жиуче дитя, и дайте кождѣй по половинѣ.“ Тогды встрясло ся сердце правдивой матери, она сказала: „Не такъ, мѣй пане, дайте їй живе дитя, и не убивайте его.“ Друга же говорила: „Розрубайте дитя, нехай не буде нѣ менѣ нѣ їй.“ По тѣмъ пѣзнавъ Соломонъ правдиву матеръ, и выдавъ такій засудъ: „Вѣддайте живе дитя першѣй и не убивайте его, бо она есть матерію его.“

Засудъ сей ставъ ся звѣстнымъ по цѣлѣмъ краю, и всѣ величали Бога за то, що таку мудрость давъ ихъ цареви.

Зъ мудростію въ парѣ повинна завсѣгды ити честота, бо мудрость безъ честоты не має вартости. Длятого то и Соломонъ найвысшу мудрость покладавъ въ страсть Божѣмъ. И прото зъ мудростію лучивъ вѣнъ правдиву побожнѣсть и честь для Бога, котру выражавъ многими жертвами, якѣ приносивъ Богу. Але тутъ ще треба намъ записати красный его поступокъ, котрымъ выразивъ честь для своей матери. Коли оденъ разъ мати его (Вирсавія) приступила до его престолу, щобы предложити ему одну просьбу, Соломонъ, узрѣвши еѣ, заразъ вставъ, выйшовъ супротивъ неи, поклонивъ ся їй низко, и приказавъ при-

ставити другій престолъ по правдѣ руцѣ своѣй для матери, и ажъ коли она усѣла, ставъ слухати єи просьбы. Прекрасный то примѣръ сынѣвскои почести для матери.

100. Соломона мудрі выреченя, притчѣ и пѣсни.

Мудрѣсть свою виявивъ Соломонъ такожъ въ притчахъ и въ пѣсняхъ. Притчѣ суть то короткі и мудрі выреченя, котрі мѣстятъ въ собѣ науки моральні, пожиточні такъ для щасливого и спокойного дочасного житя, якъ и для вѣчного блаженства. Такихъ притчъ выповѣвъ Соломонъ три тысячѣ, однакожъ до насъ всѣ не дѣйшли.¹⁾ Пѣсней уложивъ Соломонъ 5.000, зъ котрыхъ однакожъ тѣлько одна, названа „Пѣсня пѣсней“, до насъ дѣйшла. Въ нѣй Соломонъ образѣмъ представляе тѣсный союзъ межи Христомъ а Ёго церквою, якъ и непорочнѣсть и честнѣсть пресв. Дѣвы Маріѣ.

Послушайте деякихъ притчей Соломоновыхъ :

Початкомъ премудрости єсть страхъ Господень.

Праведно поступати и правду говорити єсть Богу милѣйше, нѣжъ жертва.

Жертва безбожныхъ мерзка передъ Господомъ.

Мужа тихого любитъ Господь.

Хто злое сѣе, злое и жне.

Грѣшникъ боить ся и утѣкае, хотя за нимъ нѣхто не жене, праведный же вѣдважный якъ левъ, бо уповае въ Бозѣ.

Уповаи всѣмъ сердцемъ на Бога, и своею мудрѣстію не хвали ся.

Слухай, сыну, напѣваній вѣтця твоего, и не вѣдидай завѣтѣвъ матери своєи.

Розумный слушае наукъ вѣтця.

Око, ругающе ся вѣтцю и досаджающе матери въ старости, нехай вырвуть гайвороны и най зѣдять орлы.

Не переставай хлопця карати, бо если рѣзгою его бєшь, не умре; ты ударишь его рѣзгою, а душу выбавишь вѣдъ смерти.

Кара и напѣванє даять мудрѣсть; хлопецъ своевольный робить соромъ родичамъ своимъ.

Хто затыкае уши свои, щобы не чувъ убогого (немѣчного), то и его не послухають, коли взывати буде.

¹⁾ До насъ дѣйшовъ тѣлько збѣрникъ притчей въ одной книжѣ, складающей ся зъ 31 главы.

Милостыня и вѣра нехай ты нѣколи не опускають, напиши ихъ на таблицы сердца своего, а найдешь благодать.

Хто свои грѣхи скрываетъ, не выйдетъ на томъ добре, але хто ихъ визнае и уникае, найдетъ милость.

Хто псуе праведныхъ, самъ впаде въ бѣду.

Де покора, тамъ мудрость.

Нехай хвалить тебе другій, а не твои уста.

Хто вдае ся зъ мудрыми, буде мудрый, а хто водить ся зъ нерозумными, буде нерозумный.

Не завязуй приязни зъ злѣснымъ и жорстокосерднымъ, щобысь самъ такимъ не ставъ ся.

Хто вмѣе гнѣвъ повздержати, есть бѣльшій того, щѣ здобувае города.

Гнѣвъ шкодить и розумному. Покѣрный одвѣтъ тихомирить гнѣвъ, а жорстоке слово будить гнѣвъ.

Господь ненавидить око досаджающее, языкъ неправедный, руки проливающие кровь праведного, сердце кующее мысли злѣ, ноги спѣшащїи творити злое.

Мерзкій передъ Господомъ уста ложны.

Не говори: „вѣдомщу ворогови,“ але потерпи, Богъ тобѣ поможетъ.

Если твой врагъ голоденъ, накорми его, сли має спрагу, напои его; се дѣлаючи збираешь вугле на голову его, а Богъ нагородитъ тобѣ добромъ.

Если твой врагъ упаде, не тѣшь ся его упадкомъ.

Лучше мале зо страхомъ Божиимъ, нѣжь великій скарбы зъ неправдою.

Не помогутъ богатства въ день гнѣву Божого, справедливость выбавитъ вѣдъ смерти.

Двое прошу у Тебе, Боже! не вѣдойми вѣдъ мене благодати Твоеи, доки не умру; пусте и ложне слово удали вѣдъ мене, богатства и убожества не дай менѣ. Дай менѣ то, щѣ потрѣбне до утримання житя, щобы я, будучи надто сытымъ, не посунувъ ся до лжи и гордости, або въ убожествѣ не бувъ побужденый до крадежи, або не заприсягъ ложно имени Божому.

Не хвали ся завтрѣшнимъ днемъ, бо не знаешь, щѣ вѣнъ зъ собою принесетъ.

На путь безбожныхъ не ходи, уподобаня въ ихъ дѣлахъ не май; де они збирають ся, не ходи, удаляй ся вѣдъ нихъ и зоставляй ихъ.

Сѣмъ разѣвъ падае праведникъ и встае, безбожны же гинуть въ злѣмъ.

Сыну! не погорджуй карами Божиими, и не трать духа, коли тебе карае, бо кого Богъ любить, того наказуетъ.

Не будь винопїйця, бо всякій пияница зъубожѣе. Кому горе? кому сварня? кому горести и свары? хто вѣдбирае раны дармо?

кому сині очі? Тымъ, що перебувають при вині і глядають за бенкетами.

Иди до муравля, лѣнивый, побачь его пути, поревнуй ему, и будь мудрый, якъ вѣнъ. Вѣнъ бо хотя анѣ рѣльникомъ не есть, анѣ надъ собою наставника анѣ пана не має, готовить собѣ поживу въ жнива. Або иди до пчолы, и пѣзнай, яка она працѣвита, и якъ пожиточный еи трудъ.

Мудростію царѣ царствують и сильніи пишуть право. Мудростію вельможѣ величають ся и властителѣ держать землю.

101. Храмъ Соломона.

Въ четвертѣмъ роцѣ свого панованя рѣзпочавъ Соломонъ будѣвлю храма Божого въ Іерусалимѣ пѣсля нарысу, даного ему ще вѣтцемъ его Давидомъ. Въ тѣй цѣли пѣславъ вѣнъ до Хирама, царя Тиру, посольство зъ просьбою о дерево кедрове и кипарисове и о потрѣбныхъ до будѣвлѣ майстрѣвъ. Хирамъ, котрый вже зъ Давидомъ въ приязныхъ стоявъ вѣдносинахъ, охотно згодивъ ся на се. За то зъобовязавъ ся Соломонъ давати ему 20.000 мѣръ пшеницѣ и 20.000 мѣръ олѣю щорѣчно для его дому, рѣвножъ и для робѣтниківъ стѣлько пшеницѣ, ячменю, олѣю и вина. Потѣмъ выбравъ 150.000 чужинцѣвъ, замешкалыхъ въ земли жидѣвскѣй, до робѣтъ, зъ котрыхъ назначивъ 70.000 до несеня тягарѣвъ (переносеня матеріалѣвъ), а 80.000 до тесаня камѣня; рѣвножъ и зъ Израилитянъ назначивъ 30.000 до робѣтъ, такъ що попере мѣнно робили по 10.000 оденъ мѣсяць въ Ливанѣ, а два мѣсяцѣ дома. Сѣ разомъ зъ Тирійцями рубали и обтесували дерево и камѣне въ Ливанѣ (и въ горахъ около Іерусалима), потѣмъ спускали плотами до Топіѣ, а вѣдтамъ спроваджали до Іерусалима. Самыхъ наставникѣвъ було 3.000, а надъ всѣми на верху стоявъ Адонирамъ. Подѣбножъ оброблювано и мѣдь, зъ котрой выливано начиня въ земли надъ Іорданомъ. Всѣ то спорудивъ майстеръ зъ Тиру Хирамъ, котрого мати була Израилитянка а отецъ Тириянинъ. Черезъ три лѣта тревали тѣ приготавливаючі роботы до будѣвлѣ храма, по трѣхъ лѣтахъ зачали вже храмъ ставити.¹⁾

¹⁾ Понеже матеріалъ бувъ вже оброблений, длятого сказано

Мѣсцемъ, на котрѣмъ мавъ станути храмъ, выбрано гору Морія въ Іерусалимѣ.¹⁾ Храмъ бувъ 60 лѣктѣвъ довгій, 20 широкій и 30 высокій, и дѣливъ ся на Святая святыхъ 20 лѣктѣвъ довготы и Святая 40 лѣктѣвъ довготы. Обѣ части були вѣддѣлені дорогою золототканою завѣсою червоною и синою барвы, на котрѣй выобразені були Херувимы. Въ „Святая святыхъ“ стоявъ кивоть завѣта, надъ котрымъ Херувимы, десять лѣктѣвъ высокій, зъ оливного дерева вырѣзані и золотомъ крыті, розпростирали свои довгі крыла. Въ „Святая“ находивъ ся олтарь кадильный, десять золотыхъ свѣчникѣвъ, десять столѣвъ золотомъ крытыхъ, кадилицѣвъ, чашѣ и инші посуды, а все зъ золота. Стѣны храма були деревомъ кедровымъ а пѣдлога деревомъ кипарисовымъ выложені, котре зновъ покрыте було золотою бляхою зъ рѣжными окрасами, представляющими Херувимѣвъ, пальмы, колокиты и инші цвѣты. Двери до храма провадили вѣдъ всходу, передъ котрыми находивъ ся великій прісѣнокъ, богато украшенный; при вступѣ въ тойже стояли два великаньскі мѣдяні стовпы, дуже мистерной роботы, названі Яхунъ („крѣпость“) и Воосъ („сила“). Въ около храма ишли два дворы або притворы, зъ котрыхъ внутрѣшній бувъ призначеній для священникѣвъ, а зверхній для народа. Въ внутрѣшнѣмъ находивъ ся величавый олтарь мѣдяный, на котрѣмъ палили ся жертвы,²⁾ обѣкъ величава умывальниця, „мѣдянымъ моремъ“ звана, спочивавша на дванайцати мѣдяныхъ волахъ и украшена рѣжными окрасами, для умыванія священникѣвъ³⁾, а по обѣхъ бокахъ жертѣвника десять

що не було чути при будѣвли храма анѣ молота анѣ жадного желѣзного орудія.

¹⁾ Пѣсля переказу було то се мѣсце, на котрѣмъ Авраамъ жертвовавъ Исаака, и на котрѣмъ Давидови явивъ ся ангель пѣдчасъ моровой заразы (гумно Орны). Ще по нынѣшній день зѣстали слѣды великаньского пѣдмурованія вѣдъ всходу, де гора нагло къ потокови Кедрону спадає.

²⁾ Сей жертѣвникъ бувъ чотырогранный рѣвнобѣчный, довгота кожного боку выносила 20 лѣктѣвъ, а высота его 10 лѣктѣвъ.

³⁾ „Море мѣдяне“ мало видъ чашѣ, и було пять лѣктѣвъ високе, мало десять лѣктѣвъ въ поперечнику и трийцять въ обѣ-

умывальницъ для мытья жертвъ. Въ зверхнѣмъ притворѣ находили ся келіѣ, въ котрыхъ збирали ся пророчїи ученики (законоучителѣ и книжники). До притворѣвъ провадили двери зъ всѣхъ сторѣнъ.

Будѣвля храма тревала чотыри и пѣвъ лѣта, отже вразъ зъ приготавлиючими роботами сѣмъ и пѣвъ лѣтъ.

102. Посвященє храма.

Коли вже храмъ зѣоставъ укѣнченый, наступило посвященє его.¹⁾ Соломонъ зѣбравъ всѣхъ священникѣвъ и левитѣвъ, всѣхъ князѣвъ и старѣйшинъ и велике множество народа. Священники и левиты несли кивотъ завѣта, скинію и всѣ посуды зъ Сіону въ храмъ при голосѣ трубъ, кимвалѣвъ и органѣвъ и спѣвъ псалмѣвъ, а Соломонъ зъ старѣйшинами ишовъ передъ кивотомъ и приносивъ безчислене множество жертвъ. Коли священники кивотъ завѣта²⁾ поставили пѣдъ крылами Херувимѣвъ въ Святая святыхъ, облакъ и слава Божя наповнили храмъ такъ, що священники не могли въ нѣмъ стояти. Се було доказомъ Божого благоволеня въ тѣмъ мѣсци. Тогда Соломонъ припавъ передъ олтаремъ Господнимъ на колѣна, и пѣднѣвши руки въ гору ставъ молити ся :

„Господи Боже Израилѣвъ! нема подобного Тебѣ анѣ на небѣ горѣ, анѣ на земли.

„Чи маємо гадати, що дѣйстно Богъ мешкає зъ людьми на земли? Если небо и небеса небесъ не могутъ Тебе обняти, то о скѣлько менше храмъ сей, котрый я имени Твоему збудувавъ! Однакожь, Господи Боже Израилѣвъ! нехай очи Твои отворенїи будутъ на храмъ сей день и нѣчь, выслухай молитву слуги Твоего и людей твоихъ Израиля; сїи Тебе о що просити будутъ на мѣсци

емѣ. Воли, на котрыхъ почивало, були по три на всѣ чотыри части свѣта оберненїи, и се мало знаменувати, що наука Христова розголоситъ ся на всѣ чотыри части свѣта.

¹⁾ Посвященє храма вѣдбуло ся въ семѣмъ мѣсѣци року с. е. въ осени.

²⁾ Въ кивотѣ завѣта вѣдтеперь переховували ся лишъ двѣ таблицѣ Мойсейвїи, а палиця Аронова, чаша зъ манною, якъ и другїи посуды скинїи, переховували ся особно.

сѣмъ, Ты выслухай ихъ на мѣси мешканя Твоего въ небѣ, сотвори имъ то и будь имъ милостивъ.

„Если небо заключить ся и не буде дощу задля грѣхѣвъ ихъ, и они помолятъ ся на мѣси сѣмъ, покаютъ ся и визнають свою вину: выслухай ихъ зъ неба и милостивъ буди грѣхамъ слуги Твоего и людій твоихъ Израиля, напровадь ихъ на дорогу праву, щобы нею ходили, и дай дощъ на землю, котру давъ еси людямъ Твоимъ въ посѣдане.

„Если въ краю настане голодъ або помѣръ, або коли спекота збѣже спалить, або шаранча чи то гусеницѣ зѣдятъ, або коли неприятель нападе и гѣроды обляже, чи то яке будь нещасте або хѣроба людей притисне: тогды, хто небудь пѣднесе въ сѣмъ храмѣ руки къ Тебѣ и молити ся стане, выслухай его въ небѣ, Твоѣмъ мешканю, будь ему милостивъ, и дай ему, якъ заслуживъ, и якъ пѣзнавъ еси сердце его, бо Ты оденъ знаєшь сердца всѣхъ людій. Щобы Тебе бояли ся по всѣ часы, якъ довго въ тѣмъ краю жють, котрый вѣтцямъ нашимъ давъ еси.

„А навѣтъ чужій, котрый не есть зъ Твоего народа Израиля, коли прійде зъ далекого краю помолити ся на мѣси сѣмъ задля имени Твоего, бо чувъ, що имя Твое велике и рука Твоя крѣпка, выслухай и его въ небѣ, и сповни ему всё, о що Тебе просить, щобы всѣ народы на земли Твое имя пѣзнали, и Тебе бояти ся научились, якъ люди Твои Израилитяне.“

Скѣнчивши сесю молитву, вставъ Соломонъ, и благословивъ нарѣдъ такими словами: „Благословенъ Господъ Богъ, котрый давъ народови своему спокѣй, якъ обѣцявъ, щобы всё то сповнити ся могло. Зѣ всѣхъ обѣтницъ, котры давъ намъ черезъ слугу своего Мойсея, анѣ одно слово не зѣстало несповнене. Господъ Богъ нашъ най буде зъ нами и на будуще такъ, якъ бувъ зъ вѣтцями нашими, нехай насъ не опускає, и най приклонить сердца нашы къ Собѣ, щобы мы завсѣгды Ёго путемъ ходили, Ёго заповѣди и установы заховали, котры давъ нашимъ вѣтцямъ, щобы всѣ люди на земли пѣзнали, що Господъ есть Богъ, и що крѣмъ Него нема Бога.“

Коли Соломонъ свою молитву скѣнчивъ, упавъ огонь зъ неба передъ лицемъ цѣлого народа и спаливъ жертву.¹⁾ Цѣлый нарѣдъ впавъ на лице, и хваливъ Бога: „Благій есть Господъ, во вѣки милость Ёго.“

Цѣлый тыждень тревавъ празникъ. Соломонъ угостивъ

¹⁾ Соломонъ жертвовавъ Богу 22.000 волѣвъ и 120.000 овецъ.

весь народъ, и осьмого дня вѣдпустивъ его домѣвъ. Зъ веселымъ сердцемъ вертали всѣ.

103. Золотый вѣкъ Соломона.

Часы Соломонові були супокѣйні, всѣ вороги Израїля були по́дбиті, и прото кождый въ Юдеи и въ Израїли безпечно по́дъ своимъ фиговимъ деревомъ або въ винници своѣй мо́гъ спочивати, не боячи ся нѣякого нападу ворожого.¹⁾ Длѣтогожъ звернувъ Соломонъ увагу свою на то, щобы по́днести добробытъ и просвѣту въ краю. Вѣнъ будувавъ мѣста (якъ Тадморъ або Палмиру въ сирійской пустыни), другі укрѣпивъ мурами, закладавъ збро́внѣ, и ставивъ биті дороги, котрыми ишли товары зъ Єгипту, Фениціѣ и зъ-надъ Евфрата. Зъ сусѣдними царями завязавъ приязнь вѣдносины, а именно доньку єгипетского короля взявъ собѣ за жену, а зъ Хирамомъ, королемъ феникійскимъ, заключивъ договоръ торговельный. Єго кораблѣ вразъ зъ феникійскими плавали наоколо побережа африканьского ажъ до Индіѣ и Щасливои Арабіѣ. Торговля сушею и моремъ приносила дуже богаті зыски до скарбниці Соломоновои, и значно по́днесла добробытъ и культуру цѣлого народа.

Скѣнчивши величавый храмъ Божій, збудувавъ Соломонъ такожъ и собѣ величаву палату, надъ котрою черезъ тринайцять лѣтъ працѣвано. Головный будынокъ бувъ на три поверхи высокій, и всѣ комнаты були выложені кедриною. Въ великій сали поставивъ собѣ Соломонъ престолъ (тронъ), зроблений зъ слоновои кости, золотомъ крытый, на шести степеняхъ. На кождѣмъ степені стояли по два золоті львы, а кромѣ тыхъ ще два золоті львы по обохъ бокахъ самого престола. Вся посуда, начиня до ѣджения и пия были золоті, бо срѣбло тогды було въ малѣй цѣнѣ.²⁾

¹⁾ Зъ початку панованя Соломонового по́днесли ся були не-нокоѣ, але тѣ зѣстали заразы притлумлені. Царство Соломонове розпростороняло ся вѣдъ потока Єгипетского до Евфрата, и вѣдъ богатого торговельного города Тапсака до цвѣтучого гѣрода Газы въ филистимскѣмъ побережю.

²⁾ Побѣчъ головного будынку були збудовані два мешкальні

Соломонъ побѣлшивъ военну силу, и тримавъ собѣ богато приодѣту прибочну стражъ и прислугу.

Вѣкъ Соломона прото называютъ золотымъ вѣкомъ.

104. Царица Савеса у Соломона.

Іерусалимъ ставъ ся осередкомъ цѣлого краю жидѣвскаго. Каждый тягнувъ тамъ до храма Божого зъ жертвами, а до короля зѣ справамы. Але и зъ чужихъ краѣвъ поганьскихъ приходили многі побачити храмъ и славу царя жидѣвскаго и почути его мудрости, бо слава его розѣйшла ся далеко по-за границѣ. А всѣ они приносили дорогі дары, золоті и сѣбні начиня, оружїе, кадило, дороге камѣне, конѣ, мулы, заграничнї птахи, зубы слоневї и одежи.

Межи иншими вѣдѣдала Соломона такожъ арабска королева зъ далекои Савы, несучи зъ собою великі дары золота, дорогого камѣня и кадила на вѣблюдахъ. Она предложила Соломонови рѣжнї питаня, а сей їй всѣ розвѣзавъ, такъ що дуже дивувала ся его мудрости. А коли побачила ще палаты Соломоновї, его службу богато убрану, посуды золотї, стравы его и жертвы, котрі вѣнъ приносивъ, сказала здивована: „Мудрѣсть твоя и слава твоя далеко перевысшае то, що я о тобѣ вѣ земли моїй чула. Щасливї твои люди, що завсѣгды слухати можуть твоєї мудрости.“ Подарувавши Соломонови 120 талантовъ золота, множество дорогихъ каменѣвъ и кадила, вернула вѣ свою землю, такожъ богато вѣдъ Соломона обдарена.

105. Упадокъ и смерть Соломона.

Богацтво и слава Соломоновї заслѣпили его розумъ. Вѣнъ живъ дуже выставно и роскошно на взѣр иншихъ всхѣднихъ царѣвъ, взявъ собѣ множество женъ,¹⁾ и три-

будынки для короля и его жены Єгиптянки. Крімъ того побудувивъ собѣ Соломонъ вѣ красныхъ горыстыхъ околицяхъ Ливану лѣтнї палаты.

¹⁾ Соломонъ взявъ собѣ 700 женъ перворядныхъ а 300 второрядныхъ.

мавъ дуже численну прислугу и богато одѣту и узброєну стражъ прибочну. На утримане такого двору не выстарчали его доходы, хоть и якъ були великїй, длятого зачавъ вѣнъ нарѣдъ чимразъ бѣльшими данинами притискати, щѣ выкликало загальне незадоволенє. Крѣмъ того межи женами своими мавъ вѣнъ много поганокъ, зъ котрыми закономъ Мойсєєвымъ всякїй союзъ супружескїй бувъ заказанный, а тї наклонили его въ старшихъ лѣтахъ до поганьскихъ звичаївъ: вѣнъ ставивъ божищамъ поганьскимъ олтарѣ и храмы, и приносивъ имъ жертвы. Длятого розгнѣвавъ ся Господь Богъ на него и загрозивъ ему кару:

„Понеже не заховавъ еси заповѣдей Моихъ, то роздѣлю царство твое и дамъ слугѣ твоему, а сынови твоему зѣставляю тѣлько одно племя задля Давида, вѣтця твого. И се наступить ажъ по смерти твоѣй такожъ задля Давида, вѣтця твого.“

Злїй наслѣдки грѣха свого досвѣдчивъ Соломонъ въ старости своѣй, бо въ краю настали непокоѣ, а всѣ роскоши обридли ему. Пѣдъ конецъ свого житя пѣзнавъ вѣнъ марнѣсть всѣхъ богатствъ и роскошей земныхъ, и такую зѣставивъ намъ пѣдъ тымъ взглядомъ науку въ книзѣ своѣй, Екклєсіастъ або Проповѣдникъ званѣй:

„Марнѣсть надъ марнѣстями и всѣ есть марне. Я пѣдпринявъ великїй дѣла, побудувавъ собѣ дома, насадивъ собѣ винницѣ, огороды и сады, маєъ множество слугъ и служницъ, посѣдавъ бѣльше худобы и овецъ нѣжъ всѣ, щѣ були передо мною въ Іерусалимѣ, и назбиравъ великїй скарбы золота и срѣбла, и зѣбравъ богатства всѣхъ царѣвъ и краѣвъ. Я спровадивъ собѣ спѣваковъ и спѣвачки, и не вѣдмовивъ собѣ нѣякои утѣхи и нѣякои роскоши, якихъ тѣлько око и сердце забажати, и якї людей розвеселити можуть, я прославивъ мудростїю — але всѣ то есть марнота и умученє духа. И жите менѣ обридло. Я переконавъ ся, що нема нѣчого сталого пѣдъ сонцемъ.“

„Хоть бы и многї лѣта живъ чоловікъ и всѣмъ веселивъ ся, нехай памятає на днѣ смутнїй, бо ихъ буде много, и всѣ покаже ся марнымъ. Весели ся молодче въ

молодости твоѣй, але заховай добре и непорочне (чисте) сердце, и знай, що зъ всѣго того буде тебе Богъ судити.

„Пѣзнавъ я, що въ свѣтѣ нема нѣчого лучшого, якъ бути задоволенимъ тымъ, що Богъ дае, и добре творити въ житю. Бо верне ся порохъ въ землю, якъ бувъ, а духъ верне ся къ Богу, котрый давъ его.

„Конецъ слова все слухай: Бога бѣй ся и заповѣди Его хорони, бо то дѣлае каждого чоловічка звершенимъ. Коже бо дѣло приведе Богъ на свѣй судъ, чи оно добре, чи зло.“

Соломонъ умеръ, и его похоронили въ Іерусалимѣ. Сорокъ лѣтъ панувавъ вѣнъ надъ Израилемъ, початокъ его панованя бувъ славный, але конецъ неславный и нечесный. Такъ то анѣ богацтва, анѣ мудрѣсть нѣчого не значать, коли чоловікъ вѣдступитъ вѣдъ Бога, и зѣйде зъ дороги чесноты. Противно великій достатки неразъ суть поводомъ до грѣха, и ничъ сердца чоловічого не може заспокоити, коли въ нѣмъ не жиє любовь Бога и вѣра въ Бога.

106. Роздѣлъ царства.

По смерти Соломона наступивъ его сынъ Ровоамъ.¹⁾ Зѣбранный на воцарене народъ въ Сихемѣ просивъ его, щобы зменшивъ утяжливѣ данины, наложенѣ его вѣтцемъ. Ровоамъ, погордивши радою старшихъ дорадникѣвъ, а идучи за радою молодыхъ, вѣдповѣвъ народови по трѣхъ дняхъ: „Мѣй отецъ наложивъ вамъ тяжкѣ данины, а я наложу ще тяжшѣ; мѣй отецъ бивъ васъ бичами, а я бити васъ буду скорпіонами.“²⁾ Такою вѣдповѣдію розъяренный народъ десяти поколѣнь вѣдступивъ вѣдъ него, и выбравъ собѣ за короля Іеровоама.³⁾ Тѣлько племена Юды и Венія-

¹⁾ Ровоамъ мавъ тогды 41 лѣтъ.

²⁾ Скорпіоны то бичѣ зъ вплетенымъ тернемъ або дротомъ.

³⁾ Іеровоамъ Евфратянинъ, чоловікъ сильный и справный, котрый мавъ надзѣръ надъ строенемъ Соломоновыхъ будынкѣвъ, а потѣмъ бувъ поставлений за надзирателя (настоятеля) племени Іосифового (Ефраима и Манассѣй). Ему пророкъ Ахія проповѣвъ, що буде царемъ десяти племень. Іеровоамъ, огѣрченый утискомъ народа, піднявъ бунтъ, мусѣвъ однакожь утѣкати передъ Соломономъ въ Египтъ. Учувши о тогожь смерти, вернувъ въ землю жидѣвску, и зѣставъ выбранный на царя вѣдъ десяти племень.

мина¹⁾ зѣстали при Ровоамѣ и при домѣ Давидовомъ. Ровоамъ зѣбравъ войско и хотѣвъ силою привернути вѣдпавшій поколѣня до послуху, однакожъ пророкъ Самей перестерѣгъ его въ имени Божѣмъ, щобы дармо не проливавъ крови братнѣи, бо се вѣдъ Бога дано. Вѣдъ того часу назвали ся два поколѣня царствомъ Юдскимъ, а прочіи десять поколѣнь царствомъ Израильскимъ. Столицею царства Юдского бувъ Іерусалимъ, столицею же царства Израильского спершу Сихемъ, а потѣмъ Самарія.²⁾ Царство Юдске, хотѣ було менше, але мало моральну перевагу тымъ, що середъ него бувъ храмъ и первосвященникъ, и що мало царѣвъ зъ дому Давидового.

Подѣлъ царства мавъ дуже зліи наслѣдки для народа израильского пѣдъ взглядомъ религійнымъ и политичнымъ. Царѣ израильскіи накланяли нарѣдъ до идолопоклонства, зѣ обавы, щобы, ходячи на празники до Іерусалима, колись зновъ не сполучивъ ся зъ царствомъ Юдскимъ. Межи обома царствами була неустанна незгода, що видячи пооколичні народы, нападали то на одно то на друге царство и пустошили край, а пѣдбитіи вѣдъ Давида народы Идумѣ, Амониты и Моавиты вызволили ся зъ пѣдъ зверхности жидѣвской. Упала давня слава Давидового и Соломонового царства.

Зъ тои подѣли можъ поучити ся, що упѣръ и строгѣсть до нѣчого доброго не провадять, и що належить слухати рады старшихъ, досвѣдченыхъ и добремыслячихъ людѣи, а не молодыхъ и легкомышленныхъ.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ВЪ РОЗДѢЛЕНЮ.

Царство Израильске вѣдъ Іеровоама ажъ до упадку (неволѣ Ассирійской) 980—720.

107. Вѣдъ Іеровоама до Ахава.

Іеровоамъ обавлявъ ся, щобы нарѣдъ, коли буде ходити на празники въ Іерусалимъ, не сполучивъ ся зъ цар-

¹⁾ Властиво тѣлько часть племени Веніяминового, и мала область племени Симеона, котре вже и такъ злилось було зъ Юдою.

²⁾ збудована царемъ Амвриемъ, вѣтцемъ Ахава.

ствомъ Юдскимъ, прото вѣдводивъ своихъ по́дданныхъ вѣдъ почести правдивого Бога, поставивъ два золотѣ телята въ Данѣ и Ветилѣ, побудовавъ имъ на горахъ храмы и олтарѣ, выбравъ священникѣвъ зъ цѣлого народа, и приказавъ имъ приносить жертвы. Вѣнъ самъ ишовъ примѣромъ напередъ, и принѣсъ жертву теляти въ Ветилѣ передъ цѣлымъ народомъ. Тогда приступивъ къ нему пророкъ зъ Юды и сказавъ: „Такъ говорить Господь: Зъ дому Давидового народить ся сынъ, по имени Іосія, той священникѣвъ, щѣ жертвуютъ на сѣмъ олтари, поубивае на нѣмъ и попалить. На знакъ, щѣ се стане ся, розеяде ся сей олтарь, и попѣлъ зъ него спаде.“ Въ сѣйже хвили олтарь розсѣвъ ся, и попѣлъ спавъ зъ олтаря.¹⁾ Іероваамъ хотѣвъ пророка вхопити рукою, но та скостенѣла, и ажъ на молитву пророка прійшла зновъ до силы.

Всѣ наслѣдники Іероваама були безбожнѣи, и народъ псували, тожъ и кара Божя ихъ не минула, бо кождый зъ нихъ умиравъ неприродною смертію, оденъ другого убивавъ и выдиравъ ему царство. Наибѣльше однакожъ зъ безбожности знаный есть Ахавъ (919—897), котрый взявъ собѣ за жену Іезавель, доньку Сидоньского царя, и сеся наклонила его до почитаня божища Ваала. Ахавъ поставивъ Ваалови храмъ въ Самаріи а по цѣломъ краю олтарѣ, посвящавъ ему гаѣ и дубровы, и удержувавъ священникѣвъ, котрі сему идолови приносили жертвы, священникѣвъ же Божихъ и пророкѣвъ переслѣдувавъ. За то покаравъ Господь Богъ цѣлый край посухою, а Ахавъ и Іезавель нуждено закѣнчили свое житѣ.

108. Пророкъ Ілія.

Въ часѣ упадку религіѣ въ народѣ израильскѣмъ посылавъ Господь Богъ пророкѣвъ, котрі людѣи и царѣвъ напминали и учили, и карами Божиими грозили, если не



¹⁾ Се пророцтво сповнило ся за 350 лѣтъ. Тогда царь юдскій Іосія велѣвъ олтарь въ Ветилѣ збурити, и кости священникѣвъ, щѣ на нѣмъ жертвовали, зъ гробѣвъ выняти, и на нѣмъ спалити. Гл. §. 127.

навернуть ся. Такі пророки середь народа израильского выступаютъ почавши вѣдь Самуила ажъ до Малахій по поворотѣ зъ неволѣ Вавилоньскои. Самуила можь уважати за першого пророка. Ихъ называно пророками длятого, що они прорѣкали або предсказували будущій рѣчи, якъ н. п. кары Божій, особливожь рѣжній обставины що до приходу и дѣль Спасителя. Ихъ пѣсланництво и даръ пророчій походили безпосередно вѣдь самого Бога. Пророки удержували школы, въ котрыхъ обѣучали молодѣжь въ законѣ Божѣмъ, и тѣ школы называли ся школами пророчими.¹⁾ Декотрій пророки списали свои пророцтва въ книгахъ, що задержали ся ажъ до насъ, однакожь не всѣ списовали свои пророцтва.

Найбѣльшимъ зѣ всѣхъ пророковъ бувъ Илія²⁾. Вѣнь живъ въ часахъ найбѣльшого зѣпсутя и упадку религійного въ Израили за часѣвъ царя Ахава, и якбы другій Мойсей зъ великою силою духа борѣвъ ся за правдиву вѣру въ Бога.

Коли Ахавъ ширивъ идолопоклонство, станувъ Илія передъ нимъ, и рекъ: „Живый Господь Богъ силъ, Богъ Израильвъ, котрому я служу; не спаде въ тѣ лѣта анѣ дощъ анѣ роса на землю.“ Се була кара, котру Господь Богъ зѣславъ за безбожнѣсть людску. По всему краю запанувала велика посуха, що люди и скоты много терпѣли, бо трава и вся рослиннѣсть усыхала, а рѣки и керницѣ высохали. Ахавъ хотѣвъ убити Илію, длятого Господь Богъ велѣвъ ему скрыти ся надъ потокомъ Хоратомъ, котрый впадае въ Иорданъ.³⁾ Тамъ пивъ вѣнь зъ потока воду, а гайвороны на приказъ Божій приносили ему рано и вечеръ хлѣбъ и мясо, котрымъ жививъ ся.

По якѣмсь часѣ высохъ потѣкъ Хоратъ. Господь Богъ приказавъ Иліи ити въ Сарепту Сидоньску, де одна вдовиця мала его живити. Прійшовши въ гѣродъ Сарепту, узрѣвъ вѣнь при воротахъ вдовицю, котра збирала дрова. Илія сказавъ їй: „Принеси менѣ воды напiti ся и кусень хлѣба.“ Але жена вѣдповѣла: „Абожь у мене є хотъ

¹⁾ Гл. §. 78.

²⁾ Илія Тесвитянинъ походить зъ Тесвѣ Галаадскои.

³⁾ Хоратъ єсть малый потѣкъ, котрый тече границею межи племенами Євфремовымъ а Веніяминовымъ.

опрѣснокъ? Маю всёго горсть муки и трохи олѣю, теперь збираю полѣнца, спеку собѣ и дѣтѣмъ моимъ паленицю, а потѣмъ умремъ зъ голоду.“ Илія одвѣтивъ їй: „Не трать надѣѣ, иди и зроби такъ, якъ ты говорила, але впередъ спечи менѣ малый опрѣснокъ, а потѣмъ собѣ и дѣтѣмъ, бо такъ говорить Господь, що запасъ твоєї муки и твоего олѣю не зменшить ся, ажъ доки не спаде дощъ на землю.“ Стало ся такъ, якъ казавъ Илія. Вѣдъ того часу замешкавъ Илія въ домѣ вдовицѣ въ Сарептѣ. За якійсь часъ розболѣвъ ся сынъ вдовицѣ, и умеръ. Она гадала, що то за якусь кару їй Богъ давъ, и сказала до Иліѣ: „Що зайшло межи мною и тобою, чоловіче Божій? Прійшовъ еси за грѣхи мои умертвити сына мого?“ Илія взявъ хлопця до своєї кѣмнаты, положивъ его на ложе свое, и моливъ ся: „Господи Боже! верни душу хлопця сего въ него.“ И вернула душа въ мертве тѣло, а Илія вѣддавъ матери хлопця живого. Вдовица сказала: „Теперь пѣзнаю, що ты чоловікъ Божій, и що въ устахъ твоихъ есть правдиве слово Боже.“

Въ тѣй подѣї маємо примѣръ Божого провѣдѣня и промыслу надъ людъми, особливо праведными и богобоязливими, котрыхъ Господь Богъ и середъ загального нещастя охоронити и зъ бѣды выбавити вмѣе. Навѣтъ и о невѣрныхъ поганахъ промышляє Богъ, и милосердитъ ся надъ ними, коли они мають щирю волю служити Богу правдивому, хотъ Его не знаютъ, и хоронять ся грѣха, и Богъ веде ихъ дивными дорогами до пѣзнаня Себе и до правдивой вѣры.

Зъ той подѣї переконуємъ ся такожъ, що смерть есть розлученемъ душѣ вѣдъ тѣла, бо, коли душа въ тѣло повернула, хлопецъ вдовицѣ оживъ.

109. Илія приносить Богу жертву и убиваетъ священникѣвъ Вааловыхъ.

Вже три лѣта и шѣсть мѣсяцѣвъ минали, вѣдколи не було въ Израили дощу, а народъ и скоты много терпѣли вѣдъ спраги и голоду, бо посуха всё сушила и спалила. Ахавъ самъ ходивъ по краю, и выглядывавъ для своихъ коней, муловъ и скота пашу понадъ керницѣ и потоки, чтобы не погибли зъ голоду.

Въ тѣмъ притѣсненію познали люди, що Господь Богъ есть той, котрый дае росу и дощъ и урожай, и зачали наVERTати ся до Бога¹⁾. Тогда сказавъ Господь до Иліѣ: „Иди и яви ся Ахаву, бо дамъ дощъ на землю.“

Коли Ілія станувъ передъ Ахавомъ, сей сказавъ до него: „Чи то ты псуєшь Израиля?“ — „Не я псую Израиля, але ты и твоѣ дѣмъ, бо вы зѣставили Господа Бога вашего и поѣшли служити Ваалови,“ вѣдповѣвъ Ілія. „Але збери всѣго Израиля на гору Кармилъску — говоривъ вѣнъ дальше — и всѣхъ пророкѣвъ Вааловыхъ.“

До зѣбранныхъ на горѣ Кармилъскѣй сказавъ Ілія: „Доки будете храмати на обѣ ноги? Если Господь Богъ есть Богъ правдивый, то служѣть ему, если жъ Вааль, то идѣть за нимъ. Я зѣставъ ся тѣлько оденъ пророкъ правдивого Бога, а Вааловыхъ пророкѣвъ есть 450, кромѣ дубравныхъ, котрыхъ есть 400.²⁾ Дайте намъ два вола: одного най выберуть собѣ они, и най его порубають и положить на дрова, другого же я возьму, порубаю и положу такожъ на дрова. Огня не будемо пѣдкладати, и они най призовуть имя богѣвъ своихъ, а я призову имя Господа Бога мого. Котрый Богъ спустить огонь на жертву и спалить еѣ, той есть правдивый Богъ.“ Всѣ люди згодили ся на то. „Зачинайте вы, бо васъ есть бѣльше,“ сказавъ Ілія до пророкѣвъ Вааловыхъ. Сѣ взяли одного вола и положили въ жертву, потѣмъ вzywали: „Ваале, выслухай насъ! Ваале, выслухай насъ!“ Такъ кричали вѣдъ рана до полудня, але дармо. „Кричѣть дужше — говоривъ Ілія, — може вашъ богъ чимъ занятый або спить.“ Они кричали ще дужше ажъ до вечера, скакали, рѣзали ся бичами ажъ до крови, але все то було дармо. Пѣдъ вечеръ сказавъ Ілія: „Вѣдступѣть, теперь я зрѣблю свое.“ Вѣнъ поставивъ жертѣвникъ зъ дванайцати каменѣвъ пѣсля два-

¹⁾ Въ Израили були ще люди, що служили правдивому Богу. Такимъ бувъ Авдѣй, завѣдатель дому Ахавового, вѣнъ укrywъ въ пещерахъ сто пророкѣвъ Божихъ передъ гнѣвомъ Іезавели, и крививъ ихъ потай.

²⁾ Дубравный пророки були то слуги божищъ, котры по дубравахъ и гаяхъ приносили жертвы. Ихъ утримувала и живила Іезавель.

найцяти племенъ израильскихъ, положивъ на нѣмъ дрова, потѣмъ порубавъ другого вола, и положивъ мясо на дрова. Ще приказавъ олтарь обвести ровомъ, и три разы зляти жертву и дрова водою такъ, що ажъ рѣвъ наповнивъ ся, и упавши на колѣна, такъ моливъ ся: „Господи Боже Авраамѣвъ, Исаакѣвъ и Яковѣвъ! выслухай мене нынѣ огнемъ, нехай пѣзнають всѣ люди сѣ, що Ты еси єдинъ Господь Богъ Израиля, а я Твоѣй слуга, и най на-вернуть ся сердца ихъ къ Тобѣ.“ На тѣ слова спавъ огонь зъ неба, спаливъ жертву и дрова, и высушивъ воду въ ровѣ. Видячи то люди, упали на лица свои, говорячи: „Господь Богъ есть Богъ правдивый.“

Потѣмъ приказавъ Илія людямъ пѣмати всѣхъ пророкѣвъ Вааловыхъ, и поубивати, а до Ахава сказавъ: „Вертай домѣвъ, ѣжь и пій, буде дощъ.“ Илія взойшовъ на верхъ горы Кармиля, и упавши на колѣна, моливъ ся. А Господь спустивъ дощъ на землю.

Коли Іезавель вѣдъ Ахава довѣдала ся о всѣмъ, що стало ся на горѣ Кармильскѣй, розъярила ся великимъ гнѣвомъ на Ілію за то, що поубивавъ пророкѣвъ Вааловыхъ, и загрозила Ілію, що его уба. Длятого убѣгъ Ілія въ пустыню. Утрудженный дорогою, заснувъ вѣнъ подъ деревомъ. Зѣ сну пробудивъ его ангель Божій, говорячи: „Встань, ѣжь и пій, бо дорога твоя далека.“ Ілія оглянувъ ся, и побачивъ коло себе опрѣснокъ ячмѣнный и посуду зъ водою. Покрѣпивши ся, ишовъ вѣнъ черезъ сорокъ днѣвъ и ночей, и прійшовъ на гору Хоривъ, де поселивъ ся въ печерѣ. По якѣмсь часѣ приказавъ ему Богъ пѣйти и помазати Єлисея на пророка виѣсто себе. Ілія стрѣтивъ Єлисея на поли, якъ оравъ дванайцятьми парами волѣвъ, накинувъ на него свѣй плащъ, и помазавъ его на пророка. Єлисей попрощавъ ся зъ вѣтцемъ и матерію и пѣйшовъ за Ілію.

Господь Богъ рѣжними карами приводитъ людѣй до опаматаня и покаяня, длятого и въ нещастяхъ, котрі людѣй дотыкають, повинни мы бачити дѣйство Божої благодати. Однакожь людѣй за-каменѣлого сердца навѣтъ кары и чуда Божї не порушають, якъ то видимъ на Ахавѣ и Іезавели, за що ихъ вѣкѣнци не мине кара Божя.

110. Кара Бога на Ахавъ и Іезавели.

Ахавъ мавъ палату въ Іезраили, попри котрѣй находила ся винниця одного чоловіка, по имени Навутея, котру вѣнъ одѣдичивъ бувъ по вѣтцю своѣмъ. Ахавъ хотѣвъ сю винницю купити, щобы собѣ розвести огородъ при палатѣ. Однакожъ Навутей не хотѣвъ позбути ся вѣтцѣвского наслѣдства. „Нехай мене Богъ боронитъ, щобы я збувавъ вѣтцѣвску спадщину,“ говоривъ вѣнъ. Бо Израилитяне свято хоронили спадщину по родичахъ. Ахавъ загнѣвавъ ся тымъ такъ дуже, що положивъ ся на свое ложе, закрывъ собѣ лице, и нѣчого не ѣвъ.

Коли Іезавель о причинѣ смутку царского довѣдала ся, сказала : „Чи ты не царь израильскій, що такъ поступаешь? Встань и ѣжь хлѣбъ, а я тобѣ дѣстану винницю Навутея.“ И заразъ написала въ имени Ахава письмо до старѣйшинъ въ Іезраили, и запечатала царскою печатію. Въ тѣмъ письмѣ було приказано черезъ ложныхъ свѣдкѣвъ обвинити Навутея, що хуливъ Бога и царя, и за то окамѣнувати. Коли се стало ся, сказала Іезавель до Ахава : „Встань и бери виноградъ Навутея въ посѣдане, бо вѣнъ вже не жиє.“ Але коли Ахавъ приѣхавъ въ Іезраель, щобы посѣсти виноградъ Навутея, станувъ передъ нимъ Ілія на Божій приказъ и сказавъ : „Такъ говорить Господь : Понеже ты убивъ Навутея и посѣвъ его виноградъ, для того на мѣсци, де пси его кровь полизали, полижутъ и твою, и выгубить твоѣй рѣдъ Господь, Іезавель же зѣдять пси передъ мурами Іезраеля.“

Ся грозьба сповнилася. Въ два лѣта потѣмъ зѣставъ Ахавъ въ битвѣ зъ сирійскими войсками ¹⁾ тяжело раненый

¹⁾ Сю войну розпочавъ Ахавъ спѣльно зъ юдскимъ царемъ Іосафатомъ въ тѣй цѣли, щобы вѣдъ Сиріянъ вѣдобрати Ремату Галаадску. Закимъ войну розпочали, запытувавъ Ахавъ своихъ ложныхъ пророкѣвъ, якій буде конецъ войны. Вѣсвѣщували ему славу побѣду. Коли однакожъ юдскій царь Іосафатъ жадавъ, щобы ще запытати правдивого пророка Божого Михеѣ, сказавъ сей, що Израиль буде розбитый, якъ стадо овецъ не маючихъ пастыря. За тѣ слова ударивъ Михею ложный пророкъ Седекія по лицю, а Ахавъ велѣвъ его вкинути въ вязницю.

стрѣлою, що до вечера умеръ. Зъ его раны текла кровь, и коли потѣмъ мыто вѣзъ, на котрѣмъ его везено, псы лизали его кровь.

По Ахавѣ наступивъ сынъ его Охозія, котрый одна-кожъ въ два лѣта умеръ,¹⁾ а по нѣмъ слѣдувавъ братъ его Іорамъ. Въ дванайцатѣмъ роцѣ его панованія приказавъ Богъ пророкови Елисею помазати Иуя зъ Раматы на царя израильского. Сей убивъ Іорама и велѣвъ тѣло его кинути на поле Навутея, а Іезавель, котра, чуючи о приходѣ нового царя въ городъ Іезраель, убрала ся святочно и при вѣкнѣ стояла, приказавъ вѣнъ выкинути черезъ вѣкно на улицу. Кровь еи окропила мѹры палаты, а конѣ копытами розтратовали тѣло еи. Коли пѣсля обѣду новый царь звелѣвъ еѣ погребати, не найдено, кромѣ черепа зъ головы, нѣгъ и рукъ, нѣчого бѣльше зъ еи тѣла, бо псы все розѣли. Потѣмъ казавъ Иуй выгубити все племя Ахавове.

Такъ згинувъ рѣдъ Ахава, кара Божя постигла его, а Иуй бувъ тѣлько орудіемъ Божиимъ.²⁾

Зъ тои подѣѣ видимо, що Богъ дае грѣшникови часъ до покаяня, але справедлива кара нѣколи не минае непоправныхъ грѣшникѣвъ. Зъ неи учимо ся такожъ, що нѣкому не вѣльно чужои власности нарушати, анѣ ближнѣго кривдити, хотя бы мавъ не знати яку власть и достоинство.

111. Взятє Иліѣ на небо.

Приближали ся вже днѣ, коли мавъ бути Илія взятый на небо. Елисей не вѣдступавъ вѣдъ Иліѣ, а за ними поступало здалека пятьдесятъ сынѣвъ (т. е. ученикѣвъ) пророчихъ. Такъ прійшли они на рѣку Іорданъ. Илія

¹⁾ Охозія, занедужавши, пѣславъ послѣвъ до Ваала запытати, чи выздоровѣе? Ихъ стрѣтивъ Илія, и запытавъ: „Чи нема Бога въ Израили, що идете пытати Ваала, скверного бога въ Аккаронѣ? Дятого говорить Господь, що не встане вашъ царъ зъ ложа, умре въ нѣмъ.“ Довѣдавши ся о тѣмъ Охозія, пѣславъ 50 мужѣвъ войска зъ начальникомъ взяти Илію и привести до себе, але Илія спровадивъ на нихъ огонь зъ неба, котрый ихъ попаливъ.

²⁾ Иуй поубивавъ виправдѣ священникѣвъ Вааловыхъ, але мимо то поклонявъ ся тельцямъ.

взявъ свій плащъ, звинувъ его, и ударивъ нимъ по водѣ, — и заразъ вода розступила ся, такъ що оба сухою ступою перейшли на другій бѣкъ. Переходячи русломъ воды, сказавъ Ілія до Єлисея: „Проси, чого хочешъ, закимъ буду взятий водѣ тебе, а зроблю тобѣ.“ Єлисей сказавъ: „Нехай твоій духъ удвоить ся въ менѣ.“ — „За много жадась, сказавъ Ілія; если побачишь, якъ я буду взятий водѣ тебе, буде тобѣ, если жъ нѣ, то не буде.“

Коли такъ оба дальше ишли, и зъ собою говорили, спустивъ ся зъ неба огнений вѣзъ и конѣ огнені, Ілія вступивъ на вѣзъ и зоставъ взятий вихромъ на небо.¹⁾ Єлисей глядѣвъ за нимъ, вzywаючи: „Отче! отче! колесница Израилева, и кѣнища его.“ Єлисей роздеръ на собѣ одѣжъ зъ жалю за Ілією, потѣмъ взявъ плащъ Іліѣ, котрый впавъ ему на голову, и вернувъ ся на берегъ Іордану. Вѣнъ ударивъ плащемъ по водѣ, але вода не розступила ся. „И гдежъ есть Богъ Іліѣ?“ сказавъ вѣнъ и ударивъ другій разъ, а вода розступила ся, и Єлисей перейшовъ по суху на другу сторону рѣки. Видѣвши то ученики пророчі, сказали: „спочивъ духъ Іліѣ на Єлисею,“ и поклонили ся ему.

112. Пророкъ Єлисей.

Єлисей бувъ наслѣдникомъ Іліѣ; вѣнъ дѣлавъ многі чуда, и боровъ ся противъ идолопоклонства, котре ширило ся въ Израили. Коли вѣнъ ишовъ черезъ мѣсто Ветиль, де були тельцѣ, котрымъ Израилитяне кланяли ся, выбѣгли малі дѣти зъ гѣрода, насмѣвали ся зъ него, и кричали за нимъ: „Иди лысый, иди!“ Єлисей зглянувъ ся на нихъ и проклявъ ихъ. И заразъ выбѣгли двѣ медведицѣ зъ лѣса, и роздерли сорокъ и двое зъ тыхъ дѣтей. Були то навѣрно дѣти безбожныхъ родичѣвъ, що служили идоламъ,

¹⁾ Подѣбно Еноху (гл. §. 6), зоставъ Ілія взятий на небо, водки — пѣсля мнѣній св. Отцѣвъ — прійде при кѣнци свѣта бороти ся зъ антихристомъ (противникомъ Христа) и навертати жидѣвъ, а може понесе смерть мученичу. Ілія явивъ ся при преображенію Господнѣмъ на горѣ Таворѣ.

длятого такожъ въ безбожности були виховані. А зъ того наука для насъ, що старшихъ належить шанувати.

За царя израильского Іорама перестали Моавитяне платити дань, длятого піднявъ вѣнъ въ союзѣ зъ юдскимъ царемъ Іосафатомъ войну противъ Моавитянъ. Въ походѣ черезъ пустыню Едомску нестало имъ воды, и вже гадали, що загине цѣле войско въ пустыни. Тогды за порадою Іосафата удали ся они до Єлисея. Узрѣвши ихъ пророкъ, сказавъ Іорамови: „Що менѣ зъ тебе? иди до пророкѣвъ вѣтця твого и матери твоєї. Якъ Богъ живий, если бы не Іосафатъ, царь юдскій, я бы навѣть не поглянувъ на тебе. Але слухай, такъ говорить Господь: выкопайте собѣ ровы, подѣбнїи до потока, и не буде анѣ дощу анѣ вѣтру, а потѣкъ наповнить ся водою, и ще передасть Господь Моавитянъ въ руки ваші.“ Такъ стало ся. Покопано ровы, и черезъ нѣчь наповнили ся они водою. Коли жъ другого дня Моавитяне выступили въ борбу, а всходяче сонце оперло лучѣ свои о воду, выдавала ся имъ вода червоною. Они гадали, що то кровь, и припускали, що Израилитяне зъ Юдеями посперечали ся и поубивали ся, длятого приступили за близько до табора Израилитянъ, и зѣстали вѣдъ нихъ цѣлкомъ побитїи.

Жена одного побожного чоловіка, котрый належавъ до сынѣвъ пророчихъ, зѣставши вдовою, жалувала ся передъ Єлисеемъ, що вѣритель хоче за довгъ забрати двоихъ сынѣвъ єи въ неволю. „Що маєшь дома?“ запытавъ Єлисей. — „Не маю нѣчого, окрѣмъ трохи олѣю,“ вѣдповѣла вдова. — „Напожичай же собѣ вѣдъ сусѣдѣвъ, скѣлько можешъ, судины, и поналивай всюды по трохи олѣю, а коли судины наповнять ся, продай и вѣддай довгъ, а зъ того, що тобѣ зѣстане, живи ся зъ дѣтьми.“ Такъ и стало ся, и вдовиця сплатила довгъ.

Въ мѣстѣ Саманѣ жило двое побожныхъ, вже немолдыхъ людїй. Сї люди устроили въ своѣмъ домѣ кѣмнату для Єлисея. Понеже они не мали сына, то умоливъ Єлисей Господа Бога, що давъ имъ сына. Коли хлопецъ вже бувъ пѣдрѣсь, розболѣвъ ся и умеръ. Тогды мати єго чимъ скорше поспѣшила на гору Кармилъ до пророка Єлисея, и просила єго, чтобы їй въ тѣмъ нещастїи помѣгъ.

Пророкъ, прійшовши въ дѣмъ еи, помоливъ ся до Господа Бога, положивъ руки и лице свое на мертвого, и хлопецъ оживъ.

Пѣдчасъ великого голоду насытивъ Елисей много людей немногими хлѣбами, и выбавивъ вѣдъ смерти сынѣвъ пророчихъ, котрі спожили черезъ неосторожнѣсть ѣдови-тѣ ягоды.

113. Елисей уздоровляе Неемана. Смерть Елисея.

Вождъ сирійскихъ войскъ, по имени Нееманъ, бувъ прокаженный, т. е. покрытый струпами. Недуга того не мѣгъ нѣчимъ вылѣчити. До Неемана дѣстала ся була на службу мала дѣвчина, бранка зъ Израїля. Видячи недугъ своего пана, сказала: О, колибы мѣи панъ бувъ у пророка Божого въ Самаріи, той бы очистивъ его вѣдъ проказы. Не-еманъ послухавъ тои рады и выбравъ ся въ Самарію, взявши зъ собою десять талантѣвъ срѣбла, шѣсть тысячь золотникѣвъ и десять святочныхъ одежѣй.

Коли такъ Нееманъ зъ кѣньми и возами передъ двер-ми Елисея станувъ, сказавъ ему сей черезъ слугу: „Иди и умый ся сѣмъ разѣвъ въ Іорданѣ, и будешъ здоровъ.“ Нееманъ розгнѣвавъ ся, вѣнъ говоривъ: „Я гадавъ, що пророкъ выйде ко мнѣ, призове имя Бога своего, положить на мене руки, и такъ очиститъ мя. Чи рѣки сирійскі не суть лучшій израїльскихъ, щобы я въ нихъ мывъ ся?“ И вже хотѣвъ зъ нѣчимъ повертати домѣвъ. Але слуги просили его, щобы зробивъ, що пророкъ приказавъ. „Если бы вѣнъ тобѣ що тяжкого приказавъ робити, чи не робивъ бы ты? а то сказавъ лишъ умыти ся, и очистишь ся.“ Нееманъ послухавъ ихъ рады, погрузивъ ся сѣмъ разѣ въ Іорданѣ, и бувъ чистый.

Зъ вдячностію повернувъ вѣнъ до Елисея, и хотѣвъ его чимъ обдарувати, але Елисей не хотѣвъ нѣчого принять. „Нынѣ пѣзнавъ я, що въ цѣлѣй земли нема правдивого Бога, крѣмъ Бога Израїля. Вѣдъ нынѣ вже не принесу жертвы иншимъ богамъ, тѣлько Господу Богу единому,“ говоривъ Нееманъ. — „Иди въ супокою (со миромъ),“ сказавъ Елисей, и вѣдпустивъ его домѣвъ. Але Гіезій, слуга Елисея,

побѣгъ за нимъ, гадаючи собѣ: „може що возьму вѣдъ него.“ Скоро его Сиріанинъ побачивъ, задержавъ вѣзъ, збѣскачивъ чимъ скорше зъ вѣза, и побѣгъ напротивъ Гіезія, пытаючи, зъ чимъ вѣнъ приходить? — „Се прійшли два ученики (сыны) пророчій зъ горы Єфремової, — сказавъ той, — пророкъ потребує для нихъ талантъ срібла и двѣ вѣдмѣннї одежи.“ Нееманъ давъ єму два таланты срібла и двѣ одежи, и звелѣвъ своимъ слугамъ занести за Гіезіємъ, котрый все то скривъ въ своѣй кѣмнатѣ. Але коли Гіезій станувъ передъ Єлисеємъ, запытавъ пророкъ: „Вѣдки приходишь, Гіезіє?“ — „Нѣгде не ходивъ слуга твоїй,“ одвѣтивъ вѣнъ. — „Чи не ходило серце мое зъ тобою, коли той мужъ зѣйшовъ зъ вѣза тобѣ на вѣстрѣчу? Нынѣ ты взявъ срібло и одежи, купишь собѣ за то огорода оливнї и винницѣ, вѣвцѣ и волаы, будешъ мати слугъ и служницѣ, але и струпы Неемана зѣйдуть на тебе и на всѣ твоє племя.“ Заразъ ставъ Гіезій прокаженный, бѣлый якъ снѣгъ.

Якъ вода Іорданьска очистила Неемана вѣдъ струпѣвъ, такъ вода св. крещенїя очищає вѣдъ грѣхѣвъ.

Гіезій дає намъ бридкій примѣръ лакомотва, котре єсть головнымъ грѣхомъ и веде до многихъ иншихъ грѣхѣвъ.

Молода дѣвчинка въ неволи сирійскаї єсть зновъ краснымъ примѣромъ зъ того взгляду, що и въ чужѣй землї середъ поганъ зѣстала Господу Богу вѣрною, а своему господареві прихильною.

Єще иншї чуда творивъ Єлисей. Коли жъ зѣстарѣвъ ся и розболѣвъ ся, прійшовъ къ нему Іоасъ, царь израильскїй, внукъ Іуя, и плакавъ надъ нимъ. „Отче, отче! колеснице Израїлева, и конѣ его,“ говоривъ вѣнъ ¹⁾. Єлисей прорѣкъ єму три побѣды надъ Сирїйцями, и умеръ.

Ще по смертї Богъ прославивъ свого вѣрного слугу Єлисея. Коли бо гребали якогось умершого чоловѣка, показали ся розбѣйники моавитскї; гребучї настрашили ся и вергли тѣло умершого въ грѣбъ Єлисея. Коли жъ мертвый дѣткнувъ ся костей пророка, ставъ живий, и вставъ на ноги.

Понеже Господь Богъ по смертї мощи святого мужа въ той

¹⁾ Тї слова значать: Ты єси сила Израїлева, якобы кѣнници и военнї вѣзы его.

способъ почтивъ, що давъ ему силу чудотворну, то и мы повин-
ный мощи святыхъ въ чести держати, бо черезъ то чтимо само-
го святого.

114. Пророкъ Іона.

Въ тыхъ часахъ живъ пророкъ Іона. Его Богъ по-
славъ въ Ниневію, чтобы тамъ проповѣдавъ покаяне, бо
грѣхи ихъ взываютъ до Господа Бога о мечь. Іона одна-
кожь хотѣвъ уклонити ся вѣдъ того, поѣшовъ въ Іонцію
надъ море, найшовъ тамъ корабель вѣдывающій въ Тар-
сисъ, и сѣвъ на той корабель, бо гадавъ тымъ способомъ
утечи передъ лицомъ Божиимъ. Но Господь Богъ пославъ
велику бурю на море, такъ що корабель мавъ вже затонути.
Всѣхъ корабельникѣвъ обнявъ великій страхъ, и каждый
ставъ молити ся до своего бога, и выкинули всю клажу зъ
корабля, чтобы его облегчити. Але Іона вѣйшовъ внутрь
корабля и спавъ, бо не смѣвъ молити ся до Господа Бога.
Къ нему прѣйшовъ керманичъ, и пробудивши его, сказавъ:
„Чому ты хрочишь, а не молишь ся до Бога твоего,
чтобы мы не погибли?“ Коли однакожь буря не устава-
ла, кинули жеребъ, чтобы пѣзнати, задля кого така бу-
ря на мори. И жеребъ павъ на Іону. Тогда Іона вызнавъ
имъ, що вѣнъ чтить Господа Бога, котрый сотворивъ
море и сушу, и що утѣкае передъ лицомъ Его, и закон-
чивъ тыми словами: „Возьмѣть мене и киньте въ море, а
оно утихне, бо задля мене буря ся велика настала.“ Ще
усилювали ся прибити къ суши, але даремный були всѣ ихъ
высылени. Тогда сказали: „Господи! мы не винный въ
крови сего чоловіка,“ и кинули его въ воду. И море заразъ
втишило ся.

Господь Богъ зѣславъ велику рыбу (кита), котра Іону
пожерла, однакожь такъ, що Іонѣ нѣчого не стало ся, и
вѣнъ живой перебувавъ въ черевѣ кита черезъ три днѣ
и три ночи. Въ томъ часѣ покаявъ ся, и моливъ Господа
Бога, чтобы ему дозволить ще поклонити ся Ему въ свя-
томъ храмѣ Его. По воли Божѣй вывергла рыба Іону по
трѣхъ дняхъ на сушу, и Господь приказавъ ему повторно
йти въ Ниневію, и голосити покаяне.

Теперь Іона послушавъ Господа Бога. Вѣнь поѣшовъ въ Ниневію, ходивъ по мѣстѣ и голосивъ: „Покайте ся, бо за три дни ¹⁾ Ниневія загине.“ Голосъ его бувъ выслушанный, бо всѣ люди вѣдь царя ажъ до наибѣднѣйшого каляли ся своихъ грѣховъ, облекши ся въ вереты, и навѣртали ся до Бога. Господь Богъ умилосердивъ ся надъ ними, и простивъ имъ ихъ грѣхи. Але Іона, видачи, що гѣродь не загибає, засмутивъ ся тымъ дуже, бо гадавъ, щого не будуть мати за правдивого пророка Божого. „Чи не говоривъ я, що Ты еси милостивый, щедрый и довготерпеливый, и прощаєшь людемъ ихъ грѣхи? Длѣтого то я хотѣвъ утечи въ Тарсисъ. Теперь же возьми мою душу, бо лучше менѣ умерти, нѣжъ жити,“ казавъ вѣнь.

Поѣшовъ собѣ Іона за гѣродь, и усѣвъ въ тѣни пѣдъ кушемъ, дожидаячи, щѣ стане ся зъ гѣродомъ. Господь Богъ ще приказавъ черезъ нѣчь вырости рѣстинѣ, котра ему добру тѣнь давала. Іона урадовавъ ся тымъ дуже. Але коли другого дня рѣстина, пѣдгрызена червомъ, зѣвяла, а сонце и пекучій вѣтеръ Іонѣ докучали, ставъ вѣнь зновъ нарѣкати и просити смерти на себе. Тогда сказавъ ему Господь: „Засумувавъ ся еси дуже рѣстиною, котрой ты анѣ сѣдивъ анѣ не плекавъ, и котра за нѣчь выросла и за нѣчь згинула, — а Я не мавъ бы пощадити Ниневіѣ, великого гѣрода, въ котрѣмъ живе бѣльше нѣжъ 120.000 дѣтей, не знающихъ доброго и злого, и множество скота?“

Зновъ маємо примѣръ опѣки Божой и надъ поганами, и милосердія Божого надъ кающимъ ся грѣшникомъ.

Передъ Богомъ анѣ утечи, анѣ скрыти ся не можна.

Завидувати ближнѣму благодати Божой есть тяжкимъ грѣхомъ противъ св. Духови.

Іона, сѣдѣвшій три дни въ черевѣ кита, есть прообразомъ воскресенія Христоваго.

115. Упадокъ царства израильскаго.

Царство израильске упало чимъ разъ ниже. Сирійцѣ нападали и нищили край, и дѣшло до того, що (за

¹⁾ Въ латинскѣмъ переводѣ (Vulgata) стоить: „За сорокъ дѣвъ упаде Ниневія.“

Іоахаза, сына Іуя) Израилитяне вже не могли бѣльше до вѣины поставити, якъ 10.000 пѣшого войска, 50 комонниковъ и 10 возѣвъ. Нарѣдъ не навертавъ ся до Бога, поклонявъ ся идоламъ и живѣ въ несправедливостехъ и рѣжныхъ грѣхахъ. Длѣтого жѣ царство упало, царѣ убивали ся и скидали ся зъ престола, нарѣдъ бунтувавъ ся, въ краю дѣяли ся грабежи, а поодинокѣ части вѣдпадали вѣдъ царства.

Тымчасомъ на всходѣ повстало велике и сильне царство ассирѣйске зъ столицею Ниневією. Ассирѣйскѣ царѣ здобули Месопотамію, и загрозили вже Сиріи. Въ тѣмъ прикрѣмъ положенію царѣ израилѣйскѣ Манаймъ (760—750) оглядавъ ся за заграничною помѣчию, вагавъ ся однажѣ межѣ Ассирією и Ёгиптомъ. Въ-кѣнци окупивъ собѣ приязнь и помѣчь ассирѣйского царя Фуля за 1.000 талантовъ срѣбла и рѣчну дань, але такожѣ египетскому цареву посылавъ дары. Але то всѣ нѣчого не помогло, бо не глядавъ помѣчи тамъ, де треба було, т. е. у Бога. Длѣтого взывавъ пророкѣ Осія: „Ёфремъ (т. е. царство израилѣйске) естъ подѣбне нерозумнѣй голубици, взывають Ёгиптъ и идуть въ Ассирію, а вѣдпадаютъ вѣдъ Бога, котрый ихъ тѣлько самъ выбавити може. Зъ Ассирією заклѣчаютъ союзы, а елей везуть въ Ёгиптъ, але кара вырасте якъ макъ на поли. Черезъ многѣ днѣ сыны Израиля не будутъ мати анѣ царя анѣ князя, анѣ жертвы анѣ жертѣвника, и потѣмъ наворачнуть ся сыны Израиля до Господа, и будутъ глядати Господа и Давида царя, и будутъ чудовати ся надѣ добротою Господа въ послѣднѣй днѣ... Не радуй ся Израилю! анѣ весели ся, якобы ты бувъ нарѣдъ якѣй, бо зблудивъ еси вѣдъ Господа Бога твоего... Въ Ассиріи ёсти будешъ нечистѣй стравы... Бо надходять днѣ мести и заплаты твоеи... Зъ дому мого выжену ихъ, и любити ихъ бѣльше не буду.“¹⁾

¹⁾ Въ подѣбный спѣсѣбъ напѣминавъ такожѣ пророкѣ Амѣсъ (около 780 р.) и Исаія.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ВЪ НЕВОЛИ АССИРІЙСКОЇ.

116. Неволья Ассирійска.

Вмѣсто слухати пророкѣвъ и у Господа Бога глядати помочи, царь израильскій Факеа въ союзѣ зъ Раассономъ, царемъ сирійскимъ, напали на царство юдске, здобули и спустошили майже цѣлый край, такъ що здавало ся, що вже выбила послѣдня година царству юдскому. Въ тѣхъ тѣснотѣхъ юдскій царь Ахазъ глядавъ помочи у ассирійского царя Телгатфелассара. Вѣдраджувавъ цареві пророкъ Исаія вѣдъ того: „Не сповнитъ ся замѣръ царя израильского и сирійского (здобути Іерусалимъ), еще шѣстьдесять пять лѣтъ, и не буде царства Фремового... Самарію здобуде царь израильскій“...

Мимо того пѣславъ Ахазъ все золото зъ храма и палаты царской ассирійскому цареві, и велѣвъ ему сказати: „Твоѣй слуга и твоѣй сынъ есмь, поможи менѣ противъ моихъ неприятелѣвъ.“ Телгатфелассаръ, гнѣвный на Факеу за задержане дани, здобувъ Дамаскъ, убивъ царя сирійского, занявъ близько половину царства израильского¹⁾, и забравъ людіи въ неволю, котрыхъ поселивъ по части въ Месопотаміи надъ Евфратомъ, по части въ Ассиріи за Тигрисомъ. Надъ останкомъ царства израильского поставивъ вѣнъ Факеу царемъ, залежнымъ вѣдъ себе, яко своего данника.²⁾

Наступникъ Факеи, царь израильскій Осія, переставъ платити дань ассирійскому цареві, и заключивъ союзъ зъ египетскимъ царемъ. Учувши о томъ Салманассаръ, царь ассирійскій, пѣдступивъ скоро збройною силою къ границіи израильского царства (722 р. пер. Хр.)³⁾, взявъ царя

¹⁾ Вѣнъ вѣдорвавъ вѣдъ царства израильского Нефталимъ на пѣвночи и цѣлый Галаадъ на восходѣ.

²⁾ Ахазъ, царь юдскій, зъ вѣдчности за то приносивъ жертвы богамъ ассирійскимъ, и заводивъ ихъ честь въ Іерусалимѣ.

³⁾ Салманассаръ хотѣвъ свою власть розширити ажъ до моря, протѣ здобувъ вѣнъ Сидонъ, и пять лѣтъ облягавъ Тиръ. Царь египетскій зъ боязни передъ Ассирією вступивъ въ союзъ зъ Озією, але не давъ ему достаточной помочи.

Осію въ неволю и наложивъ на него кайданы, а Самарію здобувъ по трилѣтнѣй облозѣ (719). Зъ мешканцѣвъ однѣ поутѣкали въ Єгиптъ, другихъ забравъ Салманассаръ въ неволю, и поселивъ ихъ на рѣкахъ Алаи, Аворѣ и Гозанѣ въ далекой Арменіи и въ гóродахъ медійскихъ; тóлько немногі останки зъ нихъ зóстали въ своѣй землі.

Такій бувъ конецъ царства израильскаго, котре тревало 260 лѣтъ. Королѣ его були безбожні, служили божищамъ, и псули нарóдъ. Господь Богъ посылавъ до нихъ пророковъ, щобы ихъ наминали, и ссылавъ на нихъ кары за ихъ грѣхи, щобы ихъ привести до опамятаня, але се всё мало помагало, бо хотъ и наворачтали ся люди до Бога, то зновъ повертали до идолопоклонства. За то вóддавъ Богъ цѣле царство израильске въ неволю поганьскихъ народóвъ.

На мѣсце выведеныхъ въ неволю, Салманассаръ поселивъ въ землі израильской поганъ зъ Вавилону и иншихъ гóродóвъ царства ассирійскаго. Сѣ змѣшали ся зъ останками народа израильскаго, и такъ повставъ новый нарóдъ (зъ Израилитянъ и поганъ), котрый назвавъ ся С а м а р я н а м и вóдъ города Самаріѣ. Они служили божищамъ поганьскимъ. За то зóславъ Богъ на нихъ лѣвóвъ, котрі ихъ роздирали. Коли о тóмъ Салманассаръ довѣдавъ ся, пóславъ имъ священиковъ, котрі обучали ихъ въ законѣ Мойсея. Однакожь они не покидали божищъ, и служили и Господу Богу и божищамъ.

117. Товить.

Въ неволи ассирійской Израилитянамъ зле поводило ся, они терпѣли голодь, наготу и рóжного рода недостатокъ, а деякихъ убивали и безъ похорона за муры городскій выкидали. Межи взятыми въ неволю находивъ ся побожный и праведный чоловѣкъ, по имени Товить, зъ племени Нефталимова, котрый завсѣгды вѣрно служивъ Богу и строго заховавъ законъ Мойсея. Вóнъ найшовъ ласку у царя Салманассара и бувъ его купцемъ. Корыстючи зъ тои ласки царской, спомагавъ вóнъ своихъ бѣдныхъ землякóвъ хлѣбомъ и одежами, а убитыхъ погребавъ. Ко-

ли разъ прійшовъ бувъ въ мидійскій городъ Раги, поживъ тамъ одному збѣднѣлому Израилитянинови, по имени Гаваилови, десять талантѣвъ, котрі въдъ Салманассара бувъ отримавъ.

По смерти Салманассара наступивъ его сынъ Сеннахеримъ. Сей дуже гнобивъ Израилитянъ и убивавъ. Товитъ и теперъ не перестававъ спомагати бѣдныхъ и погребати умерлыхъ. Коли о тѣмъ донесено Сеннахеримови, приказавъ маєтокъ Товита розграбити и его убити. Товитъ укрывавъ ся тѣлько межи добрыми людьми. Але не минуло пятьдесятъ днѣвъ, и власнї сыны убили Сеннахерима. По нѣмъ наступивъ его сынъ Сахердонъ. Товитови позволено зновъ вернути домѣвъ, и ему звернено маєтокъ. Було то въ празникъ пятьдесятницѣ. Въ домѣ его заставлено богатый обѣдъ. Узрѣвши, що есть много до ѣдженя, приказавъ Товитъ сынови своему Товіи, приликати на обѣдъ бѣдныхъ землякѣвъ своихъ, котрі вѣрують въ Бога. Повернувши домѣвъ, сказавъ Товіи вѣтцеви, що на торговици надыбавъ убитого земляка. Заразъ вставъ Товитъ въдъ обѣда, и скрывъ тѣло умерлого до заходу сонця въ однѣмъ домѣ, а по заходѣ похоронивъ. Утрудженный зъ погребу, положивъ ся пѣдъ стрѣхою свого дому, и въ-тѣмъ упавъ калъ зъ ластѣвчиного гнѣзда ему на очи, и вѣдъ ослѣпъ.

Теперъ наступили для Товита днѣ печали и нужды. Его жена Анна пряла вовну по домахъ, и тымъ зарабатяла на утримане себе и мужа. Одного дня дѣстала она окрѣмъ звыклой заплаты за прядене ще и козля. Учувши блеяне его, запытавъ Товитъ: вѣдки оно есть, чи не крадене? Жена его розсердила ся на то и говорила: „Де суть твои милостынѣ и твоя справедливѣсть? Таку маєшь заплату за то!“ Въ подѣбный спосѣбъ наругали ся такожъ приятелѣ его. Товитъ перенѣсъ все то терпеливо, лишь зъ плачемъ моливъ ся до Бога.

Въ тѣмъ самѣмъ часѣ такожъ тужила и молила ся въ Екбатанѣ, гѣродѣ медійскѣмъ, Сарра, донька Рагуила. Она мала вже сѣмъ мужѣвъ, и всѣхъ поубивавъ злый духъ въ самъ день весѣля. Служницѣ дорѣкали ѣй, що будьто она сама ихъ поубивала. Учувши то, Сарра за-

смутила ся дуже, и просила Бога, щобы взявъ еѣ зъ сѣго свѣта, абы не дѣзнавала такого дорѣканя, додаючи : если не есть Его воля взяти еѣ зъ сѣго свѣта, то щобѣ еѣ помиловавъ, абы она не чула такихъ дорѣкань. И выслушавъ Господь Богъ молитвы обоихъ, Товита и Сарры, и збѣславъ ангела Рафаила, щобы ихъ выбавивъ вѣдъ печали.

Господь Богъ рѣжно досвѣдчае такожь праведныхъ людѣй, щобы ихъ чеснота тымъ красше заяснѣла. Молитва и терпеливѣсть суть наилучшѣй средства въ досвѣдченяхъ.

118. Товитъ поучае своего сына Товію.

Гадаючи, що Господь Богъ выслушае его молитву и возьме его зъ сего свѣта, Товитъ прикликавъ своего сына Товію, и давъ ему дуже краснѣй науки :

„Сыну! коли я умру, погребѣ мене, и не опускай матери своєї, чти еѣ по вѣсѣ днѣй житя твого, дѣлай їй то, що їй миле, и не засмущай еѣ. Памятай, скѣлько бѣды она задля тебе перебула. А коли умре, погребѣ еѣ при менѣ въ однѣмъ гробѣ.

По вѣсѣ днѣй памятай на Господа Бога нашего, не грѣши и не переступай заповѣдей Его.

Вѣдъ майна своего давай милостыню, и не вѣдвертай лица своего вѣдъ убогого, то и лице Боже вѣдъ тебе не вѣдверне ся. Давай пѣсля того, що маєшь. Маєшь много, давай много, маєшь мало, давай мало, бо тымъ складаєшь собѣ скорбѣ добрый на день нужды. Милостыня выбавляє вѣдъ смерти.

Стережи ся вѣдъ всякой нечистоты. Возьми собѣ жену зъ роду своего, памятаючи, що мы сыны пророковъ, Ноя, Авраама, Исаака, Якова. Люби братѣй твоихъ, не выноси ся надъ нихъ и не сороми ся взяти собѣ жену зъ-посередъ нихъ, бо въ гордости есть погибель и велике зѣпсуете.

Заплата кожного зарѣбника у тебе най не задержуе ся, но вѣдай ему заразъ.

Щѣ тобѣ не миле, того не дѣлай другому.

Глядай рады у мудрого, и не горди пожиточною радѣю.

По вѣсѣ часы благослови Господа Бога, и проси Его, щобы дороги твоѣ были правѣй, и вѣсѣ намѣры твоѣ сповняли ся, бо тѣлько Богъ дае вѣсѣ доброе.

На сѣй заповѣди мои памятай, и нехай они глубоко вкореняють ся въ серци твоѣмъ.

Не бѣй ся, дитя, того, що мы зъубожѣли, бо если тѣлько бояти ся будешь Бога, стережи ся грѣха и дѣлати, що Богу есть вѣгодне, будешь мати многѣй добра.“

Товія відповівъ: „Отче! всё, що ты менѣ заповѣдавъ, сповню.“

119. Товія въ дорожѣ до Рагъ.

Передъ смертію свою хотѣвъ ще Товитъ відобрати грошѣ, котрѣ позичивъ бувъ Гавайлови, щобы ихъ збаставити яко спадщину сынови своему Товію. Вѣнъ давъ ему довжний листъ Гавайловъ, и выправивъ его въ дорогу въ Раги, тѣлько ще приказавъ ему найти собѣ якого проводника. Товія вийшовъ на мѣсто и найшовъ хорошего молодця, котрый заявивъ, що зъ охотою поїде зъ нимъ въ Раги, бо дорога тудя ему звѣстна, и вѣнъ вже неразъ бувавъ у Гавайла. Бувъ то ангель Рафаиль, однакожь они о тѣмъ не знали, а вѣнъ назвавъ себе Азарією (сыномъ Анианіѣ). Выправляючи ихъ въ дорогу, сказавъ Товитъ: „Богъ, що мешкає на небѣ, нехай вамъ устроить дорогу, и ангель Его нехай вамъ товаришитъ.“ Стара мати Анна зъ плачемъ проводжала свого єдинородного, и тужила за нимъ. „Чого ты пославъ его въ непевну дорогу? Вѣнъ наша підпора, грошѣ нехай бы тамъ и пропадали, намъ выстарчило бы до житя и то, що маємъ,“ говорила она. Отець потѣшавъ єѣ: „Не жури ся, вѣнъ верне здоровъ, бо ангель добрый буде ему товаришити.“

Першого дня станули нѣчлѣгомъ надъ рѣкою Тигромъ. Коли Товія вступивъ въ рѣку, щобы обмыти ся, вискочила рыба, и хотѣла его пожерти. Товія закричавъ, а ангель звелѣвъ ему рыбу хопити и вытягнути на берегъ. Потѣмъ розрѣзали рыбу, мясо спекли, а сердце и жовчъ приказавъ ангель Товію взяти зъ собою.

По дорожѣ прибули они въ городъ Екбатану, де живъ Рагуиль, отецъ Сарры, своякъ Товита. Вступивши въ дѣмъ его, збѣтали дуже радо приняті. Рагуиль дивувався, що Товія такъ дуже подѣбный до Товита, а коли довѣдавъ ся, що вѣнъ єсть сыномъ сего, уцѣлувавъ его и выпытувавъ ся о здоровлѣ вѣтця. Ангель порадивъ Товію, щобы взявъ Сарру за жену. Вправдѣ обавлявъ ся Товія и Рагуиль, щобы зъ нимъ не стало ся такъ, якъ зъ сегома мужами, що сватали були перше Сарру; однакожь

ангелъ сказавъ имъ, що злый духъ не має силы надъ тыми, котры не вѣддають ся злымъ похотямъ, и що Господь Богъ длятого дозволивъ злomu духови поубивати тыхъ сѣмъ женихѣвъ Сарры, бо она була для него призначена. Такъ засватавъ Товія Сарру, а отецъ и мати благословили ихъ. Въ ночи выкадивъ Товія кѣмнату серцемъ зъ рыбы, котру вытягъ бувъ зъ Тигра, и перебувъ нѣчь на молитвѣ разомъ зъ Саррою, якъ то ангелъ приказавъ бувъ. Рагуиль, гадаючи, що и зъ Товією стане ся такъ, якъ зъ тамтими женихами, выкопавъ въ ночи грѣбъ для него, але коли другого дня рано побачивъ, що Товія здоровъ, урадовавъ ся дуже, приказавъ грѣбъ засыпати, и справивъ велике весѣле, котре тревало чотырнацять днѣвъ. Прото вже не пѣйшовъ Товія въ Раги по грошѣ до Гаваила, лишъ пѣславъ своего товариша Азарію (т. е. ангела Рафаила), зъ слугою и двома велблюдами. Сей вѣдобравъ грошѣ и привѣвъ зъ собою Гаваила на весѣле, котрый благословивъ Товію задля праведности его вѣтця, що милосердивъ ся надъ убогими.

Тымчасомъ родичѣ тужили за сыномъ, и гадали, що ему що злого пригодило ся въ дорозѣ, що такъ довго не повертає. Особливожь мати цѣлыми ночами плакала за нимъ, и що дня выходила за гѣродъ на дорогу, чи не узрѣть сына своего.

И намъ такожь дає Господь Богъ ангелѣвъ хоронителѣвъ, котры стерегутъ насъ вѣдъ злого; не вѣдганяймо жъ ихъ вѣдъ себе грѣхами своими.

Любовь родичей къ дѣтемъ есть дуже велика, нехай же дѣти вѣдвѣчаютъ ся имъ за ту любовь.

120. Поворотъ Товіѣ.

По чотырнацяти дняхъ просивъ Товія Рагуила, щобы его вѣдпустивъ домѣвъ, бо знавъ, якъ родичѣ за нимъ вбивають ся, що такъ довго не приходитъ. Рагуиль вѣдѣливъ половину своего майна, слугъ, скоты и грошѣ, и давъ Саррѣ, благословивъ и цѣлувавъ еѣ говорячи: „Чти свекрѣвъ твоихъ, бо тѣ вѣдъ нынѣ суть твоими родичами, и нехай всѣ добре чую о тобѣ.“ Подѣбно и мати (Една)

благословила ихъ и говорила Товія: „Се даю тобі доньку мою, щобиь ей не оскорбивъ.“ Такъ повертавъ Товія домѣвъ.

Въ дорожѣ порадивъ ангель Товія поспѣшати напередъ, бо родичѣ дуже непокоїли ся тымъ, що такъ довго не повертавъ, а Сарра щоби поволи слѣдувала зъ майномъ. Такъ и здѣлавъ Товія. Велика була радѣсть у родичей, коли сынъ ихъ повернувъ здоровъ. Передовѣѣмъ подякували всѣ Господу Богу за щасливый поворотъ, а потѣмъ слѣдувала друга радѣсть, коли Товія намазавъ очи вѣтцеві жовчію зъ рыбы, и сей прозрѣвъ. Узрѣвши сына свого власными очима, упавъ на шію его, цѣлувавъ его и плакавъ зъ радости, и дякувавъ Богу, говорячи: „Благословенъ еси Господи! Ты навидѣвъ мене, Ты и помилювавъ.“ За тыждень прибула и Сарра въ Ниневію, и була зновъ радѣсть въ домѣ Товита, черезъ сѣмъ днѣвъ обходили весѣле.

Товія оповѣдавъ всѣ, чого дѣзнавъ въ дорожѣ, и що завдячує своєму товаришеви. „Обмысли, сыну, яку бы ему дати нагороду,“ сказавъ отецъ. — „Отче! гадаю, що не зроблю собѣ кривды, коли ему дамъ половину всѣго, що я принѣсъ зъ собою, вѣнъ бо привѣвъ мене здорового, уздоровивъ мою жену и тебе, и грошѣ нашъ принѣсъ,“ одвѣтивъ Товія. — „Справедливо,“ сказавъ Товитъ, и прикликали ангела, щоби его нагородити. Але сей сказавъ до нихъ: „Благословѣть Господа и хвалѣть Его передъ всѣми людьми за всѣ, що вамъ здѣлавъ. Добра есть молитва, пѣстѣ и милостыня зъ справедливостію. Лучше есть мало зъ справедливостію, нѣжъ много зъ несправедливостію, лучше есть милостыню давати, нѣжъ золото збирати, милостыня бо вѣдъ смерти выбавляє и очищає грѣхи; ти, що творять милостыню и справедливо поступають, наповнять ся житемъ, а грѣшники суть ворогами свого житя. Вѣдкрыю вамъ всю правду: Коли ты моливъ ся и невѣстка твоя Сарра, я приносивъ молитвы вашѣ передъ святого Бога, и коли ты, оставляючи свѣй обѣдъ, ишовъ погребати мертвыхъ, я бувъ при тобѣ. И нынѣ пѣславъ мене Богъ уздоровити тебе и твою невѣстку Сарру. Я есмь Рафаиль, оденъ зъ семи ангелѣвъ, котрі стоять пе-

редь престоломъ Божимъ и заносять молитвы праведныхъ до Бога. Дятого благословѣть Бога, бо вѣнъ мене тутъ пославъ. И теперъ я вертаю опять къ Богу, котрый мене пославъ.“ И сказавши се, зникъ зъ передь ихъ очей, они жь упали на лица свои до землѣ и хвалили Бога.

Товитъ доживъ глубокои старости 158 лѣтъ.¹⁾ Чуючи ся близькимъ смерти, призвавъ къ собѣ Товію и шѣсть его сынѣвъ, и такъ до нихъ заговоривъ: „Сыну мѣй! коли я умру, пореби мене, и матеръ твою при менѣ, коли она зѣйде зъ сего свѣта; вы же выберѣть ся зъ Ниневіѣ въ Мидію, бо Ниневія зѣстане зруйнована, якъ то прорѣкъ пророкъ Іона. И Іерусалимъ такожь опустѣе, и дѣмъ Божій буде спаленый, а братья нашій розсыплють ся по земли. Але зновъ помилуе ихъ Богъ, и вернуть ся люди въ землю свою зъ неволѣ, и дѣмъ Божій буде збудованный по дѣбный, якъ бувъ першій, и Іерусалимъ зѣстане славно вѣдбудованный, якъ то пророки сказали. И прійде часъ, коли всѣ народы навестнуть ся до Бога, и бояти ся его стануть и покинуть свои идолы, и радувати ся будутъ, хвалячи Бога.“²⁾

Товія похоронивъ вѣтця своего, а за якійсь часъ такожь и матѣрь свою чесно, и переселивъ ся въ Екбатану къ тестю своему, и доживъ глубокои старости.³⁾ Передь смертію чувъ еще о зруйнованіи Ниневіѣ, котру здобувъ Навуходоносоръ.

ЦАРСТВО ЮДСКЕ ВѢДЪ РОВОАМА АЖЪ ДО НЕВОЛѢ ВАВИЛОНЬСКОЙ (980--586).

121. ВѢдъ Ровоама до Іосафата (980—893).

Ровоамъ,⁴⁾ сынъ Соломона, зъ початку служивъ Господу Богу, але пѣдъ конецъ своего житя ставъ служити

¹⁾ Товитъ мавъ 88 лѣтъ, коли ослѣпъ, и бувъ темный черезъ 8 лѣтъ.

²⁾ Товитъ предсказуе тыми словами прихѣдъ Христа Спасителя, котрый принѣсъ всѣмъ народамъ спасеніе и пѣзнане правдивого Бога.

³⁾ Товія умираючи мавъ 127 лѣтъ.

⁴⁾ 980—962.

идоламъ. Царь египетскій Сусакимъ побивъ его и зграбивъ скарбы храма Іерусалимскаго. Его сынъ Авія бувъ такожь идолопоклонникомъ, але внукъ его Аса, котрый панувавъ черезъ 41 лѣтъ въ Іерусалимѣ,¹⁾ бувъ богобоязливымъ и праведнымъ царемъ, якъ его праотець Давидъ. Вѣнъ збуривъ всѣ олтарѣ чужихъ богѣвъ, знищивъ идолы, повирубувавъ гаѣ посвященіи божищамъ, и старавъ ся усердно всѣхъ своихъ пѣдданныхъ привести до почитанія правдивою Бога. За то давъ ему Господь Богъ велику побѣду надъ арабскимъ (етіопскимъ) княземъ, котрый напавъ бувъ царство юдске. Коли вѣнъ умеръ, зѣставъ зъ великимъ жалемъ народа чесно похороненый.

Ще богобоязливимъ бувъ его сынъ и наслѣдникъ Іосафатъ.²⁾ Вѣнъ рядивъ въ Юдеи въ тыхъ часахъ, коли въ Израили царствувавъ безбожный Ахавъ. Вѣнъ рядивъ мудро, и пѣднѣсь добробытъ краю, запровадивъ верховный судъ въ Іерусалимѣ и низшій суды по краю, особливо старавъ ся о религійне виховане народа, установивъ учителѣвъ, котрі обучали нарѣдъ въ законѣ Мойсеевѣмъ, и дававъ самъ добрый примѣръ побожности. Коли разъ Моавитяне, Идумеѣ и Амониты зъ великою силою на его посѣлости напали, приказавъ вѣнъ въ цѣлѣмъ краю постигати и молити ся, и напередъ самъ моливъ ся щиро въ храмѣ, ажъ такъ выступивъ въ борбу, и вѣднѣсь славному побѣду надъ ними. Его царство сягало ажъ до Арабскаго заливу, куды плавали его кораблѣ; Идумеѣ, Моавитяне и Амониты, такожь Филистимы и арабскіи племена узнавали его зверхнѣсть, и платили ему дань.

122. Упадокъ религій (идолопоклонство) въ царствѣ юдскѣмъ.

По смерти Іосафата наступивъ его сынъ Іорамъ, котрого жена его Готолія (Аталія), донька Ахава и Іезавели, до идолопоклонства наклонила. Нужденый бувъ его конець. Потѣмъ Готолія (Аталія), щобы сама могла пану-

¹⁾ 959—918.

²⁾ 918—893.

вати,¹⁾ поубивала своїхъ внукѣвъ, и рядила шѣсть лѣтъ, ширячи межѣ народомъ честь божища Ваала. Тѣлько оденъ внукъ, по имени Іоасъ, зѣставъ спасенный вѣдъ священника Іодаѣ и выхованный въ скритѣмъ мѣсци въ храмѣ. Єще хлопцемъ будучи, зѣставъ Іоасъ вѣдъ первосвященника Іодаѣ помазанный на царя, и вѣдъ народа узнанный, а Готолія зѣстала убита на дорозѣ зъ храму до палаты царской. Вѣдтеперь рядивъ Іоасъ²⁾ пѣдъ опѣкою Іодаѣ праведно и вѣдновивъ храмъ Іерусалимскій. Однакожь по смерти первосвященника Іодаѣ попавъ въ идолопоклонство, и коли священникъ Захарія (сынъ Іодаѣ) его наминавъ, велѣвъ его въ дворѣ храма укамѣновати. Вѣнъ зѣставъ убитый вѣдъ власныхъ слугъ своихъ. — Подѣбно безбож- нымъ бувъ такожь его сынъ.³⁾

Зновъ слѣдовали два богобоязливѣ царѣ въ Юдеи,⁴⁾ по котрыхъ наступивъ Ахасъ, щѣ въ безбожности всѣхъ перевысивъ. Бувъ то той самъ, котрый, вѣдъ израильского царя Факеы и сирійского Раассона нападены, ассирийского царя Телгатфелассара на помѣчь призвавъ, и за помѣчь вѣ скарбы царской палаты и дороговѣнности храма Іерусалимского ему давъ. (Гл. §. 116.) Вѣнъ ставлявъ по всѣхъ холмахъ олтарѣ богамъ сусѣднихъ народѣвъ и приносивъ имъ навѣтъ людскѣ жертвы, межѣ тыми свого власного сына, а храмъ Божій замкнувъ. Перестали при- носити жертвы Богу, и святковати свята, установленѣ Мойсеемъ. Даремнѣ були наминаныя пророка Исаѣ. Вѣнъ умеръ передвчасно, бо въ 36. роцѣ житя, пановавши че- резъ 16 лѣтъ.⁵⁾

¹⁾ Іорамъ панувавъ лишь чотыри лѣта, его сынъ Охозія лишь рѣкъ и зѣставъ убитый вѣдъ Іуя въ Самаріи (гл. §. 110), его сынѣвъ поубивала Готолія (Аталія).

²⁾ Черезъ 40 лѣтъ 878—838.

³⁾ Амасія, котрый вразъ зъ сынами зѣставъ убитый вѣдъ израильского царя Іоаса.

⁴⁾ Сѣ були: Осія (809—757), котрый пѣднѣсь царство, пѣднѣсь торговлю мореску и рѣльництво, и его сынъ Іоатамъ (757—741). Тѣлько щѣ Осія разъ вѣдваживъ ся бувъ самъ приносити жертву кадила, за то покаравъ его Богъ проказою (струпами).

⁵⁾ 741—725.

123. Єзекія привертає почесть правдивого Бога.

По безбожнѣмъ Ахазѣ наступивъ праведный и богобоязливый сынъ его Єзекія.¹⁾ Сей привернувъ зновъ почесть правдивого Бога, и знісъ зовсѣмъ идолопоклонство. Всѣ идолы и ихъ жертѣвники зѣстали збуреній, при котрѣй способности навѣтъ мѣдяный змѣй Мойсея зѣставъ сокрушенный, томѹ що люди приносили єму кадило. Зновъ привернено въ храмѣ Іерусалимскѣмъ приписані законѣмъ жертвы и богослужене, и обходжено празникъ пасхи, про котрый за Ахаза вже забули були, зъ великимъ торжествомъ. Не тѣлько зъ царства юдского, але и зъ царства израильского много народа ишло въ Іерусалимъ зъ приносами.

За єго панованя въ Юдеи упало сусѣдне царство израильске, здобуте вѣдъ Салманассара. Наслѣдникъ сѣго послѣднѣго Сеннахеримъ дальше провадивъ свои завоѣваня. Вѣнъ подбѣивъ Киликію въ Малѣй Азіи и арабскі племена на полудне и всхѣдъ вѣдъ Юдеѣ, и спустошивъ землю филистимску. Єзекія тымъ часѣмъ укрѣпивъ Іерусалимъ мурами, вежами, валами и ровами, и заосмотривъ водопроводами внутрь мѣста. Такожъ заключивъ вѣнъ союзъ зъ египетскимъ фараѣномъ въ цѣли обороны передъ наѣздомъ ассирійского царя. Пророкъ Исаія напминавъ, щобы не надѣяти ся на помѣчь людску, на возы и ѣздцѣвъ египетскихъ, лише на Господа Бога, котрого помѣчь єдина єсть сильна и нѣколи не заводить.

И дѣйстно, коли Сеннахеримъ почувъ о переговорахъ Єзекіѣ зъ фараѣномъ, вступивъ въ Юдею, спустошивъ землю и облягъ Іерусалимъ. Всѣ золото и срѣбло зъ палаты своєї и зъ храма давъ єму Єзекія, але Сеннахеримъ тымъ всѣмъ не бувъ задоволенный, лише жадавъ здачѣ Іерусалима. Исаія напминавъ царя и нарѣдъ не тратити надѣѣ, тѣлько крѣпко уповати на Господа Бога. А коли Сеннахеримъ черезъ своихъ послѣвъ, мешканцѣвъ Іерусалима до здачѣ подмвляючи, важивъ ся хулити Господа Бога словами: „Чи зможе вашъ Богъ выбавити васъ зъ

¹⁾ 725—696.

руки моєи? Если нѣ оденъ Богъ всѣхъ народѣвъ и царствъ не змѣгъ выбавити людѣй своихъ зъ моєи руки и рукъ вѣтцѣвъ моихъ, то и вашъ Богъ не зможе выбавити васъ зъ руки моєи,“ — тогды Єзекія моливъ Господа Бога: „Господи Боже Израилѣвъ, котрый сѣдиши на Херувимахъ! Ты еси Богъ оденъ во всѣхъ царствахъ, Ты сотворивъ небо и землю. И нынѣ, Господи Боже нашъ, спаси насъ зъ руки Сеннахерима, нехай пѣзнають всѣ царства землѣ, що ты еси Господь Богъ оденъ.“

Господь Богъ выслулавъ молитву Єзекія, и такъ сказавъ ему черезъ Исаію: „Не войде въ Іерусалимъ царь ассирійскій, лишь верне ся тымъ путемъ, котрымъ прійшовъ. Я обороню городъ сей задля Мене и задля слуги Мого Давида.“ Въ ночи зѣйшовъ ангель Господень и убивъ 185.000 войска ассирійского. Узрѣвши то Сеннахеримъ другого дня, чимъ скорше убѣгавъ въ Ниневію, де его власнѣ два сыны пѣдчасъ молитвы въ храмѣ убили. По нѣмъ наступивъ сынъ его Асорданъ.

За якійсь часъ розхорѣвъ ся Єзекія дуже. На приказъ Божій станувъ при нѣмъ Исаія и сказавъ: розпоряди домомъ своимъ, бо умрешъ. Єзекія моливъ ся сердечно до Господа Бога, и просивъ, щобы ему Богъ ще причинивъ житя. И ще бувъ Исаія посередъ двора, коли ему Господь Богъ приказавъ вернути и сказати Єзекію, що молитва его выслухана, и по трѣхъ дняхъ выздоровѣе. И приложивъ ему Богъ еще 15 лѣтъ житя.

Передъ смертію ще сказавъ Исаія Єзекію: „Слухай слово Господне, прійдуть днѣ, коли все тое, що зѣбрали вѣтцѣ твои и ты, поїде въ Вавилонъ, а потомки твои будутъ служити царямъ Вавилоньскимъ.“ Тыми словами прорѣкъ Исаія полонъ (неволю) Вавилоньскій.

124. Пророкъ Исаія, его значѣнє и смерть.

Въ тыхъ для народа израильского прикрыхъ часахъ, коли то зъ одной стороны въ народѣ ширило ся идолопоклонство и велике моральне зѣпсутє, а зъ другой стороны напирали на него вороги, ссылавъ Богъ пророковъ, котрѣ народъ учили и наминали. Межи тыми пророка-

ми найзнаменитшій бувъ Исаія, сынъ Амоса. Якъ колись Илія своїми дѣлами, такъ Исаія своїми науками вносить ся надъ всѣхъ пророкѣвъ.

Вѣнъ зоставъ до пророцтва покликаний въ роцѣ 759 передъ Христомъ, за царя юдского Осіѣ, и учивъ черезъ 50 лѣтъ. За безбожного царя Ахаза выступавъ вѣнъ противъ зѣпсутю, и бувъ дорадникомъ побожного царя Езекиѣ. Смѣло голосивъ вѣнъ ту правду, що нема спасеня кромѣ Бога.

„Слухай небо и слухай земле! бо Господь говорить: Я виховавъ дѣти, а они повстали противъ Мене. Вѣль пѣзнае свого пана, и осель пѣзнае жолобъ свого пана, а Израиль не пѣзнае Мене, народъ Мѣй не зважає на Мене, и вѣдвертає ся вѣдъ Мене.

Що Менѣ по множествѣ вашихъ жертвъ? Не прийму вашихъ цѣлопалений, анѣ кадила вашого, оно Менѣ обригло. Хотя зъ розпростертыми раменами до неба взываєте, Я васъ не выслушаю, бо руки ваші суть повны крови. Умойте ся, очистѣть ся, покиньте ваші злі дѣла, перестаньте грѣшити, учѣть ся добре творити и справедливо поступати, поможѣть притисненому, боронѣть сироты и вдовицѣ: тогды приходѣть и оправдуйте ся передо Мною, а грѣхи ваші, хотѣбы були червоні якъ шкарлатъ, стануть бѣлі якъ снѣгъ, и хотѣбы були червоні якъ червь, быбѣлѣють якъ вѣвна.“

Многі Израилитяне, чуючи слова пророка, постили и каляли ся поверховно, але не поправляли свого житя. До тыхъ такъ говорить пророкъ: „Чи то має бути пѣстъ Менѣ милый, говорить Господь, щобы чоловікъ оденъ день мучивъ ся, похиливъ свою голову якъ тростина, и лежавъ на веретѣ и попелѣ? Має то бути пѣстъ и день Богу милый? Але покинь твою злобу, не кривди свого ближнёго, вломи голодному свого хлѣба, прийми подорожного въ дѣмъ, нагого приодѣй и не погорди своимъ бѣднымъ братомъ. Тогды заяснѣє свѣтло твое яко зоря, загоить ся твоя рана, передъ тобою пѣйде твоя правда, и милѣсть Бога буде зъ тобою. Тогды, коли вѣзвешъ до Бога, Вѣнъ вѣдкликне ся до тебе: Се Я тутъ.“

До тыхъ, котрі поклоняли ся идоламъ, такъ говорить Исаія: „Хто змѣривъ пригорщею море, а пядію небо? хто двигне землю трѣма пальцями, и зважить на вазѣ горы и холмы? Чи не Господь, передъ котрымъ народы якъ капля на водѣ и порошокъ на вазѣ, котрый острова здмухує якъ порошокъ, котрому цѣлый Ливанъ не выстарчає на огонь жертвенный и вся звѣрина єго не выстарчає на цѣлопалене? Всѣ народы суть передъ Нимъ нѣчимъ. И комужъ то хочете вы Бога уподобити, або який образъ Єго зробити? Чи вы не знаєте, що Богъ мешкає выше землѣ, а всѣ

люди передъ Нимъ суть якъ шаранча? Вѣнъ розстелює небо яко тонкій диванъ, и яко шатро розпинає для мешканя. Вѣнъ скидає князѣвъ и королѣвъ. Вѣнъ дуне, и всё передъ Нимъ ссыхає якъ стебло. И комужь хочете Мене уподобити? говорить Святый. Поднесѣть свои очи въ гору, и глядѣть, хто сотворивъ звѣзды? Вѣнъ знає ихъ число и назву. Передъ его силою ничъ не устоять ся. Вѣнъ засадивъ на горахъ кедры, дубы и сосны. И се чоловікъ поѣшовъ въ лѣсъ, настинавъ дерева, порубавъ, запаливъ въ печи, загрѣвъ ся и сѣѣвъ собѣ хлѣба, а зъ того, що зѣстало, зробивъ собѣ бога, клякнувъ передъ нимъ, и ставъ молити ся: спаси мене, бо ты еси мѣй Богъ.“

Исаія предсказавъ такожь кару Божу за грѣхи людскій, именно упадокъ царства израильского и царства юдского и неволю Вавилонську. Але вѣнъ потѣшавъ такожь, що гордій поганьскій народы упадуть, а народъ израильскій верне въ свою вѣтчину. Особливожь потѣшавъ вѣнъ праведныхъ приходомъ Мессіѣ, про котрого приходъ, народжене, житє, дѣла, страсти и смерть такъ ясно проповѣдавъ, якъ бы вѣнъ то всё видѣвъ, и длятого то св. Отцѣ кажутъ, що его задля того можъ бы назвати євангелистомъ.

По смерти царя Єзекиѣ наступивъ его сынъ Манассія, котрый черезъ 55 лѣтъ панувавъ въ Юдеи. Бувъ то безбожный царь, котрый служивъ идоламъ, а навѣтъ въ храмѣ Господнѣмъ въ Іерусалимѣ поставивъ олтарѣ Астартѣ и другимъ божищамъ. Въ Геєннѣ (долина Гиннонь) поставивъ зновъ божище Молоха, въ котрого розпаленіи руки жертвувавъ свого власного сына. По цѣлѣмъ краю ширивъ вѣнъ зѣсуге и безбожність и прольвавъ много невинной крови, бо переслѣдувавъ всѣхъ вѣрныхъ слугъ Божихъ, убивавъ пророковъ, и такожь пророка Исаію въ дуплавѣмъ кедрѣ велѣвъ пилою перерѣзати. За то Господь Богъ допустивъ на него кару, що зѣставъ взятый въ неволю ассирійску, а земля его зѣстала спустошена и на цѣле царство его була данъ наложена. Въ неволи Манассія покаювъ ся и навернувъ ся до Господа Бога, за то Богъ вернувъ его на царство юдске.

Рѣвночасно зъ Исаією жили пророки: Михея, Наумъ и Аввадія.

125. Упадокъ царства юдею.

Послѣднимъ богобоязливымъ царемъ юдею бывъ Іосія, внукъ Манассіѣ. ¹⁾ Вѣнъ зѣбравъ народъ въ храмѣ, де по перечитаню закона Мойсеѣвого царъ разомъ зъ народомъ обновили завѣтъ зъ Господомъ, и обѣщали тойже завѣтъ и всѣ заповѣди Божіи свято хоронити, и Господу Богу служити. Потѣмъ приказавъ вѣнъ зничити всѣ статуы, образы, олтарѣ и сосуды Ваала, Астарты и другихъ божищъ и поганскихъ священникѣвъ поубивати, а храмъ Божій, збезчещенный поганскими обрядами, приказавъ вѣдновити и очистити. ²⁾ Коли такъ всѣ слѣды идолопоклонства зѣстали зниченіи, и навернене народа довершено, обходжено пасху зъ такою свѣтлостію, якъ ще за часѣвъ Самуила. Зновъ запановали въ краю право и справедливѣсть, и наставъ порядокъ. Іосія навѣтъ розширивъ границѣ своего царства, и пѣднравъ мысль возстановити царство Давидове, бо пѣдбивъ Самарію, въ котрѣй, пѣдѣбно якъ и въ Юдеи, усунувъ идолопоклонство, а запровадивъ честь правдивого Бога.

Однакожъ въ тѣмъ часѣ старавъ ся египетскій царъ Нехао пѣдбити собѣ край Филистимѣвъ и Сирію ажъ до Евфрата. Въ тѣмъ пѣдпринятю хотѣвъ ему перешкодити Іосія, зъ чого прійшло до вѣйны, въ котрѣй Іосія зѣставъ побѣдженый и смертельно раненый. Цѣлый народъ оплакувавъ его черезъ довгій лѣтъ. Египетскій царъ наложивъ тяжку дань на Юдею, и поставивъ надъ нею царемъ Іосіѣ сына, Іоакима. ³⁾ Сей зовсѣмъ пѣддававъ ся воли египетского царя, накладавъ на народъ тяжкій податки, щобы мѣгъ заплатити дань, и заводивъ идолопоклонство и поганскій звичаѣ, щобы приподобати ся Египтови. Зновъ

¹⁾ Іосія 638—608 наступивъ по своѣмъ вѣтци Амонѣ, котрый лишь два лѣтъ панувавъ и служивъ идоламъ.

²⁾ При сѣй нагодѣ зѣставъ вѣднайденый законъ Мойсея, нимъ самымъ писаный, вѣроятню черезъ побожныхъ священникѣвъ передъ загладою укритый.

³⁾ 607—598. Передъ Іоакимомъ ридивъ три мѣсяцѣ братъ его Іоахазъ, котрого Нехао взявъ въ неволю въ Египтъ.

запановало въ краю зѣпсуге, несправедливости и притѣсненія.

Тогда то выступивъ пророкъ Іеремія, и въ дворѣ храма при великомъ зборѣ священниковъ, старшинъ и народу напоминавъ всѣхъ, щобы на нѣкого не надѣяли ся, тѣлько на Бога, и черезъ покаяне старали ся позыскати Богу ласку, бо въ противномъ разѣ погибне городъ и храмъ.

„Слушайте слово Господне всѣ Юдеѣ, се говоритъ Господь Богъ силъ, Богъ Израиля: поправте пути ваші и дѣла ваші, и Я буду мешкати въ мѣсци сѣмъ. Не надѣйте ся на себе и на ложный слова ваші, бо нѣчого вамъ не помогутъ. Не спускайте ся на то, що храмъ Господень естъ посередъ васъ, лишь коли поправите свои пути и мысли, справедливо поступати будете зъ ближнимъ, чужинцемъ, вдовици и сиротѣ не зробіте кривды, крове невинной не прольете, и въ слѣдъ богѣвъ чужихъ не пойдете, тогда утверджу васъ въ мѣсци сѣмъ, и въ земли сѣй, ко-тру Я давъ вѣтцямъ вашимъ. Але понеже вы надѣете ся на ложь, крадете, убиваете, нечисті дѣла творите, кленете ся ложно, жертвуете Ваалови и чужимъ Богамъ служите, то зроблю мѣсцю сему такъ, якъ зробивъ Силому, и вѣдвергу васъ вѣдъ лица Мого, якъ вѣдвергъ братій вашихъ, все поколѣне Ѣфремове (с. е. царство израильске).“

За ті слова хотѣли старшины Іеремію убити. Але Іеремія сказавъ имъ смѣло: „Господь пѣславъ Мене до васъ, поправте свое жите, и покайте ся, то Господь умилосердить ся надъ вами. Я въ вашѣй власти, дѣлайте зѣ мною, щѣ хочете, але знайте, що, коли мене убете, прольете кровь невинну.“ Тогда опамятали ся всѣ, лишь царь Іоакимъ хотѣвъ Іеремію убити, и тѣлько тымъ уйшовъ вѣнъ смерти, що укравъ ся.

Въ тѣмъ часѣ упало царство ассирійске, зъ города Ниневіѣ зѣстали лишь руины.¹⁾ На мѣсце ассирійского царства пѣднесло ся вавилоньске, котре пѣдъ молодымъ, мудрымъ и пѣдприємчивымъ царемъ Навуходоносоромъ

¹⁾ Якъ то прорекли пророки Іона и Наумъ и Товитъ. Меды выбили ся зъ пѣдъ власти ассирійской, ихъ царь Кіаксаръ злучивъ ся зъ зависимыми вѣдъ Ассиріѣ царями Набопалассаромъ вавилонскимъ и Сіеннесіемъ киликійскимъ, побили ассирійского царя Сарданапала, сналили и зруйнували Ниневію въ р. 606. По Набопалассарѣ наступивъ въ Вавилонѣ Навуходоносоръ, молодой и пѣдприємчивый царь.

прійшло до великої сили и славы.¹⁾ Ще за життя вѣтця свого побѣдивъ Навуходоносоръ єгипетского царя Нехаа при Карехемишъ (Circesium), и підбивъ всю землю вѣдъ Евфрата ажъ по потѣкъ єгипетскій. Тогды повставъ въ Юдеи великій переполохъ, бо Юдея була въ союзѣ зъ Єгиптомъ.

Тогды Іеремія написавъ слѣдуюче письмо до царя и старшинъ жидѣвскихъ:²⁾ Вѣдъ тринадцатого року царя Іосіѣ по нынѣшній день вже двацять третій рѣкъ говорю вамъ слово Боже въ имени Єго, а вы не слухаете. Посылавъ Богъ до васъ другихъ пророкѣвъ, а вы ихъ такожъ не слухали, коли вамъ говорили: навернѣть ся вѣдъ злого пути свого и вѣдъ злыхъ мыслей вашихъ, а будете мешкати въ земли, котру Господь давъ вамъ и вѣтцямъ вашимъ. Не ходѣть за чужими богами, не служѣть имъ и не кланяйте ся имъ, щобы-сте Мене не прогнѣвили — говоритъ Господь, — однакожъ вы не слухали Мене, и прогнѣвили Мене. дѣлами своїми на горе собѣ. Длятого — говорить Господь — пошлю на васъ всѣ племена пѣвнѣчнїи, и Навуходоносора, царя вавилоньского, слугу Мого, и приведу ихъ на землю сю и на мешканцѣвъ еи, и на всѣ народы, котрі окрестъ еи жинуть, и убою ихъ и поставлю ихъ на страхъ и поруганє. И вся земля сеся запустѣе, и люди будуть служити межи поганами цареви Вавилоньскому черезъ 70 лѣтъ.“

Се письмо написавъ Іеремія въ тѣй надѣи, що може ще покають ся и Богъ ихъ помилує.³⁾ Але царь Іоакимъ роздеръ се письмо, и хотѣвъ убити Іеремію, тѣлько що той укrywъ ся передъ нимъ.

Навуходоносоръ вступивъ въ Юдею, підбивъ и спустошивъ еѣ, а Іоакимъ полягъ въ битвѣ, и тѣло єго лежало довго непохоронене на мурѣ города. Погѣмъ здобувъ Навуходоносоръ Іерусалимъ, забравъ всѣ скарбы зъ королѣвского дому и зъ храма, взявъ царску родину, всѣхъ знаменитшихъ въ краю, все войско (17.000), ремѣсникѣвъ, священникѣвъ, левитѣвъ и пророкѣвъ въ неволю, и осадивъ ихъ по части въ Вавилонѣ, по части въ иншихъ гѣродахъ халдейскихъ. Тѣлько бѣднїи люди зѣстали

¹⁾ Навуходоносора, „царя царѣвъ“, порѣвнує Іеремія зъ львомъ, котрый все безъ перешкоды роздирає, и зъ орломъ, котрый свою добычу въ лету неохубно порыває.

²⁾ Се письмо пѣславъ Іеремія черезъ свого ученика Варуха.

³⁾ Дѣйстно Богъ зѣоставивъ имъ часу до покаяня, бо Навуходоносоръ ще якїйсъ часъ вѣтримавъ ся вѣдъ походу на Юдею.

въ краю, и надъ тыми поставивъ вѣнъ царемъ Седекію,¹⁾ котрый Навуходоносорови присягу вѣрности зложити мусѣвъ. Многі зъ Юдеѣвъ утѣкли въ Египтъ, щобы уникнути вавилоньской неволѣ. (Се дѣяло ся около року 606—600.)

126. Зруйнованє Іерусалима.

Царь Седекія ишовъ путемъ своихъ попередникѣвъ. Въ надѣи вызволити ся зъ-пѣдъ власти вавилоньского цара, вступивъ вѣнъ въ союзъ зъ египетскимъ царемъ, покланявъ ся идоламъ, и переступавъ законъ Божій. Дармо наминавъ ихъ Іеремія, щобы не слухали ложныхъ пророкѣвъ и ворожбитѣвъ, и не мыслили о ворохобни, бо Господь Богъ зѣславъ Навуходоносора яко свое орудіє, щобы укарати ихъ за грѣхи, тѣлько щобы зносили терпеливо сю кару Божу, каяли ся и наvertsали ся до Бога, а по сѣмдесяти лѣтахъ умилосердити ся Богъ надъ народомъ, и скѣнчить ся неволя, и Господь Богъ верне полоненыхъ зновъ въ вѣтчину. Ёго не слухали, противно уважали за зрадника и ворога вѣтчины. Іеремія однакожь тымъ не устрашує ся, тѣлько на приказъ Божій предсказує зруйнованє Іерусалима и описує тоє. Вѣнъ каже, що Іерусалимъ замѣнить ся въ купу камѣня, городаы и земля юдска замѣнять ся въ пустыню, люди будуть падати вѣдъ меча, голоду и повѣтря, поля будуть покрыті трупомъ людскимъ якъ гноємъ, горы наповнять ся плачемъ и наръканємъ, а царь Седекія попаде ся въ руки ворога, и вже не верне въ Іерусалимъ зъ неволѣ, а всѣ посуды зъ храма пѣйдуть въ Вавилонъ.

За тѣ перестороги Іеремію вкинено въ глубокій рѣвъ, а потѣмъ вытигнено и вержено въ темницю. Тымчасомъ пророцтва его сповнили ся, бо Навуходоносоръ пѣдступивъ въ девятѣмъ роцѣ панованя Седекіѣ пѣдъ Іерусалимъ, занявши впередъ и спустошивши цѣлый край. Хоробро боронили ся Юдеѣ, але надармо. Іерусалимъ зѣставъ здобутый. Множество народа згинуло вѣдъ голоду, повѣтря

¹⁾ Седекія бувъ третій сынъ Іосіѣ.

и меча. Царь Седекія хотѣвъ ще ратувати ся утечею. Але вѣнъ зѣставъ вѣдъ Халдеѣвъ переловлений. Навуходоносоръ велѣвъ передъ его очима поубивати всѣхъ его сынѣвъ и воеводъ, що зъ нимъ були, а вѣнци его самого ослѣпити и въ кайданахъ въ Вавилонъ завести, де вѣнъ въ вязниці умеръ.

Всѣ посуды храма Іерусалимского, оба мѣдянн стовпы Соломоновы, мѣдяне море зъ волами и всѣ дорогоцѣнности зѣстали взяті въ Вавилонъ. Храмъ, палаты царскы и всѣ лучшій дома зѣстали спалені, первосвященникъ и кѣлькадесять высшихъ урядникѣвъ убиты, а другы взяты въ Вавилонъ въ неволю. Тѣлько найубожшій зѣстали въ краю. А и зъ тыхъ многы выйшли въ Єгиптъ. Дармо старавъ ся Іеремія вѣдвести ихъ вѣдъ того, предсказуючи, що скѣнчать ся днѣ неволѣ, и зновъ буде вѣдбудованный храмъ, и зновъ будутъ въ нѣмъ приносити ся жертвы и хвала Господеву. — Такъ упало царство юдске, упавъ и Іерусалимъ 586 р. Тревало оно около 400 лѣтъ, и мало 20 царѣвъ, межы котрыми декотры были богобоязливы, иншы же безбожны.

Дѣѣ народа израильского, вѣдъ Самуила почавши ажъ до неволѣ Вавилонской, описаны суть въ чотырохъ книгахъ Царствъ и двохъ книгахъ Паралипоменѣвъ.

127. Іеремія.

Въ послѣднихъ часахъ царства юдского покликавъ Господь Богъ пророка Іеремію, котрый черезъ 42 лѣта, вѣдъ часѣвъ царя Іосіѣ почавши, народъ и царѣвъ наминавъ, учивъ и потѣшавъ. Вѣнъ бувъ сыномъ священника Хелкіѣ, и родивъ ся въ Анатотѣ, недалеко Іерусалима. Єще въ молодечѣмъ вѣку зѣставъ покликанный до пророчого уряду. Тяжке бремя наложивъ Господь Богъ на него, бо въ часахъ найсумнѣйшихъ, коли внутрь ширило ся идолопоклонство, велике зѣпсуге и непорядки, а зверха напирали вороги, мусѣвъ вѣнъ выступати въ оборонѣ вѣры въ Господа Бога, чесноты и справедливости, и показовати дорогу, якою ити мають, чтобы вѣдвернути вѣдъ себе найбѣльшій нещастя, якы народъ постигли. Але его не слу-

хали, противно зненавидѣли его, переслѣдовали, хотѣли убити, въ рѣвъ и въ вязницю ввергли, и великій грызоты ему причинили. По занятю Іерусалима Навуходоносоръ увѣльнивъ его зъ темницѣ. Видачи зруйноване Іерусалима, оплакувавъ вѣнъ тойже въ пяти пѣсняхъ, котрѣ называютъ ся плачемъ Іереміѣ. Плачь свѣй закѣнчае Іеремія просьбою до Бога, щобы нарѣдъ выбавивъ зъ полону и вернувъ въ вѣтчину.

„Сидить опущеный гѣродъ, той, котрый перше такъ многочудный бувъ! Вдовицею зѣставъ вѣнъ; той, щѣ бувъ великій межѣ народами, владѣвъ краями, ставъ ся данникомъ. Плаче и рыдае ночами, слезы на его лицѣ, и нема такого, котрый бы его потѣшивъ, бо все, щѣ дружили ся зъ нимъ, покинули его. Переселивъ ся Юда межѣ поганъ, и не має супокою. Плачуть пути Сіонскій, бо нѣхто не йде ними въ празникъ, его ворота суть розвалені, священники его вздыхають. а дѣти его въ неволи. Вѣднята зѣстала вся красота вѣдъ доньки Сіонскои (Іерусалима), а князѣ еи стали якъ вѣвцѣ безъ пашѣ, и ишли безсилно за гонячими ихъ. Упали люди Іерусалима, и не було нѣкого, щобы имъ помѣгъ; а вороги видѣли то, и смѣяли ся зъ идучихъ въ неволю. Согрѣшивъ Іерусалимъ, длатого упавъ. Посѣлости нашѣ припали чужимъ, а дома нашѣ иноплеменикамъ. Сиротами стались мы безъ вѣтця, а матери нашѣ вдовицами. Воду нашу пемо за грошѣ, а дрова збираемъ за заплату. Въ небезпечностьѣ житя нашого носимо хлѣбъ свѣй передъ лицемъ меча въ пустыни. Рабы панують надъ нами, жены и дѣвицѣ нашѣ збезчещені, князѣ нашѣ ихъ рукою повѣшені, старѣйшины обезславлені. Ты, о Господи! царствуешъ во вѣки, чогожъ забуваєшь насъ цѣлкомъ? Прійми насъ зновъ, и верни насъ! Вѣднови давній днѣ нашої славы. Бо чижъ мавъ бы Ты насъ цѣлкомъ покинути, и на насъ во вѣки гнѣвати ся?“

Жиды, котрѣ убѣгли були въ Єгиптъ, надѣяли ся, щѣ за помѣчу єгипетского фараона удасть ся имъ вѣдзыскати вѣтчину, и щобы ласку того позыскали, поклоняли ся єгипетскимъ божищамъ. Іеремія, хотъ всеми силами ставъ ся вѣдъ выходу въ Єгиптъ Юдеѣвъ вѣдвести, потягнувъ и самъ за ними, де ихъ перестерѣгавъ передъ идолопоклонствомъ и упованемъ на людску помѣчу. „Если въ Бозѣ не будете покладати надѣѣ, все погибнете,“ говоривъ вѣнъ. Однакожъ зѣпсутый нарѣдъ не хотѣвъ его слухати, и укамѣнувавъ его въ Єгиптѣ.

Іеремія предсказавъ вавилонську неволю и зруйноване

Іерусалима, и поворотъ Израилитянъ зъ неволѣ по сѣмдесяти лѣтахъ. Зъ Мессіиньскихъ пророцтвъ важне есть его пророцтво о новѣмъ завітѣ, котрый Богъ заключить зъ людьми черезъ Мессію, и котрый вѣчно тревати буде. Въ Плачу надъ Іерусалимомъ въ страданяхъ сего города представляе вѣнь страсти Христа Спасителя.

128. Юдитъ.

За часѣвъ царя Манассіѣ або Іосіѣ приключила ся слѣдуюча подѣя:

Ассирійскій царь пѣславъ своего вожда Олоферна зъ великою силою войска, щобы підбивъ сусѣдні народы ажъ до Середземного моря. Ничъ не могло оперти ся силѣ Олоферна, передъ нимъ падали города и народы, и всё ставало ся пустынею, куды его войско прошло. Тѣлько Израилитяне вѣдвалили ся супротивити ся, они укрѣпляли свои гѣроды, и загороджували дороги и проходы, щобы оперти ся ворогови. Учувши о тѣмъ, Олофернъ запытавъ князѣвъ Моавитѣвъ и Аммонитѣвъ, котрыхъ вже бувъ підбивъ, щѣ то за народѣ тѣ Израилитяне и на яку помѣчь они уповають, коли хотять ему супротивити ся? На то Ахіоръ, князь Аммонитѣвъ, оповѣвъ ему въ короткости дѣѣ народа израильского, и закѣнчивъ тѣми словами: „Тожь нынѣ передовсѣмъ треба намъ дѣзнати ся, чи они чимъ своего Бога не образили? Ёсли образили, и стали ему невѣрні, тогды можемо зъ ними бороти ся, бо ихъ переможемъ; ёсли жѣ противно не согрѣшили, то не борѣмъ ся зъ ними, бо ихъ Господь Богъ оборонить, а мы выйдемъ на наругу народѣвъ.“ Всѣ вельможѣ однакожь крикнули: „Не бѣймо ся сынѣвъ Израилевыхъ, всѣ они упадутъ передъ силою войска твого.“ А Олофернъ розсердивъ ся на Ахіора, и сказавъ: „Щѣ ты за такій, щѣ смѣешь говорити, абы не воювати Израиля, бо ихъ Богъ оборонить? Хто есть Богъ? Навуходносоръ есть Богъ. Вѣнь пѣшле свою силу, и зѣтре ихъ зъ лица землѣ, и жаденъ Богъ ихъ не выбавить.“ А щобы Ахіора за смѣлѣсть слѣвъ его укарати, велѣвъ его пѣдвести пѣдъ найближшій гѣродъ Ветулію, щобы тамъ разомъ зъ Израилитянами згинувъ.

Заразъ другого дня окруживъ Олофернъ войскомъ городъ Ветулію,¹⁾ положеный на горѣ. А що перетявъ бувъ водопроводы, длятого повставъ въ городѣ великій недостатокъ воды, такъ що люди, знемагаючи по дваццати дняхъ облоги, хотѣли вже піддати ся. Начальникъ города Осія постановивъ ще пять днівъ ждати помочи Божої.

Въ городѣ тѣмъ жила одна богата и богобоязлива вдовиця, по имени Юдитъ. Сеся, приступивши передъ начальникѣвъ города, объявила имъ, що чує ся покликаною вѣдъ Бога выбавити городъ, просила тільки, щобы всѣхъ людей до молитвъ и покаяня вѣзвали, и щобы їй було позволено въ сихъ пяти дняхъ выйти зъ города. Потѣмъ повернула домѣвъ, и надѣвши на себе верету и посыпавши голову попеломъ, въ сердечнѣй молитвѣ просила Господа, щобы їй додавъ силы убити Олоферна и вызволити городъ.

Середъ глубокои ночи вышла Юдитъ, убрана въ красні одежи, зъ служницею зъ города. Задержана вѣдъ передної стражи, зѣстала она приведена передъ Олоферна. Сей, удивлений єї незвычайною красою, принявъ єѣ ласкаво, и запытавъ о причину єї приходу. Юдитъ сказала, що вѣдъ самого Господа зѣстала послана обвѣстити єму о паденю Ветуліѣ, и що попровадить єго на Іерусалимъ. Урадувавъ ся Олофернъ дуже, обѣцявъ їй велику нагороду у царя свого, если єї слова сповнять ся, назначивъ їй мѣсце въ особнѣмъ шатрѣ, и позволивъ щодня до схѣдъ сонця виходити за таборъ на молитву.

Четвертого дня справивъ Олофернъ великій бенкетъ, на котрый запросивъ своихъ начальникѣвъ и Юдитъ. Підчасъ гостини упивъ ся Олофернъ виномъ такъ дуже, що безъ памяти упавъ на ложе; подѣбно жъ и всѣ начальники, попивши ся добре, порозходили ся въ свои шатра. Тогды то Юдитъ, зѣтхнувши до Бога о помѣчъ, взяла Олофернѣвъ мечъ, и вѣдтяла єму голову, вложила тую въ мѣшокъ, котрый несла єї служниця, и такъ вышли обѣ за таборъ, якъ звичко на молитву. Тѣлькожъ не вернула вже Юдитъ въ таборъ зъ молитвы, лишъ підѣйшла підъ во-

¹⁾ Ветулія або Ветуль въ племени Симеона.

рота города. А коли зѣстала впушена, и зѣбраннымъ коло неѣ людѣмъ оповѣла всѣ, щѣ стало ся, показавши имъ голову Олофернову, урадовали ся всѣ вельми, и дѣ-дня, повѣсиши голову на стѣнѣ гѣрода, выступили всѣ мужѣ противъ Ассиріянѣ. Побачивши то неприятелѣ, стали будити своихъ начальникѣвъ и Олоферна, але коли взрѣли, щѣ сей безъ головы въ крови мертвый лежить, настрашили ся дуже, и стали въ великѣмъ непорядку утѣкати, зѣставляючи велику добычу. Множество ихъ зѣстало вѣдѣ гонячихъ за ними Израилитянѣ убите. — Черезъ трійцять днѣвъ звозили добычу въ гѣродѣ, а Юдитѣ подарили весь шатеръ Олофернѣвъ зѣ всѣмъ достаткомъ, якій въ нѣмъ находивъ ся; але она подарила всѣ то на храмъ Господенѣ въ Іерусалимѣ. Первосвященникъ зѣ старѣйшинами прибули зѣ Іерусалима поздоровити Юдитѣ. Передовсѣмъ же въ пѣсняхъ и молитвахъ дякували Господу Богу за побѣду надѣ ворогами. Юдитѣ ще довго жила чесно и праведно, а Израилитяне щѣ року свѣтло обходили памятку того дня.

Цѣла тотѣ подѣя списана есть въ книзѣ, котра называе ся „Книга Юдитѣ“.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ВЪ НЕВОЛИ ВАВИЛОНЬСКОЙ.

129. Доля Израилитянѣ въ неволи. Ёзекіиль.

Нарѣдѣ израильскій зѣставѣ розсѣяный на всѣ стороны. На рѣкахъ Вавилоньскихъ, въ гѣородахъ медійскихъ, въ далекой Арменіи, въ Арабіи и Ёгиптѣ, на побережахъ морскихъ и островахъ жили они въ розсѣяню, а кѣлько зѣ нихъ зѣстало проданныхъ яко бранцѣ въ неволю рѣж-нымъ народамъ! Такъ упала слава и сила избраного народа, а то всѣ спустивъ Богъ за кару за грѣхи, особливо за вѣдступництво, якъ то вже черезъ Мойсея було заповѣджено. Але и въ тѣй карѣ було милосердіе Боже, бо она була такожь лѣкомъ, котрый привѣвъ нарѣдѣ до опамтания. Въ неволи пѣзнали Израилитяне, щѣ лучше есть Господу Богу служити, нѣжѣ ити за чужими богами и слу-

жити поганьскимъ народамъ. Живучи посередъ поганьскихъ народѣвъ, не поклоняли ся они чужимъ богамъ, лишъ Богу правдивому. Они забули на давну неприязнь, котра довгй вѣки панувала межи царствомъ израильскимъ и юдскимъ, лише тужливимъ окомъ поглядали въ сторону зруйнованого Іерусалима, и просили Бога, щобы ихъ вернувъ въ вѣтчину, и двигнувъ Іерусалимъ и храмъ зъ упадку.

Туга Израилитянъ за Іерусалимомъ прекрасно выражае ся въ псалмѣ 136: „На рѣкахъ вавилоньскихъ мы сидѣли и плакали, коли згадали за Сіонъ. На вербахъ посередъ его повѣсили мы органы нашй. Тамъ пытали насъ плѣнителей за пѣсни нашй. „Запѣвайте намъ яку пѣснь Сіоньску,“ казали они. — „Якъ можемо заспѣвати пѣснь Господню на земли чужой?“ Если забуду тебе Іерусалиме, нехай забута буде права рука моя; нехай прилишне языкъ мой къ гортани мойй, если не згадаю за тебе, если не положу Іерусалима яко начало моеи веселости.“

Господь Богъ не оставивъ своего народа въ неволи, бо посылавъ ему пророкѣвъ, котры народъ перестерѣгали передъ идолопоклонствомъ, потѣшали его надѣєю на Боже милосердіе, що Господь Богъ верне его въ вѣтчину, двигне Іерусалимъ и храмъ, обновить завѣтъ зъ народомъ, запише его въ сердцахъ людей черезъ Мессію, котрый прійде зъ посередъ народа израильского, и заложить царство, котре вѣчно тревати буде.

Пророкъ Іеремія такъ писавъ до полоненныхъ въ Вавилонѣ:

„Въ Вавилонѣ зѣстанете черезъ многй лѣта, але потѣмъ выпровадить васъ Богъ вѣдтамъ въ супокою. Въ Вавилонѣ побачите, якъ золотй, срѣбный, камѣнный и деревяный идола носити будуть на плечахъ, щобы поганамъ страхъ впоити. Вы жъ стережѣть ся, щобы и вы щось подобного не робили и не уподобали ся поганамъ. Коли побачите, якъ товпа народа, передъ ними и за ними идучи, поклонати ся имъ буде, говорѣть въ серци своѣмъ: Господи, Тобѣ единому належить ся поклѣнъ! Идола суть окрашенй золотомъ и срѣбломъ, мають вѣнцѣ на головѣ, але священники окрадають ихъ зъ золота и срѣбла. Мають языкъ, а не могутъ говорити, держать въ руцѣ скиптръ, якъ який судия, але не могутъ укарати того, котрый ихъ образить. Запаляють передъ ними свѣчѣ, але они того не видать; на ихъ головы сѣдають совы, ластѣвки и другй птицѣ, а навѣтъ коты. Коли упадутъ на землю, не могутъ поѣднати ся, а коли ихъ поставитъ ся, стоять неподвижно, и не могутъ рушити ся. Коли имъ приносять жертву, то есть такъ, якъ коли бы умерлому предложивъ страву, и т. д. По тѣмъ мо-

жете пізнати, що они не суть боги, и прото ихъ не чтѣть, и не бѣйте ся ихъ.“

Межи выведеними въ неволю Израилитянами находивъ ся пророкъ Єзекиль, священникъ зъ роду Аронового.¹⁾ Вѣнь бувъ крѣпкою підпорою всѣхъ полоненыхъ. Єго дѣмъ надъ рѣкою Хаборасъ бувъ якомы храмомъ въ неволи, въ котрѣмъ побожний на молитву збирали ся, а старѣйшины рады глядали. Въ пятѣмъ роцѣ своєї неволѣ зоставъ вѣнь вѣдь Бога покликаний до чину пророчого, и выповнявъ той чинъ черезъ 22 лѣта. Вѣнь предсказавъ упадокъ Іерусалима, и що царь Седекія буде зловлений и въ Вавилонѣ завезеный вѣдки вже не верне. Своихъ людѣй напинавъ вѣнь, щобы не надѣяли ся на нѣкого, лише на Бога, и щобы наворачтали ся до Бога, а отримують прощенє, бо Богъ не хоче смерти грѣшника, тѣлько щобы навернувъ ся вѣдь злого пути свого и живѣ бувъ. Такожъ потѣшавъ вѣнь полоненыхъ поворотомъ зъ неволѣ и основанємъ Христоваго царства любви и благодати. Пророцтва Єзекила суть повнѣ высокихъ, красныхъ образѣвъ глубокого змыслу.

Халдеѣ не пригнетали Израилитянъ въ неволи, позваляли имъ заховати свои обряды и звичаѣ, набувати поспѣлости и занимати ся промысломъ, торговлею и рѣльництвомъ. И въ неволи судили ся они пѣсля закона Мойсееваго, поважали своихъ князѣвъ, слухали рады старѣйшинъ, и полоненого царя Іехонію уважали за свого голову, а священники и левиты обѣучали народъ въ законѣ. Помимо всего того тужили они за Іерусалимомъ.

Такъ то и найдѣтклившѣ кары Божѣ выходятъ човѣкови на пожитокъ, бо ведуть его до покаяннѣ. Длѣтого повиннѣ мы Богу и за нещастѣ дякувати, бо и въ нихъ дѣйствує Божа благодать.

130. Молодѣсть Даніила.

Царь Навуходонсоръ приказавъ зъ помежи полоненыхъ Израилитянъ выбрати здоровыхъ, красныхъ и ро-

¹⁾ Єзекиль бувъ выведеный въ неволю вразѣ зъ царемъ Іехонією, котрый панувавъ въ Іерусалимѣ лишь три мѣсяцѣ межи Іоакимомъ а Седекією (§. 125).

зумныхъ молодцѣвъ въ царского и княжого роду, и обучати ихъ черезъ три лѣта въ языцѣ халдейскомъ и другихъ наукахъ того часу, чтобы имъ познѣйше можъ було поручити уряды на царскомъ дворѣ. Имъ подавано вино и стравы въ царского стола. Межи тыми молодцами вѣдзначали ся чотыри: Даніиль, Ананія, Азарія и Мисаиль,¹⁾ котрѣ ще разомъ зъ царемъ Іоакимомъ зѣстали взятѣ въ неволю. Они не хотѣли ѣсти стравъ забороненныхъ закономъ Мойсеевымъ, протѣ просивъ Даніиль настоятеля своего, чтобы имъ давали лишь ярину и воду. Наставникъ боявъ ся се зрѣбити, чтобы не змарнѣли лица ихъ, и чтобы за то не наложивъ головою своею. Однакожь Даніиль просивъ, чтобы зъ ними зрѣблено пробу черезъ десять днѣвъ. Настоятель услухавъ просьбы Даніиловой, и показало ся, що по десяти дняхъ сѣ чотыри молодцѣ красше и здоровѣйше выглядали, нѣжь иншѣ, що ѣли зъ царского стола. Вѣдтеперь давано имъ черезъ цѣлый часъ лишь ярину и воду. И Господь Богъ давъ имъ такий розумъ и мудрѣсть, що, коли по трѣхъ лѣтахъ були представленѣ царевѣ, при испытѣ не тѣлько жаденъ зъ молодцѣвъ имъ не vyrѣвнавъ, але они всѣхъ мудрецѣвъ въ десятиро перевысшили вѣ всѣхъ наукахъ и вѣдомостяхъ.

Даніиль и три его товаришѣ дають намъ красныи примѣръ мѣрности, котра залежить въ тѣмъ, що чоловікъ вѣдъ забороненныхъ стравъ и утѣхъ цѣлкомъ вздержуе ся, а дозволеныхъ лишь стѣлько уживае, скѣлько то для его здоровья есть пожиточно. Мѣрнѣсть удержуе тѣло чоловіка въ здоровю и силѣ, и крѣпить духа, що може въ мудрости возрастати. Надмѣрнѣсть въ ѣденю и питю, т. е. обжирство и пѣяньство, есть грѣхомъ головнымъ, и поѣдкоуне здоровье.

131. Даніиль толкуе сонъ Навуходносора.

Навуходносоръ мавъ разъ незвыклый сонъ, котрый его дуже перестрашивъ. Однакожь, пробудивши ся, забувъ его зовсѣмъ. Вѣнъ скликавъ всѣхъ мудрецѣвъ, ворожитѣвъ, чародѣѣвъ и сновидѣвъ, чтобы ему сонъ пригадали

¹⁾ Имъ дано халдейскѣ имена: Даніилови имя Валтасаръ, Ананіи Седрахъ, Мисаилови Мисахъ, Азаріи Авденаго.

и розтолкували. Всѣ они сказали: „Оповѣжь намъ сонъ, а мы его розтолкуємо, бо нема чоловіка, котрый бы мігъ сонъ узнати, се можуть тільки боги.“ Але царь розсердивъ ся дуже, и загрозивъ имъ, що всѣхъ прикаже поубивати и дома ихъ розграбити, сли ему не скажутъ сну, бо въ тѣмъ буде доказъ, що толковане ихъ есть правдиве, если сонъ его вгадають.

Межи осудженными на смерть находивъ ся такожъ Даниїль и его товаришѣ. Даниїль просивъ царя, чтобы имъ зоставивъ ще часу до вѣдгання сну, а тимчасомъ вразъ зъ товаришами своими просивъ Бога, чтобы зволивъ ему сонъ царя объявити. И Господь Богъ объявивъ Даниїлови ту тайну въ снѣ. Тогда станувъ вѣнь передъ царемъ, и ставъ такъ говорити: „Нема такого мудреца анѣ ворожбита анѣ сновида, котрый бы мігъ звѣстити царевѣ тайну, котрой вѣнь жадає, лише Богъ оденъ на небѣ може еѣ вѣдкрыти. Нею Богъ вѣститъ царевѣ, що наступить въ будучности, и Богъ объявивъ тобѣ тое видѣнемъ. Ты видѣвъ велике тѣло, образъ его бувъ страшный. Голова его була золота, руки, груди и рамена срібнїи, череве и стегна мѣдяніи, голенѣ желѣзнїи, а ноги по части желѣзнїи, по части глиняніи. Вѣмъ водорвавъ ся камѣнь вѣдъ горы, ударивъ о ноги, и упало тѣло, и всѣ, глина, желѣзо, мѣдь, срібло и золото стерло ся на порошокъ, котрый розвѣявъ вѣтеръ такъ, що и слѣду не зостало. А камѣнь той взрѣсь въ велику гору, котра прикрыла всю землю. Такій бувъ сонъ, а значѣне его есть слѣдующе: „Ты, царю, еси царъ надъ царями, тобѣ Богъ небесный давъ царство велике и крѣпке, ты еси голова золота. По тобѣ наступить царство друге, вже менше, то есть срібло, потѣмъ царство третє — мѣдь, котре буде панувати на всѣй земли, а вкѣнци царство четверте, котре буде крѣпке, якъ желѣзо, и всѣ буде крушити якъ желѣзо. Але що ноги були по части желѣзнїи, а по части глиняніи, а желѣзо зъ глиною не дасть ся змѣшати, такъ и тое царство буде змѣшане зъ рѣжныхъ народѣвъ, котрі не будутъ мати крѣпкой спѣйности зъ собою, и оно розпаде ся. Тогда Богъ небесный двигне инше царство, ко-

тре вѣчно тревати буде и не розсыпле ся, оно переможе всѣ царства, и само стояти буде вѣчно.“¹⁾

Тогда Навуходоносоръ упавъ на лице свое, и поклонивъ ся Даніилови. „Поистинѣ Богъ вашъ есть Богъ бо-говъ и Господь господей, Царь надъ царями, и Вѣнъ объявляє тайны.“ Потѣмъ обдарувавъ Даніила, и поставивъ его княземъ надъ землею Вавилонскою, надъ всѣми воеводами и мудрецами. Даніиль выпросивъ у царя такожь уряды для трѣхъ своихъ товаришѣвъ Ананіѣ, Азаріѣ и Масаила.

132. Три молодцѣ въ печи огненѣй.

За кѣлканайцять лѣтъ потѣмъ Навуходоносоръ поставивъ золотый идолъ, 60 лѣктѣвъ высокій, на поли Деирѣ близъ Вавилонa, и зѣбравъ всѣхъ своихъ воеводѣвъ, намѣстникѣвъ, вождѣвъ, начальникѣвъ, князѣвъ, судіѣвъ и урядникѣвъ на посвящене идола. Коли всѣ станули передъ идоломъ, оголосивъ вѣстець сильнымъ голосомъ: „Слушайте всѣ люди! коли учуете голосъ трубъ, сопѣлокъ и гуслий, тогда упадайте до землѣ, и кланяйте ся золотому идолову, котрый поставивъ Навуходоносоръ царь, бо хто не упаде и не поклонитъ ся, заразъ буде верженный въ розпалену печь.“ И стало ся такъ. Коли учули голосъ музыки, заразъ всѣ люди упали до землѣ, и поклонили ся. Лишь не поклонили ся три молодцѣ, товаришѣ Даніила: Ананія, Азарія и Масаиль.²⁾ Коли о тѣмъ Навуходоносоръ учувъ, приказавъ ихъ привести передъ себе, и въ великомъ гнѣвѣ сказавъ до нихъ: „Чи дѣйстно вы моимъ богамъ не служите, и золотому идолову, котрый я поставивъ, не кланяете ся? Если не поклоните ся, коли щеразъ учуете голосъ трубъ, заразъ верженъ будете въ печь розпалену, и нема Бога, котрый бы васъ вырвавъ зъ мо-

1) Тѣ царства суть: медійско-перске, греко-македоньске, римске, и церковь, царство Іисуса Христа, котра зъ малого начатку розпросторонила ся по цѣлому свѣтови, и коли наибѣльшій царства падають, она стоить, и нѣяка сила ея одолѣти не може.

2) Даніила не було межи зѣбранными на поли Деирѣ.

ихъ рукъ.“ Молодцѣ въдповѣли: „Царю! не треба тобѣ того и казати, що єсть Богъ нашъ на небѣ, котрому мы служимо, що може выбавити насъ и зъ печи огненой и зъ рукъ твоихъ. Але хотябы и не выбавивъ насъ Богъ, то знай царю, що богамъ твоимъ не служимо, и идолови золотому, котрый ты поставивъ, не кланяємъ ся.“ Навуходносоръ розгнѣвавъ ся такъ, що ажъ лице его змѣнилося, и приказавъ всѣхъ трѣхъ молодцѣвъ звязати и въ печь веречи, — а печь була такъ розпалена, що поломѣнь попаливъ тыхъ, що вкидали молодцѣвъ. Сямъ однакожь ничъ не стало ся, тѣлько узы ихъ згорѣли. Они ходили посередъ поломѣни и хвалили Бога: „Благословенъ єси Господи Боже вѣтцѣвъ нашихъ, хвальне и прославленіи Твое во вѣки.“

Довго они такъ ходили посередъ поломѣни неушкоджений, бо ангелъ зъ неба прійшовъ къ нимъ, и зробивъ холодну порожню въ поломѣни такъ, що тая ихъ не дотыкала. Цѣлый часъ спѣвали они Богу похвальні пѣсни, що голосъ ихъ ажъ Навуходносоръ учувъ. Вѣнъ чимъ скорше заглянувъ въ печь, и сказавъ до вельможъ своихъ: „Чи не трѣхъ звязанихъ мы вергли въ печь, а я тамъ виджу чотырохъ незвязанихъ, а видъ четвертого подѣбный сынови Божому? — Слуги Бога вышнѣго, выходѣть зъ печи!“ сказавъ дальше, обернувши ся къ молодцямъ. Они вышли зъ посередъ поломѣни безъ найменшого ушкодження, а Навуходносоръ поклонивъ ся Господу Богу, говорячи: „Благословенъ Богъ Ананіѣ, Азаріѣ и Мисаила, и я заповѣдаю всѣмъ людямъ и народамъ, если хто важить ся хулити Господа Бога Ананіѣ, Азаріѣ и Мисаила, той погибне, а дѣмъ его буде розграблений, бо нема другого Бога, подѣбного єму. Потѣмъ поставивъ трѣхъ молодцѣвъ старшинами въ народѣ юдейскѣмъ и звеличавъ ихъ.

Вѣры въ Бога выречи ся не можна за нѣякі нагороды, а нѣ такожь зъ боязни смерти. Лучше жите положити, бо що за пожитокъ човѣкови, хотя бы цѣлый свѣтъ позыскавъ, а душу погубивъ? учить Іисусъ Христосъ. (Маѣ. 16, 26.)

133. Даниїль толкує Навуходоносорови другій сонъ.

За якійсь часъ мавъ Навуходоносоръ другій сонъ, котрого рѣвножъ нѣхто зъ халдейскихъ мудрцѣвъ и ворожитѣвъ не мѣгъ вытолковати. Вытолковавъ его Даниїль.

Сонъ бувъ такий: Навуходоносоръ видѣвъ свою власну голову въ снѣ, а дальше посередѣ землѣ дерево високе, котре сягало ажъ до неба, и розложисте було на цѣлу землю. Листе его було дуже красне, и много овоцѣвъ на нѣмъ. Пѣдъ деревомъ жило множество дикихъ звѣрѣвъ, а въ галузяхъ множество птицъ. И все жилося зъ того дерева. Въ-тѣмъ Сильный и Святый (Богъ) зъ неба зѣйшовъ, и сильнымъ голосомъ кликнувъ: Порубайте дерево, и оббійте вѣти его, отрясѣть листе и розсыпайте плѣдъ его, щобы розбѣглися звѣрѣ и птицѣ, тѣлько пенъ его оставте въ узахъ желѣзнѣмъ и мѣдянѣмъ, щобы въ травѣ земнѣй посередѣ зѣля и росы небесной зъ звѣрами перебувавъ черезъ сѣмъ часѣвъ. Се стало ся на просьбу святыхъ длятого, щобы всѣ, щѣ жиють, пѣзнали, щѣ Вышній владѣе царствомъ людскимъ, кому хоче, тому дае, а погордженого межи людьми зновѣ надѣ ними поставляє.

Розмысливши надѣ сномъ, сказавъ Даниїль зѣ смуткомъ: „Пане мѣй! нехай бы той сонъ спавъ на ворогѣвъ твоихъ! Дерево, котре ты видѣвъ, еси ты самъ царю, щѣ ставъ величнымъ, и власть твоя сягае на всю землю. На тебе выйде судъ Божій, щѣ будешъ выкиненый зъ посередѣ людѣй, зъ дикими звѣрами жити и травѣю яко вѣдъ живити ся будешъ. И такъ промине тобѣ сѣмъ лѣтъ, доки не пѣзнаешъ, щѣ Вышній Богъ владѣе надѣ царствами, и кому хоче, дае, и тогды царство твое верне ся тобѣ. Длятого, царю, прѣйми мою раду и грѣхи свои милостынями для убогихъ спокутуй, може Богъ помилюе тебе.“

Се все постигло Навуходоносора. Въ рѣкъ потѣмъ вѣнъ дуже згордѣвъ, и ставъ ся дуже величати своєю силою и славою. Тогды Богъ спустивъ на него кару, щѣ зѣйшовъ зъ розуму и живъ зѣ звѣрами, волосе его поросло якъ у льва, а нѣгтѣ якъ пазуры у птицъ. По семи лѣтахъ

прійшовъ Навуходоносоръ зновъ до розуму, вѣнь пѣзнавъ Господа Бога, котрого власть вѣчна и котрому нѣхто супротивити ся не може, и хваливъ Его, и Богъ вернувъ ему назадъ царство и власть и славу. Вѣдь того часу Навуходоносоръ служивъ единому Богу правдивому.

Навуходоносоръ мавъ вже неразъ способнѣсть пѣзнати, що Господь Богъ, котрому служатъ Израилитине, єсть одєнь правдивый Богъ, а однакожь покланявъ ся идоламъ, гордѣвъ и не хотѣвъ упокорити ся передъ Богомъ. За то спустивъ Господь таку кару на него, щоби єго до опаматаня привести.

134. Даніиль поконе идолопоклонство, и зѣстає верженный въ яму львѣвъ.

Вавилоняне покланяли ся идолови, по имени „Виль“, котрому щодня давали по дванайцять мѣрь муки, сорокъ овецъ и шѣсть мѣрь вина, гадаючи, що вѣнь то всѣ зѣдає. Самъ царь покланявъ ся єму, тѣлько Даніиль не кланявъ ся. Разъ запытавъ царь Даніила: „Чому ты не кланяєшь ся Вилу?“ — „Я кумирамъ, руками людскими зроблєнымъ, не кланяю ся, лишъ Богу живому, котрый сотворивъ небо и землю, и всѣмъ владѣє,“ одвѣтивъ Даніиль. — „Абожь то Виль не живой? Чи жь не видишь, кѣлько то вѣнь щодня їсть и пє?“ запытавъ царь. — „Не дай ся обманювати, царю! сказавъ Даніиль, посмѣхуючи ся; то зверху мѣдь, а внутрь порохъ, нѣколи не їсть и не пє.“

Розгнѣванный царь скликавъ всѣхъ священникѣвъ вилуныхъ, а було ихъ 70, и сказавъ до нихъ: „Если менѣ не вповѣсте, хто їсть и пє всѣ то, що дає ся Вилу, всѣ умрете; если жь менѣ докажете, що Виль всѣ то самъ зѣдає, Даніиль умре за то, що хуливъ на Вила.“ Священники вѣдповѣли: „Мы выйдемъ зъ храма, а ты царю самъ поставь Вилу їдженє и вино и запечатай своимъ перстєнемъ двери. А коли завтра не найдєшь, що всѣ зѣдженє, мы умремъ; если жь не такъ будє, то Даніиль най умре за то, що зѣлгавъ на насъ.“ Стало ся такъ. Тѣлькожь коли царь всѣ поставивъ, Даніиль приказавъ своимъ слугамъ посыпати попєломъ весь помѣсть

храма. Въ ночи прійшли священники зъ женами и дѣтьми своими черезъ скрытїи двери, и поѣли, выпили и забрали всё.

Другого дня рано вѣйшовъ царь зъ Данииломъ въ храмъ, и коли побачивъ, що всё зѣджено, закликавъ сильнымъ голосомъ: „Великій еси Виле, и нема въ тобѣ обмана.“ Але Данииль задержавъ его и показавъ на помѣсть, де були слѣды стѣпъ мужескихъ, женскихъ и дѣтинныхъ. Вѣдкрыто тайнїи двери, и вѣхъ священникѣвъ приказавъ царь убити, а самого Вила и храмъ его зруйновавъ Данииль.

Вавилоняне почитали ще великого змѣя. Царь запытавъ Даниїла: „Чи може и о сѣмъ скажешь, що вѣнъ неживый?“ Данииль одвѣтивъ: „Царю, позволь менѣ, а я убою змѣя безъ меча и палицѣ.“ Коли царь на се позволивъ, взявъ Данииль смолы, сала и вѣвны, зваривъ всё разомъ, и вергъ въ пащу змѣеви, котрый, пожерши то, розпукъ ся. Данииль сказавъ тогды: „Глядѣть, кого вы чтили.“

Учувши Вавилоняне, що змѣй убитый, пѣднесли бунтъ на царя, говорячи: „Царь ставъ ся Юдеемъ, Вила знищивъ, священникѣвъ его убивъ и змѣя забивъ. Выдай намъ Даниїла — кричали они, — бо якъ нѣ, то уберемъ тебе.“ Такъ притѣсненный царь выдавъ Даниїла, а Вавилоняне вергли его въ лѣвю яму, въ котрѣй тримано сѣмъ лѣвѣвъ. Тымъ лѣвамъ давали щодня по два тѣла людскїи и двѣ вѣвцѣ, въ той часъ же не дали имъ нѣчого, чтобы чимскорше Даниїла пожерли. Однакомъ лѣвы нѣчого ему не зробили. Въ ямѣ тѣй сидѣвъ Данииль шѣсть днѣвъ, нѣчого не ѣдячи. Въ той часъ въ Юдеи нѣсь пророкъ Аввакумъ обѣдъ своимъ женцямъ въ поле. Его стрѣтивъ ангель въ дорозѣ, и сказавъ: „Аввакуме! обѣдъ, що маешь, неси Даниїлови въ лѣвий рѣвъ коло Вавилону.“ Аввакумъ одвѣтивъ: „Господи! Вавилоня я не видѣвъ, и не знаю, де есть рѣвъ.“ Тогды взявъ его ангель и понѣсь вѣтромъ надъ рѣвъ. Тутъ станувши, сказавъ: „Даниїле, Даниїле! возьми обѣдъ, котрый тобѣ Богъ пѣславъ.“ Данииль, тронутый глубоко, сказавъ: „Господи! не забудъ еси на мене и тутъ,

и не оставивъ мя еси," вставъ и ѣвъ. Ангелъ же зновъ занѣсь Аввакума въ перше мѣсце въ Юдею.

Семого дня прійшовъ царъ надъ рѣвъ оплакувати Даниїла, Колижъ его побачивъ межи львами сидячого, сказавъ: „Великій еси Боже Даниїлѣвъ, и нема иншого, кромѣ тебе.“ Вѣнъ приказавъ Даниїла вытягнути а вкинути тыхъ, що наставляли на Даниїла, а львы роздерли ихъ сейчасъ.¹⁾

Такими то рѣжними способами Господь Богъ переконувавъ такожъ и поганьскіе народы, що Вѣнъ есть единымъ правдивымъ Богомъ; и длятого то неволя Вавилоньска такожъ и поганамъ принесла велику ласку Богу правдивого пѣзнанія Бога.

135. Упадокъ Вавилону.

Царь Навуходоносоръ умеръ по 44-лѣтнѣмъ славнѣмъ панованю. Его сынъ Евилмеродахъ обходивъ ся зъ Израилитянами добре, вѣнъ давъ волю юдейскому цареву Іехонїи, и пѣднѣсь его до высокой чести межи своими достояниками. Однакожъ на дворѣ вавилоньскихъ царѣвъ по Навуходоносорѣ настала розпуста и велике зѣпсутѣ, царѣ себе скидали зъ престола, а сила и слава царства упадала, и зближавъ ся упадокъ Вавилону, предсказанный вѣдъ пророковъ (Іеремїѣ и Исаїѣ).

Послѣднимъ царемъ вавилоньскимъ бувъ Валтасаръ (Набонетъ).²⁾ За его панованія розпочавъ Киръ, основатель перской державы,³⁾ свои пѣдбоѣ. Вѣнъ пѣдступивъ пѣдъ Вавилонъ и облягъ его. Вавилонцѣ уповали на свои крѣпкіе мурѣ и засобы, нагромадженїи въ городѣ, и якъ звывкло, вѣддавали ся розпустѣ и забавамъ. Тогды то царь Валтасаръ дававъ велику вечерю своимъ вельможамъ. Напивши ся вина, приказавъ вѣнъ принести золотїи и срѣбнїи

¹⁾ Ся подѣя стала ся за одного зъ наслѣдникѣвъ царя Навуходоносора.

²⁾ У Даниїла названный Валтасаромъ, а у Геродота Набонетомъ.

³⁾ Киръ станувъ на передѣ Персѣвъ, котрі збунтували ся противъ его дѣдови Астїягесови, побѣдивъ его при Пассаргадѣ р. 558, пѣдбивъ царство медїйске, и ставъ ся основателемъ перской державы.

посуды, котрѣ еще Навуходоносоръ зъ храма Іерусалимского бувъ забравъ. Зъ тыхъ то посудъ пили всѣ вельможѣ и жены его, и хвалили всѣлякихъ богѣвъ золотыхъ, срѣбныхъ, мѣдяныхъ и т. и., лишь Бога вѣчного правдивого нѣхто не благословивъ. Въ тѣмъ часѣ на стѣнѣ супротивъ лампы показали ся пальцѣ руки чловѣчои, и писали. Царь настрашивъ ся дуже и приказавъ прикликати чимъ скорше ворожитѣвъ и чародѣѣвъ, щобы ему перечитали се тайне письмо, обѣцюючи въ нагороду за то багряницу (червону одѣжъ), золоту гривну на шію, и третій чинъ въ царствѣ. Однакожъ анѣ оденъ зъ мудрцѣвъ халдейскихъ не змѣгъ анѣ вѣдчитати, анѣ выяснити письма. Тогды вѣйшла царица въ кѣмнату, де бувъ бенкетъ, и згадала царевѣ за Даніила, котрый ще Навуходоносоровѣ выяснявъ сны, и за то начальникомъ всѣхъ мудрцѣвъ халдейскихъ бувъ поставлений. Прикликано Даніила. Коли станувъ передъ царемъ, такъ проговоривъ: „За дары твои я дякую, дай ихъ другому, а письмо я прочитаю и тобѣ объявлю. Царю! Богъ вышній давъ дѣдови твому Навуходоносоровѣ царство, вѣличъ, честь и славу. Передъ нимъ трепетали всѣ народы. Коли однакожъ сердце его згордѣло, царство, сила и слава зѣстали ему вѣднатѣ, вѣнъ зѣставъ выгнанный зъ-посередъ людѣй, живъ зъ дикими звѣрями и жививъ ся травою, доки не порозумѣвъ, що Богъ вышній владѣе царствомъ людскимъ, и кому хоче, тому дае. Ты однакожъ, хотя о всѣмъ тѣмъ знаешъ, не упокоривъ ся передъ Богомъ, але въ гордости своѣй пивъ еси посудами зъ храма Божого вино, разомъ зъ вельможами и женами своими, и хваливъ еси богѣвъ золотыхъ, срѣбныхъ, камѣнныхъ и деревяныхъ, котрѣ анѣ видать анѣ чують, а Бога, въ котрого руцѣ твое житє и твои дороги, не похваливъ еси. Длѣтого то вѣдъ Него зѣсланѣ тѣ пальцѣ, котрѣ написали слова: Мани, Текель, Фаресъ. Се значить: мани — змѣривъ Богъ царство твое и положивъ ему конецъ, текель — зваживъ его Богъ и оно показало ся легкимъ, фаресъ — роздѣлити Богъ царство твое и дасть Медамъ и Персамъ.“

Даніила одлекли, пѣсля обѣтницѣ царской, въ багряницу, дали ему золоту гривну на шію и третій чинъ въ

царствѣ. Але ще въ ту саму нѣчь Персы, вѣдпровадивши выкопаными ровами воду зъ Евфрата въ озеро,¹⁾ вдерли ся русломъ рѣки въ городъ, здобули и зруйновали Вавилонъ, и царя, все ще гулявшого, убили. Такъ упавъ Вавилонъ 538. р. (10. Серпня).

Пророкъ Іеремія предсказавъ упадокъ Вавилону цѣлкомъ въ той самъ способъ, якъ дѣйстно ставъ ся.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ПОДЪ ПАНОВАНЄМЪ ПЕРСКИМЪ.

136. Даніиль по другій разъ въ ямѣ львѣвъ.

Пѣдбивши собѣ царство вавилоньске, перскій царь Киръ обходивъ ся зъ Израилитянами добре. Вѣнъ поставивъ надъ своимъ великимъ царствомъ 120 князѣвъ (начальникѣвъ, сатрапѣвъ), а надъ тыми поставивъ трѣхъ верховныхъ начальникѣвъ, межи котрыми бувъ такожъ Даніиль. А що Даніиль всѣхъ перевышавъ силою своего духа, прото царь давъ ему найвысшу власть. Зъ той причины зненавидѣли его перскій вельможѣ дуже, и розмышляли надъ тымъ, якъ бы то его передъ царемъ оклеветати. Въ тѣй цѣли порадили они цареви выдати такий законъ, щобы до трійцяти днѣвъ нѣхто въ царствѣ не смѣвъ молити ся до жадного бога, якъ тѣлько до одного царя, а хто инакше поступить, буде верженный въ льву яму. Даніиль же мавъ звычай що-дня три разы, обернений въ сторону Іерусалима, приклонивши колѣна, молити ся до Господа Бога. Се дѣлавъ вѣнъ и теперь. То пѣдглянули его противники, и донесли цареви. Зажуривъ ся царь дуже, бо жалувавъ Даніила, але що законъ

¹⁾ Се озеро казала выкопати Нитокрисъ, жена Навуходоносора; оно мало надъ 10 миль въ обѣмѣ и 35 стѣпъ глубины, було заосмотрене спустами и тамами. Въ часѣ облоги Вавилона було оно майже высохле.

медійско-перскій ніколи не мігъ бути зміненый, прото царь видавъ Даниїла, говорячи притомъ : „Богъ твоїй, котрому ты завжди служишь, выбавить тебе.“ Даниїла вкинули въ ровъ и прикрыли великимъ каменемъ, а царь запечатавъ своимъ перстениемъ.

Царь бувъ цілий день дуже сумный, лгъ безъ черѣ спати, и сонъ его не бравъ ся зъ туги за Даниїломъ. Другого дня досвіта вставъ царь, и чимъ скорше приступивъ къ ямѣ львій, и закликавъ : „Даниїле, рабе Бога живого ! чи Богъ, котрому ты служишь, змігъ выбавити тебе зъ пащѣ львівъ?“ Даниїль відповѣвъ : „Богъ мій пославъ ангела свого, котрый зачинивъ пащѣ львівъ, щобы менѣ нічого злого не зробили, бо знає Богъ, що я нічого не завинивъ противъ тебе.“ Тоды царь дуже зрадѣвъ, велѣвъ вытягнути Даниїла зъ рову, а вкинути его клеветникѣвъ разомъ зъ ихъ женами и дѣтьми. И ще они не долетѣли дна, а вже ихъ львы пороздирали. Потомъ выдавъ царь таїй законъ, щобы кождый боявъ ся Господа Бога, котрому служитъ Даниїль, бо той єсть Богъ правдивый и вѣчный. Даниїль прійшовъ зновъ до попередного свого уряду и достоинства.

137. Видѣня и пророцтва Даниїла.

Кромѣ того, що Даниїль вытолкувавъ сны Навуходоносорови и тайне письмо Валтасарови, котрыми Господь Богъ будучи подѣѣ обявивъ, мавъ вѣднѣ такожь и самъ видѣня, котрыми ему Господь Богъ відкрывъ будучность.

Найзнаменитше зъ тыхъ обявлѣнь Божихъ було о часѣ приходу Христа Спасителя. Въ першомъ роцѣ панованя перского, видячи, що кѣнчать ся вже 70 лѣтъ неволѣ, предсказаныхъ Іереміємъ, Даниїль въ постѣ и въ веретѣ, посыпавши голову попеломъ, обернувъ ся въ сердечной молитвѣ до Господа Бога зъ просьбою, щобы Богъ умилисердивъ ся надъ народомъ, простивъ ему грѣхи, двигъ Іерусалимъ и храмъ зъ упадку, и вернувъ народъ въ вѣтчину. Тоды явивъ ся ему ангель Гавріиль, и обявивъ часъ

приходу Мессіѣ, а именно, що вѣдь того часу, коли вийде позволѣне вѣдбудувати Іерусалимъ, пройде 70 седмиць лѣтъ (т. е. 483 лѣтъ), въ половинѣ сѣмдесятой седмиць зѣстане помазаникъ (Христосъ) убитый, и тогда згладить ся грѣхъ, и утвердитъ ся новый завѣтъ, а жертвы старозавѣтнѣ устануть. Потѣмъ наступить зруйноване гѣрода и святынѣ (храма), и настане на его мѣсци мерзѣсть запустѣня, котре ажъ до кѣнца вѣка тревати буде. Се процтво сповнило ся цѣлковито. Позволѣне вѣдбудованя Іерусалима вийшло въ 20-ѣмъ роцѣ панованя Артаксерксе-са Довгорукого (465—424), и вѣдь того часу до выступленя Христа Спасителя проминуло стѣлько лѣтъ, скѣлько ангелъ Гавріиль объявивъ Даніилови.¹⁾

138. Поворотъ Израилитянъ зъ неволѣ вавилоньскои (536 р.).

Въ першѣмъ роцѣ панованя свого надъ здобутымъ царствомъ Вавилоньскимъ обвѣстивъ Киръ слѣдующе: „Се говорить Киръ, царъ перскій: всѣ царства земнѣ давъ менѣ Господъ Богъ небесный, и Той приказавъ²⁾ менѣ, щобы я збудувавъ Ёму дѣмъ въ Іерусалимѣ въ земли Юдеи. Хто межи вами до людей Ёго належить, той най виходить въ Іерусалимъ будувати храмъ Божій, и Господъ най буде зъ нимъ. А всѣ, щѣ позѣстануть тутъ въ гѣродахъ, нехай имъ помогутъ золотомъ, срѣбломъ, посудами и скотомъ, и най жертвуютъ добровѣльнѣ датки на храмъ.“

Заразъ зворушили ся князѣ родинъ зъ поколѣня Юдого и Веніяминового, священники и левиты и много народа, и выбрали ся въ подорожъ въ землю юдейску. Ихъ запомогли скотомъ, золотомъ, срѣбломъ и иншими дороги-

¹⁾ Позволѣне вѣдбудованя Іерусалима вийшло затымъ въ р. 445 передъ Христомъ.

²⁾ Вже черезъ пророка Исаію (гл. 4) було предсказано, що Господъ Богъ выбравъ собѣ Кира, абы збудувавъ Ёму храмъ, вѣдбудувавъ Іерусалимъ и нарѣдъ Ёго выпустивъ.

ми рѣчами и добровѣльными датками, а царь Киръ давъ имъ всѣ посуды церковныя, котры забравъ бувъ Навуходносоръ зъ храма Іерусалимскаго.¹⁾ Около 50.000 люда, мужѣвъ и женъ, вырушило пѣдъ проводомъ Зоровавеля, зъ царскаго роду Давидоваго, и первосвященника Іисуса въ дорогу, а прибывши въ вѣтчину, заняли опущеніи и пустіи гѣроды своихъ вѣтцѣвъ (536).

139. Вѣдбодованіе храма Іерусалимскаго.

Коли наставъ семый мѣсяць, зѣбрали ся всѣ Израилитяне якъ оденъ мужъ въ Іерусалимѣ пѣдъ начальствомъ князя Зоровавеля и Іисуса первосвященника. Передовсѣмъ поставили жертѣвникъ, и вѣдъ першого дня сегого мѣсяця зачали приносити щоденныи жертвы и вѣдправляти богослуженіе пѣсля приписѣвъ закона Мойсеѣваго. Тутъ вѣдправляли такожъ въ первый разъ свято кучей (сѣней). Потѣмъ приступили до будованія храма. Якъ за часѣвъ Соломона, такъ и теперъ зрѣбили они договоръ зъ Тирійцями и Сидонянами, котры за зѣбже, вино и олаву достарчили имъ дерева кедроваго зъ Ливану, каменярѣвъ и теслѣвъ. Въ другѣмъ мѣсяци другого року по выходѣ зъ неволѣ при играхъ и пѣсняхъ: „Исповѣдайте ся Господеву, яко благъ, яко во вѣки милость Его“, заложили камѣнь угольный храма. Велика була радѣсть зъ того поводу. Однакожъ многіи священники, левиты и старѣйшины, щѣ видѣли були давныи храмъ, плакали, щѣ сей не буде такъ славныи, якъ бувъ тамтой. Ихъ потѣшавъ пророкъ Аггей, щѣ сей храмъ буде славнѣйшій вѣдъ Соломоноваго тымъ, щѣ буде оглядати Христа Спасителя.

Невдовзѣ прійшли Самаряне, и жадали, щѣбы ихъ такожъ припущено до участи въ будовѣ храма. Коли од-

¹⁾ Посудъ було всѣхъ 5.400, межи тыми: золотыхъ умывальницъ 30, сѣбныхъ 1.000, ножѣвъ 29, чашъ золотыхъ 30, сѣбныхъ подѣйныхъ 410, а иншихъ посудъ 1.000. Повертаючи Израилитяне провадили свое майно на 736 коняхъ, 245 мулахъ, 435 вѣблюдахъ и 6.720 ослахъ.

накожъ Израилитяне ихъ до участи не приняли, они старали ся перешкаджати въ будовли, прото підмовили противъ Израилитянъ царского намѣстника, и написали письмомъ до царя¹⁾, въ котрѣмъ представили Израилитянъ яко людій неспокойныхъ, котры, коли вѣдбудують собѣ храмъ и городъ, не схотять платити цареви дани. Въ наслѣдокъ того выйшовъ вѣдъ царя заказъ продовжати будову храма. И такъ перервала ся будова на кѣлька лѣтъ. Але въ другѣмъ роцѣ панованя царя Дарія (521—485) Израилитяне, захооченъ пророками Аггеємъ и Захарією, взяли ся зновъ до будовлѣ. Коли о тѣмъ довѣдавъ ся царскій намѣстникъ Сиріѣ, подъ котрого власть належала такожъ и Юдея, прибувъ въ Іерусалимъ и запытавъ, хто давъ имъ власть до будовы? Зоровавель и Іисусъ покликали ся на позволѣне царя Кира. Намѣстникъ вѣднѣсь ся зъ тымъ дѣломъ до царя Дарія, и царь, найшовши въ своихъ книгозборахъ письмо, въ котрѣмъ стояло написане Кирове позволѣне до будовы храма, позволивъ Израилитянамъ дальше провадити будову, и заказавъ подъ карою смерти перешкаджати имъ въ тѣмъ. Такожъ приказавъ Дарій, щобы въ тѣмъ храмѣ приносили ся молитвы и жертвы за жите царя и его сынѣвъ.

Такъ закончили Израилитяне будову храма въ шестѣмъ роцѣ панованя Дарія (514, въ мѣсяцю лютѣмъ), посвятили храмъ свѣтло, и вѣдправили празникъ пасхи. Вѣдъ того часу розпочали зновъ священники и левиты свои обовязки сповняти послѣ закона Мойсеѣвого.

Храмъ той новый що до будовы бувъ зовсѣмъ подѣбный до Соломоноваго. До двохъ притворѣвъ, окружающихъ храмъ, зѣставъ пѣзнѣйше доданный еще третій, въ котрый такожъ поганамъ вступати було дозволено. Однакожъ що до внутрѣшнѣго блеску и славы далеко не вырѣвнувавъ Соломоновому. Такожъ святилище (Святая святыхъ) не мало вже кивота, бо той скрывъ бувъ Іеремія, по зруйнованю Соломоноваго храма, въ пещерѣ въ горѣ Нававъ, котрого мѣсця потѣмъ не могли найти.

Огонь св., на жертѣвнику утримованный, скрыли були священники въ керниці. Коли по поворотѣ зъ неволѣ керницю отворили, найшли лишь мутну воду. Але коли тою водою покропили жертву, засвѣтило сонце, занявъ ся огонь и спаливъ жертву.

¹⁾ Вѣроятно до наслѣдника Кира, Камбизеса (529—522).

По поворотѣ зъ неволѣ Вавилоньскои взбудивъ Богъ межи Израилитянами трѣхъ пророковъ: Аггея, Захарію и Малахію, котрй народъ свѣй обѣтницами мессіиньскими потѣшали. Малахія есть послѣднимъ пророкомъ, вѣнъ замыкае рядъ пророковъ, и по нѣмъ вже жаденъ пророкъ не выступивъ ажъ до Христа Спасителя.

140. Ездра.

Межи Израилитянами въ Вавилонѣ живѣ знаменитый и ученый священникъ, по имени Ездра. Въ семѣмъ роцѣ царствованія Артаксерксеса I. Довгорукого (465—424) отримавъ вѣнъ позволене вернути въ землю юдейску зъ людьми, котрй схотять зъ нимъ переселити ся. Царь Артаксерксесъ давъ ему богаті дары, срѣбло и золото на храмъ Іерусалимскій и тѣ посуды, котрй еще зѣстали ся були въ Вавилонѣ, и позволивъ збирати добровѣльный датки на храмъ. Кромѣ того выставивъ ему письмо, котрымъ було приказано всѣмъ начальникамъ за рѣкою Евфратомъ, щобы запомагали его срѣбломъ, пшеницею, виномъ, олѣемъ и солию,¹⁾ священники и левиты були увѣльнені вѣдъ всѣхъ данинъ, и Ездрѣ було дане право поставити надъ народомъ въ Юдеи судіѣвъ и учителѣвъ (книжниківъ).

Такъ вирушивъ Ездра на передѣ 1.500 переселенцѣвъ (кромѣ женъ и дѣтей) въ першѣмъ мѣсяці року (Низанъ) зъ землѣ вавилоньскои въ Юдею. Передовсѣмъ заповѣвъ вѣнъ пѣстъ и молитвы, щобы упросити собѣ Божои опѣки на дорогу. Зъ посередѣ переселенцѣвъ выбравъ 12 священниковъ, котрымъ всѣ скарбы и посуды, добре зважені, почислені и записані, вѣддавъ въ переходовѣ, щобы все то вѣддали, коли прибудуть въ землю вѣтцѣвъ своихъ. За чотыри мѣсяцѣ прибули они въ Іерусалимъ.

Довѣдавши ся тутъ, що Юдеѣ, навѣтъ старѣйшины и священники, побрали були собѣ доньки поганьскі за жены, що противило ся законуви Мойсеѣвому, Ездра роздеръ на собѣ одежи, и трепечучи упавъ на колѣна передъ храмомъ, взнѣсь руки въ гору и моливъ Господа

¹⁾ Срѣбла до 100 талантѣвъ, пшеницѣ до 100 мѣръ, вина до 100 бочокъ, олѣю до 100 збанѣвъ, а соли безъ числа.

Бога, щобы простивъ имъ той грѣхъ. Потѣмъ збравъ всѣхъ мужѣвъ юдиныхъ и веніяминовыхъ на збѣръ въ Іерусалимѣ, де имъ представивъ, якъ великого грѣха допустили ся, побравши собѣ жены зъ-посередъ погань. Послухали Юдеѣ, и вѣдпустили свои жены поганки вразъ зъ дѣтьми ихъ вѣдъ себе. Такъ зѣоставъ народъ юдейскій вѣддѣленный вѣдъ всѣхъ иновѣрцѣвъ. Запроваджено зновъ всѣ праздники и обряды строго пѣсля закона Мойсеѣвого, и зновъ переречитовано народови законъ Мойсея.

Ездра збравъ всѣ священіи книги, котрі до того часу були написані, въ одну цѣлѣсть; той збѣръ называе ся Канонъ, а кожда книга, до него належача, канонична. Ездра самъ зъ пѣдвышеного мѣсяца читавъ народови законъ, а священники объясняли тойже. Вѣнъ поставивъ судіѣвъ и законоучитѣлѣвъ, и вѣдъ того часу повстали у Израилитянъ законоучитѣлѣ або книжники, котрі поучали ся самі въ законѣ, и народови тойже объявили. Вѣдъ часѣвъ Ездры завели ся по всѣхъ городахъ, де мешкали Израилитяне, божницѣ и синагоги, въ котрыхъ люди сходили ся на молитву и на науку въ законѣ Божѣмъ.

141. Вѣдбудоване Іерусалима черезъ Неемію.

Вже храмъ Іерусалимскій бувъ вѣдбудованный и посвященный, богослуженє вѣдбувало ся пѣсля закона Мойсеѣвого, а Ездра усунувъ всѣ непорядки и завѣвъ ладъ въ народѣ. Мимо того однакожъ Израилитяне, повернувши зъ Вавилону, жили въ убожествѣ и погордженію у другихъ народѣвъ, а гѣродъ Іерусалимъ лежавъ въ розвалинахъ, мурѣ его були зруйновані, ворота спалені.

Въ гѣродѣ Сузѣ, на дворѣ царя Артаксерксеса Довгорукого, живъ тогды оденъ молодой чоловікъ по имени Неемія, и сповнявъ чинъ царского пѣдчашого. Понеже бувъ чесный и богобоязливый, тожъ бувъ любленный вѣдъ царя и царицѣ. Землѣ юдейскои вѣнъ нѣколи не видѣвъ, однакожъ любивъ єѣ дуже. Коли довѣдавъ ся, въ якѣмъ станѣ находить ся Іерусалимъ, дуже засмутивъ ся. Въ плачу и постѣ моливъ вѣнъ Господа Бога, щобы умилиститивъ ся надъ народомъ и не памятавъ грѣхѣвъ его предкѣвъ, и щобы дозволивъ ему найти ласку у царя. И коли Неемія, пѣсля звичаю, пѣдчасъ обѣду подававъ

вино, змѣркувавъ царь смутокъ его, и запытавъ его о причину смутку. Неемія вѣдповѣвъ: „Якъ не маю бути сумный, коли гóродъ, въ котрѣмъ находятъ ся гробы вѣтцѣвъ моихъ, есть пустый и ворота его спаленъ огнемъ!“ Царь запытавъ, чого вѣнъ желае? Тогда Неемія зѣтхнувъ въ тихости до Господа Бога, и сказавъ: „Если я найшовъ ласку у царя, то пѣшли мене, слугу твого, въ Юдею, въ гóродъ гробѣвъ вѣтцѣвъ моихъ, щобы я его вѣдбудовавъ.“ Царь згодивъ ся на то, давъ ему ще вѣддѣль войска и кѣнницѣ для охороны, и письмо для воеводѣвъ и начальниковѣвъ за Евфратомъ, щобы его запомагали деревомъ, потрібнымъ до вѣдбудованя гóрода.

Прибувши въ Іерусалимъ, Неемія збѣравъ Юдеѣвъ и заохотивъ ихъ до будовы мурѣвъ и ворѣтъ, и такъ розпочала ся робота. Однакожь сусѣднй народы зъ зависти стали имъ перешкаджати, а такими були Самаряне, Аммониты, на полудни мешкаючы Арабы и Филистимы. Зъ початку они насмѣвали ся зъ работы Юдеѣвъ, а коли вѣдѣли, що мурѣ пѣдносять ся, повзяли мысль напасти на Іерусалимъ и розвалити то, щѣ зѣстало збудоване. Однакожь Неемія, довѣдавши ся о тѣмъ, пѣдѣливъ нарѣдъ на двѣ части, одну зъ оружіемъ поставивъ на сторожи, а друга половина, опоясана мечемъ при бедрѣ, працювала при будѣвли. Самъ же, завсѣгды узброеный, наглядавъ робѣтъ и стерѣгъ гóрода, маючи при собѣ трубача, щобы въ злучаю небезпеченства скликати всѣхъ въ одно мѣсце для обороны вѣдъ нападѣ неприятельскаго. Видячи то неприятелѣ, не вѣдважили ся напасти на гóродъ. Але они вымышляли рѣжнй пѣдступы и зраду, и хотѣли Неемію пѣдъ предлогомъ приязни звабити и пѣдступно убити; все то однакожь не удало ся задля осторожности и прозорности Нееміѣ.

Другою перешкодою при будовѣ мурѣвъ Іерусалимскихъ бувъ голодъ и великій недостатокъ межи людьми, такъ що бѣднѣйшй задовжали ся у богатыхъ а навѣтъ своихъ сынѣвъ и доньки мусѣли дати въ неволю за довги. Тогда Неемія скликавъ всѣхъ богатшихъ на збѣръ представивъ имъ, якъ великимъ то грѣхомъ, закономъ Мойсеевымъ строго заказанымъ, есть ближнѣго своего въ потребѣ

лихвою притискати. „Коли погане випустили васъ зъ неволѣ, то вы братій своихъ самі невѣльниками робите?“ говоривъ вѣнъ. И то словомъ то власнымъ примѣромъ привѣвъ богатѣвъ до того, що опустили довги своимъ довжникамъ ажъ до укѣнченя будѣвлѣ, и выдали имъ заставы ихъ. Самъ Неемія запомагавъ убогихъ, и опустивъ имъ всѣ данины, якѣ ему царь перскій назначивъ.

Вѣкѣнці Неемія наклонивъ ще богатшихъ зъ Израилитянъ до того, що кождый взявъ на себе якусь часть мурѣвъ побудувати. И такимъ способомъ до пяти лѣтъ стали мурѣ въ-около мѣста, почѣмъ при великой радости всѣго народа обходжено посвящене города и приношено Богу многі жертвы.

Въ такъ обновленѣмъ городѣ свѣтло обходили свято кучей, на котре весь народъ зѣбравъ ся бувъ въ Іерусалимѣ. Тогды то Ездра выступивъ на пѣднесене мѣсце, пѣднѣсь руки въ гору и моливъ ся до Господа Бога, а народъ, упавши на лице, вѣдповѣвъ: „Аминь.“ Потѣмъ взявъ книгу закона и читавъ въ голосъ всѣмъ, а священники и левиты обѣясняли значѣне читаного.

Вѣдъ того часу проживали Израилитяне въ своѣй землі мирно пѣдъ начальствомъ первосвященникѣвъ въ зависимости вѣдъ перскихъ царѣвъ.

Неемія за свое дѣло заслуживъ собѣ на имя вѣтця вѣтчины и другого основателя Іерусалима. Укѣнчивши свое дѣло, вернувъ Неемія въ Персію. За кѣлька лѣтъ отримавъ вѣнъ зновъ позволене вѣдвидѣти свою вѣтчину. Коли жъ побачивъ, що чеснота межі людми упала, и зайшли рѣжній неприятокъ, усунувъ тіи, напѣмнувъ людѣй до чесноты, и установивъ зновъ порядокъ въ богослуженю.

Сѣи всѣ подѣѣ народа израильского, котрі зайшли вѣдъ повороту зъ неволѣ вавилонской, записані суть въ книгахъ Ездры и Нееміѣ, котрі такожъ названі суть першою и другою книгою Ездры.

142. Естирь.

Коли такъ Израилитяне, повернувші зъ неволѣ вавилонской, заняті були вѣдбудованемъ храма и города Іерусалима, а притѣмъ перемагати мусѣли ворогѣвъ: другі проживали межі поганами, и доходили навѣтъ до висо-

кихъ почестій у царѣвъ перскихъ, але такожъ не були вольніи вѣдъ ворогѣвъ, котрыхъ при помочи Божій перемагали.

Царь Ассуйрь (Ксерксесъ I. 485—465)¹⁾ справлявъ великій бенкетъ для своихъ урядникѣвъ и начальникѣвъ зъ цѣлого царства своего въ городѣ Сузѣ.²⁾ Таку гостину справляла такожъ жена царска, по имени Астинь, для женщинъ. При концѣ вже гостини царь, розгоряченный виномъ, пославъ съмъ своихъ слугъ по царицю, щобы тая въ царскѣмъ одѣню и цѣлѣй красотѣ своѣй показала ся всѣму народови. Цариця однакожь не послухала и не прийшла. Се розгнѣвало царя и засмутило дуже, а совѣтники царскіи дорадили ему, за той непослухъ вѣддалити єѣ вѣдъ себе.³⁾ Царь послухавъ, и обвѣстивъ въ цѣлѣмъ царствѣ, що Астинь вже не має уважати ся за царицю. Але потѣмъ, коли его гнѣвъ минувъ, жалувавъ Астини, бо була дуже красна. Тожъ щобы царя успокоити, найшли ему придворній найкрасшу дѣвицю зъ цѣлого царства, а нею була Естирь, зъ роду Израилитянка, сирота безъ отця и матери, вихованка свого стрычного брата Мардохея, котрый бувъ придверникомъ въ царскѣмъ дворѣ. Царь полюбивъ єѣ дуже, справивъ велике весѣле черезъ съмъ днѣвъ, и пѣдданымъ своимъ опустивъ данины. Естирь не зраджувала свого походження, бо такъ їй приказавъ бувъ Мардохей, але такожъ звичаѣвъ своихъ народныхъ и закона Божого не покидала.

¹⁾ Ксерксесъ I., котрый въ р. 480 пѣдиринявъ третій похѣдъ на Грековъ.

²⁾ Черезъ 180 днѣвъ тревала гостина для урядникѣвъ и начальникѣвъ зъ цѣлого краю, посѣмъ слѣдувала зновъ гостина для мешканцѣвъ Сузы въ огородахъ царскихъ черезъ съмъ днѣвъ. Пѣдчасъ тои гостини розвинутѣ велике богатство и выставнѣсть такъ въ їдженю и напѣтку, якъ въ приборахъ. На мраморныхъ стовпахъ розвѣшено червоній, синій, пестрій и рѣжноцвѣтній завѣсы на золотыхъ и сѣбѣныхъ кольцяхъ, на помостѣ зъ каменя смарагдового стояли золотіи и сѣбѣніи сѣдала, начиня и чашѣ були дорогіи зъ золота и сѣбѣла. Тѣлько не приневолювано нѣкого надъ мѣру їсти и пити.

³⁾ Щобы непослухъ царицѣ не ставъ ся злымъ примѣромъ для женъ князѣвъ перскихъ и мидійскихъ.

Збъ всѣхъ своихъ урядникѣвъ царь наибѣльше любивъ одного, по имени Аманъ, котораго вывысшивъ надъ всѣхъ урядникѣвъ въ царствѣ, и приказавъ всѣмъ въ дворѣ, передъ нимъ колѣна приклоняти. Не приклонявъ колѣнъ только оденъ Мардохей, бо уважавъ, що сея честь только самому Богу принадлежить. За то постановивъ Аманъ погубити цѣлый народъ израильскій въ царствѣ перскѣмъ. Вѣнъ представивъ цареви Израилитянъ яко народъ неспокойный и ворожій, и выробивъ у него наказъ всѣхъ Израилитянъ въ царствѣ, въ чотырнайцатый день дванадцятаго мѣсяца (Адара)¹⁾, выгубити. Ще за ту ласку обѣщавъ Аманъ десять тысячъ талантѣвъ дати въ царску касу.

Въ цѣлѣмъ царствѣ, де только були Израилитяне, выкликавъ той приказъ великій плачь и перестрахъ. Мардохей роздеръ на собѣ одѣжъ, одягъ ся въ верету, посыпавъ голову попеломъ, и кричавъ зъ великимъ плачемъ и наръканемъ на улицы: „Погубляютъ народъ нѣчого невинный.“ Потѣмъ побѣгъ до палаты, де жила Естирь, и передавъ їй вѣдпись царского приказу разомъ зъ просьбою, чтобы встала ся у царя за своимъ народомъ. Естирь зъ-разу вагала ся се здѣлати, бо до царя подъ карою смерти не було вѣльно нѣкому прійти, если не бувъ вѣзванный. Але Мардохей сказавъ їй: „Естире! не гадай собѣ, що ты одна зъ всѣхъ Юдеѣвъ спасешъ ся, въ царскѣмъ дворѣ будучи. Если ты мене не послушаешъ въ тѣмъ тяжкѣмъ для насъ часѣ, то вѣдки инде прійде намъ помѣчь, а ты и дѣмъ вѣтця твого погине, бо хто знае, чи не для того Богъ тебе взнѣсь до царской гѣдности, чтобы ты намъ помогла?“ Тогда Естирь велѣла Мардохееви сказати, чтобы вѣнъ зѣбравъ всѣхъ Юдеѣвъ на молитву, и чтобы черезъ три дни и ночи постили, нѣчого не їдячи. Такожъ и сама, зложивши всѣ царскіе окрасы, посыпана попеломъ, черезъ три дни и ночи постила и молила ся, чтобы їй Господь Богъ допомѣгъ пѣдприняте дѣло щасливо довершити.

Покрѣплена молитвою и уповаючи на Бога, по трѣхъ

¹⁾ Израилитяне числили рѣкъ вѣдъ мѣсяца Низанъ на веснѣ почавши.

дняхъ Естирь, убравши ся въ царску одѣжь, поѣшла зъ двома служницями къ цареви. Вѣнь сидѣвъ тогды во всѣмъ царскѣмъ одѣню на престолѣ своѣмъ. Коли Естирь въ комнату царя вступила, прошибъ еѣ гнѣвный его поглядъ, и она омлѣла зѣ страху и упала. Царь тогды чимъ скорше взявъ еѣ въ свои объятья, и державъ еѣ доти, доки не прѣйшла до себе, потѣшаючи ласкавыми словами: „Що тобѣ Естире? я твоѣ братъ, не бѣй ся, ты не умрешь.“ Потѣмъ въ знакъ своеи милости положивъ золоту булаву свою на еѣ шю, и поцѣлувавъ еѣ говорячи: „Говори, чого желаєшь? хотя бы и половину царства моего, дамъ тобѣ.“ Естирь сказала: „Нынѣ моѣ праздникъ; если ласка, прошу, щобы царь зъ Аманомъ прѣйшовъ до мене въ гостину.“

Царь вволивъ еѣ просьбу и пѣдчасъ обѣду пытавъ зновь, чого Естирь желає, обѣцяючи ѣѣ дати хотѣбы и половину царства. Естирь просила: „Если я найшла ласку у царя, то нехай ще завтра прѣйде царь на гостину, а я предложу мою просьбу.“ Царь обѣщавъ. Аманъ, дуже урадованый такъ великою честію, що разомъ зъ царемъ ѣвъ у царицѣ, вертавъ домѣвъ. Але дуже опечаливъ ся, коли Мардохей въ подвѣрѣ царскѣмъ передъ нимъ не тѣлько не приклонивъ колѣна, але навѣтъ не вставъ. Вѣнь жалувавъ ся зъ того powodu передъ женою и прѣятелями своими, а жена порадила ему, щобы поставивъ шибеницю и повѣсивъ на нѣѣ Мардохея. Царь же въ ночи не мѣгъ спати, и приказавъ собѣ читати лѣтопись царства. Коли перечитано ему, що Мардохей выкрывъ бувъ тайный заговоръ двоухъ слугъ на житє царске, запытавъ, чи отримавъ вѣнь за то нагороду? Вѣдповѣли цареви, що нѣ.

Другого дня заразъ рано прѣйшовъ Аманъ въ палату царску, щобы упросити позволѣня повѣсити Мардохея. Коли царь довѣдавъ ся, що Аманъ жде, приказавъ его закликати, и запытавъ: „Якъ належить почтити чоловѣка, котрого царь хоче вынагородити?“ Аманъ гадавъ собѣ, що тая честь має ему припасти, и длятого сказавъ: „Такого належить одѣти въ царску одѣжь, посадити на царского коня, и першій мужъ въ царствѣ най опроваджує его по городѣ, и най голосить: такъ чтить царь, кого хо-

че прославити.“ — „Иди жь — сказавъ царь — и зроби такъ зъ Мардохеемъ Юдеяниномъ, котрый вѣрно служить въ дворѣ нашѣмъ, и нічого зъ того не опусти.“ Зъ важкимъ сердцемъ мусѣвъ Аманъ всё то сповнити, але потѣшивъ ся тымъ, що зновъ пѣйшовъ на обѣдъ зъ царемъ до царицѣ.

Пѣдчасъ гостины запытавъ царь: „Чого желаєшь? дамъ тобѣ, хотьбы и половину царства.“ Естирь сказала: „Если я найшла ласку у царя, то даруй жите менѣ и моему народови. Мы бо всё осужденіи на погибель. Мы маємо ворога, котрый не гѣдний бути въ дворѣ царскѣмъ, вѣнъ важивъ бы ся навѣтъ на жите и славу царя.“ — „Хто єсть той ворогъ?“ запытавъ царь. — „Сей Аманъ лукавый єсть нашъ ворогъ,“ одвѣтила цариця. Царь розгнѣванный вставъ и пѣйшовъ въ садъ проходити ся. Тымчасомъ Аманъ вѣдваживъ ся вѣйти въ кѣмнату царицѣ, де та пѣйшла на вѣдпочинокъ, щобы тамъ єѣ просити о помилованє, и въ тѣмъ своѣмъ замѣшаню забувъ про винну царици почестъ. На то надѣйшовъ царь, и ще бѣльше розгнѣванный тою смѣлостію Амана, велѣвъ єго повѣсити на тѣй самѣй шибеници, котру вѣнъ для Мардохея выставивъ. Мѣсце Аманове при царю занявъ Мардохей. Понеже пѣсля законѣвъ перскихъ не можъ було вѣдкликати царского розказу, длятого зѣставъ выданный иншій приказъ, щобы Израилитяне збирали ся разомъ въ одно мѣсце, и боронили ся вѣдъ напасти ворогѣвъ. Тогды вже вороги не смѣли на нихъ нападати, и Израилитяне зѣстали спасеніи.

Памятку того выбавленя вѣдъ погибели Израилитяне обходили завсѣгды зъ радостію, посылаючи собѣ дары, и надѣляючи убогихъ милостынею, такъ бо установили Мардохей и Естирь.

Поминувши тѣ напасти, проживали Израилитяне пѣдъ панованємъ перскимъ мирно.

ИЗРАИЛИТЯНЕ ПÓДЪ ПАНОВАНЄМЪ ПЕРСКИМЪ.

143. Вóдъ Александра В. до Антіоха III.

Зъ пóдъ панованія перского прійшли Израилитяне пóдъ панованє Александра В., царя македоньского, котрый Грецію, Єгиптъ и цѣлу знану Азію ажъ за рѣку Индусъ пóдбивъ, и перскому царству конецъ положивъ.

Пóдчасъ облоги Тиру (въ Фениціи) жадавъ Александеръ В. помочи вóдъ первосвященника Яддона. Коли однакожь той заприсяженои перскому царєви Дарієви III.¹⁾ вѣрности ломити не хотѣвъ, и прото помочи Александрови В. не давъ, стягнувъ на себе гнѣвъ его.²⁾ Однакожь коли по здобутію Тиру и Газы Александеръ пóдъ Іерусалимъ пóдступивъ, выйшовъ напротивъ него первосвященникъ зó всѣми священниками въ священныхъ одеждахъ и зъ множествомъ народа въ вѣнцахъ, и пóддавъ ся его зверхництву. Александеръ принявъ ихъ ласкаво, вступивъ въ храмъ, жертвувавъ всемогучому Богу, читавъ пророцтва до него вóдносячія ся, зóставивъ Юдеямъ ихъ права, и увóльнивъ ихъ въ роцѣ суботнóмъ вóдъ дани.

По смерти Александра В. (323) припала Палестина Селевкидамъ,³⁾ владѣтелямъ Сиріѣ, зóстала однакожь скоро вóдъ Птолемея I., владѣтеля Єгипту, здобута. Птоломеѣ наложили на Юдею дань, однакожь лишили їѣ всѣ

¹⁾ Дарій III. Кодоманъ (336—330) зóставъ побитый въ трѣхъ битвахъ вóдъ Александра В. и вóдъ власныхъ сатрапóвъ своихъ (330 р.) убитый.

²⁾ Первосвященника Яддона братъ Манассія, женивши ся зъ Самарянкою, чого Юдеѣ не похваляли, ставъ ся вóдступникомъ, збудовавъ Самарянамъ храмъ на горѣ Гарицимъ, и завѣвъ тамъ богослуженє пóдобне до Іерусалимского.

³⁾ Зъ великого свѣтового царства Александра В. повстали по многихъ борбахъ три царства: 1) Греція и Македонія, 2) Сирія и 3) Єгиптъ. Въ Сиріи утвердивъ свою власть Селевкъ, а въ Єгиптѣ Птоломей (Сотеръ, Лагъ † 280), котрі були воеводами Александра В. Римляне положили конецъ обомъ симъ царствамъ.

права такъ, що первосвященникъ зъ найвысшою радою (си-недріономъ) рядивъ цѣлымъ краємъ. Многі Юдеѣ переселили ся тогды въ Александрію. За другого Птолемея, Филадельфомъ названого († 273), зѣдало письмо св. старого завѣта 72-ма учеными Юдеями въ Александріи для славной тамъ бібліотеки переведене на грецкій языкъ, и называе ся прото переводомъ грецкимъ, або александрійскимъ, або сѣмдесяти (Septuaginta, LXX), и естъ дуже важный, бо навѣтъ св. Апостолы въ своихъ письмахъ наводятъ послиа него мѣсця св. письма старого завѣта.

Въ р. 203 подбивъ Юдею подъ свою власть сирійскій царь Антіохъ III. (або Великій), и притискавъ еѣ тяжкими данинами.

144. Упадокъ чесноты у Израилитянъ.

За панованія сирійского зачала упадати чеснота у Израилитянъ, бо декотрі зъ нихъ, щобы приподобати ся царямъ, пріймили поганьскій звичаѣ и ставали ся зрадниками своєї вѣтчины.

По смерти Антіоха В. наступивъ (187) его сынъ Селевкъ (Филопаторъ) въ царствѣ сирійскомъ. Тогды въ Юдеи рядивъ первосвященникъ Онія, чоловікъ праведный и побожный, названный святымъ. За его примѣромъ идучи, нарѣдъ заховавъ законъ Божій, а святыня прійшла до великой почести навѣтъ у поганъ, бо самъ царь Селевкъ и другі князѣ приносили дары свои и жертвы въ Іерусалимскій храмъ. За его часѣвъ якійсь Симонъ, завѣдатель храма, носивъ ся зъ якимись злыми замыслами противъ вѣтчины, въ чѣмъ однакожъ зупинявъ его первосвященникъ Онія. Зъ мести за то донѣсь вѣнъ до царя, що въ храмѣ Іерусалимскомъ скривають ся незмѣреніи skarby, котрі до нѣкого не належать, и котрі прото царь собѣ забрати може. Царь приславъ своего урядника Іліодора, щобы забравъ реченый scarbъ. Первосвященникъ представивъ ему, що сего scarбу одна часть естъ власностію одного заможного чоловіка, который давъ свой маєтокъ до перешованія въ церквѣ, а друга часть то складки на утримане

вдовиць и сирѣтъ. Коли однакожь Іліодоръ мимо того приступивъ до скарбницѣ, щобы забрати зложене тамъ срібло и золото,¹⁾ тогды первосвященикъ и всѣ священники упали передъ олтаремъ на лица свои и молили Бога, щобы вѣдвернувъ нещастє вѣдъ святого мѣся; рѣвножь и Богу посвященй жены и дѣвицѣ²⁾ и множество збравшого ся народа лучили свои молитвы зъ молитвами священникѣвъ. Тогды то наразъ показавъ ся страшный їздець на кони, котрый передними копытами Іліодора поваливъ до землѣ, а два молодцѣ (ангелы) били его рѣзгами и выкинули зъ храма. Іліодоръ захорувавъ тяжко, и тѣлько молитвамъ и жертвамъ Онїѣ завдячувавъ свое выздоровлѣне. Коли пѣзнѣйше Селевкъ пытавъ Іліодора: кого бы пѣслати въ Іерусалимъ по скарбы храма, вѣдповѣвъ той: „Если маешь якого ворога, пѣшли его тамъ, щобы отримавъ кару, бо Богъ, щѣ жїє на небесахъ, самъ стереже мѣся того.“ Такъ выбавивъ Богъ храмъ вѣдъ напасти. Але Симонъ не перестававъ Онїи дѣлати рѣжний прикрости, вѣднъ оклеветувавъ Онїю передъ народомъ, щѣ будто вѣднъ самъ спровадивъ Іліодора, и допускавъ ся навѣтъ убійствъ, такъ щѣ Онїя мусѣвъ ажъ у самого царя помочи глядати.

Коли по Селевку наставъ его братъ царь Антіохъ IV. Епифанесь, жорстокій и безбожный, тогды зѣпсуге щѣ бѣльше ширило ся межи народомъ. Братъ первосвященика Онїѣ, по имении Ясонъ, купивъ собѣ за грошѣ первосвященство, и прогнавъ брата свого, праведного и побожного чоловѣка. Щобы удержати ся въ ласцѣ у царя, залишавъ вѣтцѣвскїи законы и звичай, и заводивъ поганьскїи. Близъ Сїону заложивъ вѣднъ школу (гимназію), въ котрѣй молодѣжь обѣучала ся въ поганьскихъ наукахъ и вправляла ся въ поганьскихъ звичаяхъ. Самъ Ясонъ ширивъ велике зѣпсуге межи молодежію. За его примѣромъ ишли многїи, самїи священники зѣбавляли храмъ и жертвы,

¹⁾ Въ скарбници храма находило ся 400 талантѣвъ срібла и 200 талантѣвъ золота.

²⁾ Около храму жили на вихованю и въ побожности дѣвицѣ и вдовицѣ, якъ то такожь о Пресв. Дѣвѣ Марїи знаємо.

а ишли вправляти ся въ оружію и иншихъ дѣлахъ по звичаю поганьскому. Дѣйшло до того, що, коли въ Тирѣ вѣдправляно игры въ честь Геркулеса, Ясонъ пославъ тамъ 300 дидрахмъ¹⁾ на жертву. Ясона прогнавъ зновъ Менелай, братъ выше реченого Симона, котрый, не будучи навѣтъ зъ племени Левія лишъ Веніамина, купивъ собѣ первосвященство. Але що не бувъ въ станѣ заплатити обѣцанныхъ грошій, то Антиохъ его усунувъ, и поставивъ на первосвященника его брата Лисимаха. Але сей допускавъ ся такихъ беззаконій, що народъ збуривъ ся и укамышнувавъ его. По нѣмъ зновъ за грошѣ позыскавъ Менелай урядъ первосвященника. Але коли роздѣйшла ся була ложна вѣсть, що будьто Антиохъ въ походѣ на Єгиптъ згинувъ, зѣбравъ Ясонъ тысячу мужѣвъ и напавъ на Іерусалимъ, щобы прогнаги Менелая и зновъ обняти чинъ первосвященника. Безъ пощады убивавъ вѣнъ горожанъ и своихъ ближнихъ, зѣставъ однакожь побѣдженный и прогнанный вѣдъ Менелая, почѣмъ блукавъ ся по рѣжныхъ краяхъ, ажъ въ кѣнци въ Лакедемоніи умеръ, не удостоившись навѣтъ похорону, яко ворогъ и зрадникъ власной вѣтчины.

Въ тѣмъ часѣ черезъ сорокъ днѣвъ було видно въ воздухахъ кѣнницу въ золоте оружіе узброєну, якъ сточувала зъ собою борбы. Всѣ люди молили Бога, щобы се знамя на добре обернуло ся. И дѣйстно було то знамя вѣдъ Бога послане, що вѣстило наступаючій вѣйны и бѣды, щобы люди каяли ся и наvertsали ся до Бога.

145. Антиохъ IV. Епифанесь переслѣдує Жидѣвъ.

Коли Антиохъ зачувъ о тѣмъ, що дѣяло ся въ Іерусалимѣ, гадавъ, що Юдеѣ противъ него пѣдняли бунтъ. Длятого вернувъ зъ Єгипту, и вступивши зъ войскомъ въ Іерусалимъ, справивъ тамъ велику рѣзню, въ котрѣй убито 80.000 людѣй всѣлякого роду и вѣку, 40.000 взято въ неволю и стѣлькожь продано межѣ чужѣй народы. За проводомъ Менелая вступивъ ще Антиохъ въ храмъ,

¹⁾ Если то были золотѣ дидрахмы, то выносили 600 дукатѣвъ.

де забравъ золотѣ посуды и 1.800 талантовъ. Коли вернувъ въ Антиохію, зоставивъ ще лютейшого вѣдъ себе на мѣстника, по имени Филипа, зъ другими такими урядниками, котрѣ Юдеѣвъ тяжко пригнетали. Невдовзѣ потѣмъ пѣславъ ще воеводу своего Аполонія зъ 22.000 воиновъ, котрѣ нечаяно напали беззбройныхъ и спокойныхъ людей пѣдчасъ суботы, и множество народа всякого вѣку поубивали. Потѣмъ приказавъ Антиохъ всѣхъ Юдеѣвъ приневолювати до принятя поганьскихъ звичаѣвъ, храмъ Божій переименовано на храмъ Юпитера Олимпійского и збезчещено святы олтарѣ. Люди крыли ся по печерахъ и тамъ святкували суботы и другі свята, и сповняли обряды закономъ Мойсеѣвымъ приписанъ, бо кого на тѣмъ побачено, того строго карано, мучено и убивано.

Бувъ тогды оденъ зъ знатнѣйшихъ законоучителѣвъ по имени Елеазаръ, чоловікъ дуже старый и поважный. Сему отворено ротъ и силовано его ѣсти свиняче мясо. Однакожь вѣнъ волѣвъ чесно умерти, нѣжь въ такій спосѣбъ ухилити ся вѣдъ мукъ, длятого добровѣльно пѣйшовъ на мѣсце мукъ. Всѣ присутны жалували такъ поважного старця, и казали ему, що принесуть ему мяса дозволеного, а вѣнъ най тѣлько удае, що ѣсть мясо жертвоване идоламъ зъ послушеньства для царя. Але Елеазаръ вѣдповѣвъ: „Не для мого то вѣку лицемѣрити. Тогды бы молодѣжь гадала, що старый девяностилѣтній Елеазаръ ставъ ся поганиномъ. Тое лицемѣрство соблазнило бы молодѣжь, и мѣй вѣкъ бы збезчестило. И щѣ бы менѣ зъ того прійшло, хотя бы я уйшовъ каръ людскихъ, коли каръ Божихъ чи живой чи мертвый уйти не могу? Длятого я хочу мужно умирати, и молодежи крѣпкій примѣръ зоставити, щобы за Божій законъ смѣло и охотно умирала, такъ якъ я.“ По сихъ словахъ умеръ смертію мученика, зоставляючи молодежи красный примѣръ мужества.

146. Мученѣ семи Маккавейскихъ братьей.

Передъ царя приведено одну мать зъ семи сынами, котрыхъ тойже бичами и воловыми жилами бити велѣвъ, щобы ихъ приневолити ѣсти свиняче мясо. Найстаршій

зъ нихъ сказавъ до царя: „Мы радше умремо, нѣжь ма-
ли бы щось противъ закона Божого здѣлати.“ Розгнѣван-
ный царь приказавъ ему языкъ выдерти, скôру зъ головы
здерти, руки и ноги повôдтинати, а потôмъ на павѣ жив-
цемъ поволи печи. Прочіи братья зъ матерію приглядали
ся тому, и заохочували ся до мужного выдержаня всѣхъ
мукъ и смерти.

Потôмъ приведено другого, здерто ему скôру зъ го-
ловы разомъ зъ волосемъ, и мучено на всѣхъ членахъ
тѣла. Вôнъ однакожь говоривъ до царя: „Лютый царю!
вôдбираешъ намъ се дочасне житє, але царь неба и зе-
млѣ насъ, щô умираемъ за Ёго законъ, зновъ воскресить
до вѣчного житя.“ Такъ ишли всѣ братья оденъ за дру-
гимъ на смерть и муки.

Третій зъ нихъ добровôльно протягнувъ руки свои на муки,
и умеръ зъ такимъ мужествомъ, щô царь и всѣ, щô его окружали,
дивували ся. Четвертый середъ наибôльшихъ мукъ такъ вôдôзвавъ
ся: „Середъ смертельныхъ мукъ мы есмо щаслившіи, нѣжь ты.
Мы маемо надѣю, щô Богъ насъ зновъ воскресить до лучшого
житя. Тобѣ однакожь воскресене не принесе живота.“ Пятый, по-
глянувши на царя, сказавъ: „Хоть ты такъ сильный и дѣлаешъ,
щô хочешъ, все таки ты тôлько чововѣкъ, и мусишь разъ умерти.
Незадовго досвѣдчишь, щô Богъ сильнѣйшій вôдъ тебе и покарае
тебе и твоій рôдъ.“ Шестый же братъ говоривъ умираючи:
„Вправдѣ допускае Богъ на насъ тѣ нещастя за нашій грѣхи, але
тобѣ то не уйде безкарно, щô важишь ся лютувати супро-
тивъ Бога.“

Зôставъ ще тôлько наймолодшій. Того прикликавъ
царь до себе, говоривъ зъ нимъ дуже приязно, и обѣцявъ
ему пôдъ присягою, щô зробить его дуже богатимъ и ща-
сливымъ, коли опустить законъ своихъ вôтцѣвъ и буде
его мати за свого приятеля. Коли жъ хлопецъ не дававъ ся
до того намовити, прикликавъ царь матѣрь, и дораджу-
вавъ їй, щôбъ она наставляла свое дитя, абы хоть то одно
їй при житю зôстало. Але мати, обернувши ся къ сы-
нови, такъ вôдозвала ся: „Поглянь, мое дитя, на небо и на
землю! Все то, щô єсть на небѣ и на земли, и весь рôдъ
людскій Богъ зъ нѣчого сотворивъ. Не бôй ся убійцѣвъ,
лишь покажи ся гôднымъ своихъ братіи и умри радо, а
Богъ милосерный вôддасть менѣ тебе разомъ зъ братьями

твоими.“ Ще мати не скѣчила своїхъ слѣвъ, коли хлопець такъ до убійцѣвъ промовивъ: „Чого ждете еще? Не гадайте, що я приказови царя буду повинувати ся. Я повиную ся лишъ законови Божому, котрый Богъ давъ намъ черезъ Мойсея. Але ты, царю, що Юдеямъ всякій можливй зла причиняєшь, не уйдешъ руки Божои. Не уповай на свои силы, бо суда Божого не уникнешъ. Мои братя, перебувши сй муки, вже доступили живота вѣчного, але ты середъ великихъ мукъ и болѣвъ будешъ мусѣвъ признати, що Вѣнь оденъ єсть правдивый Богъ.“

Царь розлютивъ ся страшно, и велѣвъ сего ще тяжше мучити, нѣжъ тамтихъ, а наконецъ и саму матѣрь. Тая родина называла ся Макавеями.

Родина Макавеївъ дає намъ прекрасный примѣръ мужества, вѣры въ Бога и упованя на Бога. И мы повинни наслѣдовати ихъ примѣръ, и радше все перетерпѣти, а нѣжъ вѣдступити вѣдъ Бога. „Не бѣйте ся тыхъ, що тѣло убивають а душѣ убити не могутъ, але радше бѣйте ся того, котрый душу и тѣло погубити може въ геєннѣ. (Маѣ. 10, 28.) „Що за пожитокъ чоловікови, если бы вѣнь цѣлый свѣтъ позыскавъ а душу погубивъ,“ учивъ Іисусъ Христосъ. (Маѣ. 16, 26.)

147. Мататія.

Въ тѣмъ часѣ переслѣдованъ за вѣру первосвященикъ Мататія зъ пяти сынами своими ¹⁾ утѣкъ въ одно село на горѣ Модинѣ. За нимъ поспѣшило много иншихъ Юдеївъ. Царь Антиохъ пѣславъ тамъ своихъ урядникѣвъ, чтобы ихъ приневолювали жертвувати богамъ. Многй услухали и жертвовали, тѣлько Мататія твердо супротивлявъ ся. Тогды вѣзвавъ его царскій урядникъ слѣдующими словами: „Ты єси найзнаменитшій и найпершій мужъ тутъ, маєшь много сынѣвъ и своякѣвъ, котрй тобѣ честь роблять. Для того жъ першій приступи, и сповни приказъ царя, якъ то вже сповнили всѣ народы и мешканцѣ Юдеѣ и Іерусалима, а будешъ приятелемъ царя, и вѣнь нагородить тебе сребломъ и золотомъ и многими дарами.“ Мататія одвѣ-

¹⁾ Имена сынѣвъ були: Симонъ, Юда Маккавей, Елеазаръ, Ионатанъ и Иоанъ.

тивъ смѣло и голосно: „Хотя бы и всѣ народы повиновали ся царевѣ и вѣдступили вѣдъ своихъ вѣтцѣвскихъ законѣвъ, я и сыны мои и братья мои законѣвъ вѣтцѣвъ нашихъ зѣстаеемо вѣрній. Нехай насъ Богъ хоронить вѣдъ того, щѣбъ мы покинули законъ Божій.“

Въ-тѣмъ приступивъ оденъ Юдей, щѣбы въ присутности всѣхъ принести богамъ жертву. Видячи то, Мататія розпаливъ ся святою ревностію за Божій законъ, и скочивши, убивъ мечемъ сего мужа и царского урядника, котрый ихъ взыывавъ до жертвованя. Потѣмъ кликнувъ сильнымъ голосомъ: „Кому ще дорогій законъ Божій, и хто завѣтъ вѣтцѣвъ нашихъ держати хоче, той нехай слѣдуе за мною.“ Разомъ зъ сынами побѣгъ вѣнъ въ горы, а за нимъ многі побожній и праведній зъ женами и дѣтьми, и зъ скотами своими, и живили ся зѣлемъ. Около Мататіѣв громадили ся щѣ найхоробрѣйшій въ народѣ, и въ короткомъ часѣ назбирало ся значне войско, котре боролѣ ся зъ неприятелями за законъ Божій. А Мататія всюды бузивъ олтарѣ поганьскій.

Коли приближивъ ся часъ смерти Мататіѣв, зѣбравъ вѣнъ своихъ сынѣвъ и такъ до нихъ промовивъ: „Теперь есть часъ, щѣ гордї держать власть, часъ нужды и страшного переслѣдованя. Дятогожь, сыны мои, будьте ревнителями закона Божого, памятайте на дѣла вѣтцѣвъ вашихъ. То принесе вамъ честь и безсмертне имя. Розслѣдуйте всѣ дѣѣ вѣдъ рода въ рѣдъ, всюды найдете, щѣ, хто на Бога уповае, нѣколи не зѣстане постыдженный. Дятого не бѣйте ся грѣзѣбъ безбожныхъ, бо слово безбожного то, щѣ порошокъ и червь. Нынѣ пѣднесе ся, а завтра вже нема его. Дятого, мои сыны, будьте бодрї и стѣйте мужно за законъ. Вашъ братъ Симонъ есть розумный, слушайте его рады, вѣнъ нехай буде вашимъ вѣтцемъ. Юда Маккавей есть рыцаръ зъ молодости, вѣнъ най буде вашимъ вѣждомъ въ вѣйнѣ. Около него згромаджуйте всѣхъ, щѣ держать законъ, и борѣтъ ся за законъ и за народъ.“

Мататія поблагословивъ своихъ сынѣвъ, и умеръ въ супокою. Сыны похоронили его, а весь народъ жалувавъ за нимъ, и оплакувавъ его Се дѣяло ся року 164 передъ Христомъ.

Мататіѣ ревнѡсть за законъ най буде всеѣмъ за наслѣдованіа гѡднѣй примѣръ. Ёго наука, дана сынамъ, най кожного ободрѣ до вытревана въ законѣ Божѡмъ.

Родина Мататіѣ носила имя Асмонеѣвъ пѡсля одного зъ предкѡвъ. Ёго сына Юду названо Маккавеемъ, (т. е. молотомъ)¹⁾ тому що бивъ Сирійцѣвъ якѡбы молотомъ.

148. Юда Маккавей.

По Мататіи наступивъ сынъ его Юда Маккавей, котрый боровъ ся якъ левъ за законъ Божій. Зѡбравши около себе братіѣй своихъ и всеѣхъ, що стояли за законъ Божій, проганявъ вѡнъ ворогѡвъ, котрѣ неразъ зъ самого страху передъ нимъ зъ городѡвъ утѣкали, и каравъ тыхъ Израилитянъ, що законъ Божій покидали и идоламъ служили. Въ чотырохъ битвахъ побѣдивъ вѡнъ войско Антіоха.

Напередъ побѣдивъ Аполонія, начальника Самаріѣ, и мечъ его припоясавъ до своего бедра. Потѡмъ побѣдивъ Сирона, вѡжда Сиріѣ. Коли о тыхъ побѣдахъ Юды Антіохъ почувъ, выславъ 40.000 пѣшого войска и 7.000 кѡнницѣ пѡдъ трѣма вѡждами: Птолемеємъ, Никаноромъ и Горгією въ Юдею. Легкомышленный Никаноръ вже згодивъ купцѣвъ на бранцѣвъ юдейскихъ. Юда зѡбравъ войско свое въ Масфѣ,²⁾ и коли постомъ и молитвою приготовили ся, заохотивъ ихъ словами до борбы, щѡбы уповали на Бога, котрый ихъ предкѡвъ неразъ выратувавъ зъ бѣды. И хотя мавъ тѡлько 3.000 войска, вѡднѣсь надъ ворогами свѣтлу побѣду, и набравъ великои добычѣ. Потѡмъ заспѣвали Богу похвальну пѣсню: „Хвалите Господа яко благъ, яко во вѣки милость Ёго.“ Въ слѣдуючѡмъ роцѣ выступивъ начальнѣй вѡждъ сирійскихъ войскъ по имени Лисія зъ бѡльшою ще силою, (60 000 пѣхоты и 5.000 кѡнницѣ). Юда мавъ лишь 10.000 людей. Призвавши помѡчь Господа Бога, вступивъ вѡнъ въ борбу и вѡднѣсь побѣду надъ Сирійцями. Лисія зъ соромомъ утѣкъ въ Сирію.

По тыхъ побѣдахъ занявъ Юда Іерусалимъ. Побавивши святе мѣсце спустошене, олтарь збезчещенный, ворота спаленіи, а притворы заросли зѣлемъ якѡбы въ якѡмъ лѣсѣ або на горахъ, роздерли всѣ на собѣ одѣжъ, заплакали ревно, и попадали на лица свои до землѣ, взываючи

¹⁾ Впрочемъ ученіи се имя въ рѡжнѣй способъ обьясняютъ.

²⁾ Масфа на граници межѣ племенемъ Юды и Веніамина.

до Господа Бога. Тоды взявъ ся Юда зъ выбраными священниками до очищеня храма. Очищено притворъ, поставлено новый жертѡвникъ зъ камѣня, справлено посуды, поставлено новый жертѡвникъ кадильный и стѡлъ на хлѣбы предложеній, и построено ворота. Коли всё було готове, принесли жертву цѣлопаленя и посвятили на ново храмъ. Зѡбранный нарѡдъ, припавши до землѣ, взывавъ до Господа Бога. Зъ великою радостію святкувавъ нарѡдъ черезъ вѡсѣмь днѣвъ. Юда постановивъ память тыхъ днѣвъ щороку обходити. Потѡмъ построивъ Юда на Сіонѣ замокъ зъ баштами и другій замокъ недалеко Іерусалима,¹⁾ и умѣстивъ въ нихъ залогу войскову.

Коли сусѣдні народы, колишні данники Израилитянъ: Идумеѣ, Амореѣ, Аммонитяне и Моавитяне, почули, що Юда Маккавей зновъ устроивъ богослужене и обновивъ храмъ, зъ зависти зачали убивати Юдеѣвъ, що мешкали посередъ нихъ. Длятого Юда обернувъ теперь оружје свое противъ нихъ, и побивъ ихъ, однихъ за другими, потѡмъ переправивъ ся за рѣку Іорданъ въ Галаадъ, а брата свого Симона пѡславъ въ Галилею, бо погане дуже були пригнетли нарѡдъ въ тыхъ сторонахъ. Господь Богъ бувъ за ними, и давъ имъ побѣду надъ ворогами. Освободивши ся такъ вѡдъ неприятеля, повернули они въ Іерусалимъ, и зъ великою радостію принесли Господу Богу жертву цѣлопаленя, въ подяку за отриману побѣду надъ ворогами.

И тутъ видимо, що Богъ уповаючихъ на Него не опускає, и чого доказати може крѣнке уповане въ Бозѣ при помочи Ёго.

149. Смерть Антіоха IV.

Коли се дѣяло ся въ Юдеи, Антіохъ пѡднйавъ бувъ похѡдъ на Єлимаиду (або Персеполь)²⁾, столицю перську. Однакожъ вѡнъ зѡставъ побитый и уступивъ въ Вавилонъ. Тутъ довѣдавъ ся о пораженяхъ, якихъ дѡзнало ёго вой-

¹⁾ Ветсуру противъ Идумеѣвъ. На Сіонѣ бувъ ще другій замокъ, въ котрѡмъ мѣстила ся залога сирійска.

²⁾ Єлимъ по єврейски значить Персею.

ско въ Юдеи, и о побѣдахъ Юды. Вѣнь прото чимъ скорше повертавъ въ Юдею, щобы строго на нѣй помстити ся. Але то зъ грызоты задля дѣзанныхъ пораженъ, то зѣ скорой ѣзды розболѣвъ ся дуже. Ще до того выпавъ бувъ зъ воза, и недугъ его погѣршивъ ся такъ, що вже видѣвъ близькій свѣй конецъ. Зѣбравши своихъ приятелѣвъ около себе, сказавъ до нихъ: „Сонъ улетѣвъ вѣдъ очей моихъ, я зовсѣмъ безъ духа. Серце менѣ крае ся зъ грызоты. Въ якій журбы и въ яке море смутку попавъ ся я, я, котрый передше бувъ такъ веселый! Не сходятъ менѣ зъ мысли тѣ зла, котры я наподѣявъ въ Іерусалимѣ, якъ то я тамъ зъ храма срібній и золотій начиня забравъ, и такъ много невинной крови прольлявъ. Теперъ я вижу, що задля того всѣ тѣ нещастя на мене зѣйшли, и я загибаю въ чужѣй земли зъ великого смутку.“

Недугъ Антиоха вмагавъ ся до того, що тѣло ще за житя зачало гнити, червы его точили, а смрѣдъ выходивъ зъ него незносный. Его несли въ ношахъ, але смрѣдъ зъ его тѣла выходячий такъ докучавъ, що нѣхто не мѣгъ приступити къ нему, вѣнь самъ собѣ бувъ незносный. Такъ низько упавъ той, котрый въ гордосты своѣй гадавъ звѣздъ досягати. Теперъ вѣнь вѣйшовъ въ себе и сказавъ: „Есть то рѣчь справедлива, щобы передъ Богомъ упокоряти ся, и щобы смертельный чоловікъ не мысливъ о собѣ высоко, якобы бувъ рѣвный Богу.“ Вѣнь моливъ ся, робивъ рѣжний обѣтницѣ, обѣцавъ храмъ Іерусалимскій вѣдновити, и богатыми посудами надѣлити, а навѣтъ стати ся Юдеемъ и по всѣй земли имя Боже прославити. Але все то було за пѣзно. Въ чужинѣ на пустыни умеръ вѣнь въ невыреченыхъ боляхъ.¹⁾

Такъ то Господь Богъ въ однѣй хвили упокоряе и ломить чоловіка гордого и зухвалого. Въ бѣдѣ и нещастю наибѣольшою осолодою и потѣхою для чоловіка есть добра и спокойна совѣсть. Але нескѣнчено нещасливый есть той чоловікъ, котрого въ нещастю ще совѣсть стае непокоити, коли вѣнь припомне собѣ на злы учинки свои, и признати мусить, що тернить за свои грѣхи. Тогды гине вѣнь безъ надѣѣ, вже за житя має пекло, и въ пекло

¹⁾ въ роцѣ 175 передъ Христомъ.

сходитъ зъ сего свѣта. Яка рѣжниця межи смертію Елеазара и семи братій Макавейскихъ, а смертію Антіоха!

Зъ житя Антіоха видно такожъ, якъ то зле поправу вѣд-кладати ажъ на конецъ житя, коли вже може бути за пѣзно.

150. Дальшій побѣды Юды Маккавея и смерть єго.

По Антіоху IV. Епифанесѣ наступивъ єго малолѣтній сынъ Антіохъ Евпаторъ. За єго правлѣня провадила ся дальше борба межи Юдеями и Сирийцями. Въ тыхъ-то борбахъ Юда Маккавей, завсѣгды уповаючи тѣлько на Бога, моливъ Єго о помѣчъ, и дѣзнавъ особлившой ласки Божой, що не тѣлько зъ невеликимъ своимъ войскомъ далеко численнѣйшій силы сирийскій зъ слонами и всѣлякими военными прирядами побѣджавъ, але ще для єго охороны два разы зѣславъ Богъ небесныхъ їздцѣвъ, котрї Юду хоронили и неприятеля стрѣлами и громами поражали.¹⁾ Видячи то воевода сирийскій Лисія, що Юдеївъ Богъ спомагає, заключивъ зъ ними миръ.

Але сей миръ не довго тревавъ. Антіохъ Евпаторъ зѣставъ вѣдъ Димитрія, сына Селевка Филопатора²⁾, зъ престола зверженный и убитый. Димитрій дальше провадивъ войну зъ Юдеями. Але гѣрше було то, що межи Юдеями самими найшли ся зрадники, котрї на Юду Маккавея и єго прихильникѣвъ передъ царемъ клеветали и зъ неприятелями лучили ся. Такимъ бувъ такожъ первосвященникъ Алкимъ, котрый Юду яко бунтѣвника представивъ. Димитрій выславъ свого вѣжда Никанора зъ великимъ войскомъ и слонами, щоби спѣймавъ Юду. Той зъ

¹⁾ Въ однѣй битвѣ появило ся пять їздцѣвъ, зъ котрыхъ два охороняли Юду. Въ другѣй битвѣ явивъ ся оденъ їздець небесный, котрый ишовъ передъ войскомъ юдейскимъ. Сирияне, тымъ перестрашенї и побитї, утекли зъ боєвища.

²⁾ Антіохъ Евпаторъ мавъ 9 лѣтъ, коли вступивъ на престолъ; по двохъ лѣтахъ убивъ єго Димитрій, сынъ Селевка, брата Антіоха IV. Вѣнъ зѣостававъ въ Римѣ, яко закладникъ заключеного ще за Антіоха V. зъ Римлянами договора. Утѣкши зъ Риму въ Сирію, занявъ вѣнъ престолъ царскій, нарѣдъ станувъ по єго сторонѣ.

початку боявъ ся запускати ся въ борбу зъ Юдою, лишь хотѣвъ его подступомъ зловити, а коли се не удало ся, запустивъ ся въ битву, въ котрой однакожь зоставъ на голову побѣжденный.¹⁾ Юдеѣ набрали великого полону.

Видячи однакожь Юда, що борбамъ зъ Сирійцями нема кѡнца, пославъ пословъ въ Римъ, чтобы заключити зъ Римлянами дружный союзъ и за ихъ посередництвомъ забезпечити ся противъ напасти сирійской. Римляне приняли се посольство прихильно, и навѣтъ вѣзвали Димитрія, чтобы залишивъ переслѣдовати и притѣснити Юдеѣвъ. Однакожь Димитрій хотѣвъ ще помстити ся за дѣзнане поражене войскъ своихъ и смерть Никанора. Прото выславъ вѡнъ ще численнѣйше войско (20.000 пѣшихъ и 2.000 кѡнныхъ)²⁾ напротивъ Юды Маккавея. Сей мавъ только 3.000 войска, зъ котрыхъ ще многі зѡ страху поутѣкали, такъ що только 800 мужѣвъ стануло до борбы. Тою горсткою зломивъ Юда праве крыло Сирійцѣвъ. Однакожь коли за далеко загнавъ ся въ переслѣдованю неприятеля, зоставъ вѡнъ черезъ лѣве крыло окруженный, и полягъ на поли битвы. Его тѣло вынесли зъ побоища братья Симонъ и Іонатанъ и похоронили въ Модинѣ. Всѣ Израилитяне оплакували его черезъ многі днѣ, говорячи: „Упавъ той сильный мужъ, що спасавъ Израиля.“

По смерти Юды наступило зновъ тяжке пригнетене народа Бѡжого. Майже цѣла земля юдейска попала ся въ власть Сирійцѣвъ, котрй всюды безбожныхъ и жорстокихъ настоятелѣвъ поставляли. До тыхъ нещастъ прилучивъ ся ще голодъ въ земли жидѡвскѡй.

По однѡй зъ многихъ битвъ, зъ Сирійцями сточеныхъ, поїшовъ бувъ Юда зѡ своими похоронити упавшихъ. Тамъ найдено при упавшихъ идола. Тожъ зѡбравши 12.000 драхмъ сребла, пославъ ихъ въ Іерусалимъ, чтобы за грѣхи полягшихъ приношено жертвы. „Есть бо свята и побожна мысль молити ся за умер-

¹⁾ Коли Юда Господа Бога моливъ о помѡчъ, побачивъ въ снѣ Онію первосвященника, молячого ся за нарѡдъ. Тымъ видѣнемъ покрѣплені Юдеѣ, въ силѣ только 3.000, побили велике число неприятеля. Голову Никанора, котру богохульно подносивъ противъ Бога, повѣсили въ Іерусалимѣ.

²⁾ Подъ начальствомъ вожда Вакхиды.

лыхъ, чтобы очистили ся вѣдъ грѣхѣвъ," говорить св. письмо. (2 Макк. 12, 46.)

ИЗРАИЛИТЯНЕ ПОДЪ ПАНОВАНІЕМЪ АСМОНЕВЪ И РИМЛЯНЪ.

151. Асмонеѣ (Маккавеѣ) приходятъ до княжого и царского достоинства.

Пѣдбавши зновъ Юдею и укрѣпивши деякі замки, воєвода войскъ сирійскихъ Вакхидъ вернувъ въ Сирію, и черезъ два лѣта не було борбъ. Але лучшій зъ Юдеѣвъ, видячи ся притисненными, выбрали собѣ теперъ Іонатана, молодшого брата Юды Маккавея, за начальника, котрый при помочи своихъ двоухъ ще братѣвъ, Симона и Іоанна, збиравъ около себе войско, судивъ нарѣдъ и каравъ вѣдступникѣвъ и зрадникѣвъ. Ще разъ появило ся войско сирійске въ Юдеи, чтобы Іонатана побити. Але се не тревало вже довго, бо въ Сиріи повстали усобицѣ, выступали соперники царѣвъ, котрі хотѣли похитити царскій вѣнецъ. Длѣтого такъ Димитрій, якъ и его соперникъ Александеръ ¹⁾ старали ся позыскати Іонатана для себе, и въ тѣй цѣли обсыновали его почестями и рѣжными свободами. Іонатанъ отримавъ багряницу и золотый вѣнецъ, зѣставъ союзникомъ царскимъ и вѣднци первосвященникомъ и кня-

¹⁾ Александеръ бувъ младшимъ сыномъ Антиоха IV. Епифанеса, а братомъ Антиоха Евпатора. Вѣнъ скинувъ зъ престола и убивъ Димитрія по 10-лѣтнѣмъ правленю. Александеръ рядивъ черезъ 6 лѣтъ, и зѣставъ вѣдъ своего тестя, египетского царя Птолемея Филоматора, убитый. По нѣмъ наступивъ Димитрій Никаноръ, сынъ попередного Димитрія, рядивъ черезъ 6 лѣтъ и зѣставъ взятый въ перску неволю. Потѣмъ наступивъ Трифонъ, воєвода войскъ сирійскихъ. Вѣнъ рядивъ 3 лѣта, и зѣставъ убитый вѣдъ Антиоха Сидетеса, брата Димитрія Никанора, котрый по 7-лѣтнѣмъ повторнѣмъ царетвованю Димитрія Никанора, увѣльненого зъ неволѣ перскои, зѣставъ убитый, почѣмъ зновъ засѣвъ на престолъ сей послѣдній. Такими спорами о престолъ царскій, котрі тревали дальше, ослабла Сирія, ажъ доки въ роцѣ 64. вѣдъ Кнея Помпея не зѣстала пѣдбита, и стала ся римскою провинцією.

земь. Такожъ отримавъ вѣнъ Іерусалимъ, вѣльнѣсть вѣдъ податкѣвъ и право збирати войско. Іонатанъ вѣ тѣмъ часѣ укрѣпивъ Іерусалимъ и другі крѣпости, и вѣдновивъ союзъ зъ Римлянами. Коли однакожъ престолъ царскій похитивъ воевода войскъ сирійскихъ Трифонъ, сей звабивъ Іонатана пѣдступомъ вѣ городъ Птоломаиду, взявъ вѣ неволю и за якійсь часъ убивъ.

Зѣоставъ вже тѣлько оденъ Маккавей, Симонъ.¹⁾ Цѣльый нарѣдъ окликавъ его первосвященникомъ и княземъ народа. Трифонъ хотѣвъ его будъ пѣдступомъ будъ силою дѣстати вѣ свою власть, однакожъ Симонъ зъумѣвъ удержати ся супротивъ войскъ Трионовыхъ, и добивъ ся свободы для Юдеѣ. За его правлѣня наступили цвитучій часы для Юдеѣ. Видячи то Римляне и Спартане, вѣдновили зъ ними дружній союзъ. А Юдеѣ дали ему дѣдичне первосвященство и княжество, и ту постанову народа, вырыту на металевѣй таблиці, выставили публично надъ входомъ вѣ церквѣ.

Однакожъ конецъ Симона бувъ нещасливый, бо зить его Птоломей, хотячи для себе позыскати первосвященство, убивъ пѣдступомъ пѣдчасъ гостины у себе его и его двоухъ сынѣвъ, кромѣ одного Іоанна, названого Гирканомъ, котрый зъ бѣдою спасъ ся утечею. Сей Іоанъ Гирканъ по многихъ трудахъ и небезпеченствахъ осягнувъ начальство надъ Юдеєю, и принявъ титулъ царя. Вѣнъ здобувъ Самарію, розваливъ церковь Самаритянъ на горѣ Гарицимъ, и пѣдбивъ такожъ Идумеѣвъ и принудивъ ихъ до принятия религій Мойсеевой. Вѣнъ царствувавъ 31 лѣтъ. (Умеръ 107. р. передъ Христомъ.)

Всѣ тѣ пѣдѣѣ юдейскій за часѣвъ панованія египетского и сирійского записаніи суть вѣ двоухъ книгахъ Маккавейскихъ.

152. Упадокъ Асмонеѣвъ. Продъ Идумеянинъ царь юдейскій.

Наслѣдники Іоанна Гиркана панували вѣ Юдеи яко царѣ. Однакожъ були то люди жорстокій и безбожній, котры

¹⁾ Іоанъ Маккавей зѣоставъ ще передъ тымъ убитый вѣдъ Навутеѣвъ.

наро́дъ притискали, въ само́й же родинѣ пановали безна-
станно усобицѣ. Ихъ панованє було звѣкло коротке, бо
оденъ другого скидавъ зъ престола и убивавъ.¹⁾ Та непо-
рядки въ земли юдейско́й спровадили вмѣшанє Римлянъ,
котрѣ зробили землю жидѣвску своєю данницею, и вкѣнци
около року 37. передъ Христомъ постановили жорстокого
Ирода В. Идумеянина на царя Юдеѣ. За него то наро-
дивъ ся Іисусъ Христосъ, Спаситель свѣта, и
сповнило ся пророцтво патріярха Якова, що, коли Юда
стратить же з лъ (скипетръ, т. є. панованє), тогды прїйде
Христосъ, Спаситель свѣта.

Черезъ Давида прїйшло племя Юды до панованя, и пано-
вало ажъ до неволѣ Вавилоньско́й. Такожъ въ неволи Вавилонь-
ско́й уважали Израилитяне потомкѣвъ зъ Давидового роду за на-
чальникѣвъ своихъ, и Зоровавель, пѣдъ котрого проводомъ вернули
зъ неволѣ, походивъ такожъ зъ царского Давидового роду. По по-
воротѣ зъ неволѣ племя Юдове верховодило въ цѣлѣмъ народѣ,
дало ему имя свое, и перельяло зверхну власть на рѣдъ Асмоне-
ѣвъ зъ племени Левія. Иродъ вже бувъ чужинець, бо бувъ Иду-
меянинъ, и поставлений вѣдъ Римлянъ. Такимъ способомъ племя
Юды стратило скипетръ.

Щобы Израилитянамъ приподобати ся, украсивъ и
вѣдновивъ Иродъ храмъ Іерусалимскій. Однакожъ вѣнъ
бувъ жорстока́й чоловѣкъ, убивъ послѣднього зъ роду Асмо-
неѣвъ, а навѣтъ свою жену,²⁾ матеръ жены и своихъ сы-
нѣвъ велѣвъ поубивати. Вѣнъ хотѣвъ такожъ дитя Іисуса
убити, и въ тѣй цѣли приказавъ всѣ дѣти низше двохъ
лѣтъ поубивати въ Виѣлеемѣ и околиці. Иродъ умеръ въ
ро́къ по народженю Христа Спасителя въ великихъ боляхъ.

По Иродѣ завѣдували Римляне Юдеєю черезъ своихъ на-
мѣстникѣвъ. Тѣлько Иродъ Агриппа I., внукъ Ирода В., на три
лѣта (41—44 по Хр.) бувъ поставлений царемъ Юдеѣ вѣдъ цѣ-
саря Клявдія, по нѣмъ Юдея зѣстала зновъ римскою провинцією,
а єго сынъ Агриппа II. отримавъ въ р. 53. тѣлько малу часть
єи. Вѣнъ бувъ послѣднимъ Иродіаномъ.

¹⁾ Въ протягу 70 лѣтъ панувало вѣсьмъ царѣвъ зъ роду
Асмонеѣвъ.

²⁾ Жена Ирода була Маріянна зъ роду Асмонеѣвъ.

153. Секты Юдейскі.

Після повороту зъ неволѣ Вавилоньской Израилитяне вже не упадали въ идолопоклонство. А навѣть за панованія сирійского тѣлько немногі дали ся наклонити до поганьскихъ обычаївъ, коли противно другі за законъ Божій терпѣли переслѣдованія и навѣть кровь свою проливали. Мимо всѣго того станъ релігійный и моральный народа израильского не бувъ потѣшний, бо народъ розпадавъ ся на рѣжні секты, котрі межи собою ворогували, а законъ Мойсея собѣ розлично толкували, и рѣжныхъ пустовѣрныхъ та негѣдныхъ мнѣній держали ся, на котрі они бѣльше клали, нѣжъ на самъ законъ.

Важнѣйшій зъ тыхъ сектъ були :

1. Фарисеѣ. Они въ початкахъ вѣдзначали ся чистотою науки, строгимъ захованемъ закона и вѣрою въ друге жите. Черезъ то прійшли они до великого значѣня въ народѣ. Але пѣзнѣйше стратили давну чесноту и побожність, а тѣлько поверховно за набожныхъ выдавали ся, и уважали бѣльше на поверховні обряды, котрі собѣ самі вынаходили. Они приписували собѣ выключне разумѣне закона, котрый обьясняли своевѣльно, покликуючи ся на выдумані переказы. Они хотѣли въ народѣ верховодити, и ддятого вѣдрѣзняли ся вѣдъ другихъ то одѣнемъ, то прочимъ захованемъ. Вѣдти то и пѣйшла ихъ назва : Фарисей т. е. вѣддѣляючій ся.

2. Садукееѣ. Були то вѣльнодумцѣ, котрі найвысшу цѣль чоловѣка покладали въ земныхъ утѣхахъ, достаткахъ и почестяхъ, и гадали, що добрі бувають вже въ сѣмъ житю нагороджені добрымъ поведженемъ. Въ помертне жите и безмертнѣсть душѣ не вѣрили, и не припускали духѣвъ.

3. Ессееѣ. Они провадили жите побожне и самѣтне, въ спѣльнѣмъ посѣданю дѣбръ земныхъ. Однакожъ залишали жертвы и публичне богослужене и придержували ся многихъ суевѣрствъ.

4. Обѣкъ Израилитянъ жили Самаряне. Межи ними була велика ненависть, бо Израилитяне мали ихъ за нечистыхъ. (Гл. §. 116.)

5. Крім сектъ релігійныхъ були межі Израїлитянами секты політичній, якъ н. пр. Иродіане, прихильники Римлянъ, — Зелоты, противники римского панованія.

Всѣ ті секты ненавидѣли ся и спорили межі собою, и прото не було межі ними правдивого богочестія. Вѣдъ 500 лѣтъ вже не було жадного пророка,¹⁾ котрый бы силою вышою мѣгъ бувъ усунути ті надъужитя и направити станъ богочестія. Длѣтого прихѣдъ Христа Спасителя бувъ якъ найбільше пожаданий, щоби такъ у народа израїльського, якъ и у поганъ пѣдъупавшу релігію, побожнѣсть и моральнѣсть пѣднести и спасене рода людського довершити.

Крімъ Палестини жили Израїлитяне такожъ въ Вавилонѣ, Медіи, Персіи, Сиріи, Фригії, Лидіи, Месопотаміи, Арабіи, Єгиптѣ, Греції, Італії и т. д., и не було краю въ знанѣмъ тогды свѣтѣ, въ котрѣмъ бы не було Израїлитянъ. Въ Єгиптѣ (въ Ілюполи) мали они навѣтъ храмъ, збудований на спосѣбъ Іерусалимського за Птоломея Филоматора. По иншихъ мѣсяцяхъ сходили ся въ синагогахъ (божницяхъ). Всюды заховали они законъ Мойсея, уважали Іерусалимъ своимъ осередкомъ, їздили тамъ на великія празники, и посылали свої дары. Уживали однакѣмъ найбільше грецького языка (навѣтъ письмо св. читали въ грецькѣмъ переводѣ). Они мали обывательскі права и свободу визнаванія вѣры. Многі зъ нихъ займали ся науками (філософією Платона).

154. Книга премудрости Соломонової и книга премудрости Ісуса, сына Сирахова.

Въ тыхъ часахъ, коли не виступавъ жаденъ пророкъ, вѣтхнувъ Богъ побожныхъ мужѣвъ, котрі своїми письмами заохочували людій до чесноты и страха Божого. Такими були именно: 1) Незвѣстный по имени авторъ книги Премудрости Соломонової, и 2) Іисусъ, сынъ Сираха, котрый написавъ книгу премудрости, такожъ Екклесіястикѣмъ звану.

Въ першій книзѣ авторъ приводить Соломона говорячого, котрый захвалює премудрѣсть, яко жерело всѣхъ чеснотъ и всеи

¹⁾ Послѣдній пророкъ бувъ Малахія за часѣвъ Ездры и Неемії.

щасливости, и припоруcae еѣ особливо царямъ, щобы справедливо и лагѣдно могли рядити. А премудрѣсть видить въ страстѣ Божѣмъ, и показуе на примѣрахъ зѣ священной исторіѣ пожитокъ премудрости, а строго ганить глупоту идолопоклоньства.

Книга премудрости Іисуса, сына Сирахова, есть дуже по-дѣбна до притчей Соломоновыхъ. Каждому станови и вѣкови дае спасеннѣи науки. Длѣтого то церковь св. читане сѣи книги завсѣгды припоручала особливо новонаверненнымъ вѣрнымъ, и вѣдти то сѣя книга отримала назву: „Екклезіастикъ“ т. е. книга церковна.

Послухаймо деякихъ мудрыхъ выречень Іисуса, сына Сираха:

Вся премудрѣсть походить вѣдъ Господа Бога и зъ Нимъ есть во вѣки.

Жереломъ премудрости есть слово Боже во вышнихъ, а розвѣи сѣи суть заповѣди Божѣи.

Оденъ есть премудрый, страшный дуже, щѣ сидить на престолѣ своѣмъ: Господь.

Будь милосерный для сирѣтъ, якъ коли бы ты бувъ ихъ отцемъ, и для вдовицъ, якъ коли бы бувъ ихъ мужемъ: тогды будешъ сыномъ Всевышнѣго, и Вѣиъ тебе бѣльше полюбить, нѣжъ твоя мати.

Не кажи: я согрѣшивъ, и щѣ менѣ стане сѣ? Богъ платитъ поволи, але вѣрно.

Не дѣлай нѣчого злого, и ничъ злого тобѣ не стане сѣ.

Не погорждай човѣкомъ въ бѣдѣ, бо Богъ, котрый всѣ видить, понижае и вывышае.

Не погорждай тымъ, щѣ поправляе сѣ, и не вытыкай ему его блудѣвъ.

При кождѣмъ дѣлѣ гляди на конецъ, то нѣколи не согрѣшишь.

Не хвали нѣкого задля его красоты, и не погорждай нѣкимъ задля его худого выгладу, бо пчѣла есть маленьке сотворѣне, а дае найсолодшѣи мѣдъ.

Не вѣдповѣдай, доки не выслушаешъ, и не втручай сѣ зъ бесѣдою, доки другѣи не выговорить.

Хто смолы дотыкае сѣ, повалае сѣ. (Хто зѣ злыми пристае, зѣпсеуе сѣ.)

Якъ коли бы вовкъ зъ ягнѣтемъ приязнь заклочивъ, такъ, коли безбожный зъ праведнымъ заприязнить сѣ.

Щѣ капля воды напротивъ моря, щѣ зерно пѣску при мори, то суть лѣта човѣка напротивъ вѣчности.

Якъ роса снеку холодить, такъ оживляе добре слово: добре слово есть выше богатого дару.

Ложь есть то брѣдка рѣчь, по котрѣи можна пѣзнати злого и зѣпсуетого.

Хто собѣ дѣмъ чужимъ добромъ будуе, зѣирае собѣ камѣне на грѣбъ.

Зъ чистою душею ничь рѣвати ся не може.

Хто камѣнь въ гору кидає, тому впаде вѣнь на голову, а хто другимъ яму копає, самъ въ ню впадає.

Ты важишь золото, важи радше свои слова на золотѣй вазѣ.

Убогій не має нічого до житя кромѣ кусника хлѣба; хто его того позбавляє, єсть убійцею.

Божї заповѣди заховати єсть найбогатшою жертвою; грѣха уникати найспасеннѣйшою жертвою; милосердіє оказовати правдивою жертвою подяки; перестати злоє дѣлати красною жертвою примиреня.

Не наповняй ся многими дѣбраними стравами, и не їжь лакомо. Многї зъ неумѣрености умерли, але хто мѣрно жїє, жїє довго.

Хто живить ся своею працею и малымъ задоволяє ся, того жите єсть супокѣйне, скарбъ надъ скарбами.

Хто Бога боить ся, не терпить недостатку, въ страсѣ Божомъ находить вѣнь рай, вѣдь Бога благословенный.

Вже яко молодець просивъ я Бога ширымъ сердцемъ о мудрѣсть, зъ цѣлого серця я єи добивавъ ся и намагавъ ся єѣ виконувати. Мое серце бажало єи, и я найшовъ въ нѣй великій скарбъ. Черезъ якійсь часъ мавъ я трудъ и працю, однакожь я найшовъ въ нѣй великій спокѣй. Прїймѣть тї науки яко великій скарбъ срібла, и заховайте якъ купу золота.

155. Св. книги старого завѣта.

Цѣла исторія Божого объявлѣня мѣститъ ся въ св. книгахъ, котрї мы называємо святымъ письмомъ старого завѣта. Суть то книги, написанї натхненными мужами зъ побудженя и при помочи св. Духа, котрї мѣстять въ собѣ объявлѣне Боже старозавѣтне (т. є. передъ Іисусомъ Христомъ дане).

Всѣхъ св. книгъ старого завѣта єсть 45, и дѣлимо ихъ на историчнїй, поучаючїй (дидактичнїй) и пророчїй.

Историчныхъ єсть 22:

1. Пять книгъ Мойсеєвыхъ, а то: а) Книга бытія, котра оповѣдає о сотвореню свѣта, о першихъ людяхъ, потопѣ и патріярхахъ. б) Исходъ, оповѣдає исторію Мойсея, вихѣдъ народа израильского зъ Єгипту и данє закона на Синаї. в) Левитъ мѣститъ въ собѣ законы Божї, особливо религїйні, и урядженє богослуженя. г) Числа, оповѣдає дальшу исторію народа израильского,

а именно пробуваня тогожь въ пустыни. д) Второзаконіє, мѣстить въ собѣ повторене и пояснене деякихъ законѣвъ, напominаня Мойсейвѣ, его пращане и смерть. (Гл. §. 43, 62, 67.)

2. Книга Іисуса сына Навина, оповѣдає о вступленю народа израильского въ землю обѣщану подѣ проводомъ Іисуса, сына Навы, и заняте ея. (Гл. §. 70.)

3. Книга Судій мѣстить въ собѣ исторію народа израильского подѣ судіями. (§. 73.)

4. Книга Рутъ оповѣдає исторію Моавитянки Руты. (§. 75.)

5. Чотыри книги Царствъ оповѣдають исторію народа израильского, вѣдъ Самуила почавши ажъ до неволѣ Вавилоньской.

6. Двѣ книги Паралипоменонъ суть доповненемъ до книгъ Царствъ. (Гл. §. 126.)

7. Книга Ездры оповѣдає поворотъ народа израильского зъ неволѣ Вавилоньской. (§. 143.)

8. Книга Нееміѣ оповѣдає о вѣдбудованю Іерусалима черезъ Неемію. (141.)

9. Книга Товитъ оповѣдає исторію Товита и его сына Товіѣ. (§. 117—120.)

10. Книга Юдитъ о освободженю Ветуліѣ черезъ Юдитъ. (Гл. §. 128.)

11. Книга Естиръ оповѣдає исторію Естири. (Гл. §. 142.)

12. Двѣ книги Маккавейскіѣ оповѣдають исторію народа израильского подѣ панованемъ Грековъ (с. е. вѣдъ Александра В. ажъ до освободженя черезъ Асмонеѣвъ). (Гл. §. 151.)

13. Книга Іовъ оповѣдає исторію Іова. Ся книга може бути почислена такожь межи книги поучающіѣ. (Гл. §. 44.)

Книгъ поучающихъ естъ 6.

1. Псалтырь, мѣстяча въ собѣ 150 псалмѣвъ. (§. 91.)

2. Три книги Соломоновіѣ: Приписы Соломона, Екклесіастъ и Пѣснь пѣсней. (Гл. §. 100.)

3. Книга Премудрости Соломона. (§. 154.)

4. Книга Премудрости Іисуса сына Сираха.
(§. 154.)

Книгъ пророчихъ есть 17:

1. Чотыри пророки великѣ: Исаія (§. 124), Іеремія зъ Варухомъ (§. 127), Іезекииль (§. 129), Данииль (§. 130—137).

2. Дванайцять малыхъ пророковъ: Осія, Іоиль, Амосъ, Авдій, Іона (§. 114), Михея, Наумъ, Аввакумъ, Софонія, Аггей (§. 139), Захарія (§. 139), Малахія (§. 139).



ГЕОГРАФІЯ ПАЛЕСТИНЫ.

1. Положеніе и назва.

Земля, котру Господь Богъ давъ потомкамъ Авраама, лежитъ въ заходной Азіи межи 31 и $33\frac{1}{2}$ степ. півнчної широты, а 52 и $54\frac{1}{2}$ степ. вхдной довготы. Наибольша довгота ея вѣдъ півночи на полудне не переходитъ 31 миль нѣмецкихъ (около 235 кілометрѣвъ), а наибольша ширина 20 миль (около 152 км.); цѣлый обшаръ ея выноситъ 465 миль квадрат. (около 27.000 □ км.).

Земля тая граничить вѣдъ півночи зъ Феницією и Сирією, вѣдъ входу зъ Сирією и Арабскою пустынею, вѣдъ полудня зъ Каменистою Арабією и Єгиптомъ, а вѣдъ заходу зъ землею Филистимѣвъ и Средземнымъ моремъ.

Положеніе обѣщаной землѣ показує, що она зъ самого початку призначена була для выбраного народа. Жадень край не лежавъ такъ посередъ шести найзнаменитшихъ культурныхъ народѣвъ старинного свѣта, т. е. Вавилонянъ, Ассиріянъ, Медѣвъ, Персѣвъ, Фениціянъ и Єгиптянъ, якъ та земля. А однакожь зъ другої стороны она вже самую природою вѣдъ нихъ вѣдѣлена и неприступна. Зверха хоронять еѣ скалисті береги непригдного для плавбы моря и недостатокъ пристаній зъ одной а пустыня зъ другой стороны, внутрь же горы, печеры и скалы. При сихъ обставинахъ зъ одной стороны мѣгъ тутъ народъ заховати свою политичну и религійну самостѣйность, зъ другой стороны могли вѣдси правды Божого обявленія и честь единого правдивого Бога, а пѣзнійше христіянство розходити ся на всѣ стороны свѣта.

Найдавніѣйша назва сеи землѣ була Ханаанъ¹⁾ межи моремъ а Иорданомъ, на всходѣ вѣдъ Иордану зновъ земля называла ся Галаадъ вѣдъ гѣръ того имени. Потѣмъ называно еѣ землею Еврейскою²⁾, землею Израильскою³⁾, землею Юдейскою, Юдеею⁴⁾, землею Божою (Иеговы), землею Обѣцяною, Палестиною вѣдъ Филистимѣвъ, котрѣ займали полуднево-заходну сторону на побережи морскѣмъ, а найчастѣйше землею Святою, освященою Божиими объявлѣніями и житемъ Христа Спасителя.

2. Мешканцѣ Обѣцянои землѣ.

Первѣстными мешканцями Обѣцянои землѣ були потомки Хама, котрѣ пѣсля сынѣвъ Хама розпадали на слѣдующихъ сѣмъ племенъ: Хеттеѣ, Гергесеѣ, Амореѣ, Хананеѣ, Фересеѣ, Свеѣ и Іевусеѣ. Въ полуднево-заходной части на побережи морскѣмъ жили Филистимы, такожь потомки Хама, котрѣ зѣ всѣхъ племенъ були найсильнѣйшѣ, и зѣ Израилитянами частѣ войны провадили.⁵⁾

Кромѣ тыхъ головныхъ племенъ були еще поменшѣ: Кенеѣ, Кенезеѣ, Кедмонеѣ, Рафаины.

Іисусъ Навинъ впровадивъ въ землю Обѣцяну Израилитянъ, котрымъ Господь Богъ ту землю давъ. Всѣ powyшшѣ племена, кромѣ Филистимѣвъ, по части пѣддали ся Израилитянамъ и приняли ихъ законъ, по части опустили землю, а по части выгинули въ борбахъ зѣ Израилитянами.

Въ наиблизшѣмъ сусѣдствѣ Обѣцянои землѣ жили слѣ-

¹⁾ Вѣдъ Ханаана, сына Хама. Гл. §. 13.

²⁾ Гл. §. 14.

³⁾ Вѣдъ народа израильского (потомкѣвъ Израиля-Якова).

⁴⁾ Спершу называно такъ лишь племя Юдове, потѣмъ царство Юдейске, а по неволи вавилонскѣй перенесено ту назву на весь край. Сеи назвы уживають особливо грецкѣй и римскѣй писателѣ.

⁵⁾ У Филистимѣвъ були города: Аккаронъ, Аскалонъ, Газа, Гетъ.

дуючі народы, котрі зъ Израилитянами мали часті вѣд-
носины: 1) Идумей, потомки Исава (Едома), жили въ го-
ристыхъ сторонахъ на полудни вѣдъ Юдей. 2) Амалики-
тяне въ сусѣдствѣ вѣдъ Идумейвъ на полудневый захѣдъ
вѣдъ тыхъ (межи Египтомъ а Идумеями), названіи пѣсля
внуча Исавового. 3) Мадіянитяне, на полудни вѣдъ тыхъ,
коло горы Синайской и Червоного моря. 4) Моавитяне
на вхѣдъ вѣдъ Мертвого моря, занимали плодовиіи поля.
5) Амонитяне въ горахъ Галаадскихъ на пѣвночь вѣдъ Моа-
витянъ а на вхѣдъ вѣдъ Іордану.

3. Горы, долины и пустыни.

Палестина есть гориста краина. Зъ хребта Ливана
въ Сиріи тягнуть ся два рѣвнобѣжніи пасма горъ, межи
котрыми розлягае ся обширна долина Іордану. Захѣдне
пасмо называе ся Ливаномъ, а вхѣдне Антиливаномъ. Оба
пасма зновъ розвѣтвляють ся на много малыхъ раменъ и по-
одинокихъ взгоръ, котрі роздѣленіи суть бѣльшими и мен-
шими долинами.

Пѣвночна часть Палестины есть выжиною. На пѣв-
ночь вносить ся гора Ермонъ, найвысшій верхъ Анти-
ливана (вхѣдного Ливана), на полудне гора Таворъ.
Въ середнѣй части (Самаріи) тягнуть ся горы Ефремо-
ви, вѣдъ котрыхъ (на пѣвночи) къ морю збѣгае гора Кар-
милъ. Къ полудню суть горы Евалъ и Гарицимъ.
Въ полудневѣй части тягнуть ся горы Юдовѣ. Тутъ
коло Іерусалима находят ся гора Оливна за Кедромъ
и гора Голгота. На вхѣдъ вѣдъ Іордану тягнуть ся
горы Галаадскіи.

Въ тыхъ горахъ находило ся много пещеръ, котрі
людѣмъ служили за крыѣвки и оборонніи мѣсця передъ не-
приятелями. Такою була пещера Одуламска въ Юдеи,
въ котрѣй Давидъ скрывъ ся бувъ передъ Савломъ.

Важнѣйшіи долины суть: 1) Іорданська по обохъ сто-
ронахъ Іордану, найобширнѣйша долина; 2) Саронська на побе-
режи морекѣмъ вѣдъ Іоніѣ до Кесаріѣ; 3) Ізраель вѣдъ горы
Кармилской ажъ до Іордану, поперекъ Палестины; 4) долина
Теребинту въ Юдеи, де Давидъ побивъ Голіята.

Въ земли израильско́й були ще пустынь. Не були то пустынь въ правдивомъ значеню того слова, лишъ мѣ-
сця обширнй неуправленй, покрытй травю. Такою була
пустыня Маонъ, на горѣ Зифъ, пустыня Енгадійска та-
кожъ Текуе знана, вѣдъ горѣ Юдовыхъ до Мертвого моря,
въ котро́й Давидъ скривавъ ся.

4. Воды.

Море. Цѣлу захѣдну границу Святой землѣ творить
Середземне море. Для плавбы оно не пригоже, бо тво-
рить то́лько одну пристань въ Іопіи.

О з е р а. Въ Палестинѣ находятъ ся три озера, ко-
трѣ Израилитяне морями называла: 1) Меромске озеро
въ повно́чній Галилеи, багнисте, тростиною поросле, котре
въ лѣтѣ найчастѣйше высыхае. 2) Генезаретске або Ти-
веріядске, такожъ Галилейске море назване, богате рыба-
ми. Околиця его красна, приятна и плодови́та. 3) Мертве
море, що повстало наслѣдкомъ спаленя Содома и Гоморра.
Оно называе ся такожъ Соловымъ або Асфальтовымъ озе-
ромъ, и складае ся зъ двоухъ частій, бѣльшой вѣдъ пѣвночи,
дуже глубокои (що найменше на 1.000 стѣпъ), и меншой
мѣлкои (що наибѣльше на 16 стѣпъ) вѣдъ полудня. Обѣ
части дѣлитъ плиткій пѣвѣостровъ. Дуже сильнй вы-
пары солянй покрывають всѣ предметы, въ близо-
сти находячй ся, солоною поволокою. На поверхности
плавають неразъ плиты асфальтовѣ, котрѣ то черезъ тря-
сене землѣ, то черезъ бите филь вѣдъ берегѣвъ або дна
вѣдбивають ся. Въ томъ озерѣ ничъ жити не може. Вода
его гѣрка и солонна.

Всѣ озера лежать низше поверхности морской.

Рѣ ки. Головною рѣкою цѣлои землѣ есть Го́р-
да н ѣ, котрый въ трѣхъ степеняхъ (терасахъ) переплы-
вае цѣлый край повздо́вжъ зъ пѣвночи на полудне.
Вѣнъ выплывае въ Антиливанѣ въ трѣхъ раменахъ, пере-
плывае озера Меромске и Генезаретске (Галилейске) и
вливае ся въ Мертве море. Вѣнъ плыве низше поверхности

моря. Головні допливы Іордану суть: Арнонъ ¹⁾ и Явокъ ²⁾ зъ лѣвой стороны, Карить ³⁾ и Кидронъ ⁴⁾ зъ правой стороны. Крімъ того впадають деякі потоки въ Середземне море, межи котрыми потѣкъ Кисонъ, wypлываючий зъ гѣръ Кармилськихъ, есть найважнѣйшій.

5. Климатъ и плодovitость землѣ.

Климатъ Палестины обнимае всѣ степенѣ, вѣдъ тропичного климату глубоко положеной долины Іорданьской, ажъ до зимного и острого климату снѣгомъ покрытого Ермона. Для того жъ и въ велетаціи есть велика постепенность, вѣдъ плодѣвъ студенихъ земель ажъ до пальмъ и полудневыхъ овочѣвъ.

На долинахъ и взгѣрахъ находятъ ся плодovitыя поля, пригодны для управы, и выдають много збѣжа, такожъ рѣжныхъ овочѣвъ, особливо виноградъ, фиго и оливныя дерева. Горы и долины достарчали богато пашѣ для годѣвлѣ худобы, лѣсы дерево кедрове, циприсове и дубове до будѣвлѣ, а Мертве море соли. Такожъ шовковництво и пчѣльництво цвили въ Палестинѣ. Израилитяне находили въ своѣй земли все, що имъ до утримання житя було потрібне, и не потребовали своихъ потребъ зъ чужихъ земель заспокоювати.

6. Подѣлъ землѣ.

Подѣлъ землѣ бувъ въ рѣжныхъ часахъ рѣжный. Іисусъ Навинъ подѣливъ цѣлу землю на 12 племенъ. Племена: Рувимъ, Гадъ и половина Манассіѣ отримали посѣлости по лѣвой сторонѣ Іордану (за Іорданомъ). Прочія племена отримали посѣлости межи Іорданомъ а моремъ Середземнымъ. На самѣмъ полудни на западъ вѣдъ Мер-

¹⁾ на граници землѣ Моавитской.

²⁾ зъ гѣръ Галаадскихъ.

³⁾ зъ гѣръ Ефремовыхъ.

⁴⁾ коло Іерусалима.

твого моря мешкало племя Юдове, въ его сусѣдствѣ на пѣвнѣчъ племя Веніаминове, на захѣдъ Симонове и Данове; дальше на пѣвнѣчъ племена: Ёфремове, половина Манассіѣ, Иссахара, Завулѣна, Нефталима и Ассира. Племя Левіа отримало 48 гѣродѣвъ въ цѣлѣмъ краю.

По Соломонѣ розпала ся вся земля на двѣ части: царство Юдске, складающе ся зъ племень Юды и Веніамина, и царство Израильске зъ прочихъ племень. По поворотѣ зъ неволѣ цѣла земля прибрала назву Юдеѣ, а вѣдъ полудня значно вдерли ся Идумеяне. За часѣвъ Ирода В. розпадала ся цѣла Палестина на чотыри части: 1) Юдею (племена Юды, Веніамина, Симона и Дана), 2) Самарію на пѣвнѣчъ вѣдъ Юдеѣ (племена: Ёфрема и половина Манассіѣ), 3) Галилею (племена Завулѣна, Нефталима, Ассира и Иссахара) и 4) Перею за Йорданомъ (племена Рувима, Гада и половина Манассіѣ).

7. Важнѣйшіе города.

Важнѣйшіе гѣроды въ Палестинѣ були: 1) Іерусалимъ столица Юды и цѣлого краю. Зъ початку называвъ ся сей гѣродъ „Салимъ“, и бувъ мешканемъ священника и царя Мелхиседека¹⁾, потѣмъ бувъ въ посѣданію Іевусеѣвъ, котріи на холмѣ Сіѣонѣ мали свѣй замокъ (Іевусъ). Давидъ здобувъ Сіѣонъ, збудувавъ на нѣмъ свою палату и перенѣсъ тамъ скинію свѣдѣнія. Соломонъ долучивъ ще другій холмъ Морію, на котрѣмъ збудувавъ храмъ. Царь Ёзекія додавъ ще холмъ Акру. Сіѣонъ лежить на полудневый захѣдъ и перевысшае вѣѣ прочіи холмы, зъ двохъ сторонъ має стрѣмкій спадъ. На пѣвнѣчъ вѣдъ Сіѣона лежить холмъ Акра, вѣдъ сего долиною вѣддѣленийъ, а на захѣдъ вѣдъ Акры лежить холмъ Морія. Тѣ два холмы царь Ёзекія обвѣвъ мурами. По-пѣдъ Сіѣонъ вѣдъ заходу и полудня тягне ся долина Гиннонъ, котрою сплывае потѣкъ Гибонъ въ потѣкъ Кедронъ, котрый тече долиною по-пѣдъ Морію зъ полудня на пѣвнѣчъ. За Кедронѣмъ на всхѣдъ

¹⁾ Гл. §. 14.

взносить ся гора Оливна, а зъ противной стороны на за-
хѣдъ города гора Голгота (Калварія).

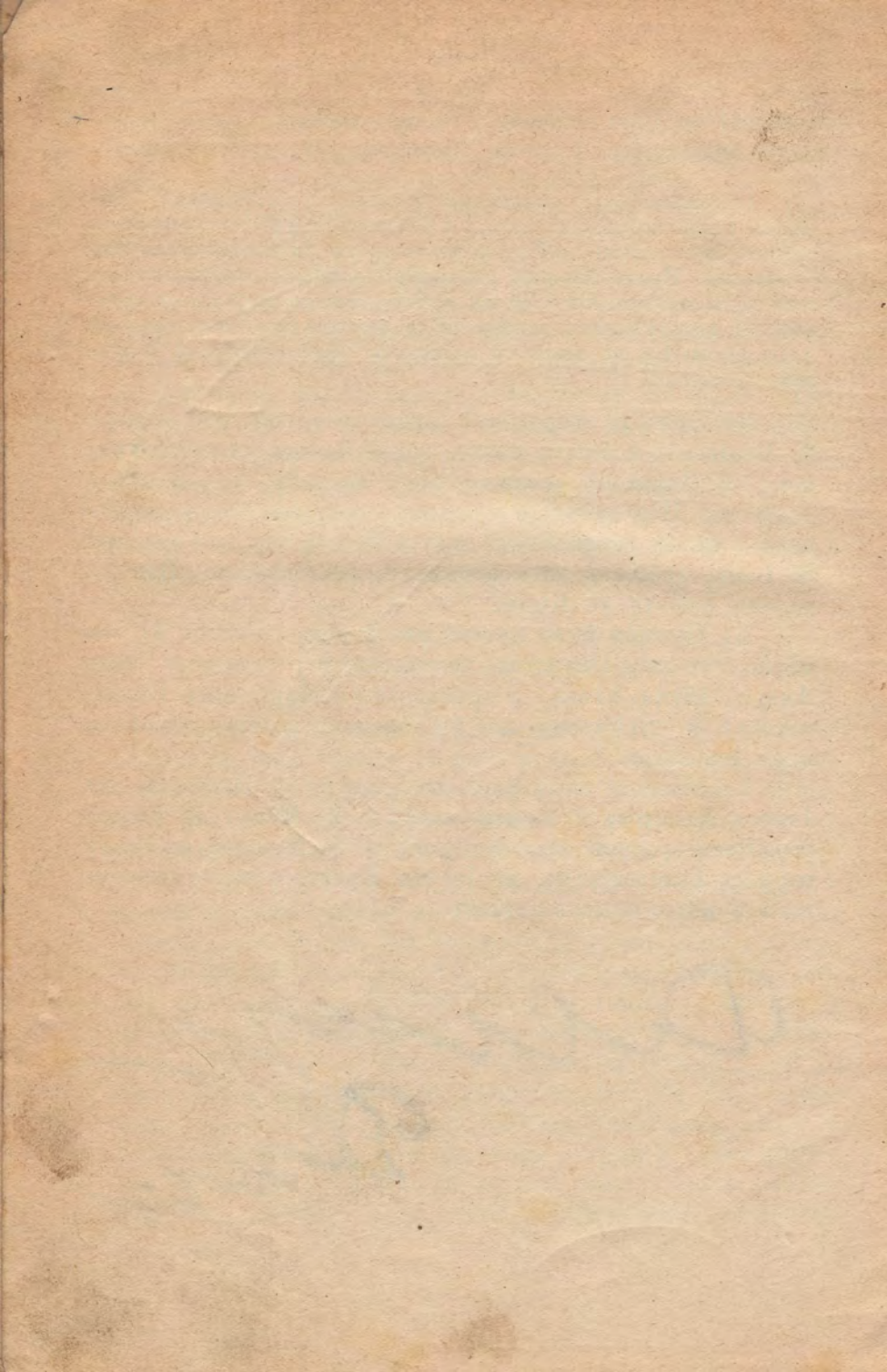
Іерусалимъ бувъ украшенный красными и величавыми будѣ-
влями, котрі побудовали Давидъ и Соломонъ. Вѣдъ Навуходоносора
зѣставъ зруйнованный 584 р., а по поворотѣ зъ неволѣ зновъ вѣд-
бдованный. Иродъ Агриппа (42 по Хр.) включивъ еще холмъ Ве-
зету вѣдъ пѣвночи. Вѣ р. 70 по Христѣ зѣставъ Іерусалимъ зруй-
нованный вѣдъ Римлянъ, и зновъ вѣдъ Римлянъ яко римска колонія
Aelia Capitolina вѣ меншихъ размѣрахъ вѣдбдованный, и Римля-
нами заселенный.

Зъ прочихъ городѣвъ заслугують ще на увагу:
2) Вифлеемъ, невелике мѣсто, рѣдне Давида и Іисуса Хри-
ста; 3) Іерихонъ недалеко вѣдъ Іордану, зруйнованный
Іисусомъ Навиномъ; 4) Силомъ, мешкане первосвящен-
ника и скиніѣ свѣдѣня вѣдъ Іисуса Навина ажъ до Самуила;
5) Іопія, пристань надъ моремъ Середземнымъ. Вѣ ти
города лежать вѣ Юдеи.

Вѣ Самаріи були именно два города знатнѣ: 1) Са-
марія, столица царства израильского, заснована вѣдъ
Амврія, вѣтця Ахава, а зруйнована 722 р. вѣдъ Салма-
нассара, и 2) Сихемъ, де 10 племенъ выбрали собѣ на
царя Іеровоама.

Вѣ Галилеи заслугують на увагу: 1) Назаретъ, де
Іисусъ Христосъ бувъ выхованный; 2) Кана, де Іисусъ
Христосъ зробивъ перше чудо; и 3) Капернаумъ надъ
озеромъ Галилейскимъ, де Іисусъ Христосъ часто перебу-
вавъ и много чудесъ здѣлавъ.

Давидъ
Давидъ



Поправки и dodatки.

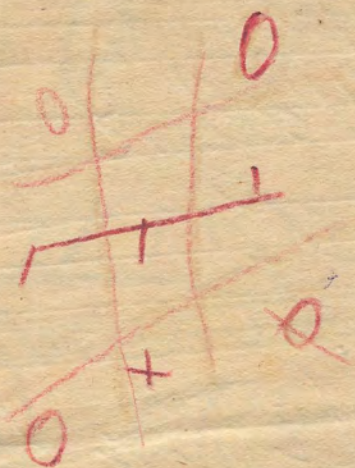
На стор.	въ стрѣчѣ	вмѣсто :	мае бути :
8	21 зъ горы	пѣддане воли	нѣддане ся воли
10	29 "	иншій сотворѣня	иншій земный сотворѣня
12	9 "	заповѣдй Божихъ	заповѣди Божои
14	21 "	„перва благодать“	„перва благовѣсть“
14	32 "	зѣстати	зѣслати
18	9 "	увоваючи	уповаючи
20	10 "	Ной	Ное
21	3 "	хижихъ	хижихъ и нехижихъ
31	7 "	договорю	заговорю
40	14 "	подѣбно и	подѣбно якъ и
40	7 зъ долу	ему вѣдступивъ	ему за то вѣдступивъ
43	7 зъ горы	26. Исавъ вѣд- ходитъ	26. Яковъ вѣд- ходитъ
46	27 "	Галаадъ	Галаадъ
48	7 "	панови мому	панови своему
55	16 "	вѣроисповѣдникови	вѣстникови
80	18 "	згадавъ	гадавъ
99	10 "	зачинають ся	зачинали ся
131	30 "	Ефемовѣй	Ефремовѣй
142	27 "	прибудивъ ся	пробудивъ ся
147	9 "	въ скинїи	въ новѣй скинїи
150	13 "	зробивъ. Такъ	зробивъ, „рекъ Натанъ. „Такъ
155	17 "	смертїю : Соломона	смертїю Соломона
156	2 зъ долу	И коли прииѣтъ	И коли въ Гавао- нѣ, де ще нахо- дила ся скинїя Мойсеемъ спору- джена, прииѣтъ

7,00

ПРОВЕРЕНО
С/Ф. 1987

На стор.	въ стрѣчѣ	вмѣсто :	мае бути :
166	4 зъ долу	побудовивъ собѣ Соломонъ въ кра- сныхъ горы- стыхъ	побудовавъ собѣ Соломонъ въ кра- сныхъ гори- стыхъ
169	7 "	980—720	980—722
178	7 "	Саманѣ	Соманѣ
183	11 зъ горы	Сиріи	Сиріи и Израилеви
184	13 "	царь израильскій	царь ассирійскій
193	16 "	Ахасъ	Ахазъ
193	28 "	по: 16 лѣтъ ⁵⁾	додати: нещасливо, бо рѣжнй неща- стя задля него спали на Юдею.
195	5 "	сѣдиши	сѣдишь
200	32 "	взявъ царьку родину	взявъ царя Іехо- нію ⁴⁾ зъ всею ро- диною
200	по 42 "	додати: 4) котрый по Іоа- кимѣ лишь три мѣ- сяцѣ панувавъ.	
212	5 зъ долу	звеличавъ	звеличивъ
220	3 зъ горы	483	490
220	3 и 4 зъ долу	въ р. 445	около р. 445.
222	24 зъ горы	514 въ мѣсяцю лютомъ	515 въ послед- нѣмъ мѣсяцю року (нашомъ лютомъ)
224	16 "	объявили	объясняли
229	1 зъ долу	царь, кого	царь того, кого
231	1 и 2 зъ горы	Израилитяне пѣдъ панова- немъ перскимъ	Израилитяне пѣдъ панова- немъ египет- скимъ и сирій- скимъ (Гре- кѣмъ).
240	22 "	за ними	зъ ними
243	12 "	и смерть	и за смерть
251	9 "	(§. 73.)	(§. 71—73.)
251	11 "	(§. 75.)	(§. 74.)
251	18 "	(§. 143.)	(§. 140.)
251	3 зъ долу	Приписы	Притчѣ
255	14 "	Еваль	Геваль





Dmytro Bihun

Twoen Hacyk
Dmytro Hacyk

Peterson Staranovak
Dmytro Lysen Svin

Dmytro Lysen Svin

① Dmytro

Lysen

Dmytro

464K

4
Korona

Summers

Chick
M

8958

48059

ИСТОРИЯ БИБЛИЙНА

СТАРОГО ЗАВѢТА

для гр. кат. молодежи среднихъ школъ.

Данъ 22-го

АЛЕКСИЙ ТЕРЕНУХИЙ.

профессоръ религій въ н. к. высшей гимназии въ Тро-
госычи; совѣтникъ митрополитич. канцелярїи въ
дѣлами криволянскими.

М. О. Бухарин
уко.

Adel

У АЛБОРТЪ, 1887

Навигаторъ краевого фонда

Въ друкѣ Товарищества Шекснинск
подъ зрѣніемъ Лесковской